

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YAŞAM BOYU ÖĞRENME VE YETİŞKİN EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
HALK EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**TOPLUMSAL DEĞİŞME SÜRECİNİN DOĞURDUĞU EĞİTİM
GEREKSİNİMLERİ
(Ankara İli Altındağ İlçesi Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hülya ÇAVUŞ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet BİLİR

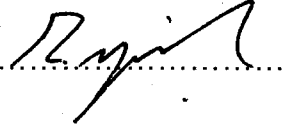
ANKARA

Nisan, 2013

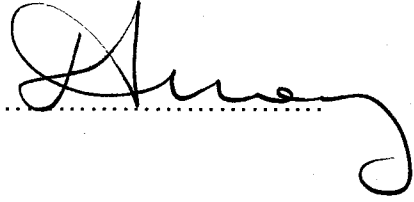
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Y¼KSEK LİSANS
TEZ ALIşMASI RAPORU OLARAK kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Rifat MİSER.....



¼ye Doç. Dr. Hasan H¼seyin AKSOY.....



¼ye Yrd. Doç. Dr. Mehmet BİLİR.....
(Tez danişmanı)



Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen üyelere ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 2013

Prof. Dr. İsmail G¼VEN
Enstit¼ M¼d¼r¼

TEŞEKKÜR

“Toplumsal Değişme Sürecinin Doğurduğu Eğitim Gereksinimleri” konulu tez çalışmamı yazarken bana yol gösteren, destek veren tez danışmanım, değerli hocam, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bilir’e, destek ve katkılarından dolayı değerli hocalarım, Prof. Dr. Meral Uysal’a, SPSS kullanımındaki yardımından ötürü, öğretim görevlisi Dr. Mehmet Kurt’a, uzman görüşüne başvurduğum İngilizce öğretmeni arkadaşım Deniz Tekinalp’e teşekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans dersleri ve tez çalışmam sırasında bana destek olan, öğretmen olarak görev yaptığım Yukarı Peçenek İlkokulu’nun müdürü Erkan Oflaz’a, köyler hakkındaki bilgilere ulaşmamı sağlayan Yukarı Peçenek muhtarı İsmail Küçükterkan’a, dernek başkanı Hüseyin Çelik’e, Tatlar Muhtarı Şükrü Özbaş’a, görüşmeleri yaptığım Yukarı Peçenek ve Tatlar’daki tüm görüşmecilere, tezimde emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

Son olarak, beni bugünlere getiren, eğitimimdeki en büyük desteğim, başöğretmenim anneme, manevi yönden yardımlarını esirgemeyen kardeşlerime çok teşekkür ederim.

Hülya ÇAVUŞ

Köydeyken, sen köyü tanımasan da, köy seni tanır.
 Kentteyken, sen kenti tanısan da kent seni tanımaz.
 (Nermi Uygur, "Kentler ve Köyler", Cogito, sayı:8)

ÖNSÖZ

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda 13 milyon olan Türkiye nüfusunun 10 milyonu köylerde yaşamaktaydı. Köylü nüfusunun ağır bastığı Türkiye’de cumhuriyetin ilk yıllarından beri, köy sorunlarına çözüm bulunulmasına çalışılmış, ilk köy ve ziraat kongreleri bu dönemde toplanmış, çiftçiye eğitime, topraklandırma, köye okul götürme çalışmaları yapılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, toplumsal yapımızın temelini oluşturan köyler, sosyal, ekonomik ve kültürel yönden hızla değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Köyü kente bağlayan yolların yapılması, haberleşmenin artması ile daha iyi yaşam koşulların kavuşmak isteyen köylerde, modernleşme adımları atılmaya başlamıştır.

Planlı kalkınma dönemine geçilmesiyle birlikte, köy ve köylü sorunları bütünüyle ele alınmış, köylerin kalkınmasına öncelik verilmiştir. 1970’li yıllara gelindiğinde, kırsal etkenlerden kaynaklanan köyün iticiliğinin yoğun olarak yaşanması ve kent yaşamının olanaklarından kaynaklanan kentin çekiciliğinin artmasıyla birlikte, köyden kente göç ağırlık kazanmıştır. Bu dönem kentleşme ve kentlileşme bunalımlarının yaşandığı bir geçiş dönemi olmuştur.

Günümüzde ise Türkiye nüfusunun %70’i kentlerde yaşamaktadır. Kentlerdeki endüstrinin kaynağını ve ülke ekonomisinin temelini, köylerde yapılan tarımsal faaliyetler oluşturduğuna göre, “Köy kalkınması” da denilen kırsal Türkiye’nin kalkındırılmasında köy-kent ilişkisini birlikte ele almak gerekir. Köye yönelik konuları derinlemesine araştırmaya dayalı monografik yöntem yaklaşımı ile ortak özellikleri sayılarla ifade etmeye yarayan nicel

yöntemi birlikte kullanmak köyün tanıtımını ve kırsal sorunların ortaya konulmasını kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla, köyün nitelik ve nicelik yönlerini birlikte ele alması gereken köy araştırmaları, geniş kapsamlı örnekleme dayandırılmalı, zaman ve mekân içinde karşılaştırmalarla desteklenmelidir.

Eğitim, toplumsal değişmeyi hızlandırıcı bir rol oynamaktadır. Özellikle, kırsaldaki değişimin kentlere göre daha fazla olduğu düşünüldüğünde, kırsaldaki halkın kentle ilişkisinin artması ve değişen yaşam koşulları karşısında, ihtiyacı olan bilgi, beceri ve tutumları ancak eğitimle kazanması mümkündür. Öncelikle kırsaldaki halkın hak ve çıkarlarına sahip çıkması, sorunlarına çözüm araması, örgütlenmesi, girişkenliğinin artırılması, bilinçlenmesi için halk eğitimine büyük görevler düşmektedir.

Kentle iletişimi artan, modernleşmeye başlayan köylerde, yetişkinlerin okuma-yazma ve temel eğitim, mesleki ve teknik eğitim, sosyal, kültürel, yurttaşlık ve siyasal alanlarda ortaya çıkan eğitim ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Yetişkin eğitimi anlayışı ile köylerde yaşayan yetişkinlerin toplumsal değişme sürecinde eğitim ihtiyaçlarının saptanması için yetişkinlerin görüşlerine başvurulmalıdır. Bunun yanı sıra, köylerdeki yetişkinlerin yaşam koşulları incelenmeli ve geçirdikleri ekonomik, toplumsal, kültürel değişmeler tespit edilmeli, yapılan değerlendirmeler sonucunda yetişkinlerin eğitim ihtiyaçları gerçekçi bir şekilde ortaya konmalıdır. Kırsaldaki yetişkinlerin kentte yaşayan yetişkinlerden farklı eğitim ihtiyaçları olduğu göz önünde bulundurularak yapılan yetişkin eğitimi çalışmaları, düzenlenen eğitim programları, köylerdeki yetişkinlerin, eğitimlere katılma engellerini ortadan kaldıracak, değişikliklere, yeniliklere uyumunu kolaylaştıracaktır.

Yetişkin eğitiminin önemli ilkelerinden biri olan fırsat eşitliği ilkesinin kırsaldaki yetişkinlerin eğitiminde göz önünde bulundurulması, çoğunlukla kentlere sağlanan eğitim imkânlarına yeterince ulaşamayan kırsaldaki yetişkinlere eğitim faaliyetlerinin daha fazla ulaştırılması, bir anlamda kırsaldaki yetişkinlere pozitif ayrımcılık yapılması gerekmektedir. Mevcut

eğitim sistemindeki kır kent ayırımından kaynaklanan sorunların özölmesi, kırdan yaşıayan halkın gerek duyduğu eğitim, sağlık, sosyal, kültürel hizmetlere kavuşmak için kente göç etmesini önlemesi bakımından da önemli görölmektedir.

Hülya ÇAVUŞ

ÖZET

TOPLUMSAL DEĞİŞME SÜRECİNİN DOĞURDUĞU EĞİTİM GEREKSİNİMLERİ

(Ankara İli Altındağ İlçesi Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Örneği)

Çavuş, Hülya

Yüksek Lisans, Yaşam Boyu Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Bilir

Nisan, 2013, xiii + 228 sayfa

Bu çalışma, Ankara ili Altındağ ilçesi Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerinin monografik yapıları incelenerek, günümüze kadar geçirdikleri toplumsal değişme sürecinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi ve köylerde yaşayan yetişkinlerin, toplumsal değişme sürecinin doğurduğu eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu, Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerinde yaşayan yetişkinlerden görüşmeye gönüllü olarak katılmayı kabul eden (Yukarı Peçenek'ten 62, Tatlar'dan 31) toplam 93 yetişkin oluşturmaktadır.

Verilerin toplanması amacıyla toplumsal değişme, kırsal gelişme, köy sosyolojisi ve yetişkin eğitimi ile ilgili literatür taraması yapılmış, köylerin monografik yapısının tespiti için, çeşitli kurumlardan ve kişilerden bilgi ve belgeler toplanmıştır. Literatür taramasından elde edilen verilere göre, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırma verileri belge tarama ve yetişkinlerle yapılan görüşmeler yoluyla elde edilmiştir.

Elde edilen veriler SPSS istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans (f) ve yüzdeden (%) yararlanılmıştır.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular, adı geçen köylerin geçirdiği toplumsal ve ekonomik değişim, kentleşme yönünde hızla ilerlerken, kültürel değişimi daha yavaş olmaktadır.

Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerindeki yetişkinlerin çoğunluğu geçimlerini tarım ekonomisinden sağlamaktadır. Köylere modern tarım araç ve makineleri girmiş olmasına karşın yetişkinlerin çoğunluğu üretimlerini atadan kalma yöntemlerle sürdürmektedirler.

Toprak mülkiyeti bakımından Yukarı Peçenek köyü Tatlar köyüne göre daha zengindir. Yukarı Peçenek'te akraba evliliği ve buna bağlı olarak büyük aile yapısı yaygındır. Bu yönüyle Peçenek köyü kapalı toplum olma özelliğini bir ölçüde korumaktadır. Tatlar Köyü, Yukarı Peçenek Köyüne göre değişme ve gelişmeye daha açık bir toplumsal yapıya sahiptir.

Araştırmaya katılan yetişkinlerden 36 tanesi, “aile içinde kadının söz hakkı yoktur” demiştir. Bu görüşteki yetişkinlerin çoğunluğu büyük aile yapısı içinde yaşamaktadır.

Gerek Yukarı Peçenek gerekse Tatlar yetişkinlerinin geçirdikleri toplumsal değişme sürecinde, okuma-yazma, temel eğitim, sosyal-kültürel, mesleki, yurttaşlık ve siyasal eğitim ihtiyaçları bulunmaktadır. Yetişkinlerin eğitim ihtiyaçları, Cinsiyet, yaş, eğitim, meslek, çalışma ve maddi durum değişkenlerine göre, farklılaşmaktadır.

Erkekler daha çok tarımsal mücadele konusunda eğitime katılmak isterken, kadınlar ana-baba eğitimi ile iğne oyası ve halı dokuma gibi beceri kazandırma kurslarına katılmak istemektedir.

Yetişkinlerin ihtiyaç duydukları kursların köylerinde açılması ve eğitim programlarının kırsal yaşamın şartlarına uygun olması durumunda, yetişkinlerin açılacak kurslara ve eğitim etkinliklerine katılmaya istekli oldukları saptanmıştır.

ABSTRACT

EDUCATION DEMANDS RESULTED FROM THE SOCIAL
TRANSFORMATION PROCESS
(The Cases of Yukarı Peçenek Village and Tatlar Village of Altındağ District,
Province of Ankara)
Çavuş, Hülya
Master Programme, The Department Of Life Long Education
Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mehmet Bilir
April, 2013, xiii +. 228pages

This study aims at to determine the education needs of adult habitants of Yukarı Peçenek Village and Tatlar Village of Altındağ District, Province of Ankara resulted from the social transformation process by a comparative assessment of social transformation they have experienced hitherto, utilizing an investigation of their monographic structure.

The study group of the research consist of 93 adult volunteers from Yukarı Peçenek Village (62 of all) and Tatlar Village (31 of all).

To conduct the data set, some literature of social transformation, rural development, village sociology and adult education were reviewed. Moreover, to determine the monographic structure of the villages, data and documents were gathered from various institutions and persons. A semi-structured interview form is prepared based on the data obtained from the literature review. The research data is obtained from the interviews with the adults and the documents.

The data were analyzed by the SPSS statistical software. Frequency (f) and percentage (%) are used as measures for the analysis.

According to the results of the analysis, the social and economic transformation that has been experienced in the villages is rapid urbanization, whereas the cultural transformation is slow.

Most of the adult habitants of Yukarı Peçenek Village and Tatlar Village are earn their lives from agricultural economic activity. Although the technologically advanced equipments and machines have been brought to the villages, most of the villagers are using the production methods inherited from their ancestors.

On account of land ownership, Yukarı Peçenek Village is richer than Tatlar Village. The intermarriage and broad family structure is common in Yukarı Peçenek Village. Yukarı Peçenek Village, in this respect, is conserving the closeness characteristics to a great extent. Compared with Yukarı Peçenek Village, Tatlar Village has a social structure more open to transformation and development.

36 of the interviewees declared that “woman has no words in the family issues”. Most of the advocates of this opinion are from the broad families.

Adults of both Yukarı Peçenek Village and Tatlar Village, in course the social transformation, have educational demands such as literacy, primary education, socio-cultural, professional, civics education. The educational demands of adults differ with respect to sex, age, educational level, profession, employment situation and income level. The men are usually participating in the trainings for agricultural disinfection, where as the women are usually participating in the trainings for parental education, crafts such as purling and carpet weaving.

It is found out that if the training programs demanded by the adults were held in their villages and if the programs were in line with the circumstances of rural life, the adults would be willing to participate in the training programs and classes.

Eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanamayan, köy çocuklarını yetiştiren, analığın simgesi, toprağın anaları, bütün köy kadınlarına, kızlarına ve eğitimimin mimarı, kıymetli annem ile sevgili kız kardeşlerime....

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	19
Önem	21
Sınırlılıklar	22
Tanımlar	23
BÖLÜM II	24
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	24
Toplum, Toplumsal Yapı ve Toplumsal Değişme	24
Toplumsal Değişmede Önderlerle İşbirliği	44
Köylerimizdeki Toplumsal Değişmenin Sonuçları	50
Köye Yönelik Araştırmalar	54
Yetişkin ve Yetişkin Eğitimi	64
Yetişkinlerin Eğitim İhtiyaçlarını Belirlemenin Önemi	75
BÖLÜM III	82
YÖNTEM	82
Araştırmanın Modeli	82
Çalışma Grubu	83
Verilerin Toplanması	83
Verilerin Analizi	84
BÖLÜM IV	85
BULGULAR VE YORUM	85
1. Yukarı Peçenek ve Tatlar Komşu Köylerinin Monografik Yapısı ve Günümüze Kadar Geçirdiği Sosyal Yapı Değişiklikleri	85
Köylerin Fiziki ve İdari Yapısı	85
Köylerin Kuruluşu ve Tarihi Yapısı	88
Tatlar'ın Önemli Kişileri ve Görevleri	93
Yukarı Peçenek'te İlkler	94
Tatlar'da İlkler	95

Sosyal Yaşam (Gelenek ve Görenekler).....	95
A-Toplumsal Değişme.....	107
1- Nüfus ve Aile Yapısı.....	107
2- Köydeki Yaşam Süresi ve Soy Bağlantısı.....	113
3. Eğitim.....	116
4-Sağlık	120
B-EKONOMİK DEĞİŞME	121
1.İş-Güç-Gelir Durumu.....	122
2.Toprak Mülkiyeti.....	125
3. Konut Durumu	127
4. Kullandıkları Ev Eşyaları ve Ulaşım Araçları	130
5. Sahip Olunan Üretim Araçları.....	133
6. Üretim Biçimi ve Çeşitliliği	134
3. Boş zamanların Değerlendirilmesi	157
4. Gelenek ve Görenekler	158
5. Siyasi Yapı	161
6. İnançlar	161
4. Yukarı Peçenek ve Tatlar Köylerindeki Halk Eğitimi Açısından Toplumsal Değişme Sürecinde Duydukları Eğitim Gereksinimleri..	164
BÖLÜM V.....	174
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	174
Sonuç	174
1.Toplumsal Değişmeye İlişkin Sonuçlar.....	174
2. Ekonomik Değişmeye İlişkin Sonuçlar.....	178
3. Kültürel Değişme ve Siyasi Yapıya İlişkin Sonuçlar	183
4. Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Eğitim Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar	188
Öneriler	192
A) Uygulamaya Yönelik Öneriler	192
B) Araştırmacılara Yönelik Öneriler	197
KAYNAKÇA.....	199

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa No:

Çizelge 1.	Yukarı Peçenek Köyünün 1980 Yılı ve Günümüzdeki Durumunun Karşılaştırılması	102
Çizelge 2.	Tatlar Köyünün 1980 Yılı ve Günümüzdeki Durumunun Karşılaştırılması.....	105
Çizelge 3.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Yaşlarının Dağılımı	108
Çizelge 4.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Medeni Durumunun Dağılımı	109
Çizelge 5.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Çocuk Sayısının Dağılımı	109
Çizelge 6.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Evli Yetişkinlerinin Eşleriyle Olan Akrabalık Durumu	110
Çizelge 7.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Aynı Evde Yaşayan Akrabalarına Göre Dağılımı	112
Çizelge 8.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Köyde Yaşadıkları Sürenin Dağılımı	114
Çizelge 9.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Eğitim Durumunun Dağılımı	117
Çizelge 10.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Geçimlerini Sağladıkları Meslek Gruplarının Dağılımı	122
Çizelge 11.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Borç Alma Durumu	124
Çizelge 12.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Sahip Oldukları Toprağın Durumu	125
Çizelge 13.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Oturdıkları Evin Kat Sayısı	127
Çizelge 14.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Oturdıkları Evin Türü	128
Çizelge 15.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Oturdıkları Evin Oda Sayısı	128
Çizelge 16.	Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Atadan Kalan Ev Eşyaları	130

Çizelge 17. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Kullandıkları Modern Ev Eşyalarının Dağılımı	131
Çizelge 18. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Sahip Olduğu Ulaşım Araçlarının Dağılımı.....	132
Çizelge 19. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Tarım ve Hayvancılıkta Kullandıkları Üretim Araçlarının Dağılımı	133
Çizelge 20. Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Tarımsal Üretim Durumu ...	136
Çizelge 21. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Yetiştirdikleri Hayvan Türlerinin Dağılımı.....	138
Çizelge 22. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Kooperatife Üye Olma Durumu	141
Çizelge 23. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerine Göre Köye Yenilik Getiren Kişilerin Varlığı	143
Çizelge 24. Köye Yenilik Getiren Kimselerin Köye Getirdikleri Yeniliklerin Dağılımı.....	144
Çizelge 25. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerine Göre Köyde En Çok İtibar Gören Kimselerin Dağılımı	146
Çizelge 26. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerine Göre Köyün Sorunları	148
Çizelge 27. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Kitle İletişim Araçları Radyo ve Televizyondan Yararlanma Düzeyi	155
Çizelge 28. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Durumları	158
Çizelge 29. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Batıl İnançlara İnanma Durumu	162
Çizelge 30. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerine Göre Alınan Temel Eğitimin Durumu	165
Çizelge 31. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Çiftçilik Eğitimi Alma İsteği	166
Çizelge 32. Yukarı Peçenek'te 2012 Yılında Verilen Çiftçilik Eğitimine Katılan Yetişkinlerin Dağılımı.....	167
Çizelge 33. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Kurs Katılma Durumu	170
Çizelge 34. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Katılmak İstedikleri Kursların Dağılımı.....	172

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problemi, amacı, önemi ve sınırlılıkları ortaya konulmuş, ilgili kavramlar tanımlanmıştır.

Problem

Köyler, bir toplumu toprağa bağlayan kılcal kökler gibidir. Emek yoğun işgücüyle köy insanı, tarım ekonomisinin de bel kemiğidir. Bu yönüyle köyler toplumsal yapının temelini oluşturmaktadır. Kentler köylerin içinden gelişerek ortaya çıkmıştır. Kentte yaşayan insanlar birçok yönden köyde yaşayanlara muhtaçtır. Wolf'a göre (2000):

Dünyamız, sadece köylülüğün eşiğinde ilkeller ve tam gelişmiş köylüler içermekle kalmayıp, köylülüğün toplumsal servetin baş üreticisi olduğu toplumlarla köylülüğün ikinci plana itildiği toplumlar da içermektedir. Dünyada nüfusun hala büyük bir kesimini oluşturan köylülüğün sadece geleneksel üretim vasıtaları ile toprağı işlemekle kalmayıp aynı zamanda toplumsal yapının bütününe destekleyen kira ve kar fonlarını ürettiği geniş alanlar vardır. Böyle toplumlarda bütün diğer toplumsal gruplar yiyecek ve kendilerine gelebilecek gelir için köylünün sırtına binmektedirler. Ancak sanayi devriminin köylüden oldukça bağımsız olarak mal üreten çok büyük makine kompleksleri yarattığı toplumlar da vardır. Böyle toplumlarda eğer hala kalmışlarsa, köylüler servetin yaratılmasında ikincil bir konum işgal ederler. Üstelik servet üreten makineleri çalıştıran büyük ve artan sayıdaki sanayi işçisinin de beslenmesi gerekmektedir. Bu işçiler için yiyecek üretimi artık geleneksel tekniklerle küçük arazilerini işleten köylülerin elinde değil, yiyecek üretimi için Sanayi Devrimi'nin teknolojisini uygulayan ve adeta tarladaki fabrikalar gibi büyük, yoğun bir sermaye yatırımı olan ve bilimsel olarak işletilen devasa çiftliklerin (plantations) elindedir. Bu çiftliklerde köylüler değil, yüksek cevher fırınına ya da eğirme

makinesini işleten işçiye yapılan muamele gibi, emekleri karşılığı ücret ödenen işçiler çalışmaktadır. İster artık talebinden isterse köylüyü ekonomik bakımdan yararsız kılacak rekabetten kaynaklansın, her iki toplum da köylü için tehditler içermektedir.

Ülkemizde Cumhuriyet dönemine kadar nüfusun büyük çoğunluğu köylerde yaşamasına rağmen köyler, yıllarca ihmal edilmiştir. Oysaki kalkınmanın temeli köye ve köylüye dayanmaktadır. Meşrutiyetten sonraki yıllarda oluşan «halka inmek» kuramının ileri sürülmesi ile aydınlar arasındaki «köylere doğru» akımının yayılması ve ardından cumhuriyet rejimi ile memleketin öz efendisinin köylü olduğunun takdir edilmesi yakın geçmişe rastlamaktadır. Bu açıdan, Atatürk'ün (MEB, 1946), Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 1 Mart 1922 günü yaptığı konuşmada, köylülere yönelik sözleri, köylüye ve köylünün eğitime verdiği değeri göstermesi bakımından oldukça önemlidir:

Bu yurdun gerçek sahibi ve toplumumuzun büyük çoğunluğu köylüdür. İşte bu köylüdür ki, bugüne değin bilgi ışığından yoksun bırakılmıştır. Bundan ötürü, bizim izleyeceğimiz milli eğitim politikasının temeli, önce bilgisizliği gidermektir. Bir yandan bilgisizliği gidermeye çalışırken, öte yandan da yurt çocuklarını toplumsal ve ekonomik alanlarda, etkin ve verimli kılmak için, gerekli olan bilgileri uygulayarak öğretme yöntemi ulusal eğitimimizin temelini oluşturmalıdır.

Efendiler; diyebilirim ki, bugünkü yoksulluğun tek nedeni bu gerçeği bilmezlikten gelmemizdir. Gerçekten yedi yüzyıldan beri yeryüzünün çeşitli yerlerine göndererek kanlarını akıttığımız, kemiklerini yabancı topraklarında bıraktığımız ve yedi yüzyıldan beri emeklerini ellerinden alıp har vurup harman savurduğumuz ve buna karşılık her yerde küçümseyip, saygısızlık ve zorbalıkla uşak yerine indirmek istediğimiz bu gerçek sahibin önünde, utançla ve saygıyla gerçek yerimizi alalım. Efendiler, ulusumuz çiftçidir. Ulusun çiftçilikteki emeğini, çalışmasını çağdaş, ekonomik tedbirlerle son ölçüsüne kavuşturmalıyız. Köylünün emeğinin sonuç ve verimlerini, kendi çıkar ve yararları adına, son

ölçüsüne vardırarak, ekonomik siyasetimizin temel özüdür. Öyleyse, bir yandan çiftçinin sonuçlarından en yüksek yarar sağlayacak ekonomik ön yolların açılmasına çalışmak gerekir.

Görüldüğü gibi, Cumhuriyetin kurucusu, daha 1922 yılında, savaşın bile sürüp gittiği dönemde köy sorununun ülkemiz için ne kadar önemli olduğunu belirtmiş ve köyün kalkındırılması için yapılması gerekenleri açık bir şekilde ifade etmiştir (Köy İşleri Bakanlığı, 1973). Öte yandan, Behçet Çağlar tarafından cumhuriyetin 15. yılında yazılan, Ahmet Adnan Saygun tarafından bestelenen ve daha sonraları Köy Enstitüleri'nin ortak marşı haline gelen, "Ziraat Marşı" da Atatürk'ün köy sorunlarına yaklaşımını yansıtan bir belge niteliğindedir:

Sürer, eker, biçeriz, güvenip ötesine.
Milletin her kazancı milletin kesesine,
Toplandık baş çiftçinin Atatürk'ün sesine,
Toprakla savaş için ziraat cephesine.
Biz ulusal varlığın temeliyiz, köküyüz,
Biz yurdun öz sahibi, efendisi, köylüyüz!

Nitekim İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (Devlet Planlama Teşkilatı, 1967) da köy sorunları açıkça şu şekilde tespit edilmiştir:

Büyük bir çoğunluğu, okuma yazma bilmeyen, eğitim imkânlarından sınırlı olarak yararlanabilen; düşük üretim seviyesinde olan, yıllık geliri hava şartlarına bağlı, pazarlama düzeninin yetersizliğinden gelir kaybına uğrayan, gelir seviyesi düşük, ölüm oranı yüksek, beslenme imkânları sınırlı, alt yapı imkânları yetersiz, çalışma ve kaynakları kullanma imkânlarını kısıtlayan olumsuz sosyal ve ekonomik şartlarla karşı karşıya bulunan ve toplam nüfusumuzun büyük çoğunluğunun yaşamakta bulunduğu köyleri ve köylü nüfusunu insanlık haysiyetine yaraşır, asgari yaşama düzeyine kavuşturmaya yönelmiş politikalar yurt gerçeklerine dayandığı ölçüde anlamlı ve yararlı olacaktır.

Köy ve köylü sorunlarına ilişkin çalışmalar, cumhuriyetten sonra ağırlık kazanmıştır. Türkiye nüfusunun yüzde 65'ini oluşturan köylerimizin ülke ekonomisinde ve toplumsal hayatımızdaki önemi, cumhuriyet hükümetleri tarafından anlaşılmış ve köy ön planda tutulmuştur. Bundan sonra köy ve köylünün «kalkınma davası» her zaman güncelliğini korumuştur (Köy İşleri Bakanlığı, 1973).

1924 tarihli köy kanununa göre nüfusu 2000'e kadar olan yerleşim birimleri köy olarak tanımlanmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) hazırladığı bir raporda imar kanunu açısından nüfusu 5000'e kadar olan yerleşim birimlerinde belediyelerin imar planı yapmasını öngördüğünden nüfusu 5000'e kadar olan topluluklar da köy kapsamına girmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü, köy-şehir ayrımında nüfusu 10.000'e kadar olan toplulukları köy, 10.000'in üzerindeki yerleşimleri ise şehir olarak kabul etmektedir. Görüldüğü gibi bu köy tanımlarında nüfus, ölçüt alınmıştır. Oysaki ülkemizdeki köy anlayışına göre halkın doğrudan doğruya tarımla uğraştığı topluluklar akla gelmektedir (Türkdoğan, 2006).

Öte yandan DPT, köyü, “Ekonomik yapısı büyük oranda tarıma dayalı, kendine has toplumsal ilişkileri olan, belirli bir yerleşim sınırına sahip, en küçük idari üniteyi teşkil eden ve 2.000'e kadar nüfusa sahip idari topluluklardır” diye tanımlamaktadır (Akt. Köy İşleri Bakanlığı, 1973). Görüldüğü gibi köy idari, nüfus ya da sosyolojik ölçütlere göre bir kırsal yerleşim birimi ve bu tür yerleşmelerin ortak adı olmuştur (Kurt, 2003). Tanoğlu (1969) ise köyü şöyle tanımlamaktadır.

Yerleşme etkenlerinin başında engebeler, eğitim, yükselti, iklim ve bitki örtüsü gibi doğaya ilişkin olanlar gelmekte ve bu etkenler yerleşmenin seyreklik ve yoğunluğunu da etkilemektedir. Bunun sonucunda özellikle köy yerleşmelerinde toplu, dağınık ve seyrek yerleşmeler ortaya çıkmaktadır. Doğanın yanı sıra güvenlik ve ulaştırma gibi etkenlerle iktisadi ve sosyal etkenleri kavrayan beşeri etkenler, yerleşmelerde başlıca rolü oynamaktadır. Köyler açısından dağınık yerleşmede “geçim” ve “oturma” görevleri birlikte

yürütüldüğü halde, toplu yerleşmede “köy topluluğunun geçimini sağlayan iktisadi faaliyet sahası birbirinden ayrılır. Cemaati, ev topluluğu, bağ, bahçe, tarlaları, hayvanları ve köy halkının müşterek olarak yararlandığı cami, okul, mezarlık, pınar, mera, yaylak, çeşme, harman yeri gibi köyün ortak malları ve yerleşme ünitesini diğer yerleşmelerden ayıran sınırları ile toplu kır yerleşmesi, toplu köy, kısacası asıl anlamında sosyal birlik olan köy budur.

Carl Zimmerman (1964), istatistiksel ölçülerden ziyade köyün tipolojisine bakarak saf ve ticari köy tiplerinden bahsetmiştir. Son yıllardaki teknolojik gelişmeler, şehirleşmeyi hızlandırmış, köylerin ekonomik yapısını değiştirmiş, dolayısıyla köylerdeki kapalı köy ekonomisi yerini para ve bankanın egemen olduğu kuruluşlara bırakmıştır. Ancak günümüzde de kapalı köy ekonomisi varlığını sürdürmekte, saf köy kuruluşları ticari köylerin bir tipi olarak kalmaktadır (Akt. Türkdoğan, 2006).

Spengler’e göre, tarih şehirlerin tarihidir. Buna karşılık köylülük “tarihi olmayan “ bir toplumsal olgudur. Ülkemizde köylerin tarihi hakkında ayrıntılı bilgiler yeterince mevcut değildir. Köy ve şehir bağlantısı tarihi oluşum içinde süregelmiştir. Bu gelişim şehirlerin lehine olmuş, birçok köy tarihten silinmiştir. 19. yüzyılda başlayan sanayi devrimi, köylerden şehre geniş köylü kitlelerinin göçüne neden olmuş, köyler boşalmıştır (Spengler 1926, Akt. Türkdoğan, 1977).

Birinci Dünya Savaşı yıllarında köylünün dış dünya ile ilişkisi olmadığından köylerin ekonomisi de kapalıydı. Devletle köylünün ilişkileri askerlik işlemleri, vergi verme vb. vatandaşlık işlerinden öteye gitmiyordu. Dolayısıyla yol, su, sağlık vb. tesislerin köye ulaştırılması söz konusu değildi. Köy halkının tarımsal üretimi, kendi ihtiyacını karşılayacak küçük işletmelerden ibaretti. Köylünün %80’i çok sağlıklı çevrelerde kurdukları evlerde yaşıyordu. Salgın hastalıklar kol geziyordu. Okuryazarlık oranı ancak yüzde yediydi (Köymen, 2008).

1920 yıllarında tarımda doğal ekonominin yaygın olduğu ilkel teknoloji kullanılmaktaydı. Pulluk en ileri köylerde, karasabanın yanında altıda bir oranında bulunmaktaydı. İnsan emeği bağımlı durumdaydı. Kadın tarımda emekçi, erkek üretimi düzenleyen denetimci konumundaydı. Pazara yönelmiş tarımsal üretim, tüccar ve tefecinin sömürüsü altındaydı (Köymen, 2008).

1923'te İzmir İktisat kongresi de köylü sorunlarını, tarımsal gelişme kavramıyla birlikte ele almıştır. Kongrede tarımsal üretimin düzenlenmesi, tarımsal üretimde kooperatifleşmeye gidilmesi, köylünün eğitime, aşar vergisinin kaldırılması, çiftçilik eğitime önem verilmesi, köylünün üfürükçü, büyücülerden kurtarılması, adaletsiz toprak sahipliğinin önüne geçilmesi gibi önerilerde bulunulmuştur (Geray, 1974).

Cumhuriyet döneminde köylüye yönelik en önemli adımlardan biri 18 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 442 sayılı Köy Yasası'nın çıkarılmasıdır. Köy yasası ile köy toplulukları, tüzel kişiliği olan bir yerel yönetim durumuna getirilmiş, ayrı bir bütçesi olan, seçimle işbaşına gelen yönetim organları oluşturulmuştur. Devlet desteği azaltılarak, imece ile köylünün köye hizmet etmesi özendirilmiştir (Geray, 2011).

Cumhuriyetin kuruluşundan hemen sonra, halk kitlelerinin eğitilmesi amacıyla, Latin Harflerinin benimsenmesiyle birlikte Kasım 1928'de "Millet Mektepleri" kurulmuştur. Millet Mektepleri (Ulus okulları) yurt çapında bir örgüttü. Yeni Türk harfleri herkese, kısa zamanda ve kolayca okuyup yazma olanağı veriyordu. Türk ulusunun, büyük ölçüde yeni Türk harflerini öğrenmesini sağlamak ve büyük halk kitlelerini okuryazar duruma getirmek gerekiyordu. Millet Mektepleri hem hiç okuma yazma bilmeyenlere, hem de eski yazıyı bilenlere yeni yazıyı öğretmeyi amaçlıyordu. Millet Mektepleri ile halk eğitimi alanında önemli bir yol kat edilmiştir. Ulus okulları örgütü, "Gezici Millet Mektepleri" ile Milli Eğitim örgütünün ulaşamadığı yerlere kadar uzanıyordu. Bu amaçla gezici öğretmenler ağı kurulmuştu. Gezici öğretmenler, okulu bulunmayan köylere gidecek ve köy halkını köyün halkını

köyün en elverişli yerinde toplayarak yeni harfleri öğretecekti. Öğretim haftada altı saatten az olmayacak ve en az bir buçuk ay sürecekti. Gezici öğretmenler, kara tahta, tebeşir gibi ders araç gereçlerini yanlarında götürecek, kasabalarda kahveleri, gazinoları bile kullanabileceklerdi (Albayrak, 1994).

1930 yılında açılmasına başlanan Halk Okuma Odalarının amacı; okuma-yazmayı öğrenmiş olan vatandaşlara okuma-yazmayı sevdirmek, yetişkinlerin ilgilendikleri konularda bilgi sahibi yapmaları idi. Bu odalar, Millet Mektepleri'nin yan kuruluşu olarak kabul edilebilir. Ulus Okulları bir amaç uğrunda tüm ulusun nasıl örgütlendiğine ilginç ve orijinal bir örnektir. Yönetmeliğe göre kadın, erkek bütün Türk yurttaşları ulus okulları örgütünün üyeleri idi. Örgütün genel başkanı ve başöğretmeni Gazi Mustafa Kemal Atatürk idi. Ulus okulları sadece sekiz yıl yaşatılmış ve gerileyerek sonunda 1936 yılında karanlıklara gömülmüştür. Millet Mektepleri 1 milyon 200 bin kişi yeni yazıyla okuma yazma öğretilbilmişti. Buna karşılık yazı devrimi açısından Ulus okulları, büyük bir atılım olmuştur. Okul çağı dışındaki büyük halk kitleleri yeni yazı ile tanıştırılmış, üçte ikisi köylü olmak üzere iki buçuk milyon kadar insan bu okulların kapısından girip çıkmış, bunların da yarısı okuma yazma öğrenmiştir. Millet Mektepleri, yazı devrimi sonrasında bizzat Cumhuriyetin kurucusu ve Türk devriminin önderi Atatürk tarafından örgütlenmiş ve önemli bir işlevi yerine getirmiştir (Albayrak, 1994).

19 Şubat 1932'de Halkevleri kuruldu. Halkevleri, "Köycülük Kolu" kapsamındaki çalışmalarıyla, bir yandan kentli aydınların köye yönelik bilgilerini artırmaya çalışmış, diğer taraftan da köylüleri aydınlatarak, eğiterek halk eğitiminin toplum kalkınmasındaki yeri belirleyen uygulamalara imza atmıştır (Geray, 2002).

1934 yılında çıkarılan az topraklı ve topraksız köylüyü toprak sahibi yapmayı amaçlayan "İskân Kanunu" ile toprak ağalığının kaldırılması, toprak

üzerinde feodaliteye son verilmesi, dağınık köylerin bir araya toplanması amaçlanmıştır (Köymen, 2008).

1934 yılında çıkarılan 2510 sayılı İskan Kanunu'nun köysel, kırsal alanların iskanı ve tarımsal nüfusun mesleki eğitime yönelik ilgili maddelerine göre;

Ek Madde 11 - Köysel alanda iç iskanın düzenlenmesi ve köy gelişme merkezlerinin kurulması için:

A) Yerleşim yerinin elverişsizliği sebebiyle, kalkındırılmasına imkan olmayan veya yol içme suyu, elektrik gibi alt yapı hizmetlerinin pahalıya mal olacağı tespit edilen köylerin, daha elverişli bir yerleşim yerine nakli veya mahalle, kom, mezraa ve benzeri dağınık yerleşim ünitelerinin mevcut yerleşim ünitelerinden birinde veya yeni bir yerleşim yerinde toplanması hususu, köy nüfusunun çoğunluğu tarafından istenildiği takdirde, ek 8 inci madde gereğince Köy İşleri Bakanlığı emrine geçen araziden imar planında öngörülen miktarda arsa tefrik edilir. Ve (...) yeni yerleşim yerinin köy imar planı yapılır, veya yaptırılır. Köy odası, çamaşırhane ve hamam gibi sosyal tesisleri yapılır ve ayrıca, konut, tarımsal yapılar ve tesisler için her aileye yönetmeliğinde belirtilen miktarda kredi açılır. Ve bu kanun hükümlerine göre borçlandırılır.

B) 1 inci madde dışında kalan köylerde köylünün konut, tarımsal işletme yapıları ve sosyal tesis ihtiyacını kendisinin çözmesindeki gücünü desteklemek üzere, (...) hazırlanan tip projeler bedelsiz olarak istekli köylülere verilir.

Ayrıca, yönetmelikte belirtilen esaslara göre, her köyde belli sayıda çiftçi ailesine kendi evini yapana yardım metodu uygulaması olarak kredi verilir.

C) Onaylanmış köy imar planlarına göre köylerin iskan gelişme sahaları, ek 8 inci madde uyarınca Köy İşleri Bakanlığı emrine geçen araziden ayrılır. Bu araziden ifraz olunan arsalar, bedelleri peşin veya

en çok 5 yılda 5 eşit taksitle ödenmek ve bu kanun gereğince borçlandırılmak suretiyle ihtiyaç sahiplerine devredilir.

Ek Madde 12 - Bu kanun gereğince nakledilecekler ve iskan edilecekler içinde bir sanat ve meslek sahibi olanlar, sanatkar olarak iskan edilirler. Tarımdaki fazla nüfus, topraklandırılmıyan çiftçiler, bir sanat ve mesleke sahip bulunmıyanlar, bir sanat ve meslek sahibi olup da başka bir sanat ve meslek kolunda çalışmak isteyenler ve yeni kurulacak sınai veya diğer tesislere ortak olmak isteyenler, duyulan ihtiyaca ve hazırlanacak projelere göre; Sanayi, Milli Eğitim, Çalışma ve Köy İşleri Bakanlıklarınca müştereken düzenlenecek eğitim programına göre ve işbirliği halinde eğitimlerini müteakıp, iskan programı gereğince sanatkar olarak iskan edilirler.

Bu maksatla mevcut eğitim merkezlerinden faydalanılır. Eğitim merkezlerinin ihtiyaca yetmemesi halinde Köy İşleri Bakanlığına bağlı göçmen kabul ve yetiştirme merkezleri de bu maksat için kullanılabilir. Bunların da yetmemesi halinde mevcutlara eklemeler yapılabileceği gibi yeni eğitim merkezleri de kurulabilir (İskân Kanunu, 1934).

Tarım Bakanlığı tarafından, 1938 yılında düzenlenen “Birinci Köy ve Ziraat Kongresi” tarım, hayvancılıkla ilgili teknik konuların yanı sıra, köyün sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümünü de kapsamıştır. Tarımsal yaşam ve eğitim konusunda köy öğretmenlerine önemli roller veren bu kongrenin sonunda, köyün toplumsal yapısı, ekonomik gelişmeler dikkate alınarak “Köy Kalkınması Hakkında Rapor” hazırlanmıştı. Ancak daha sonraki yıllarda kongrenin devamı getirilememişti (Geray, 2011).

22 Mart 1926 tarih ve 789 sayılı Maarif Teşkilatına Dair Kanun (m.7)’a dayandırılarak 1926 yılında Kayseri-Zencidere’de, 1927 yılında Denizli’de Köy Öğretmen Okulları açıldı ve açılan bu okullar, 1932- 1933 yıllarında kapatıldı. Ardından 1937- 38 öğretim yılında Eskişehir-Çifteler ve İzmir-Kızılçullu’da açılan iki Köy Öğretmen Okulu ve daha sonra açılan Köy Öğretmen Okulları 17 Nisan 1940’ta 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte, “Köy Enstitüsü’ne” dönüştürüldü. 1944 yılına

gelindiğinde ise ülkemizde 20 tane köy enstitüsü vardı. Köyde eğitim sorununu çözmeye öncelik veren Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un girişimleriyle kurulan Köy Enstitüleri ile Köy Enstitüsü'nden mezun olan öğretmenlerin, tayin edildikleri köylerin her türlü öğretim ve eğitim işlerini görmesi, ziraat işlerinin fenni bir şekilde yapılması, öğretmenler tarafından oluşturulacak tarla, bağ, bahçe ve atölye gibi tesislerle köylülere rehberlik edilmesi, köylülerin bunlardan yararlanması amaçlanmıştır (Altunya, 2005).

Köy Enstitüleri hareketi, yalnızca bir ilköğretim seferberliği, ilkokul öğretmeni yetiştirme girişimi değildi. Dizgeli bir halk ve toplum eğitimi yaklaşımı olarak köy enstitüleri ile köy enstitüsünü bitirmiş öğretmenlerin çalıştığı köy ilkokulları, toplum kalkınmasının eğitim boyutunu oluşturan, kırsal alanların sorunlarına tutarlı çözümler getirmeyi amaçlayan, birer kalkınma odağıydı. Köy enstitüleri hareketi, yerel halkın sorunlarını çözmeye örgütlü biçimde çaba göstermesi, toplum kalkınmasının gönüllü işbirliğine dayalı "kamu destekli imece" ilkesi, yerinde önderliğin geliştirilmesi ve kooperatifçilik konusunda katkılarda bulunmuştur. Ayrıca öğretmen ve eğitimciler, halkın ulusal ekin düzeyini yükseltmek, onları toplumsal yaşam açısından çağın koşullarına ve gereklerine göre yetiştirmek, köy ekininin olumlu değerlerini yaşatmak, güçlendirmek, halk türkülerini, oyunlarını yaymak, köy halkını radyodan yaralandırmak gibi ekinel, eğitsel işlevler yüklenmişti (Geray, 2002).

1944- 1946 arasında Köy Enstitüleri'ni bitiren öğretmenlere, yasa uyarınca tarım ve işlik araçları verildi. Köylerimiz belki de bu araçlara, öğretmene olduğu gibi, ilk kez kavuşuyordu. Tarım alanında ve okul işliğinde kullanılan bu araçlarla öğretmen hem köylüye yardımcı oluyor hem de onlara öğretiyordu. Bu arada öğrenciler de küçükten iş eğitime yönelmiş oluyorlardı. Şimdilerde kimisinin ortaya attığı, sekiz yıllık temel eğitim, yumurta gelmeden, daha o zamanlar düşünülmüştü (Makal, 1997).

Cumhuriyeti eserleri içinde en önemlisi sayılan, Türk Ulusu'nun eğitim seferberliği ve köy insanının kaderini değiştiren bir dönüm noktası Köy

Enstitüleri, 27 Ocak 1954 tarihinde çıkarılan 6234 sayılı kanunla özgün yapısı değiştirilerek, kapatıldı ve öğretmen okullarına dönüştürüldü.

1963'te planlı kalkınma dönemine girilmiş, köy ve köylü sorunları ulusal kalkınma içinde ele alınmaya başlamıştır. "Kalkınma" deyimini genellikle toplumların ekonomik, toplumsal, ekinsel, siyasal yapılarının değişmesini, insan yaşamının özdeksel, tinsel açılardan değişmesini, farklı bir yapıya dönüşmesini anlatmaktadır. Çoğu kez köy kalkınması ile eş anlamlı olarak kullanılan, kırsal gelişme ve kalkınma, kırsal alanlarda yaşayan insan topluluklarının toplumsal, ekonomik, ekinsel açılardan yapısını değiştirecek biçimde üretim, gelir ve refah düzeylerinin geliştirilmesini, insan-toprak ilişkilerindeki dengesizliklerin giderilmesini, kentsel alanlardaki fiziksel ve toplumsal alt yapının yaratılmasını, tarımsal ürünlerin daha iyi değerlendirilmesini amaçlayan çok yönlü süreçleri, etkinlikleri ve örgütlenmeleri ifade etmektedir (Geray, 2011).

1930'larda başlayan yaklaşık on yıl süren toprak reformu tartışmalarından anlaşıldığına göre, toprak reformuyla, büyük toprak sahiplerine dokunulmadan topraksız köylüye hazine arazisinden toprak verilmesi hedeflenmişti. 1937 yılında Meclis'in açılış konuşmasında Atatürk'ün: "Topraksız köylü kalmamalı, bir çiftçi ailesini geçindirecek topraklar bölünmemeli ve büyük çiftliklerin toprağı sınırlandırılmalıdır." şeklindeki sözleri topraksız çiftçi için umut olmuştur (Köymen, 2008).

Temmuz 1962'de hazırlanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (DPT, 1962) "toprak reformu" "tarım reformu" deyimini ile topraksız ve az topraklı çiftçinin sorunlarından yola çıkılarak toprak mülkiyeti işlemlerinin düzenlenmesi, toprakların toplulaştırılması ele alınmıştır. Toprak Reformu Yasası uygulamaları, planlı döneme girdikten sonra durdurulmuş, fakat 1967'den sonra yeniden başlamıştır. 19 Temmuz 1973 yılında 1757 sayılı "Toprak ve Tarım Reformu Kanunu" Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasa ile toprak iyeliği dağılımının, kullanım ve işletim biçiminin,

verimlilik ve sosyal adalet ilkelerine uygun olarak düzenlenmesi amaçlanmıştır. Toprak-insan ilişkilerini düzenlemesi bakımından önemli bir yere sahip olan Toprak Reformu Yasası, aynı yıl Anayasa mahkemesi tarafından iptal edilerek yürürlükten kaldırılmıştır.

1975'lerin Türkiye'si geçiş halindeki bir toplumun iki önemli görüntüsünü vermektedir (Tütengil, 1983):

a) Tarım toplumundan sanayi toplumuna,

b) Kırsal yapıdan kentsel yapıya ve işleyişe yönelme bu geçişin iki belirgin çizgisidir. Bir yandan toplumun iç dinamikleri tarafından işletilen mekanizmalarla yönelinen bu geçiş öte yandan da kalkınma felsefemize dayalı kalkınma planları ile amaçlanan bir kalkınma süreci olmuştur. Kökeninde hızlı nüfus artışı olan köyün itişine, kentin çekişine bağlı iç göçlerin yanı sıra, beş yıllık kalkınma planları, bölge planlama çalışmaları ve bir ölçüde de "Toplum Kalkınması" ile bu geçiş etkilenmektedir

1982 Anayasası'nın 166. maddesi de, ekonomik gelişmeyle ilgili olarak devlete "özellikle endüstrinin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini sağlamak" görevini vermiştir.

1990-1994 yılları arasında kırsal endüstrinin desteklenmesi konularına VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (DPT, 1989) yer verilmiştir. Altıncı Kalkınma Planı'nda köye ve kırsal alan götürülecek sosyal hizmetlerin koordineli bir şekilde götürülmesi için I. Plandaki Köy kalkınması (Toplum kalkınması) modelinin, tarım kesiminin gelişmesi için tarımsal sanayinin geliştirilmesine mutlak gerek vardır. Tarım kesiminin birçok sanayi ürünü olmadan (makine, kimsayal gübre, mazot vb.) üretimde bulunması, gelişmesi mümkün değildir. Üretimden sonra üretilen ürünlerin tüketiciye ulaşabilmesi için hasat, harman, depolama, işleme, paketleme gibi birçok kademede yine sayısız sanayi dallarına ihtiyaç vardır. Tarım kesiminin dolaylı olarak da sanayinin gelişmesine etkileri vardır. Tarımsal gelişme, tarım nüfusunun gelirini ve iş gücü verimliliğini artıracaktır. Tarım nüfusunun artan gelirleriyle, sanayi

ürünlerine ek talep yaratacak artan iş gücü verimliliği sonucunda, sanayi kesimine ucuz iş gücü sağlanmasına yarayacaktır. Dolayısıyla, tarım ve sanayi birlikte gelişir, kalkınma tek taraflı olmaz (Taraklı, 1993).

2006 yılında hazırlanan, Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda (DPT, 2006), kırsal ekonominin, insan kaynaklarının örgütlenme düzeyinin, yerel kalkınma kapasitesi, fiziksel alt yapının geliştirilmesi ve yaşam niteliğinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. 2007- 2013 yılları arasını kapsayan bu son plan, Avrupa Birliği'ne uyumlu olarak öncekilerin aksine beş yıl için değil, dokuz yıl için hazırlanmıştır. Bu planda katılımcılık vurgulanmış, özeksel yerleşim birimlerine, koruma alanlarına ve afet riski yüksek olan yörelere öncelik verilmesi öngörülmektedir.

En basitinden en karmaşığına kadar, hiçbir toplum dışı tamamen kapalı değildir. Bir toplumun etkileştiğı diğer toplumlar ya benzer ya da farklı yapıda ve gelişme düzeyinde olabilirler. Sosyal yapıları benzer iki toplumun etkileşmesi sosyal değişme açısından büyük önem taşımamaktadır. Buna karşılık sosyal yapıları farklı olan iki toplumun etkileşmesi, yeni davranış alternatiflerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Türkiye'deki kırsal/kentsel ayrımı iktisadi faaliyetin niteliğı, işbölümü ve dayanışma biçimleri, sosyal örgütler, toplumun bir minyatürü olan ailenin yapısı ve işleyişi, dünya görüşü açılarından değişik iki toplum yapısını ortaya koymaktadır. Tarımsal faaliyetlerin egemen olduğu kırsal alanlarda mekanik işbölümü ve cemaat ruhunun canlı tuttuğı bir dayanışma ve sosyal örgütler, ailenin geniş ölçüde etkilediğı gelenekçi bir dünya görüşü karşımıza çıkmaktadır. Kentsel alanlarda ise sanayi ve hizmetler ağırlık kazanmakta, organik işbölümü ve sosyal örgütlenmeye dayalı dayanışma biçimleri aileyi arka plana iten yenilikçi dünya görüşünü beslemektedir (Tütengil, 1983). Bilindiğı gibi kentleşme, demografik, ekonomik ve sosyokültürel bir değişmeyi ifade eder. Demografik açıdan kentleşme, nüfusun kırsal ve tarımsal alanlardan kentlere akmasıdır. Ekonomik kentleşme, tarım ve hayvancılıkla

uğraşan nüfusun başta sanayi olmak üzere, tarım dışı faaliyetlere (sektörlere) kaymasıdır. Sosyokültürel kentleşme ise demografik ve ekonomik kentleşmeye uğrayan nüfusun kentin normlarını ve yaşayış biçimini yeni bir tarz olarak benimsemesi, yaşaması, yani “kentlileşmesi” demektir (Özer, 2000).

Toplumsal değişme, toplumsal ilişkilerde, kurumlarda ve yapıda belirli bir durumdan ya da varlık biçiminden başka bir durum ya da biçime geçiş olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, toplumsal değişme toplumun bir aşamadan diğer bir aşamaya geçmesidir. İşleyim öncesi toplumdan işleyim toplumuna geçilmesi gibi.

Değişme, bir durumdan yeni bir duruma geçişi ifade ettiğine göre, bu çerçevede değişme, bireysel ve toplumsal planda gözle görülebilen, hissedilir etkiler yaratmaktadır. Toplumsal değişme toplumun yapısında izlenebilen ve gözlenebilen değişmelerdir. Bu açıdan toplumsal değişimleri gözlemek ve incelemek mümkündür (Doğan,1998).

Her toplumsal değişimin insan, mekân ve zamandan oluşan üç ögesi vardır. Kısacası bu, toplumsal değişimin ancak belirli bir zamanın geçişiyle gerçekleştiği, somut, fiziksel ve kültürel bir çevrede geçtiği ve bir takım insanları kapsadığı anlamına gelir (Tan, 1981).

Toplumsal değişimin mekân ögesini oluşturan bir yerleşim biriminin gelişmesine etki eden faktörlerden bazıları şunlardır:

- a) Tarihi (Belgelere, sözlü ve yazılı tarihe dayalı)
- b) Nüfus
- c) Eğitim
- d) Ticaret
- e) Ekonomik Yapı
- f) Karayolu (Patika, şose, asfalt)
- g) Demiryolu

Örneğin, kırsal topluluğun kent veya endüstriyel kuruluşların bulundukları yerlere yakınlığı yaşam düzeylerini yükseltmek isteyen köylülerin endüstriye kayma eğilimlerini artırarak, toplumsal değişime neden olmaktadır (Tezcan, 1984).

Öte yandan bir toplumun yapısındaki değişmelerde toplumun dışındaki yapısal güçlerin az veya çok, şu veya bu yönde etkin oldukları gerçeği inkâr edilemez. Toplumun dışındaki güçlerin yapı değişimleri dışındaki etkileri ya bilinçli, planlı ve doğrudan doğruya ya da bilinçsiz ve dolaylı yoldan olmaktadır (Eserpek, 1979).

Maddi kültür veya ekonomik yapı; manevi kültür, normlar, değerler sistemi ve inançlardan daha kolay ve daha hızlı bir tempo ile değişmektedir. Toplumdaki bireyler yeni teknik ve ekonomik olanakların kendilerine yarar sağlayacağına inandıkları ve bunu açıkça gördükleri zaman ekonomik alandaki değişmelere karşı çıkmak istemezler.

Toplumun tüm parçaları ve kurumları arasında bir uyuma sağlandığı sürece toplum dengede kalır. Bir toplumun maddi ve manevi kültürleri arasındaki değişme hızı farklılıkları Ogburn'un (1950), söz ettiği kültürel gecikmeye, dengesizliğe yol açmaktadır. Dengesizlik ne kadar çok olursa toplumun yapısının değişmesi yönünde baskı artacaktır. Kültürel değişme sistemin bütününde ortaya çıkmaz. Hemen her değişme olayında kurumlar arasında bir farklılaşma meydana gelmektedir. Söz gelimi Cumhuriyetin kuruluş yıllarında değişmeye yön veren eğitim çabaları, teknoloji ve sanayileşmenin hızlandığı 1950- 1970 döneminde sosyal ve kültürel değişimin gerisinde kalmıştır (Türkdoğan, 1988).

Kültürün maddi ve manevi unsurları arasındaki uyumsuzluk ya da kültürel gecikme, toplum hayatında birtakım gerginliklere neden olabilir, inanç ve değerler sisteminde çözümler meydana getirebilir. Gelenekçi toplumların zirai teknolojiyi benimsemeleri tarımda ortakçı ve kiracı sınıfın işsiz

kalmasına sebep olabilir, köyden şehre akımı hızlandırabilir (Türkdoğan, 1988).

Sosyal değişimin hızını ve yönünü belirleyen etkenlerden birisi de iletişimdir. İletişim sosyal değişme açısından önemli bir rol oynamaktadır. İletişimin bir toplumun yapısının değişme sürecindeki önemini kavrayan toplum kalkınması program elemanları da programın başarıya ulaşması için yol yapımı ve yayım faaliyetlerine öncelik vermişlerdir. Ancak merkezi yönetimin tarımda üretimi artırmak ve genel plana uygun bir şekilde toplumda ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla kırsal toplumlarda uyguladığı yayım faaliyetlerinin başarılı olabilmesi için diğer iletişim araçlarının gelişimine paralel olarak tamamlanması gerekir (Eserpek, 1979).

İletişimin kapalı ve küçük toplumlarda en önemli etkisi toplumun yeni ekonomik olanaklardan haberdar olması ve bu olanaklardan yararlanma konusunda toplumu motive etmesidir. Satın alma gücüne sahip varlıklı ailelerin gelişen tarım olanakları ve teknik araçlardan yararlanması varlıklı ailelerin yapısında da hızlı bir değişmeye neden olmakta, yaşam düzeylerindeki yükselme kırsal toplumun değer ölçülerinde değişimler meydana getirmektedir (Eserpek, 1979).

Hiç kuşkusuz, Türkiye'nin içinde bulunduğu hızlı değişme sürecinden kırsal aile de payını almaktadır. Örneğin Özbay (1984), yaptığı zaman içindeki karşılaştırmalı çözümlemede, kırsal ailenin, artık kapitalizm öncesi geleneksel köy ailesi ile benzeşmediğini, söylemektedir.

Aile yapısındaki değişmeler, ailenin geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına dönüşmesi bazıları için olumlu kabul edilirken, bazıları için de bu gelişme olumsuzdur. Köy ailesinin çekirdek aileye dönüşmesini olumsuz bulanlar, çekirdek ailenin, geniş ailenin bireylere kazandırdığı dayanışma duygusunu veremediği, farklı kuşakların bir arada olmasını sağlayan

toplumsallaşmayı gerçekleştiremediği noktasında eleştiriler getirmektedir (Doğan, 1998).

Bütün değişmelere rağmen köy ailesi, tarımsal üretim yapan bir birim olma özelliğini korumaktadır. Her ne kadar tarımsal üretim yapan üretim birlikleri ve büyük işletmeler gittikçe çoğalıyorsa da, aile işletmeleri yine de tarımdaki egemen üretim birimi niteliğini sürdürmektedir. Kırsal alanlarda yaşayan ailelerin üyeleri, tarımsal üretimi sürdürmek için ailenin birlik ve bütünlüğünü korumak gerektiğinin bilincine sahiptir. Bu nedenle birbirleriyle çatışmalar bile, tarımsal verimlilik için gerekli olan ilişkileri bozmamaya özen gösterirler (Stirling, 1965, Akt. Doğan, 1998). Yapılan araştırmalar da köylerde varlıklı ailelerin özellikle rençperlik yapmaktan kaçındığını göstermektedir. Bu durum, köyde fakir ve topraksız kimseler için yeni iş olanaklarının artması anlamına gelmektedir.

Planlı dönemde teşvik edilen son yıllarda hızlanan kentleşme hareketi köylerin sosyokültürel yapısında çok hızlı değişimler, gelişmeler meydana getirmektedir. O halde Türk toplumunun sosyo ekonomik hayatında önemli bir yere sahip olan köyün modernleşmesi, köyün maddi hayatından başlayarak yerleşim, ulaşım ve tarımsal konuları ile ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarına çözüm bulmakla mümkün olacaktır. Köylünün iyi yetişmesi, yaşam standardının yükseltilmesi kısacası modernleşmesi için yapılacak eğitim çalışmaları da büyük önem taşımaktadır (Erdentuğ, 1972).

Değişme için işleyimleşme zorunludur. Bir ülke işleyimleşmeden gelişemez. İşleyimleşmede ve uygulamalı ilerlemede eğitim ve bilimin katkısı büyüktür. İşleyimleşmenin gereksinim duyduğu insan gücünü yetiştirmek eğitimin görevidir (Geray, 2002).

Kırsal alanlarda eğitimde kurumlarına erişilebilirlik ve fırsat eşitliği olmadığından köy halkı gereksinim duyduğu eğitimi alabilmek için de köyden kente göç etmek istemektedir. Çocuklarının çiftçi olmasını istemeyen

köylüler, tarımdan uzaklaşarak kente ait mesleklere yönelmektedirler. Statü değiştirmede de eğitimin etkisi büyüktür. Köyden gelip kentte yüksek öğrenim görenler, köylerini beğenmeyerek, kendilerini statü olarak üstün saymaktadırlar.

İnsan davranışlarını, dolayısıyla insanı eğitim yoluyla değiştirmeden hiçbir sosyal ve siyasal gelişmeyi kısaca sağlıklı kalkınmayı başarmak mümkün değildir. O halde, eğitim sadece, “eğitilen kişi değil, eğitilen kişinin ailesinden başlayarak bütün bir toplumu etkiler ” (Kaya,1984). Dolayısıyla, toplumsal bütünleşmenin sağlanmasında eğitim çok etkilidir. Eğitim almayanlara fırsat verilerek, bütün herkesin belli bir eğitim seviyesine gelmesi sağlanarak toplumsal bütünleşme gerçekleştirilebilir. Böylece köy ve kent arasındaki eğitim uçurumu giderilmiş olacaktır. Fırsat eşitliği sağlanmadıkça toplumsal değişim yetersiz kalacaktır.

İnsanlar gereksinim duydukları bilgi, beceri ve tutumları eğitimle kazanırlar. Çocukların yanı sıra yetişkinlerin de eğitime ihtiyacı vardır. Yetişkin eğitimi insanların var olan gereksinimlerine ve sorunlarına yönelen; Katılanların yaşı, öğrenim düzeyi gibi özelliklerini dikkate alan yaşamın birbirinden farklı farklı alanını öğretim alanı olarak kullanabilen bir eğitim biçimidir (Kurt, 2000).

Bu noktada yetişkin ya da halk eğitiminin toplumsal değişim açısından üç yönü vardır: Bireyleri belli bir eğitsel düzeye getirmek, bireylerin değişen koşullara uyumunu sağlamak, bireyde çevreyi değiştirme isteği yaratmak ve bu amaçla örgütlenmesine yardımcı olmak (Geray, 2002).

Yetişkinlerin eğitim gereksinimlerinin ve ilgilerinin ortaya çıkarılmasında 1.Yetişkinlerin her biriyle yüz yüze görüşme yapmak, 2.Öğretilmesini istedikleri konulara ilişkin bir liste sunmak, 3.Resmi olmayan danışma toplantılarında yetişkinlerden görüş almak, 4.Bilimsel araştırmalar

yapmak, 5.Derlenmiş istatistikleri kullanmak gibi yöntemler uygulanabilir (Geray, 2002).

Köylerde yaşayan yetişkinlerin bireysel eğitim gereksinimlerini, temel eğitim, boş zamanlarının değerlendirilmesi, mesleki yönden özellikle çiftçilik ile ilgili yeterliklerini geliştirici eğitim gereksinimleri ortaya çıkarmak, eğitim faaliyetlerine katılmadaki, erişimdeki engellerini, eğitim etkinliklerine karşı tutumlarını saptamak için bilgi toplamak, bu yönde eğitim programları düzenlemek gerekmektedir.

Ankara ili yerleşim yerlerinin sınırları sürekli alınan göçler nedeniyle il merkezinin dışındaki kırsal alanlara kadar dayanmaktadır. Bunun sonucunda kırsal alanlara yeni konutlar yapılmakta, fabrikalar kurulmaktadır. Toprağının değerinin farkına varamayan köy halkı toprağını değerinin altında bir paraya satmaya başlamıştır. Bu noktada köylünün bu anlamda gizli bir eğitim gereksinimi ortaya çıkmaktadır.

Bu Araştırmanın temel problemini, Ankara ili Altındağ ilçesine bağlı Yukarı Peçenek ve Tatlar komşu köylerinin toplumsal değişme sürecinde, köylerdeki yetişkinlerin sorunları ve sorunlarını çözmek için ihtiyaç duydukları açık ya da gizli eğitim gereksinimlerinin ne olduğunun saptanması oluşturmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı, Ankara ili Altındağ ilçesine bağlı Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerinin monografik yapılarını karşılaştırmalı olarak ortaya koyarak, bu köylerdeki toplumsal değişme sürecinin doğurduğu eğitim gereksinimlerini saptamaktır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Yukarı Peçenek ve Tatlar komşu köylerinin kuruluşundan günümüze kadar geçirdikleri sosyal yapı değişiklikleri nelerdir?

2. Yukarı Peçenek ve Tatlar köylülerinin,

A-Toplumsal Değişme

1-Nüfus ve Aile Yapısı

2-Köydeki Yaşam Süresi ve Soy Bağlantısı

3-İş-Güç-Gelir Durumu

4-Eğitim

5-Sağlık

B-Ekonomik değişme;

1-Konut Sahipliği

2-Toprak Mülkiyeti

3-Kullandıkları Ev Eşyaları ve Ulaşım Araçları

4-Sahip Olunan Üretim Araçları

5-Üretim Biçimi ve Çeşitliliği

a)Tarımsal Üretim

b)Hayvancılık

c)Ticaret ve Pazarlama

d)Kooperatifçilik

C-Kültürel Değişme ve Siyasi Yapı

1-Önderlik ve Köy Yönetimi

2-Kitle İletişim Kaynaklarından Yararlanma

3-Boş zamanların Değerlendirilmesi

4-Gelenek ve Görenekler

5-Siyasi Yapı

6-İnançlar bakımından durumları nasıl bir farklılık, değişim göstermektedir?

3. Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerindeki yetişkinlerin, halk eğitimi açısından toplumsal değişme sürecinde duydukları;

1-Okuma-Yazma ve Temel Eğitim

2-Mesleki eğitim

3-Aile ve Yurttaşlık

4-Sosyal ve Kültürel Eğitim gereksinimleri nelerdir?

Önem

Sosyolojinin esas görevlerinden birisi de sosyal değişmelerin genel kanunlarını bulmaktır. Sosyolojinin en önemli kısmı sosyal dinamiktir. Sosyal dinamik araştırılırken en çok ilkel olan toplumlardan köyler üzerinde durulmuştur. Köylerle ilgili araştırmalarda amaç köylerin kuruluşunu tespit etmek olmuştur. Fakat son zamanlarda köylerin toplumsal değişmeleri de araştırılmaya başlanmıştır (Türkdoğan, 2006).

Köyler, küçük yerleşim birimleri olduğundan üzerinde derinliğine araştırma yapmak daha kolaydır. Köylerde sosyal hayatın değiştiği düşünüldüğüne göre bu değişmeyi bilimsel olarak yönlendirmek ve idare etmek için öncelikle değişimin olup olmadığı, değişmeyen ve değişen yönlerin neler olduğunu tespit etmek gerekmektedir.

Berkes'in (1942), "Ankara Köyleri" üzerine yaptığı araştırmasının yer aldığı yapıtının önsözünde de belirttiği gibi köye yönelik sosyal değişme araştırmalarında amaç, köy, mahalle, kasaba gibi yerleşim alanlarının enteresan yönünü bulmak değildir. Dolayısıyla sosyal değişmede amaç kağının menşei ve tekâmülünden çok, kağının köyün sosyal hayatındaki rolünü araştırmak olmalıdır.

Toplum kalkınması ilkelerinin başında "yersel toplulukların duyduğu gereksinimleri bir sistem içinde ortaya koyma, tartışma" gelmektedir.

Dolayısıyla, topluluğun kalkınmasının önündeki engelleri saptayarak, bu engelleri ortadan kaldıracak çözüm önerileri geliştirmek için topluluğu iyi tanımak gerekmektedir. Bunun yolu da kırsal alanlarda yapılacak toplum kalkınmasına yönelik alan araştırmalarından geçmektedir. Her alanda olduğu gibi, toplum kalkınması çalışmalarında da araştırmanın önemli bir yeri vardır. Araştırma özellikle, planlı kalkınma çalışmalarında atılacak ilk adımı oluşturmaktadır.

Köy toplumlarının mevcut durumlarını, kalkınma çabalarına karşı duydukları isteği, köye karşı götürülen hizmetlere karşın, halkın davranışlarını, idarenin halka hizmet götürme şeklini, kısacası köyün, ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel yapılarını çok yönlü ve geniş kapsamlı araştırma çalışmalarıyla tanımak mümkün olacaktır.

Köyün özelliklerini, çevresel sorunlarını, ihtiyaçlarını, isteklerini, bilmeden; köysel toplulukların kamu hizmetlerine katılmalarını, öz kaynak ve imkânlarını tam olarak harekete geçirmelerini bekleyemeyiz (Çağlar, 1972).

Bir başka yönüyle araştırma, Ankara il merkezine yaklaşık 15- 20km uzaklıkta Ankara-Samsun asfaltı yakınında bulunan yeterince bilinmeyen Altındağ ilçesine bağlı, Yukarı Peçenek ve Tatlar komşu köylerinin topluma tanıtılması, sorunlarının ortaya konulması, çözülmesi, köylerde ilgili kurumlarca düzenlenecek yetişkin eğitimi uygulamalarına kaynaklık etmesi açısından da önemli görülmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırma köyde yaşayan 18 yaş üzerindeki köy nüfusuna kayıtlı yetişkinler üzerinde yürütülmüştür. Köy nüfusuna kayıtlı olmayanlar araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırmada elde edilecek veriler, arşiv

araştırması, literatür taraması ile köylerde ve köylerin dışında yaşayan köylerin nüfusuna kayıtlı halkın görüşleri ile sınırlı tutulmuştur.

Tanımlar

Toplumsal Değişme: Bu araştırmada toplumsal değişme kavramı, toplumun bir aşamadan başka bir aşamaya geçmesi, toplumsal ilişkilerin, yapıların, kurumların biçim değiştirmesi, yeni bir şekle bürünmesi anlamında kullanılmıştır. Toplumsal değişme kavramı, bir başka anlatımla köylerin modernleşme, kentleşme eğilimlerini de ifade etmektedir.

Yetişkin Eğitimi: Yetişkin eğitimi, gelişim süreçlerini tamamlayarak, belli bir yaşam birikimine sahip öz güvenini kazanmış ve kendi sorumluluğunu üstlenmiş bireylere yönelik, içerik, düzey ve yöntem sınırlılığı olmaksızın gönüllü olarak herhangi bir alanda gelişimi amaçlayan ve olanak sağlayan düzenli eğitim süreçlerinin tümüdür.

Halk Eğitimi: Bu tanım ile köy halkının sorunlarının çözümüne katkıda bulunan, mesleki, sosyal, kültürel, temel eğitim gereksinimlerinin giderilmesini, toplumsal bilinç düzeylerini yükselterek, değişim sürecine uyum göstermelerine, örgütlenmelerine yardımcı olmayı amaçlayan örgün, yaygın ve okul dışı tüm eğitsel faaliyetler kastedilmektedir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırmaya yön verecek konularla ilgili literatür taranarak elde edilen bilgiler, toplum, toplumsal yapı, toplumsal değişme kavramları, toplumsal değişmede önderlerle işbirliği, köye yönelik araştırmalar, yetişkin kavramı, yetişkin eğitimi ve yetişkin eğitimi gereksinimlerinin belirlenmesinin önemi başlıkları altında ele alınmıştır.

Toplum, Toplumsal Yapı ve Toplumsal Değişme

Toplum, kendi varlığını korumak ve sürdürmek üzere, ortak amaç ve çıkarlarını gerçekleştirmek için, düzenlenmiş etkinlikleri, üyeleri arasında işbirliği, işbölümü ve dayanışma bulunan, ortak kültürü, coğrafi bir yeri ve sürekliliği olan, kurumlaşmış karmaşık ilişkiler bütünü olarak ifade edilmektedir (Ozankaya, 1986).

Ülken (1955), toplumu, “zümrelerin karşılıklı münasebetleri ve tezatlarından doğan karmaşık insan topluluğu” olarak tanımlamıştır.

Bir toplumun yapısını oluşturan toplumsal gruplar, çeşitli statü ve rollerdeki insanların karşılıklı ilişkiler içinde birbirine bağlanmasından meydana gelir. Toplumsal grup, ilişkiler sistemi içinde bir araya gelmiş insanların bütünüdür. Amerikan sosyologu Cooley (1915), toplumsal grupları, birincil ve ikincil gruplar olmak üzere iki bölüme ayırmıştır. Birincil gruplar az kişiden oluşur, fertler arasında sürekli ve kişisel ilişkiler mevcuttur. Fertler birbiriyle yüz yüze iletişim kurar, biz bilinci kuvvetlidir. Grup kararları geleneksel bir yapıya sahiptir. İkincil gruplar ise büyük topluluklardan oluşur. Fertler arasında kişisel olmayan, uzak ilişkiler söz konusudur. Fertler

arasında hiç iletişim bulunmaz ya da son derece sınırlıdır. Kararlar akla dayalı olarak alınır. Geleneksel, kırsal toplumların yapısını birincil gruplar, modern, şehir toplumlarının yapısını ikincil gruplar belirlemektedir (Akt. Tezcan, 1984).

Alman sosyologu Ferdinand Tönnies (1957), ise toplumsal grupları cemaat ve cemiyet şeklinde ayırmıştır. Tönnies'e göre, herkes için geçerli ve zorunlu olan gelenek ve ahlak normlarıyla düzenlenmiş ve donatılmış bir hayat biçimine sahip olan köy topluluğu bir cemaattir. Bunun karşısında "toplum" adı verilen belirli çıkarlar altında kümelenmiş dernekler, çağdaş büyük şehirler de cemiyeti oluşturur. Tönnies, cemaatleri canlılara, toplumları makinelere benzetir. Bu yüzden Cemaatler daima toplum olma yolunda ilerlediklerinden toplumdan cemaate dönüş yoktur. Köylerimizin cemaat yapısı içinde olması, dayanışma duygusu içinde, yüz yüze iletişime dayalı ilişkiler içinde olması toplumun uyumlu bir şekilde devam etmesini sağlar. Cemaatte cenaze, doğum, düğün, evlenme gibi faaliyetler fertler tarafından birlikte yürütülür, Bir ferdin cemaatten kopması ya da herhangi bir nedenle ayrılması acı sonuçlar doğurur, cemaat tarafından hoş görülmez. Oysa toplumda ölüm bile sadece aile fertlerini, kan bağı olan insanları etkiler (Akt. Tezcan, 1991).

Toplumsal statü, toplum yapısını oluşturan en küçük yapı birimidir. Statü, bireyin toplum yapısı içindeki yeri, konumu, mevkii anlamına gelmektedir. Soyut bir kavram olan statü, toplumsal grup içindeki belli bir yerin, diğer yerlere göre, göreceli olarak belirlenmesidir. Toplumsal sistem içinde herkesin birden fazla statüsü bulunmaktadır. Statüler, erişilen ve verilen statüler olarak ikiye ayrılır. Eğitim erişilmiş statünün ölçüsü olduğu halde, doğuştan gelen ve ırka bağlı olan nedenler de verilen statülerin ölçüsüdür. Erişilen kazanılmış statü, doğuştan elde edilmeyen bireyin başarı yoluyla elde ettiği statüdür. Bir köylü çocuğunun belirli öğretim aşamalarını geçerek doktor ya da öğretmen olması erişilen statüye iyi bir örnektir. Verilen

statü ise, daha çok geleneksel ve birincil gruplarda görülen statüdür. Padişahın oğlunun padişah, kontun oğlunun kont olması gibi.

İlerlemiş modern toplumlarda, toplumsal hareketliliğin canlılığından dolayı, erişilen statü; kapalı ve geleneksel toplumlarda da verilen statüler egemendir. Genel olarak köyler, verilen statü, şehirler ise erişilen statü niteliğini daha belirgin bir şekilde korurlar (Türkdoğan, 1977).

Statü kavramıyla yakından ilişkili bir kavram da toplumsal rol kavramıdır. Rol kavramı, “belli bir toplumsal statüdeki kişiden beklenen davranış kalıpları” şeklinde tanımlanabilir. Toplumsal rol bireyden beklenen davranışların bütünüdür. Bir fert, evde eş, baba, işte öğretmen, üniversitede eğitim gören bir öğrenci rolünü üstlenebilir. Çağdaş toplumlarda, insanların çok rol sahibi olması, rollerinin çatışmasına da yol açabilmektedir.

Toplumsal tabakalaşma, bir toplum veya grup içinde, toplumsal statüde meydana gelen farklılaşmalardır. Toplumsal tabakalaşma, toplumun derecelenerek sıralanmasıdır. Toplumsal tabakalaşma, aynı zamanda benzer statüdeki fertlerin bir yer işgal ederek, hiyerarşik bir şekilde sıralanmasıdır. Tabakalaşma, bir tür eşitsizlik hiyerarşisidir. Kölelik, kast, feodal sınıf ve toplumsal sınıf başlıca toplumsal tabakalaşma tipleridir.

Toplumsal tabakalaşmanın bir diğer biçimi de toplumsal sınıflardır. Çağdaş toplumlarda sınıfın egemen bir tabakalaşma biçimi olduğu kabul edilmektedir. Toplumsal sınıflar, toplumsal hiyerarşi, servet ve gelir ayrılıklarına dayanmaktadır. Toplumsal sınıflar, bireylerin toplumsal statülerine göre, sıralanmalarını gösteren soyut kategorilerdir. Sınıflar, kapalı değil, açık gruplardır. Bireyler toplumda, meslek, gelir, refah durumu olmak üzere, ekonomik temelli üç özelliğe göre sıralanır. Toplumsal sınıfların hukuki bir dayanağı yoktur, bu yüzden de tüm sınıflardaki bireyler ilke olarak yasalar önünde eşittir. Bir toplum içinde yaşayan bireyler, çeşitli statülerde ve

gruaplarda bulunabildikleri halde ancak bir toplumsal sınıfın üyesidir (Tezcan, 1991).

Türk toplumunda klasik sınıflamaya göre, Büyük burjuvazi (kapitalist sınıf), orta burjuvazi (orta sınıf), küçük burjuvazi (işçi ve köylü sınıfı) olmak üzere üç tabaka bulunmaktadır (Türkdoğan, 1977).

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'nin toplumsal yapısı, sanayileşme, teknolojik gelişmeler ve şehirleşme süreci nedeniyle değişmiştir. Bu değişim sonunda yeni sınıflar ortaya çıkmıştır. Bu dönemde en önemli sınıf işçi sınıfının gelişmesidir. İşçi sınıfının yanında sanayi ve ticaret sınıfı da yerini almıştır.

Toplumsal hareketlilik, toplumsal sınıf yapısı içinde bireylerin aşağı ve yukarı hareketlerini gösterir. Toplumsal hareketlilikte, evlenme, eğitim, meslekte ilerleme, toplumsal ve siyasi başarılar önemli rol oynar. Toplumsal hareketliliğin üstünlüğü toplumun yapısıyla ilgilidir. Açık ve dinamik toplumlarda toplumsal hareketlilik yüksektir. Kapalı ve ya geleneksel toplumlarda ise toplumsal hareketlilik oldukça zayıftır. Bu yüzden bireyler arasındaki ilişkilerin yok denecek kadar olduğu sistemlere kast denilmektedir. Kast sisteminde tabakalaşmanın derecesi yüksek ve bir kasttan diğerine olan hareketlilik çok zayıftır. Dünyada bilinen tipik kast sistemi Hindistan'dadır. Dinamik toplumlarda da ırk ve melez ayrımı nedeniyle kastlara rastlanmaktadır. İnsanlar arasındaki siyah-beyaz ayrımından kaynaklanan renkli kast adı verilen oluşumunun görüldüğü bölgelerde toplumsal hareketlilik aşağı seviyededir.

Yatay ve dikey hareketlilik kavramları toplumsal statüler arasındaki farklılaşmayı gösterir. Öğretmenin öğrenciye göre durumu dikey hareketliliğe, öğrencinin arkadaşlarıyla olan ilişkileri ise yatay hareketliliğe örnek verilebilir.

Toplumda genellikle yukarı doğru hareketlilik, aşağı doğru hareketlilikten daha fazladır. Aşağı doğru hareketlilik bir felaket olarak nitelendirilebilir. Örneğin iyi, istikrarlı bir kişiyi işlerinin bozulması, iflas etmesi, toplumsal sınıfının değişmesi aşağı doğru toplumsal hareketliliktir. Bazı psikolojik hastalıklar, alkolizm, uyuşturucu bağımlılığı, orta veya üst sınıftan kişilerin alt sınıftaki kişilerle yaptıkları evlilikler de aşağı doğru toplumsal hareketlilik nedenlerindendir. Göçler, sanayileşme, çeşitli toplumsal sınıfların doğurganlık oranları, ırksal bütünleşme gibi pek çok etmen yukarı doğru toplumsal hareketliliğe yol açmaktadır (Tezcan, 1991).

Her toplum ve her kültür geleneksel bile olsalar sürekli değişim içindedir. Değişme kültür ve toplumun doğasında vardır. Sosyal değişme bir bütün olan toplumun, kendisini tanımlayan temel özelliklerden zaman içinde nitelik ve nicelik farklılaşması biçiminde ortaya çıkmaktadır. Sosyal değişme, bir ya da birden çok ögenin birlikte yada ayrı ayrı etkileri ile ortaya çıkar. Önemli olan değişme olgusunun, toplumsal yapının bütünü üzerinde etkinliğini duyurmasıdır. Sosyal değişme, toplumsal yapıda oluşan değişimleri, yani bireyler ve gruplar arasındaki eğreti dengelerin bitmeyen hareketliliğini yansıtmaktadır (Tolan 1991). Dönmezer (1999), sosyal değişmeyi, sosyal yapıda ve toplumun sosyal ilişkilerinde meydana gelen değişiklikler olarak tanımlar.

Toplumsal değişme yönünden şehir ve köy gruplarının durumu da önemlidir. Çoğunlukla toplumsal ve ekonomik değişme üst sınıflardan başlar, oradan da aşağı sınıflara, köylere yayılır. Grup norm ve davranışları, inanç sistemleri, kültürel değerler birincil grup niteliğindedir. Geleneksel bağlar, kadercilik, grup dayanışması toplumsal değişme sürecini genellikle olumsuz yönde etkiler. Ancak bazı durumlarda grubun bu nitelikleri olumlu sonuçlar yaratır. Grubu ile birleşme duygusu kişiye güven verir, fertleri akıl hastalıkları gibi sapık davranışlardan korur. İmece, kooperatifleşme, cemaatleşme, aile dayanışması, çiftçiyi günlük işlerinde mutlu kılar.

Toplumsal değişmenin ortaya çıkışı, mekân, zaman ve insan boyutlarını harekete geçirmesi ve gerçek bir dönüşümü başlatacak ortam ve hazır bulunuşluk düzeyinin sağlanmasına bağlıdır.

Günümüzde toplumsal değişme, toplum yapısındaki farklılaşma veya başkalaşma olarak tanımlanmaktadır. Her toplum belirli bir derecede değişme süreci içindedir. Bu yüzden çağımızda değişmeyen, statik bir toplum düşünmek mümkün değildir.

Toplumsal değişmenin etmenleri değişmeyi harekete geçirirler. Bu etmenler tüm toplumlar için geçerlidir, evrenseldir. Toplumsal değişmenin öne çıkan etmenleri arasında coğrafi, demografik, ekonomik etmenler, din, inançlar, düşünceler, önderler, askerler, buluşlar, keşifler, teknoloji, çatışmalar yer almaktadır.

Toplumsal değişme, bazı dönemlerde çok hızlı, bazı dönemlerde çok yavaş gerçekleşebilir. Değişimin hızı toplumların isteklerine göre, artırılıp, azaltılabilir. Endüstri toplumlarında teknolojik değişme artan bir hızda ilerlemektedir.

Toplumsal denetim, mühendislik ve planlama, önderler, mucitler, reformcular ve baskı gruplarından etkilenen, kasıtlı yapılan, bireylerin amaçlı eylemlerinin sonucunda ortaya çıkan değişmeler planlı değişmelerdir. Planlı değişmeler bazı durumlarda istenmeyen sonuçlar da doğurabilir. Hızla endüstrileşen bir kentte gecekonduvarlığının varlığı, artış göstermesi bu duruma örnektir. Sel baskını, kuraklık, deprem gibi doğal felaketler sonucu ortaya çıkan ani değişmeler plansız değişmeleri meydana getirmektedir. Plansız değişmelerin etkisi, felaketlerin şiddetine ve toplumun bu durumu özümseme yeteneğine bağlıdır. Örneğin, 1999 yılında meydana gelen Marmara depremi, plansız bir değişmedir. Bu değişme, deprem felaketine uğrayan insanların depremle yaşamayı öğrenmelerini gerekli kılmıştır (Tezcan, 1991).

Toplumsal değişme, serbest ve zorlayıcı değişmeler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Serbest değişmeler toplumun nüfus artışı, buluşlar, kültür birikimi gibi iç etmenlerle ya da yabancı bir kültürle temas, yabancı kültür öğelerinin benimsenmesi gibi dış etmenlerle ortaya çıkmaktadır. Günümüzde teknolojik değişmeler serbest değişmeleri hızlandırmakta, kitle iletişim araçları ise serbest değişmelerin daha çabuk ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Yeniliklerin bir topluma zorla kabul ettirilmesi zorlayıcı değişmelerdir. Hükümet darbeleri, sömürgecilik ve istilalar zorlayıcı değişmelere örnek gösterilebilir.

Toplumsal değişmenin ölçütleri nesnel ve öznel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Somut ve sayısal özellik taşıyan olgular nesnel ölçütlerdir. Eğitim, sağlık işlerindeki araç gereçlerdeki, yöntemlerdeki, aile yapısındaki değişmeler kurumsal ölçütü, kapalı ekonomiden pazar ekonomisine geçiş ise ekonomik ölçütü vermektedir. Öznel ölçüt ise, insanları ruhsal durumunda, düşünme ve algılama biçimlerinde, tutum ve davranışlarında izlenen değişmeleri ifade etmektedir. Bireyci ahlaktan, toplumcu ahlaka geçiş ahlaksal ölçüt, totaliter sistemden demokrasiye geçiş siyasal ölçüte örnek olarak gösterilebilir (Tezcan, 1991).

Le Play'e göre, çevre şartları değiştikçe toplum tipleri de değişir. Bu anlamda toplumsal değişme: iş, insan ve çevre ilişkilerine dayanır. Değişme Marksizim gibi tekçi (monist) nedene değil de, çokçu (pluralist) nedenlerle bağıntılıdır (Akt. Türkdoğan, 1977).

Toplumsal değişme, toplumların düzen ve değişme olmak üzere iki temel özelliğini içermektedir. Öyle ki düzen de bir değişme içinde devam etmektedir. Kurumlar insan ilişkilerine dayanan sistemlerdir, İnsan ilişkileri ise, hangi cemiyette, hangi mekân ve zaman şartları altında olursa olsun, daima iki çeşittir: (1)Toplum-tabiat çevresi münasebetinin insanlar arasında doğurduğu ilişkiler sistemi, (2) Doğrudan doğruya toplum tabiat ilişkisinden doğmayan insanlar arası ilişkiler sistemleri. Bu iki ilişki sistemi birlikte toplum

yapısını oluşturdıklarından birbirlerinden ayrı değillerdir. Her ne kadar genel sosyal evrimde bu iki ilişki düzeni arasındaki bağlantıların ne olduğu, ana hatları itibarıyla biliniyorsa da, sosyolojik araştırmaların başarması gereken iş çeşitli toplum tiplerinde, çeşitli zaman ve mekân şartları altında, bu esas ilişkinin oluşumunda gösterdiği çeşitlenmeleri (variations) meydana çıkarmaktır. Sosyal değişme sürecinde, kurumlardaki değişme seyrinin ve düzeninin ne olduğunu ayrıntısıyla belirtmektedir (Boran, 1945).

Toplum, kendisini meydana getiren bireylerin çok yönlü ilişkilerinin ve etkileşiminin bir dengesi olduğuna göre, toplumsal değişme de bireylerin diğer insanlarla ve doğayla ilişkileri açısından ele alınmalıdır. İnsanların birbirleriyle ilişkileri aile, grup, cemaat, okul gibi toplulukların kendi içindeki dinamizmi oluşturmaktadır. Bu ilişkiler içinde bir yandan bireylerin kişiliği gelişirken bir yandan da toplumsallaşma süreci yaşanmaktadır.

İbrahim Yasa, (1960) ise toplumsal değişme açısından aile yapısının köy ailesinden kent ailesine doğru değişim gösterdiği savını ortaya koyarak, toplumsal değişim sürecinde aile yapısının ve fonksiyonlarının eş hızda değişmediğini belirtmiş ve bu durumun toplumsal sorunlara yol açmaması için tampon mekanizmaların ortaya çıktığı görüşünü benimsemiştir.

Prens Sabahattin'e (1965) göre, toplumsal değişmede amaç, toplumun değişmesidir. Toplumsal yapının değişmesi ise toplumu meydana getiren bireylerin aldıkları eğitim ve öğretimle yakından ilgilidir. Ona göre. "Toplumsal yapımızı kemiren, toplumumuzu uçuruma sürükleyen hastalığın nedenlerinden biri, özel hayatta göreneğe dayanan, kişiliği öldüren eğitim sistemi; biri de genel hayatta merkeziyetçiliğe dayanan yönetim sistemidir "(Akt. Kongar, 1972).

Prens Sabahattin (1965), Türkiye'nin içinde bulunduğu durumdan sıyrılabilmesi için, kurtuluş yolunun tek olduğunu ileri sürmüştür. Bu yolun, toplum yapısını kökünden değiştirmek, bütüncü (kamucu) bir yapıdan bireyci

yapıya geçmek, özel yaşamda: tıpkı İngilizlerin “gentelman” zümresi gibi Anadolu’da bakımsız topraklarını işletecek, köylüyü kalkındıracak kişisel girişkenliğe dayanan üretici aydınlar yetiştirmek; genel yaşamda da, yerinden yönetim anlayışına dayanan bir yönetim kurmak, il kurulları yoluyla, halkı kendi kendini yönetmeye alıştırmak olduğunu her defasında belirtmiştir (Akt. Kongar, 1972).

Prens Sabahattin, toplumsal yapının değişmesinde, bireyci kişiler yetiştirecek bir toplumun önemli olduğunu, bireyci eğitimin ve ailelerin öneminin fazla olduğunu ısrarla savunmuştur. “Bireyci yapıya geçmek, ilkece bir eğitim sorunudur. Herhangi bir toplumda eğitim yapan ve onu düzenleyen ailedir. Bu yüzden ulusal eğitimi, tüketim, durukluk ve tutsaklıktan; üretim, girişim ve bağımsızlığa yönelmek için biricik yol: Bireyci aileler kurmak gücünde olan kız ve erkekler yetiştirmektir.” diyen Prens, toplumsal değişmede, temel belirleyici ilke olarak eğitimi ele almakta ve bireysel girişkenliğin etkin kılınmasını önermektedir (Sabahattin, 1965, Çev. Muzaffer Sencer, Akt. Kongar, 1972).

Ülken, 1955’te yayınlanan “Sosyolojinin Problemleri” adlı eserinde toplumu ve toplumsal yapıyı psikososyal ilişkilerle temellendirmiştir. Ülken’in toplum ile doğa arasındaki ilişkiye dayanan, iş-organizasyonu temelli toplumsal değişme modelinde iş-organizasyonundaki gelişmelerle toplumsal yapıdaki değişmeyi açıklamış, toplumla doğa arasındaki etkileşimi “denge” kavramı ile ele almıştır. Ona göre, toplumsal değişmenin temeli, insan-insan ve insan-çevre arasındaki organizasyon ilişkisindeki dengenin bozulup tekrar kurulması esasına dayanır.

Niyazi Berkes’e (1973) göre, toplumsal bilinç düşün düzeyinde yenilenmedikçe geleneksellikten kurtulmadıkça, toplumsal alt yapıdaki ilişkilerde değişim sağlanmayacaktır. Bu açıdan bakıldığında Berkes, toplumsal değişmenin mekanizmasını ekonomik alt yapıda değil, üst yapı

kurumlarına yönelik iyileştirme(ıslahat) girişimlerinin düşün boyutunda beliren görüntülerinde aramaktadır.

“Din geleneğin en son sığınağı, en son savunma kalesidir. Aslında toplumun eski yaşayışının kökeninden gelen birçok alışkanlıklar, kolaylıkla din gereği imiş gibi bir nitelik kazanırlar. Bu söylediğimiz eğilimden ötürüdür ki, bir toplumda değişme zorunlulukları ortaya çıkınca, bilerek bilmeyerek ya da isteyerek istemeyerek çağdaşlaşmaya doğru bir yönelme başlayınca, o zamana dek açıkça din şemsiyesi altına girmemiş birçok kişiler, değişme yağmuru karşısında, bu şemsiyenin altında toplanmaya başlar” (Kongar, 1999).

Modernleşme, geçmişteki endüstrileşmemiş toplum tipinden, günümüzde ileri düzeyde endüstrileşmiş toplum tipine doğru bir değişmedir. Bu nedenle az gelişmiş toplumlarda değişimin kendiliğinden meydana gelmesini beklemek yanlıştır. İnsanoğlunun bir kesimi diğerine yetişmek zorundadır. Bu bilinçli ve toplumsal güdülmemeyi içeren bir çaba gerektirmektedir. Kısaca modernleşme, genellikle siyasal ekonomik ve kültürel görüntüleriyle birlikte tüm toplumsal yapının gelişen teknolojiye bağlı olarak endüstrileşmenin etkileri olarak ele alınmaktadır (Kongar,1999).

Tütengil (1971), toplumsal değişmeyi; ekonomik, sosyal ve kültürel yapıda sanayileşmenin neden olduğu bir değişme olarak görür. Tütengil’e göre az gelişmiş toplum yapısal karmaşıklığın, çatışmaların, iç içe girmişliğin olduğu “geçiş toplumu”dur. Toplumsal değişmeyi belirleyen geçiş aşaması toplumun bütün kesimlerinde geçerli olmamaktadır, değişmeye yenileşmeye yatkın kesimlerde daha hızlı yaşanmaktadır. Toplumsal yapıda görülen geçişler toplumda var olan itici güçlerin derin etkisiyle meydana gelen yapısal değişikliktir. Ona göre, toplumsal değişimin yönü batılılaşmayı içermektedir. Bu açıdan bakıldığında toplumsal değişme yaklaşımı modernleşme modelleri içinde yer almakta ve Atatürk’ün ortaya koyduğu Kemalist ideolojiye dayanan Türk devrimi toplumsal değişme anlamı da taşır. Tütengil’e göre, az gelişmiş toplum yapısı çok hızlı toplumsal değişmeler içindedir. Bu nitelik az gelişmiş

toplumun çatışmalı, bütünleşmemiş, ahenksiz yapısından meydana gelmektedir. Tütengil'e göre az gelişmiş toplumlarda görülen çok hızlı toplumsal değişmelerin nedenleri;

- 1.Haberleşme ve ulaştırmanın gelişmesi
- 2 Okur-yazar sayısındaki artış,
- 3.Eğitim ve öğretim alanlarındaki gelişmeler,
- 4.Aydınlardan kitleye doğru yayılan bilinç kazanma olayıdır.

Tütengil (1971), kitlelerin bilinç kazanması toplumsal değişmenin temel nedenleri arasında yer almaktadır. Az gelişmiş toplumsal yapıdaki değişmenin nedenlerini ekonomi dışındaki nedenlere bağlamaktadır. Eğitim, okuma yazma durumuna, haberleşmeye bağlı olan gelişmeler, özellikle kitlelerin bilinçlenmesi üzerinde ayrı bir etken olmuştur.

Toplumsal değişme kavramı, bir toplumun fiziki çevresindeki veya ırk özelliklerindeki, yüzyıllar süren uzun zamanlar sonunda ancak fark edilebilen değişimleri değil, o toplumun kültüründeki değişimleri ifade eder. Kültürel değişme olarak da anılan toplumsal değişmenin ana kaynağını yenilikler oluşturmaktadır. Teknoloji, eşyalar, yollar, mimari vs. kültürün maddi unsurlarını oluştururken; fikirler, inançlar, değer yargıları, gelenekler, davranış kuralları vs. ise kültürün manevi unsurlarını oluşturmaktadır. Kültürel unsurların sayısının çok olması yeniliklerin birikmesine ve neden olmaktadır. Malinowski'ye göre (1926), kültür kavramı, “miras kalan sanatları, eşyaları, teknik, yol ve metotları, fikirleri, alışkanlıkları ve değerleri” içine alır. Toplumsal teşkilat, kültürün bir parçası olarak alınmadıkça gerçekten incelenemeyeceği gibi, insan faaliyetleri, insan grupları ve insan düşünce ve inançları ile ilgili her araştırmada da kültürlerin karşılaştırmalı incelenmesi yoluyla verimli sonuçlara ulaşılır (Akt. Ozankaya, 1965).

Toplumlardaki dinamik ve statik değişme farkları için, A. Toynbee (1966), Zilotoist ve Herodian kültür olmak üzere bir çift kavram kullanır. Ona göre, daimi değişme süreci içinde bulunan toplumlar herodian; değişme

gerçeği karşısında, başını devekuşu gibi kumlara sokarak, değişmeyi reddeden toplumlar da Zilotoist niteliktedir. Örneğin, Afrikada'ki Vahabiler gibi (Akt. Türkdoğan, 1977).

Toplumların kültürel yapısı bir evrim ve birikim süreci içinde gelişir. Kültürün maddi ve manevi öğeleri arasında bir uyum ve etkileşim olmalıdır. William Ogburn (1957), ise toplumsal değişmeyi kültürel evrimle açıklamakta ve onun maddi ve manevi unsurları arasındaki uyumsuzluğa dikkat çekmektedir. Ogburn, toplumsal buhranların, anlaşmazlıkların, kargaşaların nedenini ise, "Kültürel gecikme" kavramı ile açıklamaktadır. Toplumu meydana getiren grupların kültür unsurlarındaki değişmelere karşı dirençleri eşit düzeyde değildir.

Toplumsal değişme;

- 1- Toplumsal ve kültürel yapıda,
- 2- Toplumsal ilişkilerde,
- 3- Toplumsal kurumlarda,
- 4- Toplumun bütünleşme, çatışma ve dengesinde meydana gelen değişmelerin toplamıdır (Akt. Solak, 2004).

Toplumla bağları güçlü olan, kurulu düzeni tatmin edici bulmayanların ötekilere göre değişime daha yatkın oldukları hatta değişimin yayıcısı, başlatıcısı oldukları görülmektedir. Böylece değişme taraftarları ile tutucuların aynı toplum içinde yer alması toplumsal ihtilafları başlıca kaynağı olmaktadır. Genel olarak alışkanlık haline gelen ve insanlar arasında ahenkli bir grup hayatını mümkün kılan manevi kültür unsurlarının yeni şartlara uymakta geç kalması (örneğin, tahsilli köylü çocuklarıyla cahil babaları arasındaki ilişkilerin otoriter yapısını devam ettirmesi), bu gecikme süresinde ahenkli grup hayatından mahrum kalınması sonucunu doğurmaktadır (Ozankaya, 1965).

Köyde toplumsal değişmenin kalbi, kültürde meydana gelen farklılaşma ve ilerlemelerdir. Köy sosyolojisinin görevi de bu değişimleri

incelemektir. Bu açıdan Rogers'in de ifade ettiği gibi, sosyal değişme kırmızı bir şerit gibi köy toplumunu bir uçtan bir uca kateder (Akt. Türkdoğan, 1977).

Kitle iletişim araçlarının “modernleşme” olarak ifade ettiği süreçte olumlu etkileri olduğunu savunan Lerner, batının modern toplumlarında kentleşme oranının yüksek olduğunu, bu tür toplumların kitle iletişim araçlarına daha açık olduğunu, bunun da daha geniş siyasal ve ekonomik katılmayı beraberinde getirdiğini ve toplumda “consensus”u başardığını belirtir. Ona göre kentsel yaşamdan uzak, işgücü farklılıklarının olmadığı, akrabalık ilişkileri içinde yaşayan, katılımcı olmayan geleneksel toplumlarda kitle iletişim araçları, bireylerin empati yetenekleri sayesinde, geleneksel toplumdan modern topluma dönüşümü sağlamada köprü görevi görürler (Lerner, 1958, Akt. Tekin, 1996).

Schramm, kitle iletişim araçları gerekli koşullar yerine getirildiğinde toplumların ulusal kalkınmasında olumlu etkileri olabildiğini savunmakta, yerel kültür yeterince tanındığı, grup normları göz önünde bulundurulduğu, modernleşme için gerekli beceriler öğretildiği zaman kitle iletişim araçları ulusal kalkınmaya katkıda bulunacağını düşünmektedir. Schramm bu bağlamda, sosyal değişme için üç tür iletişim görevi tanımlar. Birincisi, toplum ulusal kalkınma hakkında bilgilendirilmeli, onların dikkatleri değişme ihtiyaçları, olanakları, yöntem ve araçları üzerinde odaklaştırılmalıdır. Bilgilendirme olarak tanımladığı bu görev kitle iletişim araçlarının doğrudan görevidir. İkincisi, yerel toplumun karar verme sürecine katılımı sağlanmalı, değişme sorunları ve alternatifleri tartışılmalı, değerlerin, inançları, grup normlarının değişmesini gerektiren bir iletişim görevi olduğu için, burada grup tartışmaları, bireylerarası iletişim mekanizmaları esas olup, kitle iletişim araçlarının bu aşamadaki rolü destek niteliğindedir. Üçüncüsü, gereksinim duyula genel ve teknik beceriler (okuma yazma, tarımsal beceriler vb.) öğretilmeli, grup kendini değişme için daha güçlü hissetmelidir. Üçüncü görev, kitle iletişim araçlarıyla ya da kitle iletişim araçlarının desteklediği yüz yüze iletişim mekanizmaları ile gerçekleştirilebilir. Schramm'a göre, bu üç

görev yerine getirildiğinde kitle iletişim araçları gelişmiş ülkelerin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşantılarına ait bilgileri aktararak, gelişmekte olan ülkelerde yaşayan halkın, uzaklık ve soyutlamanın bağlarından kurtulmalarında, kendi yaşamlarına bu görüş açısıyla bakmalarında yardımcı olur. Beklentilerini yükseltir, değişme korkusu ve kadercilikten uzaklaştırır. Yeni yaşam için değişme isteği yaratır. Kitle iletişim araçlarının, değişme isteği için yarattığı entelektüel iklim içinde, geleneksel toplum kendi pratiklerinden uzaklaşır ve geleneksel toplumdan modern topluma bir yönelme olur (Schramm, 1964, Akt. Tekin, 1996).

Az gelişmiş bir ülke olan Türkiye’de radyo ve televizyondan, ekonomik, toplumsal ve kültürel kalkınmada yararlanma olanağının, ülkede düzensiz, dengesiz ve dışa bağımlayıcı değil, fakat yenileşmek için girişilen değişimin alanını bütün bir değişim süreci boyunca birbirine uyulmayan, destekleyen ve dengeli bir toplum yapısına yönelmiş “Toplumsal Gelişme” modelinin izlenmesine bağlı olmasıdır (Oskay, 1971).

İnsanlık tarihi içinde avcı, balıkçı veya tarımcı gibi değişik tiplerde geleneksel toplumlar var olagelmıştır. Ancak iktisadi gelişmeler açısından başlıca geleneksel toplum tarımcı geleneksel toplum şeklindedir. Çünkü diğer geleneksel toplumlar yerleşik bir uygarlığa sahip olmadıklarından geniş ölçüde sanat ve teknik biriktiremez ve sürekli bir iktisadi oluşum içine giremezler. Geleneksel toplumların başlıca özellikleri şöyle sıralanabilir:

- Nispi bir durgunluk yani değişme yokluğu
- İlkel teknik ve zayıf üretim
- Hiyerarşik bir toplumsal yapı ve yatay ve dikey toplumsal hareketsizlik
- Toprağa dayanan bir iktisadi yapı
- Toprak sahibi seçkinlere ve bölgeciliğe dayalı bir siyasi yapı
- Geniş aile düzeni ve ailenin üretim görevleriyle yüklü yapısı
- Kaderci zihniyet

- Toplumsal rollerin dağılımında kimsenin uzmanlaşmaya değil, saygınlığa bakılması
- Hak ve görevlerin sınırlarının belirsiz oluşu
- Otoriter fert kişiliği (Ozankaya,1965).

Toplumsal değişme ve eğitim arasında karmaşık bir ilişki vardır. 1930'lu yıllarda Amerika'daki toplumsal ve ekonomik bunalımın sonucunda ortaya çıkan bunalımın sonucunda ortaya çıkan yeni toplumsal oluşumcular, eğitimi, diğer politik, ekonomik ve toplumsal kurumlardan bağımsız ya da yarı bağımsız bir kurum olarak düşünmüş ve toplumsal değişmenin en önemli aracı olarak görmüştür. Yeni toplumsal oluşumcular, eğitimin toplumsal değişmeyi sağlayan birinci etken olduğunu ifade etmişlerdir (Counts, 1932, Akt. Eskicumalı, 2003).

Özellikle 1950'li yıllardan itibaren kalkınmakta olan ülkelerde büyük ilgi gören modernleşme kuramlarına göre, geri kalmışlığın nedeni geleneksel anlayışlar, tutumlar ve değerlerdi. Endüstri, toplumların geleneksel yapısını, tutum ve değerlerini değiştirerek modernleşmelerini sağlamış ve bu değişim sürecinde de modern okullar çok önemli bir işlev görmüştür.

Yeniden oluşumcu ve modernist görüşlerin aksine kurumdan sadece biri olduğunu iddia ederken, eğitimin de bu kurumların en güçlüsü, Dewey, eğitimi toplumsal değişmede ikincil bir kurum olarak görür. Eğitimin kendi başına yeni bir toplumsal düzen kuramayacağı gibi, politik alanda, endüstri ve teknolojiye önemli değişikliklerin olması da yeni bir toplumsal düzen yaratmak için yeterli değildir. Dewey'e göre, politik, ekonomik ve teknolojik değişmeler ancak eğitim kurumlarındaki değişim çabalarıyla bütünleştirilirse toplumsal değişim meydana gelebilir. Dewey, okulun toplumsal değişme meydana getirebilecek potansiyele sahip birçok ü olmadığına dikkat çekmiştir. Ancak, okulun yeni bir toplumsal düzen yaratmak için gerekli düşünce ve amaca yönelik eğilimleri, yeniliği ve yaratıcılığı teşvik ettiğini de vurgular. Öğrencilere mevcut değerlerle zıtlaşan ve hatta çatışan yeni

değerler öğretilmesi, yaratıcılığın teşvik edilmesi, toplumsal hareketliliğin hız kazanmasına ve dolayısıyla toplumsal düzenin yeni görüşler ve değerler yönünde değişmesine yol açmaktadır. Dewey, tarafından benimsenen bu görüş Türkiye örneğine çok uygun düşmektedir. Türk devriminde görüldüğü gibi eğitim kurumlarının yapı ve programlarındaki değişimler toplumdaki diğer politik, toplumsal, kültürel ve ekonomik reformlara paralel olarak gerçekleşmiş ve eğitim bir ekonomik kalkınma ve çağdaşlaşma aracı olarak Türk toplumunda önemli toplumsal değişmelere yol açmıştır (Dewey, 1937, Akt. Eskicumalı, 2003).

Toplumsal değişme bir toplumdaki kültürel, ekonomik ve siyasal alanlarda meydana gelen çeşitli değişimleri belirten objektif ve evrensel nitelikteki bir kavramdır. En geniş anlamıyla toplumsal değişme, geleneksel tarım kültüründen sanayileşmeye ve modernleşmeye doğru giden bir toplumda sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik değişimlerin toplamıdır.

Toplumsal değişme kavramı, toplumların kendi başına normal evrimleri içindeki hareketlerini ifade ederken, gelişme ve ilerleme kavramlarında ise insanların bilinçli ve amaçlı bir müdahalesi vardır. Toplumsal ilerleme ve gelişme kavramları olumlu yönde değişimleri meydana getirirken, toplumsal değişme, her iki terimi içerdiği gibi, toplumların her türlü iniş, çıkış ve hareketliliğini ifade etmektedir.

Grup iletişimi bir itim-çekim ilişkileri ağıdır. Bir yandan bütünleşme, bir yandan çatışma vardır. Karl Marks, bunu toplumsal plana çıkarır ve toplumsal değişimleri bireylerle grupların siyasal ve ekonomik alandaki çıkarlarının çarpışması ve aralarındaki güç dengesinin değişmesi olarak açıklar. Marks, toplumsal değişmeyi daha çok sınıflar arasındaki çatışmaya ve üretim biçimine bağlar. Toplumsal değişimin ve insanlığın tarihini toplumsal sınıfların mücadelesi ile bu mücadele sonunda ortaya çıkan toplumlar olarak gösterir (Marks, 1963, Akt. Celkan, 1991).

Kalkınma, teknolojide, tarımda, sanayide ve ekolojik yapıda birtakım değişmelerle birlikte olmaktadır. İlkel ve geleneksel araçların ve enerjinin, insan ve hayvan gücünün kullanılmasından makine, motor kullanmaya ve bilimsel bilgilerin iktisadi hayata uygulanışına atlanmasına neden olmuştur. Tarımdan tüketim amacıyla üretimden pazar için üretime geçilmesi; sanayide modern teknolojinin kullanılması ve değişime dayanan bir piyasaya sanayi ürünlerinin para karşılığında sokulması, son olarak, köylerden şehirlere nüfus akınları ve bunların şehirlerde yarattığı sorunlar, söz konusu değişmelerin başında yer almaktadır. Bütün bu değişmeler, toplumda, daha karmaşıklaşmış ve özerk toplumsal birimlere dayanan farklılaşmış bir yapı yaratmakta, farklılaşmanın bölücü karakterinin etkilerini dengeleyici bir bütünleşmeye de yol açmaktadır. Bir başka deyişle, farklılaşma (differentiation), toplumun yerleşmiş geleneksel yapısında ve özelliklerinde parçalanmalar yarattığı halde, bütünleşme (integration), farklılaşmış toplumsal yapıları yeni bir temel üzerinde birleştirici rol oynamaktadır (Keleş ve Türkay, 1962).

Aynı zamanda kalkınma, her düzeyde yeterli sayıda ve nitelikte yetişmiş insan gücü ister. İnsan gücü hem diğer toplumsal ve ekonomik kaynakları en rasyonel biçimde kullanması gereken bir kaynak hem de, kendisi rasyonel kullanılması gereken bir kıt kaynaktır (Alemdar, 1973).

Mehmet Ali Şevki, toplumsal değişimin mekanizmasını değişimin itici gücü olarak gördüğü başta ailede verilen eğitim olmak üzere, okulda ve tüm yaşamda kazanılan eğitim, bireyi bağımsızlaştırma ve kendi girişkenliğiyle ekonomik ve toplumsal bir konum kazanmasına elverecek niteliklerle donatma yönünde olmalıdır. Bunun da yolu her şeyden önce, ailenin işlevi ve eğitimsel rolüyle kamucu niteliğinden çıkarak çağdaş aile içinde en ileri biçim olan bireyci aileye dönüşmesidir (Şevki, 1931, Akt. Kongar, 1996).

Başta Anglo-Saxson çevresi olmak üzere tüm ileri batı toplumlarının toplumsal ve ekonomik başarıları, güçlü bir merkezi yönetimin ya da dahi bir yöneticinin değil, girişimci bireylerin girişken çiftçi ve tüccarların ürünüdür.

Üretici halk, aile ve köy toplulukları ya da klan yaşamı içinde kapalıdır. Genel işlerin yönetimini ele almaya olanak sağlayacak toplumsal basamaklar dizgesi oluşmamıştır. Bu nedenle genel çıkarların yönetimi bir genel yaşam topluluğunun eline düşmekte ve ilgileri üreticilerin gereksinimleriyle bağdaşmayan hükümetçi bir grup türemektedir.

Aile eğitimi, bireyi bağımsızlığa hazırlamadığı gibi, okul eğitimi ancak memur yetiştirerek toplumun özel ve genel yaşamı düzenleyecek bireylerden yoksun kalmasına yol açmaktadır (Kongar, 1999).

Mehmet İzzet, ise evrimi, toplumsal değişme yerine kullanmış, İnsan toplumlarının doğa ile kurdukları ilişkilerinde bir evrim vardır. İlkel toplumlardan uygar sanayi toplumlarına ilerlemeden söz ederken de toplumlarda evrim farkları olduğunu, evrimin değişimin özel bir şekli olduğunu, toplumda tek bir yön doğrultusunda değişimler bulunduğunu kabul ederken toplumları ilkel toplumlardan günümüz toplumlarına doğru geliştiğini ortaya koymakla evrimci bir görüşü vurgulamıştır. Mehmet İzzet, itici gücünün ana nedeni olarak toplumu meydan getiren bireyi görmekte, bireyler arasındaki işbölümünün de değişimdeki önemini vurgulamaktadır. İşbölümünün ilerlemesiyle, üretimin artmasıyla birlikte mülkiyetin de değişikliğe uğradığını belirtmiştir. Mülk, kişinin özgürlüğünün ve kişiliğinin serbestçe gelişmesini sağlar. Öte yandan üretim araçlarının mülkiyetine ulaşmakta değişimin bir başka itici günü oluşturmakta, toplumda herkes eşit bir şekilde üretim araçlarına ulaşamayacağı için bireyler arasında mülkiyet farklılaşması ortaya çıkmaktadır, işbölümü ile yakından ilişkili olan mülkiyet kavramı da toplumun sınıflaşmasına neden olmaktadır. İktisadi yeniliklerin de değişimde bir itici güç oluşturduğunu belirtir. İktisadi yenilikler kurumlara, adetlere ve fikirlere de dokunur. Hem iktisadi hayatı değiştirmek,

hem de eski kurumlarla yaşamayı istemek olamaz. Bu bir gerçektir. Fakat düşüncelerimizin, adetlerimizin ve kanunlarımızın iktisadi yaşama dokunduğu da bir gerçektir. İktisadi yeniliklerden olan teknolojinin insan yaşamını etkilediği gibi, ondan etkilendiğini de vurgular (İzzet, 1929, Akt. Kongar, 1996).

Adam Smith'in 1776'da ve Emile Durkheim'in 1893'te ortaya koydukları işbölümü incelemeleri, işbölümü konusunda ilk ve önemli bilimsel çalışmalardır. İşbölümü bugün, sanayide, tarımda, yönetimde, ekonomide, politikada, bilim ve sanatta, kısaca her yerde kendini göstermektedir. Günümüz iktisatçıları işbölümünü, ilerlemenin başlıca etmeni ve toplumların üstün bir yararı saymaktadır. İşbölümü ile bir grup insanın kişisel nitelik ve yetenekleri birbirini tamamladığı için, bu insanlar birbirlerine sevgi, saygı ve sempati duyarlar. Aralarında birlik ve dayanışma meydana gelir. Bu dayanışma, Durkheim'in "Toplumsal İşbölümü" adlı eserinde, benzerliğe dayanan mekanik dayanışma ve işbölümüne dayanan organik dayanışma kavramları ile açıklanmaktadır. Durkheim, toplumlarda işbölümü arttıkça benzerliğe dayanan mekanik dayanışmanın zayıfladığını, onun yerini işbölümüne dayanan organik dayanışmanın aldığını belirtmektedir (Akt. Kösemihal, 1971).

Toplumsal değişme, insanın ekonomik ilişkilerindeki gelişmeye bağımlı toplumsal değişme sonucu, öteki tüm toplum sistemlerinin işleyişi, gelişim yönü, özellik ve nitelikleriyle, kapsamı gelişiyor, değişiyor. Değişegeldi. Öteki bir anlatımla, tüm toplumsal sistemlerin, işlevsel, niteliksel ve içeriksel değişimine yol açan ana etmen insanın ekonomik ilişkileridir (Şenyapılı, 1981).

Karl Marks (1963), değişmeyi üretim ilişkilerine dayalı olarak inceler. Toplumsal gelişme, üretim tekniklerinin değişimine bağlıdır. Toplamların sırasıyla, Asyatik, Antik, feodal, kapitalist (burjuva) ve sosyalist yapılarla geçiş, temeldeki üretim ilişkilerinin değişmesinin bir sonucudur (Akt. Bottomore, 1998, Çev. Ünsal Oskay).

Değişme konusunda söz edilen açıklamaların daha çok ekonomik örgütler dikkate alınarak yapılması değişme konusunda yapılan bilimsel çalışmaların daha çok yönetim bilimi ve işletme yönetimi alanında ortaya çıkması nedeniyledir. Ancak günümüzde kamusal sağlık, güvenlik, adalet, ulaşım ve iletişim sistemleri ve eğitim sistemlerinde sürekli yenilenme ve reform gerekliliklerinden söz edilmektedir. Temel güdüleme kaynakları açısından işletmeler, eğitim kurumları, sağlık kurumları, diğer kamu hizmetleri veren kuruluşlar birbirinden farklıdır. Bununla birlikte, insana özgü özellikleri temel girdi olarak kullanmaları nedeniyle tüm bu kümeler ve sistemler arasında benzerlikler de bulunmaktadır. Tüm bu saptamalar ve analizlerin kolaylıkla kamu hizmeti veren örgütleri için de gündeme getirilebileceği ve günümüzde ülkemizde de sürdürülen sistemli ya da systemsiz değişme çabalarını ve değişme durumlarını anlama ve açıklamaya da yardımcı olacağı düşünülebilir. Ancak, özellikle işletme yapılarının kullandığı değişme ve yenilik süreçlerinde kullanılan yaklaşım ve etkinliklerin kamu kurum ve kuruluşlarında doğrudan kullanılması yanlışından kaçınılmalı, gerek kamu kuruluşlarının toplum içindeki insani rolleri, gerekse kamu hizmeti üreten kuruluşların ürünlerinin asıl olarak "sosyal mal" olduğu gerçeği gözden kaçırılmamalıdır. Örgütlerin ve çevrelerinin giderek karmaşıklaştığı ve belirsizliklerin yarattığı kaygıların arttığı, yoksulluk ve eşitsizliklerin azaltılamadığı bir ortamda yenileşme ve değişmeler, üretkenler, tüketenler ve genel olarak tüm topluluklar açısından olumlu sonuçlar yaratmak üzere düzenlenmeli, araştırma ve bilgi birikiminin buna yönelmesi, örgütsel vizyonlarda bunların da yer alması gereği değişim yönetimi çabalarının temel ilkelerinden biri olarak görülmelidir (Aksoy, 2007).

Toplumsal ilerleme Veblen'e göre, teknolojik değişimin ortaya koyduğu bilgi yığılımıdır. Veblen, teknolojik değişimleri sosyal ilerlemelerin bir şartı olarak görürken, kültürel değişimleri, teknolojinin doğurduğu alışkanlıkların birikmesi olarak yorumlar (Veblen, 1949, Akt. Türkdoğan, 1977).

Moore'a göre, çağdaş değişmeler şu özellikleri taşımaktadır:

- a. Toplumdaki, kültürdeki değişmeler hız kazanarak süreklilik göstermektedir.
- b. Değişmeler her yerde vardır, bu yönüyle evrenseldir.
- c. Çağdaş değişmeler genellikle planlıdır. Planlarla düzenlenerek, rasyonel bir özellik kazanması sağlanmıştır.
- d. Modern dünyadaki normal değişmeler bireysel deneyim ve toplumların işlevsel görünümünü geniş ölçüde etkilemektedir.
- e. Değişmeler birbirini izleyen giderek büyüyen halkalar şeklinde oluşmakta, sonuçları ülke ve dünya çapında etkiler yaratmaktadır (Moore, 1963, Akt. Tezcan, 1991)

Toplumsal Değişmede Önderlerle İşbirliği

Her toplulukta, topluluk üyelerinin saygı duyduğu, düşüncelerine değer verdiği, danıştığı insanlar vardır. Önderlik, ortak amaçlara ulaşabilmek için bir grubu etkileyebilme yeteneğidir.

Toplumun ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmesinde önderlerin önemli bir yeri vardır. Toplum, önderlerinin yönlendirmesi ile sağlıklı şekilde kalkınır ve ilerler. Önder içinde yaşadığı toplumun sorunlarını herkesten iyi bilir. Bu sorunlara akılcı ve gerçekçi çözümler gösterir. Toplumu sorunları yönünde aydınlatır, örgütler ve eyleme geçirir. Toplumsal sorunların çözümü önderlerin çaba ve yardımlarıyla hızla sağlanır (Kılıç,1981).

Toplum kalkınması yerel sorunların çözümünü sadece devletten bekleyen bir anlayıştan uzaktır. Yerel kaynakların yetmediği zaman sorunların çözümünde devlet desteğinden yararlanılır. Toplum kalkınması devlet destekli bir imecedir. Gönüllü katılım, yerel toplumun tümlüğü, kırsal ve kentsel toplum kalkınması özelliklerinin yanı sıra, yerel önderlik de toplum

kalkınması yönteminin önemli bir özelliğini oluşturmaktadır. Yerel önderler, topluluğu etkileme gücünün kaynağına göre, resmi, geleneksel ve doğal önder olmak üzere üçe ayrılır. Doğal önder, toplumun sevgisini, saygısını kazanmış, dürüst, örnek alınan, bilgi ve becerisine güvenilen kimsedir. Resmi önder, yasadan kaynaklanan bir etkileme gücüne sahip kişilerdir. Öğretmen, veteriner, ziraat mühendisi, sağlık ocağı ebesi resmi önderlerdir. Her toplulukta her zaman birkaç tane resmi önder vardır. Geleneksel önder ise, etkileme güçlerini geleneklerden alan ağa, şeyh gibi babadan oğla geçen statüye sahip kimselerdir (Miser, 1999a).

Köye ilişkin çalışmalarda, herhangi bir resmi nitelik taşıyabilen ya da herhangi bir toplumsal kurumun başında bulunan yerel önderler vardır. Örneğin muhtar, resmi bir önderdir. Buna karşın imam din kurumu temsilcisidir. Öğretmen köyün yerlisiyse yerel önder, değilse önderlik rolü olan bir devlet görevlisidir. Resmi ve kurumsal önderlerin dışında, önderliğini statüsünden (zenginlik, ağalık, şeyhlik vb.) alan geleneksel önderler ile köy toplumlarında belli konuların uzmanı olan ya da örgütçü yönü ağır basan doğal önderler de vardır. Bu doğal önderler, kendilerini topluma benimsetmekte zorluk çekebilirler. Doğal önderler, daha yenilikçi, yenilikleri kendi çıkarları için değil, toplumun çıkarlarını düşünerek benimseyip yayan kişilerdir. Köy çalışmalarında geleneksel, kurumsal önderlerden çok, örgütçü doğal önderlerle işbirliği yapmak gerektiğinden, doğal önderleri toplumda etkili kılacak şekilde yetiştirmek gereklidir (Geray, 1974).

Bu durumda çevrede mevcut önderlik şekli göz önüne alınmalı ve kendileriyle işbirliği yapılmalıdır. Var olan önderler kalkınma çabalarına özendirilir ve eğitilirse kendilerine düşen görevi başarıyla yapabilirler. Toplum kalkınmasının çok defa önderlerin anlayış ve tutumuna bağlı kalmaktadır. Bilgili ve becerikli önderler toplumda büyük gelişmeler yaratmakta, tutucu ve kapalı önderler ise gelişmeyi kösteklemektedir. Önderlerin bu önemini göz önüne alarak yerel toplumun dışındaki bir görevli kendini önder olarak kabullenmemeli, önderin yerine geçmeye

çalışmamalıdır. Resmi görevlilere düşen görev, yerel önderliği özendirmek, geliştirmek ve eğitmek olmalıdır. Bu da ancak önderlerle işbirliği anlayışı içinde yürütülebilir (Kılıç, 1968).

Hagen’a göre, iktisadi gelişmeye yol açan toplumsal değişme olayının başlatıcısı “yenilikçi liderlerin ortaya çıkmasında aranmalıdır. Devamlı ve kapsamlı bir toplumsal değişme hareketi, toplum içinde gelişigüzel fertlerin, marjinal insanların işi olmaz. Ona göre, toplumsal değişmelerin başlatıcısı, yayıcısı durumundaki yenilikçi liderlerin toplum içinde “ikinci derecede seçkinler” denebilecek bir statüye sahip oldukları halde, tarihi sebeplerle kaybettikleri statü kaybına karşı gösterdikleri tepki etkisiyle kurulu düzeni değiştirmeye, yenilikler aramaya koyulan kimselerdir. Bu statü kaybının sonucunda “otoriter fert kişiliği” nin yerini, “yaratıcı fert kişiliği” almıştır. Bu yaratıcı insanların çabalarını geleneksel toplumun değer verdiği askerlik, din, idare vs. alanlara değil de, iktisadi ve teknolojik alanlara yöneltmektedirler (Yozgat, 2002).

Bugün var olan yerel önderler çoğunlukla, toplumun hayat düzenini değiştirecek, toplumsal gelişmelere uymasını sağlayacak bilgi ve beceriden yoksun bulunmaktadır (Yavuzer, 1969). Bunlar kalkınma için gerekli anlayışı taşımamakta ve beklenen davranışları göstermemektedir. Yerel önderlerin büyük kısmı, var olan geleneksel düzenin sürdürülmesinde kişisel yararlar görürler. Bu nedenlerle değişmelere karşı çıkar, toplumda yeni sosyoekonomik güçlerin oluşmasına engel olurlar. Eski düzeni sürdürmek, halkı kendi öz çıkarları yolunda kullanmaya devam etmek isterler. Bu nedenle yeniliklere karşı durma anlayışı içindedirler (Güneş, 1996).

Bu tutucu önderlerin yanı sıra, toplumun sorunlarını çözümlmek üzere halkı harekete geçiren, onları belli projeler etrafında birleşmelerini sağlayan birlikler, dernekler, kooperatifler kurmak suretiyle yeni kuruluşların köye girmesini kolaylaştıran ve resmi görevlilerle işbirliği yapan yerel önderler de vardır (Başarır, 1973).

Kırsal çevrelerde önderlerin toplumsal etkileri, kentlerden farklıdır. Önder durumundaki öğretmenlerin de Türkiye’de toplumsal değişmelerdeki etkilerinin kentlerde ve kırsal bölgelerde ayrı şekillerde biçimlendiği söylenebilir. Eskiden öğretmen buralarda tek aydın idi. Çeşitli gelişmeler sonucu köyde bu imtiyazlı yerini yitiriyorsa da onun okul dışında toplumsal etkilerde bulunma olanaklarının kentlerdekinden daha fazla olduğu şeklinde kuramsal bir görüş ileri sürülebilir.

Cumhuriyet döneminin ilk 15- 20 yılı içinde öğretmenlerin kentlerde olduğu kadar kırsal bölgelerde de genellikle okuma yazma öğretimi ve yurttaşlık eğitimi ile uğraştıkları görülmektedir. Oysa köylerin gelişmeye, daha iyi yaşam koşulları için önderliğe kentlerden daha fazla gereksinim duyması ve öğretmenin oralarda tek aydın olması köy öğretmenine kentteki meslektaşından daha fazla görevler yüklüyordu. Öğretmenin köydeki yaşam koşulları, resmi makamların tutumları, köy imamlarının etkisi, eğitim sistemi, köy eğitimi ile ilgili etmenler kısmen kentlerde fakat daha çok köylerde öğretmenlerin etkilerini yeterince duyurmalarını etkilemiştir (Akyüz, 1978).

1930’larda toplumun yaklaşık %76’sı köylerde yaşıyordu ve bunların büyük çoğunluğu okumaz yazmaz çiftçilerden oluşuyordu. Tarımı atadan kalma geleneksel yöntemlerle yapıyorlardı. Köylerin hem eğitim sorununu çözme hem de sağlık, ziraat gibi alanlarda köylüye önder olacak köy eğitmen ve öğretmenleri yetiştirmek için önce eğitmen kursları sonra da Köy Enstitüleri açıldı. 1942 yılında çıkarılan 4274 sayılı yasanın 10. maddesi, eğitmen ve köy öğretmenlerine eğitim ve öğretim işlerinin yanı sıra köylüye toplum kalkınması için rehberlik ve önderlik yapma görevi de verilmiştir. Bu maddeye göre, köy eğitmen ve öğretmenlerinin köy halkını yetiştirmekle ilgili görev ve sorumlulukları şunlardır:

- 1- Köy halkının milli kültürünü yükseltmek, onları sosyal hayat bakımından çağın şartlarına ve gereklerine göre yetiştirmek, köy kültürünün olumlu yanlarını yaymak ve kuvvetlendirmek için gerekli önlemleri almak; milli bayram günlerinde, okul açılışlarında, mahalli ve milli adetlere göre kutlanan iş günlerinde törenler yapmak ve bunları halk türküleri, oyunları, marşları ve müzik aletleri esas tutulmak suretiyle düzenlemek ve idare etmek; köy halkını radyodan azami derecede faydalandırmak;
- 2- Köyün ekonomik hayatını geliştirmek için ziraat, sanat, teknik alanlarda köylüye örnek olabilecek işler yapmak; okullarda sergiler açmak ve diğer uygun yerlerde panayırılar açılmasına yardım etmek; istihsalin artırılması ve ürünlerin değerlendirilmesi, köyün iş hayatının canlandırılması ile ilgili tedbirlerin alınmasında köylülere gereken yardımlarda bulunmak; gidip gelinmesi mümkün yerlerdeki pazar, sergi, panayır, müze gibi ekonomik hayatın gelişmesi ile ilgili kuruluşlarla halkı ve öğrenciyi ilgilendirmek, onların buraları ziyaret etmelerine kılavuzluk etmek; ormancılığa ilişkin bilgilerin artırılmasına çalışmak ve ormanların faydalarını ve korunmaları gerektiğini anlatmak; kurulmuş köy ormanlarının bakımıyla korunmasında ve yeniden kurulacakların kurulmasında yardım etmek;
- 3- Köyde ve yakın yerlerde bulunan tarihi eserlerle, ülke güzelliklerini teşkil eden tabii ve tarihi değere sahip eser ve anıtların onarılması; neslinin tükenmemesi ve körelmemesi lazım gelen hayvan ve bitki cinslerinin belirlenmesi ve korunması gereken işlerde muhtarla, köylülerle ve diğer kuruluşlarla beraber çalışmak;
- 4- Köy halkının mutluluğu ve felaketiyle ilgili bütün işlerde elden gelen her türlü yardımı yapma, gerekli koruyucu tedbirleri almak ve bu gibi hallerde hükümet teşkilatını ilgilendiren işleri zamanında ilgililere yazı ile bildirmek veya gidip haber vermek;

- 5- Devletin ve köy halkının genel çıkarları ve kaderiyle ilgili milli savunma, imece, asker ailelerine yardım, orman ve köy yangınlarını söndürmek, ortaklama ziraat ve nakil araçları edinme, her türlü kooperatifleri kurma ve işletme gibi hususlarda köylülerle işbirliği yapmak ve bu işlerin gereklerine göre çalışmak;
- 6- Muhite ve temin edilecek vasıtalarla göre, köy gençlerinin yüzücü, güreşçi, binici, atıcı, avcı, bisiklet, motosiklet ve traktör kullanıcısı gibi hareketli ve canlı vasıflarda yetiştirilmeleri için gereken her türlü girişimde bulunmak, mümkün olan önlemleri almak ve bu hususların gerçekleşmesi için çalışmak (Çağdaş Eğitim Vakfı, 2000).

Tarımsal değişme gelişmiş ve gelişmemiş dünyada önemli etkiler yapmıştır. Modern sanayici toplumlar seviyesine ulaşmak isteyen az gelişmiş ülkeler, gelişmeye karşı en büyük engelin tarımsal alandaki hareketsizlikten, değişmeye karşı dirençten ileri geldiğini görmüşler, sanayileşmenin tarımsal anda uygulanacak ıslahat tedbirleriyle mümkün olduğunu anlamışlardır. Köy topluluklarının bugüne kadar sosyal değişimin dışında kalması, bunun sonucu olarak modern hayat düzeyine erişememiş olmalarının önemli bir faktörü de Türk Köyünde sosyal değişmeyi benimseyen demokratik liderliğin gelişmesi için ciddi çabalar gösterilmemiş olmasıdır. Değişimin oldubitti halinde yukarıdan köy topluluklarına kabul ettirilmeye çalışılması, insanın da pasif bir nesne olduğu, emredileni yerine getireceği gibi sakat bir görüşe dayanır. Bu, kalkınmanın insanın dışında meydana geleceği ve insanın değişen ortama kendiliğinden uyacağı varsayımından ilham alan hayati bir sosyal politikadır (Dinçer, 1965).

Halk eğitiminde önderlerle sıkı işbirliği yapılması gereklidir. Önderlerin halk eğitimi çalışmalarını benimsemelerine ve desteklemelerine özen gösterilir. Yapılacak eğitim önderlerle birlikte planlanır ve yürütülür. Halk eğitiminin her aşamasında önderlere etkin görevler verilir. Bu yaklaşım, halk

eğitiminin halk için ve halkla birlikte yapılması ilkesine de uygun düşmektedir (Kılıç,1981).

Köylerimizdeki Toplumsal Değişmenin Sonuçları

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda nüfusun yüzde 80'den fazlası köylerde yaşamaktadır. Köylerde yaşayan köy ya da köy altı toplulukların, cemaatlerin, aşiretlerin, sülalelerin Cumhuriyet ile kurulan ulus-devletin tasarladığı modern topluma doğru bir yönelme ve bir değişme başlamıştır. Bu değişmeler, 1946'dan sonra iç ve dış dinamiklerin bileşim köyün veya tarımın iktisadi yapısında gerçekleşen değişme ve dönüşümleri gözden geçirmektedir. Cumhuriyet dönemi, 1950 yıllarına kadar devam edecek olan büyük toplumsal dönüşümün başlangıç aşamalarıdır (Akşit, 1985).

1950-1960 dönemi traktör sayesinde yaygın tarıma geçiş dönemi olmuştur. 1960'lı yıllara gelindiğinde, özellikle meraların sürülmesiyle de ekim alanları doğal sınırına ulaştı. 1960'lar yaygın tarım teknolojisinden gübre, ilaç, iyi tohumluk ve sulamanın önem kazandığı geçiş yıllarıdır.1950'lerden farklı olarak ülke ekonomisi ve tarım dış rekabete karşı korunuyordu (Köymen, 2008).

1950 yılında ortaya çıkan siyasi gelişmeler Türk sosyal yapısı üzerinde derin etkiler yaratmıştır. Ülkemizin İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Adana gibi büyük şehirleriyle geniş çapta üretim yapan bölgelerindeki köy-şehir farklılaşmasının derecesi azalmıştır. Köy ve şehirlerarasındaki farklılaşmanın azalması, köy ve şehirlerin hızlı bir şekilde kaynaşması, köylerdeki toplumsal değişmeyi hızlandırmıştır. Köylerde, toplumsal değişmeye neden olan etkenler şu şekilde sıralanabilir:

- a) Yolların köylere kadar uzanması, taşıtların artması köylünün şehirle ilişkisini artırmıştır. Böylece köylerden dışarı çıkmayan

yersel liderler yerini, sık sık şehri ziyaret eden, şehrin değerlerini köye taşıyan kozmopolit liderler almıştır.

- b) Yolların ve taşıtların bazı bölgelerdeki köylere yoğun bir şekilde girmesi sonucu, köylerden şehre göç olayı hızlanmıştır. Bu nedenle köylerde çiftçilik yapanların sayısında az da olsa bir düşüş olmuştur. Öte yandan 1950 yılından yapılan araştırmalar, Köy-şehir bağlantısının kurulmasıyla birlikte, köyün itiminden kaynaklanan göç hareketlerinin başladığını, bunun sonucunda Türkiye’de şehirleşme hareketinin de belirdiğini de ortaya koymaktadır.
- c) Tarımsal teknolojilerin gelişmesi, köyün sosyal sistemlerini değiştirmekle birlikte, köylünün üretim gücünü artırmıştır. Traktör sayısındaki artış, işlenen ve ekilebilen tarım arazisi miktarının da büyümesine neden olmuştur. Tarımda makineleşmeye paralel olarak köylünün değer yargıları, siyasi tutumları da geniş ölçüde farklılaşmıştır.
- d) Kitle iletişim araçlarının köylere kadar yayılması önemli bir aşamadır. Gazete ve radyo girmeyen köy sayısı oldukça azdır. İletişim araçları köylerde evlere girmese dahi, halk köy kahvelerindeki gazete ve radyodan yararlanmakta, bu ihtiyacını karşılamaktadır. O kadar ki Doğu’daki göçebe çadırlarında bile, pilli radyolara rastlanmaktadır.
- e) Köylerin yerleşme şekilleri değişmiştir. Transit veya yol üstündeki köyler, ürünlerini geleneksel ekonomik sistemler yerine, ticari bir yapıya sahip pazarlar kurarak satmaya başlamıştır. Köylü, meyve, sebze her çeşit ürünlerini, aracı kişileri devreden çıkararak, ulaşım araçlarıyla şehrin pazarlarına taşıyarak kendisi satmaya başlamıştır. Böylece Bursa, İstanbul, Ankara, İzmir’de ticari köy tipleri yayılmaya başlamıştır.

- f) Köylerdeki ticari gelişmeler, sosyal tabakalaşmayı etkilemiş, sınıf farklarını yaratmıştır. Gelirler arasındaki farklılık toplumsal hareketliliği artırmış, aile yapısını da etkileyerek köylerde ferdiyetçi ailenin gelişmesine neden olmuştur. Ataerkil, geniş aile yapısı giderek azalmaya başlamış, yeni evlenen gençler, ailesinden koparak yeni eve taşınmıştır. Köylü, kooperatifleşme, kredi ve yeni tesislerin sağlanması yönünde yeni bir dünya görüşü kazanmıştır.
- g) Köy-şehir farklılaşması özellikle ülkemizin batısında bir süreklilik arz etmektedir. Bir taraftan şehrin kültürel değerleri köye yayılırken, diğer taraftan köye yönelik değerler de şehri etkilemiştir. Köy ve şehir değerlerinin karşılıklı bir etkileşim içinde olması, yayılması “Rurbanizasyon” adı verilen olayı yaratmıştır. Bu sanatta, edebiyatta, bilimsel araştırmalarda meydana gelen köye dönüş gerçekliğine rağmen ülkemizin birçok bölgelerinde köy- şehir farklılaşması sertliğini sürdürmektedir (Akşit, 1985).

Türk köylerinde 1923- 1960 yılları arasında yer alan ekonomik ve toplumsal değişimleri saptamak amacı ile Türk İktisadi Gelişmesi Araştırma Projesi’nce yapılan bir araştırmanın sonuçları ise şöylece özetlenebilir:

Ekonomik alanda

- 1- Köylerin çoğunluğunda makineleşme ve toprak dağıtımı ile gerek ekilen toprak gerekse yetiştirilen ürün miktarları değişmiştir.
- 2- Köylerin çoğunda verim değişmekle birlikte değişmelerin çoğu verimin azalması yüzündendir.
- 3- Tarımsal mücadele, makineleşme ve sun’i gübre kullanılması ile köylerin çoğunda tarım uygulamaları değişmiştir.
- 4- Kimi köylerde toprak bölünmesi ve ortaklığın ortadan kalkması biçiminde bir tarımsal örgütlenme değişikliği olmuştur.

- 5- Köylerin hemen hepsinde hem üretim hem de tüketim kredisine gereksinim duyulmuştur. Fakat gereksinme, genellikle tefecilerden karşılanmaktadır. Bu değişen toplumda tefecinin yüklendiği yeni bir görevdir.
- 6- Köy dışına geçici olarak çalışmaya gidenlerin köye dışarıdan gelenlerden çok olduğu anlaşılmaktadır.
- 7- Köylerin çoğunda satış usullerinde değişimler olmuştur. Özellikle Batı Anadolu'da ve Karadeniz'de önceden satış ve avans yaygınlaşmaktadır. Ürünün kasabaya ve kente götürülüp satılmasına sık sık rastlanır. Ulaşım olanaklarının gelişmesi bu değişimde büyük rol oynamaktadır.
- 8- Köylere radyo, dikiş makinesi, çeşitli giyim eşyaları, gaz ocağı, yiyecek nesneleri girmektedir. Bu, fiyatların elverişli olduğunu göstermektedir.
- 9- Köylerin çoğunda birtakım zanaatlar yok olmuş, şoförlük, kamyon ve taksi onarıcılığı, kaynakçılık, terzilik ve marangozluk gibi yeni zanaatlar girmiştir.

Bütün bu değişimler özellikle 1945'ten sonraki dönemlerde görülmüştür.

Toplumsal alanda

- 1- Köylerin çoğunda ilkokul vardır. Köydeki toplumsal değişmeyi hızlandırıcı bir rol oynamaktadır. Köylerde ilkokulun bulunması, köylünün çocuklarını, yanı başlarındaki okula gönül rahatlığıyla göndermeleri için önemli bir neden oluşturmaktadır. Öğretmen, girdiği toplumu değiştiren, topluma yön veren kişidir, topluma uyan değil. Bu bakımdan, öğrencilerden, velilerden başlayarak tüm köy halkı, öğretmenin de olumlu etkisiyle birlikte yeniliklerle, sanatla (resim, tiyatro, müzik vs.), teknolojiyle (teksir, fotokopi makinesi, bilgisayar vs.) daha yakından tanışmaya başlar. Okulun etkinlikleri

ile köy halkının iletişimi, etkileşimi artar. Köylü, şehir merkezine yapılan tarihi eser, müze gibi yerlerin gezilmesiyle köyün dışındaki yerleri görerek, dünyaya bakış açısını değiştirmeye başlar. Köydeki okul, aynı zamanda okuma-yazma kursları, nakış, dikiş gibi yetişkin eğitimlerinin de düzenlendiği mekânı oluşturmaktadır.

- 2- Köylerin siyasal partiler ve demokrasi hakkında düşünceleri olumludur.
- 3- Hane sayılarında artış vardır. Köylerin pek çoğunda dışa göç olmaktadır. İş bulmak, daha iyi geçim koşullarına kavuşmak için köyden ayrılmak olayın başlıca nedenlerindendir.
- 4- Kimi köylere gazete girmektedir.
- 5- Kooperatifleşme başlamıştır.
- 6- Köylerin, sağlık kurumlarından yararlanma olanakları daha genişlemiştir.
- 7- Kent yaşayışı hakkındaki düşünceler değişmiş, buralara gelip yerleşme eğilimleri artmıştır (Köy İşleri Bakanlığı, 1973).

Köye Yönelik Araştırmalar

Bilindiği gibi ülkemizin, özü ve temeli köy ve köylüye dayanmaktadır. Sosyal sorunların çözülmesinde, kırsal alanın ve bu alanda yaşanan küçük toplum birimlerinin tanınması, problemlerinin saptanması, davranışlarını ve kurumlarını incelemek; sosyal yapılarının kazanç ve kayıplarını öğrenerek, değişmelerin sonuçlarını karşılaştırmak, sosyal yapı araştırmalarının esasını teşkil etmektedir.

Geçimini temelde topraktan sağlayan, kırsal ya da köysel yerleşme birimlerinde yaşayan insanların ilişkilerini inceleyen ve toplumbiliminin bir dalı olan köy sosyolojisinin konuları arasında doğal, ekonomik, demografik,

morfolojik, çevresel yönlerden köyü kentten ayıran özellikler ve bunların köyün toplumsal yaşamına olan etkisi yer almaktadır.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, nüfusun çok önemli bir kesiminin kırsal alanlarda yaşıyor olmasından, hızlı ve çarpık kentleşmenin kırsal ilişkileri köyleşen kentlere dönüştürmesinden, tarımsal uygulamaların ekonomik yaşamın en yoğun kesimini oluşturmasında doğan nedenlerle ortaya çıkan köy sosyolojisi önemli bir araştırma alanı niteliği kazanmaktadır (Tan, 1981).

Carl Zimmerman'a göre köy sosyolojisi, tarımsal faaliyetlerle uğraşan, doğal çevreye yakın, küçük toplum niteliği taşıyan, homojen, sürekli olmayan, bir toplumsal hareketlilik ve tabakalaşma gösteren, köy topluluklarını inceleyen sosyolojinin önemli bir dalıdır. Ona göre, köy sosyolojisinin temel görevi, köy şehir farklılaşmasını tespit ederek, bu farklılaşmaları ya da köyün toplumsal olaylarını açıklamaktır. Zimmerman'a göre, Arap tarihçisi, sosyolojinin kurucusu İbni Haldun, köy ve şehir sosyolojisinin de ilk müjdecisidir. İbni Haldun en tanınmış eseri "Mukaddime'nin", ikinci bölümünü köy ve şehir sosyolojisine ayırmıştır. Buna karşılık, köy sosyolojisi ilk defa profesör Hofstee'nin gayretiyle Hollanda da geliştirilmiştir (Zimmerman, 1964, Çev. Amiran Kurtkan, Akt. Türkdoğan, 1977).

Monografik ve yerinden yapılan çalışmalara dayanan Le Play Okulu'nun savunduğu "sosyal bilim" anlayışının ülkemizde yayılmasıyla, köy, bilimsel açıdan inceleme konusu olmaya başlamıştır. Le Play Okulu, sosyal yapıyı anlamak için aile hayatının incelenmesini, bunu için de "örnek olay" yönteminin uygulanmasını savunur. Ailenin coğrafi durumu, medeni durumu, sağlık bilgisi, sosyal statüsü, geçim kaynağı ve uğraşları, yaşayış biçimi, aile tarihçesi incelenerek hayat düzeyi, aile tipleri ve toplumsal yapı hakkında bilgi sağlamak mümkündür. Monografik araştırmaya karşı sayılarla anlatılamayan bilgi sağlanması, özelliğin artması ve çevre folklorunu bir yana bırakması gibi önemli eleştiriler yöneltilmektedir. Ancak, olanakların elverdiği oranda, çok

sayıda örnek seçerek genelleme yapılabileceği anlaşılmaktadır (Geray, 1972).

Özellikle Selahattin Demirkıran, Le Play'in metodik temel ilkelerini Türkiye'de yaymaya çalışmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Carl Zimmerman'ın Türkiye'de köy sosyolojisi çalışmaları yapmak amacıyla yaşamaya başlaması Le Play'in yaptığı hamleye, Modern Türk Köy Sosyolojisi anlamında büyük önem kazandırmıştır. Bu anlamda halkla devamlı ilişki içinde onun kültürünü, ekonomisini, sosyal ilişkilerini tanımak için aylarca bir köyde yaşamaktan ibaret olan etnolojik metot sayesinde en iyi köy araştırmalarından birkaçını da Paul Stirling, Joe Pierce, Wolfgang Eberhard, Mümtaz Turhan ve John Kolars yapmıştır.

Prens Sabahattin'in savunduğu monografik araştırma yöntemini Türkiye'de yayan ve uygulayan ise, Mehmet Ali Şevki olmuştur (Geray, 1972). Yerinde gözlem ve alan araştırmasını toplumbilimin biricik gözlem yolu sayan, aynı zamanda bir eğitimci de olan M. Ali Şevki, 1931 yılından başlayarak Türk öğretmen ve aydınlarını, monografik anketler yoluyla ülkeyi tanıtmaya harekete katılmaya çağırıştır. Monografik yöntemin uygulanmasına örnek olmak için İstanbul Pendik'te bulunan "Kurna Köyü" üzerinde yaptığı monografik incelemeleriyle ülkemizdeki ilk alan araştırması ve köy monografisi denemesini gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla M. Ali Şevki Türkiye'de ilk bilimsel köy çalışmalarını da başlatan kişi olmuştur. Ona göre, deneysel bilimlerde ana amaç, olgular arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu, aynı örnekten ya da birkaç örnekler dizisinden alınan olgular üzerinde usavurma yoluyla başarılabilir. Monografi yöntemi budur. Ortalama örneklerin gözlem konusu olduğu fizik ve kimya gibi bilimlerde yapılan deneyin karşılığı monografidir. Fizik bilimlerde olduğu gibi herhangi bir cismi, nesneyi değil, belli bir olayı gözlemek durumunda olan toplumbiliminde gözlem den de üstündür. Buna göre olguları yerinde ele almak için oraya gitmek gerekir (Akt. Kongar, 1999).

1930'lu yıllarda Nusret Köymen'in "Meksika Zirai Reform Modeli" ve köyün gelişmesi üzerine yazdığı yazılar köye yönelik tartışmaları başlatmış, köye dönüşün fitilini ateşlemiştir. Köy sosyolojisi, köyde yenilik ve köyün uyandırılması akımının itici gücüyle geliştirilmiş ve bu akımın en önemli temsilcisi Nusret Köymen olmuştur (Akt. Kongar 1999).

İsmail Hüsrev tarafından yapılan araştırmada, köyün veya tarımın iktisadi yapısında gerçekleşen değişme ve dönüşümler ortaya konulmuştur. Hüsrev araştırmasındaki Batı'daki kapitalist üretim ilişkilerinin ülkemizin köylerindeki değişimleri nasıl etkilediğini göstermiş, eldeki istatistik verilerden de yararlanarak köylerin iktisadi yapısına ışık tutmuştur (Hüsrev, 1934).

Öte yandan hızlı bir değişim içinde bulunan Türk köylerindeki toplumsal değişme sürecinin araştırılması, incelenmesi, Türkiye'nin değişme hızını en şekilde yansıtmaları bakımından önemlidir. Türkiye'de toplumsal olgulara dönük araştırmalar üniversitelerimizde 1940'lardan sonra başlamıştır, ancak temeldeki yapı değişikliklerine yöneldiği için araştırma grubu kısa sürede dağılmıştır. Üniversite dışında, kadro gibi dergilerin, Hüseyin Avcı, İsmail Hüsrev gibi araştırmacıların araştırmaları da 1930- 1940 döneminde ortaya çıkarken belirli bir noktada bu çalışmalar da tıkanıp kalmıştır (Kıray, 1971).

Niyazi Berkes (1942), Ankara merkezine yakın köyler üzerinde yaptığı araştırmasında, köyleri tarım ekonomisi, kullandıkları tarım alet ve yöntemleri ile aile, akrabalık yapıları, evlenme kültürleri, gelenek, görenekleri yönünden incelemiş, tanıtmış, köylerin kentle olan bağlantısının, köyler üzerindeki toplumsal gelişmeye yönelik etkilerini göstermiştir.

Behice Boran, Siyasi İlimler Mecmuası'nda yazdığı bir makalede "Köy Davası Şehirleşmek Davasıdır" demektedir ve köylerdeki toplumsal kalkınmanın kentleşme ile yakından ilişkili olduğunu, köyde değişimler olurken kentlere göçün de gerçekleşmesi gerektiğini belirtmektedir (Boran, 1940 Akt. Akşit

1985). Boran, 1945 yılında yaptığı Manisa'nın dışa açık, gelişmiş ova köyleri ile kapalı, az gelişmiş dağ köylerini karşılaştırdığı araştırmasında, modern tekniğin ve kapitalist pazar ekonomisinin gelişmesinin kırsal toplum üzerindeki etkileri, modern tekniğin etkisi altında kalan köylerin giderek şehirleşmesi, değişmesi sorununu ele almıştır.

Muzaffer Şerif (1944) ise, Afyon'daki kapalı yapıya sahip Karlık köyü ile Karadeniz'in kıyısındaki dışa açık Beşikdüzü köyü'nün zaman, mekân, uzaklık kavramlarına bakışını karşılaştırmış, zaman ve uzaklık kavramlarının standartlık derecesinin, köyün ulaşım, iletişim ve üretim araçlarıyla ilişkisine, kentle bütünleşmesine, toplum yapısındaki değişimine paralel olarak değiştiğini gösteren sonuçlara ulaşmıştır (Akt. Akşit 1985).

Karşılaştırmalı toplumbilim alanında önemli araştırmalardan birisi de İbrahim Yasa'nın Ankara'nın Hasanoğlan Köyü'ndeki araştırmasıdır. İbrahim Yasa, Hasanoğlan Köyü'nün 1944 yılındaki ve 25 sonra 1966 yılındaki toplumsal değişimini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Yasa, Hasanoğlan Köyü'nden geçen tren yolunun, toplumsal gelişmeyi hızlandırıcı etkisiyle köyün, köy olmaktan çıkarak nasıl bir kasabaya dönüştüğünü göstermeyi amaçlamıştır (Yasa, 1969). Yasa'nın (1979), bir başka çalışmasında da yurt dışına çalışmak amacıyla göç eden kırsal kökenli kişilerin bağlı oldukları köy, kasabaya döndüklerinde, köyleri üzerindeki kırsal gelişmeye katkıları, doğal önder konumları araştırılmıştır.

Köy sosyolojisinin Türkiye'de bir bilim dalı haline gelmesinde etkileri olan Gerhard Kessler, Z. Fahri Fındıkoğlu ve Orhan Tuna'nın 1944-1950 yılları arasında Zonguldak ve Karabük kömür havzalarındaki iş şartlarını inceledikleri araştırma ilk defa çok geniş bir bölgeyi içine alması bakımından önemli görülmektedir.

Ruşen Keleş ve Orhan Türkay'ın (1962), 1961 yılında yaptıkları 44 köyü kapsayan araştırmada, köylülerin toplumsal değişmeye yönelik

izlenimlerinden yararlanarak Türk köylerindeki toplumsal ve iktisadi değişimleri belirlemek amaçlanmış ve önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

1945 ve 1960 yıllarında yapılan köy istatistiklerinin sonuçları “Köyler İstatistiği” adıyla yayınlanmıştır. Köy istatistiklerinde, köylerin el ve ev sanatları, su durumu, telefon ve ulaşım kolaylıkları, idare merkezlerine uzaklıkları hakkında bilgiler yer almaktadır.

1949 yılında Amerikalı antropolog Richard D. Robinson'un Ziraat Bankası, Köy Kanunu, çiftçilik araç ve gereçleri, Köy Enstitüleri, köy hayatına yönelik konuları ele alan incelemesi köy araştırmalarına yönelik ilk rapor olarak yayınlandı. Robinson, J. A. Morrison'un 1932 de ziyaret ettiği Alişar köyünün sosyal değişim derecesini ölçmek üzere 1949 da ve 1955 te yeniden ziyaret etti. Robinson'un birçok araştırması ve kendisinin Türkiye'de toprak reformu üzerindeki düşünceleri “İlk Türk Cumhuriyeti” (1963) adlı kitabında özetlenmektedir (Akt. Planck, 1971 Çev. Reşit Küçükboyacı).

Türkiye’de yaşayarak, Türkiye’deki köylerinin büyük dönüşüm öncesi antropolojik fotoğrafını çeken Stirling, 1965 yılında yayınlanan Türk Köyü (Turkish Village) adlı kitabında 1949- 1950 yıllarında Kayseri’nin iki köyünde yaptığı araştırmaya dayanarak köylerdeki değişim dinamiğini bu yıllarda köylerdeki toprak-insan dengesi ölçütüne göre ikiye ayırmıştır. Birinci köy tipi, toprağın insanların karasaban teknolojisi ile sürebileceğinden daha fazla olduğu, ölüm ve doğum oranının yüksek olduğu, göçün az yaşandığı, geniş ailelerin hüküm sürdüğü köylerdir. İkinci köy tipini ise, 1950’lerden önce, 1950 yılı başlarında, toprağı kıt olan ve toprak insan dengesinin sonuna ulaşılmış olan, topraklarını genişletme imkânı olmayan hanelerde, toprak parçalanması ve topraktan kopmanın yaşandığı köyler oluşturmaktaydı (Stirling, 1965 Akt. Akşit, 1999).

Cumhuriyetin kuruluşunun ardından ilk tarım sayımı 1927 yılında, ikinci sayım ise 1950 yılında yapılmıştır. 1955 yılında ise 6534 Sayılı Yasa ile Genel Nüfus, Genel Tarım sayımının sonu (0) ile biten yıllarda Genel Tarım

Sayımı yapılması hükme bağlanmıştır. Türkiye’de bugüne kadar 1927, 1950, 1963, 1970, 1980, 1991 ve 2001 yıllarında olmak üzere toplam 7 adet Genel Tarım Sayımı uygulanmıştır. İşletmeler, büyüklükleri, toprağın kullanım biçimi yoluyla genel sayım çalışması olması niteliğinin yanı sıra, üreticilerin haberdarlığını sağlamak amacıyla Bunlardan en sonuncusu olan 2001 Genel Tarım Sayımı uygulaması Haziran-Ekim 2001 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup, ayrıca 1984 yılında Genel Hayvancılık Sayımı uygulanmıştır. 1963 Genel Tarım Sayımının ilk anket. Tarım sayımlarında yoğun bir tanıtımın, bilgilendirmenin yapıldığı ilk sayım olarak da değerlendirilebilir (Saçlı, 2009). 1963 tarım sayımı sırasında, muhtarlığı olan 5000’den az nüfuslu yerleşim yerlerinde tarım sayımları yapılmıştır, üretilen ürünler, sulama, gübreleme, makineleşme durumları hakkında derli toplu bilgiler yer almaktadır (Geray, 1972).

1950 yılı başlarında bir köy öğretmeni olan Mahmut Makal’ın kendi köyündeki olumsuz yaşam koşullarını, köyündeki gelişmeye, değişmeye karşı gösterilen direnci samimi bir dille anlattığı edebi eseri çok ses getirmiştir. Onun bu kitabından, sonra köy kalkınmasına daha fazla önem verilmeye başlanmıştır (Makal, 1950, Akt. Arı, 1985).

Nermin Erdentuğ, 1956 ve 1959 yıllarında Elazığ iline bağlı Hal ve Sün Köyleri ile 1966 yılında bazı Ankara köyleri üzerinde yaptığı monografik araştırmalarla, köyleri kültürel antropoloji açısından incelemiştir. Bu araştırmasında Erdentuğ, köylünün günlük yaşamındaki eğilimlerini belirleyen davranış ve kültür kalıplarını ortaya koymuş, gelenek ve göreneklerin köylünün yaşamı üzerindeki etkilerini açıklamıştır (Erdentuğ, 1956, 1972).

Türkiye’de 1960 yılından beri üniversitelerde köy sosyolojisi dersleri verilmeye, köyle ilgili araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Kitapları üniversitelerdeki Köy Sosyolojisi derslerinde de okutulan Amiran Kurtkan, Orhan Türkdoğan, Muzaffer Sencer, Orhan Cavit Tütengil, gibi köyü sosyolojik açıdan ele alarak inceleyen sosyologlar, eserlerinde, köy ve kent

arasındaki farkları, köylerin toplumsal özelliklerini ve sorunlarını araştırmış, köylerle ilgili istatistik veriler ve önemli sonuçlara ulaşmışlardır.

F.W. Frey ve arkadaşlarının 1962'de yaptıkları köylü tutumları araştırmasında milliyetçiliğin toprak sahipliği ile açıklanıp açıklayacağı sorusuna cevap bulmaya çalışmıştır. Nitekim bu araştırmanın sonuçları, cinsiyet ve okur-yazarlık kontrol edildiğinde toprak sahipliğinin milliyetçiliği hiç açıklamadığını, köy gelişme düzeyinin ise zayıf olarak açıkladığını göstermiştir (Frey, 1968, Akt. Akşit, 1999).

Ülkemizde Köy İşleri Bakanlığı Toprak ve İskan İşleri Genel Müdürlüğü'nce 1960'lı yıllarda uygulanan ve 1981 yılında da yinelenen köy envanter araştırmaları yapılmıştır. Köy İşleri Bakanlığı tek başına köylerin tam bir envanterini çıkarma işini üzerine almış, araştırmacılar gruplar halinde dolaşarak, köylerin yaşam şartları, ekonomik, doğal yapılarını tespit ederek envanter bilgilerini kayda geçirmiştir. Bakanlık tarafından hazırlanan köylerin konumu, yerleştiği çevre, nüfusu, toprak ve geçim durumu hakkında ayrıntılı bilgiler sağlayan köy envanterleri, gerek kırsal kalkınma gerekse bir bilim olan köy sosyolojisi için önemli bir veri kaynağı olmuştur.

Mübeccel Kıray, 1964 yılında köylü kasabalı ilişkilerini incelediği araştırmasında toplumsal tabakalaşma, toprak mülkiyeti ve ekonomik gelişme ile ilgili ilginç sonuçlar ortaya koymuştur. Türkiye'de geleneksel toplumdan, endüstri toplumuna geçişte, tüccar- köylü ilişkisini sosyolojik açıdan ilk defa inceleyen Mübeccel Kıray'dır. Ereğli'nin bir sahil kasabasından, endüstri kenti haline gelişini araştıran Kıray'ın, Ereğli araştırması, geçiş döneminde, kasabadaki tüccarla köydeki küçük üretici köylüler arasındaki tampon ilişkileri ortaya çıkaran, köylü tefeci ilişkilerini, kasaba üzerindeki toplumsal değişme, kentleşme etkilerini yansıtan bir kırsal kalkınma araştırmasıdır (Kıray 1964). Kıray ve Hinderik'in, Çukurova'daki az gelişmiş, orta düzeyde ve gelişmiş üç köyden aldıkları örneklemelerden yararlanarak yaptıkları bir başka araştırmada ise, 1950 yılından beri ortaya

çıkan toplumsal, kültürel değişme ile ekonomik gelişmeler arasındaki ilişkiler incelenmiş, tarımın Marshal yardımı, Ziraat Bankası ve Dünya Bankası kredileri ile makineleşmesi, Devlet Su İşleri'nin açtığı barajlar, kanallarla köylere suyun gelişi, tarımın emek- yoğun, ortakçı-yarıcı sistemden gelişerek sanayileşmesi, pamuk tarlalarının modern çiftlik örgütlenmesine dönüşmesi ortaya konulmuştur (Kıray ve Hinderik, 1970 Akt. Akşit, 1985).

M. Yıldırım'ın (1966), 1925 yılında kurulmuş 200 nüfuslu Kırık Köyü'nün, 1965 yılında 70 bin nüfuslu Kırıkkale kasabası haline gelmesini, silah endüstrisinin kurulmasıyla birlikte köyün az gelişmişlikten kurtulup, gelişmiş bir yerleşim birimine dönüşmesini incelediği araştırması da önemlidir.

Bahattin Akşit (1967), Antalya'da yörük aşireti olan, büyük topraklı Gündoğdu köyü ile küçük topraklı Ilıca köyünü karşılaştırdığı araştırmasında köylerdeki kapitalist dönüşümü, toprak kutuplaşmasını, ortaya çıkan sınıfsal farklılaşmaları gözler önünde sermiştir. Akşit'in (1967) Ankara'ya yakın bir köy olan Karaoğlan ile uzak bir köy olan Elmadağ'daki Kuşçuali'yi karşılaştıran bir başka araştırmasında ise, tarımdaki teknolojik yeniliklerin kente yakın olan köyde daha çok yaygınlaştığı, kentle bütünleşmenin daha kolay sağlandığı görülmüştür.

Cevat Geray'ın 1967 yılında Kayseri'nin Bünyan ilçesinden yola çıkarak yaptığı araştırma ise, köyün toplum kalkınmasına yönelik bir çalışmadır. Geray, Bünyan'da yapılan toplum kalkınması uygulamalarını çeşitli yönleriyle ele almış, toplum kalkınması uygulamalarının, devleti ve yerel topluluğu harekete geçirdiğine ilişkin sonuçlara ulaşmıştır (Geray, 1967). Geray'ın bir başka araştırmasında da, planlı dönemde köyün sorunları, örgütlenme durumları incelenmiş, gönüllü örgütlenme örneği kooperatifçilik öne çıkarılmıştır (Geray, 1974).

Cavit Orhan Tütengil'in Türkiye'deki köy sorunlarını incelediği çalışması da Türkiye'deki köy sosyolojisinin sınırlarını, Köy-kent farklılaşmalarını ortaya koymuştur (Tütengil, 1969).

Mümtaz Turhan'ın Erzurum'un Horasan ilçesine bağlı köylerde yürüttüğü araştırması, Türkiye'de ilk kültür değişmesi örneğini teşkil eder (Akt. Türkdoğan, 1977). Köylerdeki maddi kültürün evlerin yapısı, tarım araç gereçleri, hayvan yetiştirme, sütçülük yöntemleri gibi unsurları ile dini yapı, inançlar, düşünceler, gelenekler, görenekler gibi manevi kültür unsurlarında meydana gelen değişimleri ve bunların birbiriyle karşılıklı etkileşimlerini incelemiştir (Turhan, 1969).

Devlet Planlama Teşkilatı'nın hazırladığı Türk Köylerinde modernleşme eğilimlerini araştıran raporda, orman köylülerinin sosyoekonomik durumu incelenmiş, okullaşma, eğitim, okuryazarlık durumlarındaki farklılıklar tespit edilmiş, eğitime yönelik bu farklılıklar orman dışındaki köylerle karşılaştırarak verilmiştir (DPT, 1970).

Özer Ozankaya, açık ve kapalı yapıdaki dört köyde yaptığı araştırmasında, köylü yönetim ilişkilerini, siyasal kültürün etkilerini incelemiş, köydeki iktidar dengesine yönelik sonuçlara ulaşmıştır (Ozankaya, 1971).

Erdoğan Güçbilmez (1972), Ankara'nın Elmadağ ilçesindeki Yenimahalle ve Kayadibi köylerinin monografik yapılarını karşılaştırmalı olarak incelemiş, bu köylerdeki toplumsal değişme sürecini, endüstri, ulaşım, kentleşme, Atatürk devrimleri yönünden çözümlemiştir.

Emre Kongar, 1976 yılındaki araştırmasında Türkiye'nin kırsal, kentsel yapısını, sosyal kurumlardaki toplumsal değişme sürecini belirleyen iç ve dış yapısal unsurları incelemiş, iç unsurları Türkiye'de siyaset ile ekonomi, dış unsurları dünyadaki gelişmelerle birlikte, imparatorluğun

kuruluşundan günümüze kadar kapsamlı bir şekilde ele almıştır (Kongar, 1995).

Altan Eserpek 1979 yılında Erzurum'un Çat ve Pasinler ilçesine bağlı Tüysüz ve Alvar köylerinin toplumsal değişimini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Bu araştırmada, aynı coğrafyadaki iki köy seçilerek, iletişim olanaklarının bu köylerdeki normlardan sapma süreci ve toplumsal yapı değişmelerine olan etkileri analiz edilmiştir (Eserpek, 1979).

Mahmut Tezcan, Diyarbakır, Silvan, Ankara, Kırıkkale, Keskin köylerinde yaptığı araştırmasında özellikle Doğu'daki şehirlerde göze çarpan kan gütme olaylarını çeşitli boyutlarıyla ele almış, ülkemizdeki kan gütme olaylarının toplumsal, bireysel nedenleri üzerinde durmuş, cezaevlerinde kan davası yüzünden ceza almış mahkûmlarla görüşmüş, farklı şehirlerdeki durumları karşılaştırmış, çalışmasını örnek olaylarla desteklemiştir (Tezcan, 1981).

Ali Arslan Ankara'daki Kavaközü köyü üzerine yaptığı araştırmada köyü, sosyoekonomik ve kültürel boyutlarıyla ele almış, toplumsal değişme sürecinde köyün ve köylünün sorunlarını incelemiştir (Arslan, 2004).

Yetişkin ve Yetişkin Eğitimi

Yetişkini, birçok ülkedeki resmi belgeler, yaşı 17 ile 21 üzerinde olup, zorunlu öğrenimin ötesinde bir eğitim kurumuna tam-zamanlı öğrenci olarak devam etmeyen kimse, olarak tanımlamaktadır. O halde yetişkini zorunlu öğrenimin dışına çıkmış, olgunlaşmış, uygun davranabilen ve bağımsız olabilen kişi olarak tanımlamak mümkündür (Güneş, 1996).

Rogers ise yetişkini belirlerken yaş ölçütünü yeterli bulmayıp olgunluk, uygun davranma, bağımsız olma şeklinde üç temel ölçüyü dikkate

olarak bütün yeteneklerini kullanabilen, kişiliği oluşmuş, büyümesini, gelişmesini tamamlamış, bağımsız olarak sağlıklı kararlar alabilen, gönüllü iş yapabilen, çalışma ve sorumluluk üstlenebilen kişiyi yetişkin olarak tanımlamıştır.

Yetişkinlik kavramı daha çok “bağımsızlık” ile ilgili bir kavramdır. Zorunlu eğitimi bitirme, evlenme, sürücü belgesi alma, askere alınma gibi durumlarda belirlenen yaş sınırına ulaşan bireyler, tam zamanlı çalışan evli bir eş olan, anne veya baba olan, genel olarak, toplumda kendi yaşamlarını yönetme sorumluluğunu üstüne alan bireyler, genel olarak yetişkin kabul edilmektedir (Bülbül, 1991).

Eğitim her zaman toplumsal değişimin itici gücü olmuştur. Değişimin gerçek anahtarı eğitimidir. Eğitimin toplumsal değişmeye katkısının çağa uygunluğunun sağlanması için “eğitimde yeniden yapılanma (renovation) gereği ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede eğitim programlarının çağın gelişen ihtiyaçlarına uygun olması, hoşgörü kültürünün ortaya çıkarılması gerekir.

Eğitim, Ertürk’ün (1991), tanımıyla “Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla davranış değiştirme sürecidir.” Kuşkusuz bireylerin davranışlarında meydana getirilen bu değişimler sonucunda toplum da değişecektir. Böylece eğitim, toplumsal, ekonomik, siyasal ve yönetsel değişme ve gelişmeler için gerekli ve zorunlu görülmektedir. Eğitimin, iyi bir yatırım olduğu, eğitilmiş insanın verimi önemli ölçülerde artırdığı herkesin üzerinde anlaştığı bir konudur (Genç, 1991).

Çakıcıoğlu’na (2005) göre, eğitim, bireylerin toplumsallaştırılması ve üretkenleştirilmesi sürecidir. Bu süreçte birey hem davranış biçimleri kazandırılarak toplumsallaştırılır, hem de gerek bilimsel buluş ve bulgulardan yararlanılarak, gerekse var olan üretim biçimi içinde etkinlik yapmasına olanak sağlanarak üretkenleştirilir. Toplumsallaşma süreci, aynı zamanda

toplumun da yeniden üretilmesi sürecidir. Bir yandan bireye toplumun tarihsel bilgi birikimi aktarılırken, bir yandan da yeni deneylerle kendini ve toplumu daha ileriye taşıması için gereken bilinç donanımı sağlanır. Bu yönüyle eğitim, toplumun yeniden düzenlenmesi ve biçimlenmesinin sürekliliği için vazgeçilmezdir. Eğitimin ortaya çıkabilmesi ve sürekliliği için de toplumsal düzenlemenin devamlılığı gereklidir.

Çağdaş toplumlarda eğitim, yalnız bireylerin yükümlülüğü değil, aynı zamanda toplumun da görevidir. Toplumun görevi olan eğitimin amaçlarını şöyle özetlemek mümkün olmaktadır:

1. Eğitim, bireylere bilgi, beceri ve davranış kazandırarak meslek sahibi olmalarını sağlar.
2. Eğitim, bireylere demokratik, laik değerleri ve toplumsal yaşamda üstlenecekleri görevleri öğretir.
3. Bireylere akılcı düşünme alışkanlığı kazandırarak yeniliklere açık, hoşgörülü bir düşünce ve davranış yapısı yerleştirmeye çalışır.
4. Bilimi, sanatı ve teknolojiyi geliştirir.
5. İşgücü için gerekli potansiyeli sağlar.
6. Yeni teknik ve buluşların çabuk ve kolay uygulanmasını sağlar.
7. Ülke içinde ve uluslar arası alanda girişimci işgücü potansiyeli geliştirir.
8. Teknik, ekonomik ve politik kararları verme durumunda olanlara gerekli bilgi ve beceri kazandırarak yanlış kararlar verilmemesini sağlar (Kaya, 1979).

Ekonomik anlamda eğitim ise, çeşitli yaş ve toplumsal kümelerde toplumsal ve ekonomik değişimleri gerçekleştirmek, bireysel ve ulusal düzeyde toplumun gelişmesini sağlamak amacıyla, davranış ve becerilerini geliştirmek ve bilginin yayılmasını sağlamak için gönüllü ve örgütlenmiş eylemlerin tümüdür (Küçükahmet ve Diğerleri, 2000). Eğitim, aslında

kalkınmanın yalnızca bir kesimi ile değil, tüm kalkınma çabaları ile bütünleştirilmesi gereken önemli bir süreçtir. Ünlü Amerikan iktisatçısı John Kenneth Galbraith der ki:

“İnsanların zihni gelişmesine yatırılan bir dolar, çoğu zaman milli gelirde demiryollarına, barajlara, makinelere veya diğer üretim araçlarına ayrılan bir dolardan daha fazla artış sağlar. Çiftçileri ve işçileri cehaletten kurtarmak, şüphesiz başlı başına bir amaç olabilir. Ama bu, aynı zamanda herhangi bir tarımsal kalkınma şeklinin vazgeçilmez ilk adımıdır. Dünyanın hiçbir yerinde ilerlemeye yatkın cahil köylü yoktur. Hiçbir yerde cehaletten sıyrılıp da böyle olmayan köylü de yoktur. Bu açıdan bakılınca eğitim, son derece verimli bir yatırım şeklidir” (Galbraith, 1962, Akt. Türk, 1968).

Eğitim, kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesinde, istenilen becerilerin kazandırılması açısından da önemlidir. Kalkınma çabasının sürekli olarak hızlanması ve başarıya ulaşması, yeter sayıda ve nitelikli işgücünün gerekli alanlarda kalkınma çabasına katılmasına bağlıdır. O halde kalkınma önce insangücü yetiştirmeyi gerektirmektedir (Ersan, 1991).

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde ekonomik gelişmenin sağlanması, saptanan ekonomik hedeflere ulaşılması ile olanaklıdır. Ekonomik hedefler ise, insan gücü ve eğitimin planlanmasını da beraberinde getirir. Belli mesleklerin gerektirdiği yeterliklerin saptanması ve bu yeterlikleri sağlayacak insan gücünün eğitimi ve planlanması kalkınma programlarının vazgeçilmez unsurlarıdır. Bu aşamada eğitimin ekonomi ile ilişkisi gündeme gelmekte ve etkili bir insan gücü planlanması, tutarlı ve bütüncül bir eğitim planlamasını da gerektirmektedir. Eğitim planlaması, yetişkin eğitimi de dâhil olmak üzere, eğitimin her tür ve düzeyini de kapsadığı takdirde, ekonomik kalkınmaya büyük katkıda bulunacaktır. Kuşkusuz bu katkı eğitimin parasal sorunları çözümlenebildiği takdirde gerçekleşecektir (Boz, 1988).

Eğitilmiş insan gücü ülke ekonomisinin en önemli üretim faktörlerinden biridir ve kalkınmanın temelini oluşturur. Sermayenin yetersiz olduğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde eğitilmiş insan gücünün hazır olması sermayenin diğer üretim faktörlerinden daha önemlidir. Çünkü ülkelerin zenginlikleri artık eğitilmiş insan gücü ile ölçülmektedir. Zira eğitim, iş yapanları verimli kılmakta ve kalkınmanın istenilen düzeye ulaşmasına yardımcı olmaktadır. İnsanlara beceri kazandırılması, yeni teknolojiler geliştirilmesi teknolojinin bütün sektörlere yayılması onların eğitilmeleri ile mümkündür (Küçükahmet ve Diğerleri, 2000).

Eğitimin, kalkınmanın etkili bir etkeni olarak, çeşitli rolleri vardır. Eğitim, özellikle ekonominin her kesiminde farklı düzeylerde sermaye, teknoloji, hizmetler ve yönetimi düzenleyecek ve yürütecek becerili insan gücünü hazırlamakta ve yetiştirmekte en etkin işlevleri üstlenir. Eğitimle geliştirilen insan gücü, yöntem ve deneyimler yolu ile bilginin kuramsal ve uygulamalı alanlardaki artışını kolaylaştırmakta, insanları bilinçlendirmektedir (Ersan, 1991).

Ekonomik ve teknolojik gelişmeler, özellikle tıp alanında görülen ilerlemeler, dünyada ve ülkemizde insan yaşamını uzatmış ve yetişkin nüfusun genel nüfus içindeki oranını yükseltmiştir. Yetişkin nüfus arttıkça bunların ekonomik ve toplumsal gelişmelere uyumu, toplumsal gereksinmelerin karşılanıp değerlendirilmesi de önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, gelişen teknoloji hızlı değişmelere yol açmış, bu durum yetişkinlerde bunalımlara, uyum güçlüklerine, sıkıntılara neden olmuştur. Tüm bu nedenler yetişkine dönük sürekli bir eğitimi zorunlu hale getirmiştir (Kılıç,1981).

İnsanlar ilk çağlardan günümüze kadar, yaşamlarını sürdürebilmek için sürekli mücadele etmişlerdir ve yapılan mücadelenin her evresinde kendilerine avantaj sağlayacak sonuçlar çıkarmaya çalışmışlardır. Bu şekilde elde edilen deneyimlere dayalı öğrenmeler daha sonra diğer insanlarla

paylaşılarak geniş kitleleri etkilemiştir. Bu olgu genel olarak yetişkin eğitiminin kökenini oluşturmaktadır. Kökleri bu kadar eski tarihlere uzanmasına rağmen, yetişkin eğitimi kavramının ortaya çıkması ve üzerine bilimsel çalışmaların yapılandırılması oldukça yenidir. Daha çok dinsel amaçlı etkinliklerle ortaya çıkan yetişkin eğitimi kavramı, 1950’li yıllara kadar, mesleki ve temel eğitim eksikliklerini gidermek amacı ile yetişkinlere sunulan bir sosyal hizmet olarak algılanmıştır. Günümüzde ise insanların daha bilinçli ve özgürce hareket edip, kararlar verebilmeleri doğrultusunda yetişkin eğitimi önemli işlevler üstlenmiştir (Yayla, 2009).

UNESCO’nun 1974 yılında istatistik bilgileri toplamak ve eğitim tiplerinin sınıflamasını yapmak üzere geliştirdiği tanıma göre ise, “Yetişkin eğitimi, 15 ve daha yukarı yaşlardaki normal okul ve üniversite sisteminin dışında bulunan kişilerin yararına sunulan ve ihtiyaçlarına göre düzenlenen eğitimidir.” UNESCO’nun kullandığı yetişkin eğitimi terimi, “okul-dışı eğitim” ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Bu terimle “genellikle on beş ya da daha ileri yaşta olup normal okul ve üniversite sisteminin dışında bulunan kimselerin yararına sunulan ve ihtiyaçlara göre düzenlenen eğitim” kastedilmektedir (Tatar, 2009).

Simpson (1974, Çev. Cavit Sıdal), yetişkin eğitimi, “Bir toplumda amaçlı olarak yapılan devlet ya da gönüllü kuruluşlar tarafından devletin kontrolünde yürütülen, herhangi bir konuyu, amacı için öğrenmeye istekli, yaşı ne olursa olsun, okul, kolej, çıraklık, üniversite veya temel eğitimi tamamlamış herkese öğrenme imkânları sağlamaktır.” şeklinde tanımlamıştır.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ise yetişkin eğitimi zorunlu öğrenim çağı dışına çıkmış ve asıl uğraşısı artık okula gitmek olmayan kimselerin hayatlarının herhangi bir aşamasında duyacakları öğrenme ihtiyacını veya ilgiyi tatmin etmek üzere özellikle düzenlenen faaliyetleri ya da programları kapsar. Bu faaliyetlerin ve programların içine, mesleki eğitim dışındaki eğitim, meslek eğitimi, genel eğitim, biçimsel nitelik

taşıyan ve taşımayan öğrenme türleri girdiği gibi sosyal amaçlara yönelik eğitim de girer (OECD, 1977, Akt. Lowe, 1985, Çev. T. Oğuzkan).

Büyükdöveci (1983), yaşam boyu eğitimi, “İnsan kişiliğinin tam bir gelişimi için tüm öğrenme yaşantılarını bütünleştirmeyi amaçlayan, yaşam boyunca süren yaratıcı bir süreç” olarak tanımlamaktadır. Bu kavrama göre, insan meslek ve mutluluğunu yalnızca hali hazırda elde ettiğinin sınırlarını sürekli olarak aşarak bulabilir. Yaşam boyu eğitim ilkesi evrenselleştiğinde ve farklı ülkelere geniş ölçüde uygulandığında, muhtemeldir ki farklı sosyoekonomik, siyasal ve kültürel koşullarda değişik şekillere alacaktır.

Kamusal eğitimin çözülmesi ve bilişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, genel ve mesleki eğitimde okul dışına kayma hızlanmıştır. Ancak günümüzde yaşam boyu öğrenme altında toplanan ve eğitimde neoliberal yapılanmaya yol gösteren politikalar küresel ölçekte ikili bir çatallanmaya yol açmıştır. Bu ikilik sonucu, yaşam boyu öğrenme stratejileri gelişmiş kapitalist ülkelerde esnek işgücü piyasalarının düzenlenmesine ve yüksek nitelikli işgücü yetiştirmeye yol gösterirken; yoksul ülkelerde temel öğrenme ihtiyaçlarını ve eğitim hakkını merkeze alan “yaşam boyu öğrenme hakkı” na yapılan vurgu öne çıkmaktadır (Sayılan, 2009).

Edgar Faure ve arkadaşları, 1972’de, UNESCO tarafından kurulan Eğitimin Geliştirilmesi Uluslararası Komisyonu’nda, “tarihimizde ilk kez, eğitim şimdi insanları henüz var olmayan tipte bir topluma hazırlamakla ilgilidir.” gözleminde bulunuyordu. Komisyon, küresel eğitim girişiminin, yaşam boyu öğrenme kavramı etrafında yeniden örgütlenmesi için önerilerde bulunmaktadır. Sonuç önerisi şöyledir:

Zamanla (“okul yaşı” ile) sınırlı ve mekân içine (okul binalarına) hapsedilmiş eğitim kavramı terk edilmelidir. Okul eğitimine bir son olarak bakılmamalı; fakat hem kurumlaşmış eğitimi ve hem de okul-dışı- eğitimi kapsayan, tüm eğitsel etkinliğin temel bileşeni olarak düşünülmelidir. Eğitsel etkinliğin bir kısmının biçimi bozulmalı ve

yerine esnek, değiştirilmiş modeller geçirilmelidir. Belirli ülkelerin yeterlikleri dışında kalan, zorunlu eğitimi aşırı uzatmaktan kaçınılmalıdır. Sürekli yetiştirmenin genişletilmesi, daha kısa ortalama süreli başlangıç çalışmalarının eksikliğini daha rahat giderecektir. Kısacası eğitim, yaşam kadar uzun bir var oluşsal süreklilik olarak tasarlanmalıdır (Akt. Knowles, 1996, Çev. S. Ayhan).

Toplum kalkınması, halk eğitimi sistemi içinde yer alan kalkınma odaklı bir eğitim yöntemidir. Katılanların eylem içinde öğrenmesini öngördüğünden bir program olarak; insan davranışlarında yenileşmenin nasıl gerçekleştirilebileceğine ilişkin bir anlayış içerdiğinden bir yaklaşım olarak ve elbette, tüm bunlardan ötürü bir süreç olarak anılır. Yöntemin süreç, yaklaşım ya da program olarak anılması, yalnızca içerdiği özelliklerden birinin vurgulanması anlamına gelmektedir (Miser, 1999b).

Halk eğitimi yetişkinin davranış, düşünce ve eylemlerinde değişiklik yaratmayı sağlayacak yeni bilgilerin, becerilerin kazandırılmasını amaçlar. Bu amacın gerçekleşebilmesi için yetişkinlerin, kendileri için düzenlenecek bir eğitim programının (eğitsel gereksinimlerin, ilgilerin ortaya çıkarılması, eğitsel araçların saptanması, öğretim işleri için planlamanın yapılması, uygulanması ve değerlendirilmesi gibi) her sürecine katılımı sağlanmalıdır. Yetişkinleri yok sayan, onları göz ardı ederek hazırlanan programın gerçekleşme olanağı yok gibidir (Bilir,2004).

Planlı dönemde temel, özel eğitim ve mesleki ve teknik eğitimin yanı sıra yaygın eğitimin de önemi büyüktür. Çünkü değişimin hızlı olduğu toplumlarda bilgiyi aktarmak da önemlidir (Yozgat, 2002).

Altıncı beş yıllık kalkınma planında; çıraklık ve yaygın eğitimin kamu ve özel kesim işbirliği içinde sürdürülmesinin sağlanması ve bu konuda gönüllü kuruluşlardan da yararlanılması yer almıştır (DPT, 1989). Böylece 1990 yılı itibarıyla gönüllü kuruluşlar (vakıf ve dernekler) kalkınma planları ve hükümet

programları ile daha aktif bir şekilde yaygın eğitim sahasında yer almaya başlamışlardır.

Sekizinci beş yıllık kalkınma planında (DPT, 2000) ise, eğitimin yaygınlaştırılmasında, merkezi idarenin yanı sıra mahalli idareler, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün katkısının sağlanması, toplumda hayat boyu öğrenme anlayışının benimsenmesini esas alan her türlü yaygın eğitim imkânının geliştirilerek; özellikle üniversiteye giremeyen gençlere kısa yoldan beceri kazandırma ve meslek edindirme faaliyetlerinin artırılması, mahalli idarelerin, gönüllü kuruluşların ve özel sektörün bu konudaki faaliyetlerinin özendirilmesi hedeflenmiştir.

Özellikle kırsal alanda yaşayan halkın örgütlenmesi demokratik yönden gelişimlerine, eğitimlerine de önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Bu anlamda Freire'in (1974) de belirttiği gibi yerel kümenin ya da topluluğun gücü yetmediği konularda, ilgili kamu kuruluşlarından ya da sivil toplum örgütlerinden katkı istemede, onlarla birlikte çalışmada katılımcılık özendirilmelidir. Eğitim sırasında kazandırılan katılım alışkanlığı, bireyin girişkenlik, önderlik yeteneklerinin ortaya çıkması, geliştirilmesi yanında, halkın yararına olan etkinliklere karşı daha büyük ilgi ve sorumluluk duyması sonucunu da doğurmaktadır.

Türkiye'de çeşitli resmi, yarı resmi ve özel kuruluşlar halk eğitimi hizmeti vermektedir. Bu kuruluşları halk eğitimi çalışmaları genellikle kendi hizmet alanlarıyla ilgili konularda olmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı dışında halk eğitimi hizmeti sunan 300'den fazla kuruluş bulunmaktadır (Miser, 1999).

Doğrudan köy ve kırsal alanda yaşayan halka yönelik yapılan halk eğitim uygulamalarında kadının eğitimi ağırlık kazanmaktadır. Kırsal kesim kadınının doğrudan ve dolaylı olarak istihdama katılmasını amaçlayan eğitim çalışmaları, genelde üç grup halinde toplanabilir.

- I. Devletçe yürütülen eğitim çalışmaları,
- II. Dış kaynaklı projeler,
- III. Sivil toplum örgütlerince yapılan eğitim çalışmaları,

Devlet tarafından yürütülen eğitim çalışmaları genelde bakanlıklar düzeyinde ve bunlarla işbirliği içindeki finans kuruluşları olan devlet bankaları eli ile yapılmaktadır. Devlet yönetimi içinde kırsal kesime hizmet bakanlıklar, kendi hizmet alanları içinde sürekli ya da zaman zaman kırsal kesimin çeşitli alanları içinde eğitimini öngören çeşitli kurslar düzenlemektedirler. Bu kurumlar açısından en ilgili iki bakanlık; Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'dır (Aziz ve Diğerleri, 2000).

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın Bakanlığın 1954 yılından beri başlattığı ve kırk yıldan beri giderek değişen biçim ve içerikte kırsal kesim kadınına yönelik sürdürdüğü çalışmaların en kapsamlısı ve süreklisi "Ev Ekonomisi Yayım Çalışmaları"dır. Teşkilatlandırma ve Destekleme Genel Müdürlüğü tarafından iç kaynak destekli olarak yapılan eğitim kurslarında kırsal kesim kadınına dikiş, nakış, giyim, çocuk bakımı, ev tanzimi, aile planlaması, köy el sanatları konularında bilgi beceri kazandıran eğitim çalışmaları yapılmaktadır.

Bakanlığın, özellikle 14-20 yaş arası genç kızlara yönelik "El Sanatları Eğitim Merkezleri" ile "El Sanatları Gezici Köy Kursları" programları ile gerçekleştirdiği El Sanatları Eğitim Kursları da vardır. Bu sanatlar arasında halı ve kilim dokumacılığı başta gelmektedir.

Devlet kurumları içinde Tarımsal üretimle doğrudan ilgili bakanlık Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'dır. Bakanlığın 3161 sayılı kuruluş Kanunu ile kırsal kesime götürülecek hizmetleri projelendirme, planlama, değerlendirme ve uygulama ile ilgili tüm çalışmaları bu bakanlığa verilmiştir. Kırsal kesime eğitim hizmeti götürme görevi ise "Çiftçi Eğitim ve Yayım Hizmetleri" adı

altında bakanlığın “Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir. Bakanlığın çalışmaları, kırsal kesime götürülen eğitim hizmetleri, Ev Ekonomisi Yayın Çalışmaları”, “El Sanatları Eğitimi”, “Tarımsal Yayın Çalışmaları” ile yöntem ve tekniği bakımından farklılık gösteren “Televizyon Yolu ile Çiftçi Eğitimi Projesi” olmak üzere dört grupta toplanabilir. Kısa adı “YAYÇEP” olan proje, iletişim teknolojilerinden kitle iletişim aracı olan televizyon ve basılı(yazılı) materyali birlikte kullanmayı amaçlayan “Televizyon yolu ile Yaygın Çiftçi Eğitim Projesi”dir. Projenin amacı, 19 yaşın üzerindeki yetişkin katılımcılara televizyonun kapsama alanı içinde kalmak şartıyla tüm kırsal kesime başta tarım ve hayvansal üretim konuları olmak üzere, aynı zamanda toplumsal içerikli ilköğretim öğrenimi sırasında üzerinde durulmayan konularda da eğitim verilmesidir.

Kırsal kesime sürekli hizmet getiren bir diğer devlet kurumu, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) dır. Kırsal kesim kadınının eğitimi, ilköğretimden başlayarak, resmi okul eğitiminin dışında ya da diğer bir deyişle “yetişkin eğitimi” ya da “halk eğitimi” adları ile anılan eğitim türünün uygulanmasında önem kazanmaktadır. Örgün eğitim sonrasında bireyin yaşamının düzenlenmesinde temel tutum ve davranışın kazandırılabilceği bu eğitim sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı’nın çalışmaları önem kazanmaktadır. MEB kırsal kesimde ağırlıklı olarak kırsal kesim yetişkin kadınına yönelik eğitim vermektedir. Milli Eğitim Bakanlığı’nın halk eğitim çalışmaları Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı’nın yürüttüğü ev ekonomisi hizmetleri ile benzerlik göstermektedir (MEB, 1996).

Ülkemizde doğrudan kırsal kesime yönelik çalışmalar yapan gönüllü kuruluşlar arasında Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA), Türkiye Kırsal kalkınma Vakfı (TKV) gibi sivil toplum örgütleri yer almaktadır. TEMA Vakfı, kırsal kalkınma projeleriyle çiftçiye doğru arazi kullanımına yönlendirerek erozyonu, kente göçü önlemek için çalışmaktadır. Ayrıca, TEMA Vakfı kapsamında, çiftçinin gelirlerini artırmak amacıyla arıcılık, halıcılık, yem bitkileri ekimi, ağaçlandırma gibi

çeşitli konularda eğitim ve uygulamalar da yapılmaktadır. TKV ise, Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde birçok çiftçi ile çalışan bir kuruluştur. Kırsal kesimde yaşayan yoksul ailelerin yaşam standardını yükseltmek için çalışmaktadır. Yoksul köylülere, arıcılık, tavukçuluk, bağcılık gibi çeşitli konularda destek ve eğitim vermektedir. Kadınları beslenme, sağlık, el sanatları alanlarında eğitmektedir (Miser, 1999).

Yetişkinlerin Eğitim İhtiyaçlarını Belirlemenin Önemi

İhtiyaç kavramı, gündelik yaşamda herhangi bir şeyin eksikliği, noksanlığı anlamında kullanılmaktadır. Bir başka tanımla ihtiyaç var olan durumla, olması gereken durum arasındaki fark, boşluk, dengesizlik, eşitsizlik olarak da tanımlanmaktadır. Eğitim ihtiyacı ise olan davranış ile olması gereken davranış, olan yeterlik ile olması gereken arsındaki fark olarak tanımlanmaktadır (Bülbül, 1991).

Eğitimde ihtiyaç kavramı ilk kez John Dewey tarafından gündeme getirilmiştir. Eğitimin ihtiyaçlara dayalı olması gereği ve ihtiyaç kavramının önemi ile ilgili tartışmalar ilk kez okul sistemi içinde dile getirilmiş olmasına karşın, ihtiyaç kavramı yetişkin eğitiminde çok daha önemli bir yere koyulmaktadır. Hemen hemen bütün yetişkin eğitim kuramcıları ihtiyaç kavramına değinmişler, yetişkin eğitimi programlarının ihtiyaca dayalı olarak hazırlanması gereği üzerinde durmuşlardır. Yetişkinlerin öğrenmeye ilişkin özellikleri, yetişkin eğitiminin gönüllü katılıma dayalı olması, yetişkin eğitimi programlarının ihtiyaca dayalı olarak hazırlanmasını gündeme getirmektedir. Yetişkin eğitimi programlarının temel amacı, bireylerin, grupların ve toplulukların gerçek eğitim ihtiyaçlarını ve her birinin bir parçası olduğu toplumun ihtiyaçlarını karşılamak olarak görülmektedir. Yetişkinlerin gerçek eğitim ihtiyaçlarının belirlenerek program planlama süreçlerine yansıtılması gerekmektedir (Tekin, 2009).

Chatterjee'nin "Sürekli Eğitim Teorisi" ile "Sürekli Gelişme Teorisi'ne göre, yetişkinler yaşamları boyunca gelişmekte ve yaşamının her döneminde eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Yetişkin eğitimi bu ihtiyaçlara dayalı olarak yürütülmelidir.

Yaşam boyu eğitim, rasgele öğrenmelerin dışındaki öğrenim fırsatlarının bireyin gereksinimlerini yaşam boyu karşılayacak biçimde düzenlenmesidir (Bülbül, 1991).

Yaşam boyu öğrenme, 1990'lı yıllardan itibaren, yeniden eğitsel gündemin sıcak konusu haline gelmeye başladı. Öğrenmenin en temel gereksinimlerinden birisi olarak kabul edilmesiyle birlikte, 1960'lardan beri var olan yaşam boyu öğrenme kavramı, geliştirilen diğer bazı kavramlarla birlikte biraz daha öne çıkmıştır. Bunun nedeni ise, 21. yüzyıl toplumunda var olabilmek için öğrenmenin, yaşam boyu devam etmesi gereken dönüştürücü bir süreç olarak görülmesidir. Yaşam boyu öğrenme, her toplumda var olan öğrenme etkinliklerinin toplamı şeklinde tanımlanabilir. Yaşam boyu öğrenme, beşikten mezara kadar devam eden temel bir davranış biçimi olarak ele alınmalıdır (Duman, 1999).

Küreselleşmenin kendisi de yeni eğitim gereksinimlerine yol açmaktadır. Ulaşım, eğitim ve bilişim teknolojilerinin sağladığı kolaylıklar temelinde farklı uluslardan insanlar arasında etkileşim artmakta fiziksel ve kültürel coğrafyalar arasındaki hareketlilik ivme kazanmaktadır. Bu durum diğer kültürlerin ve geleneklerin insanlarıyla iletişim kurma ve işbirliği yapma, insanlığın kültürel çeşitliliğine saygı, barışın korunmasına ve küresel dünyanın oluşumuna, tüm insanların demokratik katılımı gereksinimlerini ortaya çıkarmaktadır. Giderek artmakta ve önem kazanmakta olan bu gereksinimlerin karşılanması için yetişkin eğitime görevler düşmektedir. Yetişkin eğitimi; ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal değişimin hızlandığı küresel dünyanın geleceği için, bir "katalizör" işlevini yerine getirme sorumluluğuyla gittikçe artan oranda karşı karşıyadır (Miser, 2002).

Kurt (2000), yetişkin eğitimini zorunlu yapan ihtiyaçları, öğrenme ve gelişme ihtiyacı, baştan aşağı gelişmeler, olgunlaşma ihtiyacı, güven ihtiyacı, iş ve etkin rol isteği, değişiklik ve üreticilik isteği, boş zamanı değerlendirme ve dinlenme, ilgiler kazandırma, hızlı değişimler ve gelişmelere uyum olarak on alt başlık altında değerlendirilmiş. Bu ihtiyaçların yetişkinlere yönelik bir eğitimi zorunlu kıldığını belirtmiştir.

İhtiyaçlar, toplum düzeyinde ortaya konulduğu zaman “sosyal ihtiyaçlar” adını alır. Yetişkin okuryazarlığı ve sosyal refahın artırılmasına yönelik programlarda olduğu gibi sosyal ihtiyaçlar, ulusal düzeyde de ortaya konulabilir. Ulusal ve sosyal ihtiyaçlarda toplum düzeyinde bir uzlaşmadan söz edilebilir. Bu ihtiyaçlar pek çok yurttaş için önemli ve ortaktır. Sosyal ihtiyaçların ortadan kaldırılması, bireysel öğrenici ihtiyaçları ile ilişki kurulması ile olur. Bazen ihtiyaçlar örgütsel düzeyde de ortaya koyulabilir. Örgütün eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, örgütte yaşayan yetişkinlerin davranışlarında değişiklik oluşturma yoluyla olur. Örneğin, sosyal sigortalar kurumu, çalışan bireylerinin halkla ilişkiler konusunda eğitimini gerçekleştirerek toplumla ilişkilerini iyileştirmek isteyebilir (Tekin, 1991).

Yetişkin eğitiminde karşılaştığımız ihtiyaç türlerinden birisi “hissedilmiş ihtiyaçlar” dır. Hissedilen ihtiyacın doyurulması konusunda bir bilinçliliği ifade eder. Bazı yazarlar, her zaman gerçek olmasalar da yetişkinleri programlara katılmaya güdülemesi nedeniyle en önemli ihtiyaç tipinin bunlar olduğunu, bunlardan yola çıkılarak, gerçek ihtiyaçlara ulaşılabileceğini ileri sürmektedirler. Birey tarafından hissedilen ve karşılanması gerekli görülen ihtiyaçların her zaman gerçek eğitim ihtiyacı olmaması durumu “gerçek ihtiyaç” kavramının ne olduğunu gündeme getirmektedir. Gerçek ihtiyaç, bireydeki bilgi, beceri ve tutum eksikliğine karşılık gelir. Bireyin eğitim ihtiyaçları ve eksikliği konusunda, bireyin kendisi değil, dışarıdan bir gözlemcinin de ölçüt koyması durumunda “yüklenmiş ihtiyaçlar” dan söz edebiliriz. Yetersiz ya da hatalı bilgi dışardan bir gözlemciyi eğitim ihtiyaçları hakkında isabetli olmayan kararlar vermeye götürebilir. Bu nedenle yüklenmiş ihtiyaçlar da her zaman gerçek ihtiyaçlar olmayabilir. Gözlemcinin

değerleri gerçekleri çarpıtabilir. Yüklenmiş ihtiyaçlar kapsamlı bir değerlendirmeye katkı verecek biçimde kullanılabilir. Yetişkinlerin eğitim ihtiyaçları konusunda doğru kararlar verilebilmesi, sistematik ihtiyaç belirleme süreçlerini programa planlamanın önemli bileşenlerinden biri haline getirmektedir (Okçabol, 1996).

Topluluğun katılımına dayanması ve katılımını sağlamak için duyulan ihtiyaçlardan hareket edilmesi, toplum kalkınmasının en ayırt edici özelliğidir. Diğer kalkınma çalışmaları, toplumun ihtiyaç duyup duymadığına bakmaksızın, gerçekleşmesinde kamu yararı görülen işleri ele alır. Kalkınma için bu iki yaklaşıma da gerek vardır. Fakat topluluk katılımı göz ardı edilirse, yapılan işlerin kullanılmaması, bozulduğunda onarılmaması gibi yatırımın boşa gitmesine yol açan davranışlar gözlenir.

Tüm halk eğitimi etkinlikleri gibi toplum kalkınması çalışmaları da gereksinimlere dayanmalıdır. Gereksinimler, topluluğun katılmasına, katılma ise topluluğun kaynaklarını işe koşmasına yol açar. Topluluğun işe koşabileceği, yani sorunlarını çözmek için kullanabileceği çeşitli kaynaklar vardır. İş gücü, para, beceriler, araç-gereçler ve yapılan işleri benimseme bunlardan bazılarıdır (Miser, 1999).

Tokyo Konferansı raporuna göre, "Toplumda hiçbir grup ya da kişi, yetişkin eğitimi faaliyetlerinden uzak tutulmamalıdır. Katılma, mümkün olduğunca geniş olmalıdır. Bunun için de katılmaya engel olan hususlar ortadan kaldırılmalı ve yetişkinlerde öğrenmeye karşı güdülenme konusu özellikle incelenmelidir. Bilinmelidir ki birçok yetişkinin eğitim faaliyetlerine katılmak için, zamanı ve maddi olanağı yoktur. Şu halde, gerekli yasalar çıkarılarak eğitim amacıyla belli bir süreyi kapsayan, ücretli izin, günlük izin ve iş güvencesi sağlanmalıdır. İşsiz kalmış olan işçiler meslek öğrenme hakkına kavuşturulmalı ve eğitimleri sırasında kendilerine ödenek verilmelidir. İşçilerin eğitimi ile sendikacılık ve kooperatifçilik eğitimi teşvik edilmelidir. Programlar geliştirilirken 1970'li yıllarda yetişkin eğitiminin ana hedefi, birçok

toplumlarda öteden beri, yoksunluk içinde olan grupların, eğitim gereksinimlerini karşılamak olmalıdır. Bunlar arasında özellikle işsiz gençler, gelişmekte olan ülkelerde okulu terk edenler, birçok ülkedeki kırsal bölge halkı, göçmen işçiler, yaşlı ve işsizler sayılabilir. Bu gruplar içinde kızlar ve kadınlar, çoğu kez en fazla yoksunluk içinde olanlardır” (Yayla, 2009).

Sorun, sadece günün önde gelen ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda sosyal ve fiziksel çevrede yeni ihtiyaçlara yol açması kaçınılmaz olan değişiklikleri de görebilmektir. Bugünkü durumda, ihtiyaçlar ya hiç fark edilmemekte ya da artık iyice belirgin hale geldiği zaman fark edilmektedir. Buna göre ulusal düzeyde bir birime sosyal ve ekonomik göstergeleri incelemek sorumluluğu verilmeli, yerel düzeyde de bir birimden ya da ehliyetli bir sosyal bilimciden böyle bir görevi üstlenmesi istenmelidir. Bu gerçekleşinceye kadar, eğitim hizmetlerinin sorumluluğunu taşıyan resmi makamlar veya hizmet eden kuruluşlar, ihtiyaç belirleme amacıyla kriter saptamak ödevinden kaçınamazlar. Kolaylık sağlamak üzere bu makam ve kuruluşlar, bir yandan bireysel ihtiyaçlar ile toplumsal ihtiyaçlar arasında, öte yandan duyulan ve ifade edilen ihtiyaçlar ile gizli ihtiyaçlar arasında yararlı iki ayrıma gidilebilir (Lowe, 1985).

Yetişkin eğitiminde ihtiyaç saptama konusunda UNESCO aşağıdaki yaklaşımları tavsiye etmektedir.

- I. Hedefe Yönelik Yaklaşım: Burada hedef kitle, iş yada görev analizi yoluyla belirlenmektedir. Hedef kitlenin rol ve işlevleri kalkınma hedefleri doğrultusunda ele alınmaktadır. Aynı zamanda hedef kitlenin mevcut yeterlilik düzeyini belirlemek amacıyla grubun yeterlilik, beceri, pratik tutum ve bilgi profilleri çıkarılmaktadır. Mevcut durum ile olması gereken arasındaki fark eğitim ihtiyacını vermektedir.
- II. Probleme Dönük Yaklaşım: Bölgesel yada yerel kalkınma programlarının hedeflerinin gerçekleştirilmesini engelleyen problemler belirlenmektedir. Belirlenen problemlerin tanımlama

yöntemleri, duruma göre değişmektedir. Mevcut problemlerin belirlenmesinden sonra, onun önlenmesi için gerekli eğitim tedbirleri saptanmaktadır. Böylece problemlerden yola çıkılarak eğitim ihtiyacı belirlenmiş olmaktadır.

III. Araştırma Yaklaşımı: Eğitim ihtiyacını belirlemede bir başka yaklaşım da araştırma yaklaşımıdır. Buna göre, eğitim ihtiyacını saptamak için aşağıdaki alanlarda araştırmalar yapılmaktadır:

- İçinde yaşanılan toplum ve topluluğun amaç ve hedeflerini analiz etmek,
- Çevrede bulunan belediye hizmetleri, çalışma servisleri, sendikalar, sanayi kuruluşları hakkında bilgi toplamak,
- Hükümetin yetkili organları, yöneticileri ve kurum şefleri ile görüşmek,
- Katılacak yetişkinlerle tek tek veya toplu görüşme yapmaktır. Bu araştırmada elde edilen bulgular, seçilecek eğitim programlarının ya da etkinliklerinin düzenlenmesinde, temel teşkil etmektedir. Öğrenme ihtiyaçlarının açık ve net olarak belirlenmesi, çalışmaları kolaylaştırmaktadır (Güneş, 1996).

Bir toplumun sahip olduğu sınırlı kaynaklarına karşın, yetişkinlerin eğitim gereksinimlerinin çeşitlilik göstermesi nedeniyle, bu gereksinimlerin öncelik sırasına göre karşılanması bir zorunluluk haline gelmektedir. Halk eğitiminde öncelikler, bir ülkenin toplumsal yapısına ve gelişme düzeyine göre farklılık gösterebilmektedir. Gelişmiş ülkelerde, bu gereksinimler daha çok kişisel gelişim, bireyin boş zamanının değerlendirilmesi ve toplumsallaşmayı sağlamaya yönelik etkinlikleri içermektedir. Oysaki geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde bu, daha çok bireyin yaşamını sürdürmesini sağlayacak ve ekonomik gelir getirecek etkinliklere yönelik olup, genelde mesleki bilgi ve beceri kazandırmaya dayanır (Celep, 2003).

Gelişmekte olan ülkelerin halk eğitimi etkinliklerinin öncelik sıralamaları aşağıda belirtilen grupların gereksinimlerine göre bir dağılım göstermektedir:

- Okuma-yazma bilmeyenler,
- Kırsal kesimdeki yoksul topluluk,
- Kentlerdeki yoksul topluluk,
- İstihdama elverişli becerileri olmayan gençler,
- Niteliksiz ve yarı nitelikli işçiler,
- Bazı sınıflara giren kadınlar,
- Etnik azınlıklar,
- Göçmen işçiler (yurt-içi),
- Göçmenler (Yurt-dışı),
- Özellikle daha az yorucu işlere gereksinmesi olan yoksul durumdaki yaşlılardır (Lowe, 1985).

Ülkemizde, ulusal düzeyde eğitim gereksinimlerinin saptanması görevini üstlenmiş kuruluş MEB bünyesinde yer alan Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü iken, yerel düzeyde ise bu Genel Müdürlüğe bağlı olarak hizmet veren Halk Eğitim Merkezleridir. Ülkemizde ise MEB'nca yetişkinlerin eğitim gereksinimlerinin saptanmasında öncelikli yöreler:

- Az gelişmiş kırsal bölgeler,
- Gecekondu bölgeleri,
- Kalkınma sürecinde yer alan kırsal ve kentsel merkezlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Yukarı Peçenek ve Tatlar Köylerinin toplumsal değişme süreci ve bu süreçte yetişkinlerin duydukları eğitim gereksinimlerinin ne olduğunu karşılaştırmalı olarak ortaya koyan bu araştırmada, var olan durumu betimlemeyi amaçlayan tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırma, bu model çerçevesinde karma araştırma yaklaşımı ile uygulamaya konulmuştur. Karma yöntemde çalışmalar, bir taramayı derinlemesine bir görüşmenin takip etmesi ya da gözlemin, bir anket oluşturmak üzere uygulaması gibi olabilir. Karma yöntemle araştırma, araştırmacının, nitel araştırmayı araştırmanın bir aşamasında, nicel araştırmayı (paradigmayı) da diğer aşamasında kullanması şeklinde de uygulanmaktadır (Balcı, 2011).

Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik bir nitel sürecin izlediği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Bu araştırmada benimsenen karma yönteme göre nicel ve nitel araştırma birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın nicel bölümünde gönüllü

yetişkinlere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, köylerin 1981 yılı köy envanter etüdü verileri incelenmiş; nitel bölümünde ise köylerin monografik, demografik (nüfus, fiziksel ve idari yapıları, iklim, bitki örtüsü, geleneksel yapısı vb.) özellikleri ilgili kurumlar, kuruluşlardan elde edilen belgeler, köyün ileri gelenlerinden, yaşlılarından alınan sözlü tarihe dayalı bilgiler, gözlemler kullanılarak Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri'nin toplumsal değişme süreci ve bu sürece bağlı olarak ortaya çıkan yetişkinlerin eğitim gereksinimleri betimlenmiş, kapsamlı bir şekilde araştırılmıştır.

Çalışma Grubu

Örneklem üzerinde çalışmak büyük zaman, enerji ve para tasarrufu sağlar. Bütün üzerinde çalışmanın güçlüğü araştırma için gerekli kontrollerin sağlanmasındaki engellerin artmasıdır. Küçük kümeler üzerinde denetim kurmak daha kolaydır (Karasar, 2008).

Amaçlı örneklem yaklaşımı ise bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır (Büyüköztürk ve Diğerleri, 2011). Bu nedenle, bu çalışmada benimsenen amaçlı örneklem yaklaşımına göre, Yukarı Peçenek ve Tatlar Köylerinde yaşayan yetişkinlerin oluşturduğu hedef evrenden, çalışmanın amacına bağlı olarak, gönüllülük esasına dayalı küçük çalışma grubu oluşturma yoluna gidilmiştir. Buna göre araştırmanın çalışma grubunu Yukarı Peçenek'ten 62, Tatlar'dan 31 olmak üzere toplam 93 gönüllü yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmaya katılarak görüşlerine başvuru alan yetişkinlerden kadınlar (GK); erkekler ise (GE) olarak kodlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada belgesel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunun geliştirilmesinde alan uzmanlarından

Prof. Dr. Cevat Geray, Prof. Dr. Meral Uysal, Prof. Dr. Rifat Miser, Yrd. Doç. Dr. Ömer Kutlu, Dr. Fevziye Sayılan, Dr. Mehmet Kurt'un görüşleri alınmıştır. Uzman görüşünden yararlanılarak geliştirilen görüşme formuna, son şekli verilmiştir. Son şekli verilen görüşme formu, çalışma grubunu oluşturan Yukarı Peçenek ve Tatlar köyleri nüfusuna kayıtlı toplam 93 gönüllü yetişkine uygulanmıştır. Uygulanan görüşme formu EK 1'de verilmiştir.

Araştırmanın kapsamı içinde köy sosyolojisi, toplumsal değişim ve halk eğitimi bağlamında gerekli literatür taraması yapılmıştır. Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerinin muhtarları, ileri gelenleri, yaşlıları ile görüşmeler yapılarak sözlü tarihle ilgili bilgiler toplanmıştır. Köylerle ilgili sivil toplum örgütlerinden Yukarı Peçenek ve Tatlar Kültür, Dayanışma ve Yardımlaşma derneklerinin faaliyetleri hakkında bilgiler alınmış ve bazı resmi kurumlara yapılan ziyaretlerle (Başbakanlık Arşivler Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Altındağ İlçe Tarım Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Enstitüsü (TÜİK), Altındağ Halk Eğitim Merkezi, Altındağ Tapu ve Kadastro Müdürlüğü, Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü) köylerin tarihçe, nüfus, yerleşim vb. monografik bilgilerine ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda toplanan veriler, bilgisayar ortamında, SPSS istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiş, çözümlenen bilgiler çizelgeler haline getirilmiştir.

Araştırmaya alınan grupların kişisel niteliklerine ilişkin bilgilerle, yarı yapılandırılmış görüşmeli anket formu maddelerine verdikleri cevaplar, doğrudan istatistik analizin frekans (f) ve yüzde (%) teknikleri kullanılarak betimlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma sonuçlarına göre toplanan bilgiler üç ana başlık halinde sunulmuş ve bulgular yorumlanmıştır.

1. Yukarı Peçenek ve Tatlar Komşu Köylerinin Monografik Yapısı ve Günümüze Kadar Geçirdiği Sosyal Yapı Değişiklikleri

Bu başlık altında Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri'nin monografik özellikleri (fiziki, idari durumu, iklimi, bitki örtüsü, tarihçesi, sosyal yaşamı) ve kuruluşundan günümüze kadar geçirdikleri sosyal yapı değişiklikleri ele alınmıştır.

Köylerin Fiziki ve İdari Yapısı

Yukarı Peçenek Köyü. 12.300 dekar alana sahip, 1.170 rakımlı Yukarı Peçenek Köyü, bugün Çubuk barajı altında kalmasına rağmen, köyün batısındaki vadinin çok eski çağlardan beri önemli bir yol güzergâhı olduğu bilinmektedir. Eski tarihlerden bu yana Ankara merkezinin kuzey ve kuzeydoğusundaki alanların ulaşımı hep bu vadi üzerinden sağlanmıştır. Peçenek konum olarak Kızılırmak ve Sakarya nehirlerinin birbirine doğru yaklaşarak kavis yaptığı bir alanda bulunmaktadır. Bu çevrede yükseklik, Aydos dağlarında 1500 metreyi aşmaktadır. Kuzeydeki Işık ve Aydos Dağları haricinde araştırma alanı yüksek platolardan oluşmaktadır. Platoların üstlerinde genelde ise kuru tarım alanları, mera alanları ve kuzeyde ormanlar yer almaktadır (Gümüşçü ve Çınar, 2004).

Peçenek'in coğrafi koordinatları, 40° kuzey enlemi ile 33° doğu boylamı arasındadır. (Günümüzde gelişen teknolojiye bağlı olarak GPS koordinatları da günlük yaşamı kolaylaştırmaktadır.) Köyün arazisinin %40'ı düz, %30'u hafif, %30'u orta düzeyde meyillidir. Çoğunluğu düzlük bir alanda bulunan Peçenek, ovada kurulmuş toplu köy tipinde bir yerleşime sahiptir. (EK 8. Fotoğraf 1.)Yukarı Peçenek köyü, kuzeyinde Kızılhisar Köyü, güneyinde Tatlar Köyü, doğusunda Aydıncık ve Kavaklı Köyleri, batısında ise, Gicik Köyü ile komşudur. Yukarı Peçenek'in 1980 yılı Köy Envanteri'nde yer alan ve köyün sınırlarını gösteren haritası EK 2'de verilmiştir.

Yukarı Peçenek Köyü, bugünkü idari konumuna gelene kadar birçok aşamadan geçmiştir. Ankara ve Çubuk arasında bulunan Peçenek 19. yüzyılın sonlarına kadar Çubuk kazasına bağlı bulunan bir köydür. Cumhuriyetin ilk yıllarında ise Ankara'nın merkez kazasına bağlanmış, 1936 yılında da Keçiören nahiyesine ve Altındağ'ın 1953 yılında ilçe olmasıyla Altındağ'a bağlanmıştır.

1985 nüfus sayımı sonrasında, yapılan düzenleme ile Ankara, Altındağ, Çankaya, Keçiören, Mamak ve Yenimahalle ilçeleri ile birlikte Büyükşehir statüsüne dahil edilmiştir. Altındağ ilçesi bu yapılanma sonunda bağlı bulunan mahalleleri dışında 7 köyden meydana gelen idari bir birim olmuştur. Bu dönemde Altındağ ilçesine bağlı köyler ise, Aydıncık, Gicik, Karacaören, Karaköy, Kavaklı, Peçenek ve Tatlar'dır.

1994 yılında 7469 sayılı Kanunu'nun değişik 7. maddesi uyarınca Peçenek Köyü'nün Aşağı Peçenek ile Yukarı Peçenek bölümü ayrılmış, Aşağı Peçenek bölümü Pursaklar Belediyesi sınırları içine alınmış, Yukarı Peçenek bölümü Altındağ ilçesi sınırları içinde kalmıştır. Altındağ ilçesi'ne bağlı Altınova Köyü (Gicik Köyü'nün Aşağı ve Yukarı bölümleri bu adı almıştır.) ile Aşağı Peçenek Köyü, 30.12.1994 tarih ve 94-43952 sayılı üçlü kararname ile birleştirilerek "Altınova" adıyla "Altınova Belediyesi" kurulmuştur. Yukarı Peçenek 2004 yılından itibaren de Köy hizmetleri

kapsamından çıkarılarak Büyükşehir sınırları içinde, Altındağ ilçesi'ne bağlı mahalle statüsü kazanmıştır. (Gümüşçü ve Çınar, 2004).

Tatlar Köyü. Tatlar Köyü, Altındağ ilçesinin doğusunda ve ilçe merkezine 9km uzaklıktadır. Tatlar köyünün yüzölçümü 7.500 dekar, rakımı 1150 metredir. Tatlar'ın coğrafi koordinatları, 39° kuzey enlemi ile 32° doğu boylamı arasında yer almaktadır. Tatlar köyü, %10'u düzlük ova, %50'si hafif ve %40'ı orta meyilli arazi yapısına sahiptir. Tatlar köyü, güneyinde Meşeli Dağı ve Tepe'si, kuzeyinde Çakıllı Tepe, doğusunda Sırtmanın Tepe, batısında Tilkisat Tepe arasında kalan vadide kurulmuş, toplu köy tipinde yerleşime sahiptir. (EK 8. Fotoğraf 2.) Kuzeyinde Yukarı Peçenek, kuzeybatısında Gicik Köyü, güneyinde Nenek köyü, doğusunda Kavaklı Köyü, batısında ise Karapürçek Mahallesi ile komşudur. Tatlar Köyü sınırını gösteren harita EK 3'te verilmiştir. Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri, Ankara-Çankırı karayolu yakınında yer almanın avantajlarını da kullanmaya çalışmışlardır. EK 4'te Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri'nin konumunu gösteren harita verilmiştir.

23.07.2004 tarih ve 25531 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile Tatlar Köyü, Köy Tüzel Kişiliği'nden çıkarılarak Ankara Büyükşehir Belediyesi hizmet alanına dahil edilmiştir. Tatlar Köyü, 2004 yılından beri Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı bir mahalle durumundadır.

İklim Yapısı ve Bitki Örtüsü. Köylerin yer aldığı bölge, Karadeniz Bölgesinin her mevsim yağışlı ve soğukların az olduğu bir iklimden Orta Anadolu'nun nispeten kurak, soğuk ve kar yağışlı iklimine geçiş sahasında yer almaktadır. Karasal, bozkır iklimi hüküm sürmektedir. Yıllık ortalama sıcaklık 10 santigrat derece iken, en yüksek sıcaklık ortalaması ise 5 santigrat derecedir. Sıcaklığın 0 °C derecenin altına düştüğü gün sayısı oldukça fazla olup bazı yıllar bu süre 100 günü geçmektedir.

Genelde kuzey sektörlü rüzgârların hâkim olduğu alanda, yer şekillerinin güneybatı-kuzeydoğu uzanışlarına uygun olarak özellikle kuzeydoğudan Poyraz rüzgârı esmektedir. Mart ve Kasım aylarında don olayları görülürken, yılın ilk kar yağışı da Aralık ayında yağmaktadır. Yaklaşık 450 mm' ye varan yağış ortalaması ile Ankara merkezinden biraz daha nemli, Kızılcahamam'dan ise daha kuraktır. Komşu iki köy olan Yukarı Peçenek ve Tatlar İklim yönünden benzerlik özellikler göstermektedir. Ancak vadide kurulmuş Tatlar'ın iklimi, Peçenek'e göre daha serttir.

Bitki örtüsü bakımından önceleri orman durumunda iken, şu anda bozkır görünümündedir. Alanda tarım yapılan araziler dışında, bozkır (step) örtüsüne ait devediken, geven ve üzerlik gibi otsu bitkiler oldukça yaygındır (Gümüşçü ve Çınar, 2004).

Köylerin Kuruluşu ve Tarihi Yapısı

Yukarı Peçenek. Köyün adının nereden geldiği ve geçmişi hakkında bilgi yoktur. Peçenekler Türk boylarından Oğuzların Üç-ok koluna mensupturlar. Çubuk ve çevresinin Türklerin Anadolu'ya gelişleri sırasında ilk iskân edilen sahalar içinde kalmasından, bu köylerin komşusu olan Gıcık köyünün bulunduğu yerde M.S. 2. Yüzyıl Roma-Bizans döneminden günümüze kadar ulaşmış lahit ve sütun başlarına ait kalıntıları ve muhtemelen aynı döneme ait olan Peçenek köyü camisi yanında "duvar taşı" olarak kullanılan Yunanca kitabeden de anlaşıldığına göre, Peçenek köyünün, 11. Yüzyıl sonları ve 12. Yüzyıl başlarında kurulduğunu söylemek mümkündür (Gümüşçü ve Çınar, 2004).

Kaşgarlı'da "Beçenek", Reşiddüddin'de, "Beçene", Yazıcıoğlu'nda "Biçene" şeklinde geçen Peçenekler, Üçoklar kolunun Gökhanogulları'na tabidirler. Ogun hayvanları "Sunkur" kuşu olup, Bayındır, Çavundur ve Çepni boyu ile yakın akrabadırlar. Reşiddüddin'e göre "Beçene", "iyi çalışır,

gayret gösterir”;Yazıcıoğlu’na göre ise Biçene, “eyu düvüşici” anlamına gelmektedir (Akt. Sümer, 1967).

Peçenekler, Dokuzuncu yüzyılda Hazar Hakanlığı ve Oğuzlar’ın baskılarıyla, asıl yurtlarını terk edip, batıya göç etmeye başladılar. Yayılma istikametleri Karadeniz’in kuzeyinden Balkanlara doğru idi. Hazar Hakanlığı, Rus Knezlikleri, Bizanslılar ve Balkan kavimleriyle mücadele ettiler. 860- 880 yılları arasında Don-Kuban nehirleri boyuna gelen Peçenekler, Macarları bu havaliden uzaklaştırdılar. Don Nehrinden, Dinyeper’in batısına kadar yayıldılar.

1015’te, Rusların ataları olan Kiyef Rus Knezliği’ne, ilk Peçenek akını yapıldı. Rusları, Karadeniz kıyılarına indirmemek için, 1015’ten 1036 yılına kadar, on biri büyük olmak üzere pek çok akın yaptılar. Peçeneklerin, Rusları Karadeniz’e indirmemeleri, Bizanslıların menfaatineydi. Bizanslılar, 1018 yılına kadar, Peçeneklerle dost geçinmeye çalıştılar. 1026, 1035, 1036’da, Balkanlara akın tertip ettiler.

Peçeneklerin iç mücadelesinde, önce Kegen’in, sonra da Turak’ın Hristiyan olmasıyla, millî felaketleri başladı. Peçenekler, arasında 1048 yılında başlayan Hristiyanlaşma, Balkanlarda sıkışmalarıyla hızlandı. Hristiyanlaşan Peçenekler, millî benliklerini unutup, Türklüklerini kaybettiler. Bizanslılar, Peçenekleri yurtlarından alıp, başka yerlere iskân siyaseti takip ettiler. Bizans ordusuna da asker alındılar.

1071 Malazgirt Muharebesi’nde, Bizans ordusundaki Peçenekler, Selçuklular safına geçmeleriyle, Sultan Alparslan’ın zafer kazanmasında yardımcı oldular. 1176 Miryokefalon Meydan Muharebesi’nde de Anadolu Selçukluları safına geçtiler. Balkanlardaki Peçenekler, Anadolu’da Marmara kıyılarına kadar gelen soydaşı Selçuklularla münasebet kurdular. Peçenekler, Trakya’da Bizans kuvvetlerini üst üste yenerek, Edirne ve Keşan’a hâkim olarak, Çekmece’ye kadar geldiler. Oğuzların Üç-ok kolu Çavundur boyuna

mensup olan İzmir Beyi Çaka Bey'in, kuvvetli bir donanma kurarak, Bizans'a ait adaları zaptetmesi, iki soydaş boyun, Bizans'a karşı ittifakına sebep oldu. Bizans'a karşı Peçenek, Çavundur ittifakı, entrika yüzünden bütünüyle gerçekleşemedi.

Bizanslılar, Peçeneklere karşı Kıpçaklarla anlaştı. Bizans'a kırk bin atlı ile yardıma gelen Kıpçaklar, Bizans ordusuyla beraber olup, Meriç Irmağı ağzında ve Enez yakınında Peçeneklerle karşılaştılar. 29 Nisan 1091 tarihinde Luvinyum Muharebesinde, Peçenekler yenildiler. Luvinyum Muharebesi, Peçeneklerin siyasî tarihinin sonu oldu. Peçeneklerden kırk bin aile, Arnavutluk kuzeyindeki Ohri Gölünün doğusuna yerleştiler.

Balkanlara dağılan Peçenekler, Müslüman olmadıklarından, Anadolu ve Hindistan'daki soydaşları gibi Türklüklerini muhafaza edemeyip, Slavlaştılar. Asıl çoğunluğu, Karadeniz'in kuzeyi ve Balkanlarda olmasına rağmen, günümüzde buralarda, Peçenek adına rastlanmamaktadır. Anadolu'da, Peçeneklere ait coğrafi adlar hâlâ mevcuttur. Ankara vilayeti, Şereflikoçhisar ilçesi yakınındaki Peçenek Özü Vadisi, Maraş'ın Elbistan ilçesinde iki, Konya bölgesinde de dört yer adı, Peçeneklerin Anadolu'ya geldiklerinin hatırasıdır (Peçenek Dayanışma, Yardımlaşma ve Kültür Derneği Remi Web Sitesi, <http://pecenekli.com>). Türkiye'de 1935 yılında dört tanesi (Merkez, (günümüzde Altındağ ilçesine bağlı) Çamlıdere, Zir [günümüzde bu Peçenek köyü Sincan'a bağlıdır] ve Çubuk'un Sirkeli kasabasında) Ankara ilinde ve bir tanesi de Afyon-Emirdağ ilçesine bağlı olmak üzere toplam beş tane Peçenek köyü vardır (Anonim, Genel Nüfus Sayımı, Köyler Nüfusu, 1937).

Tatlar.“Tatlar” adının nereden geldiği konusunda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Tatlar'ın sınır komşusu olan Gicik Köyü'nde bulunan M.S. 2. yüzyıl Roma-Bizans döneminden günümüze gelen kalıntılara ve Peçenek köyü camisi yanında “duvar taşı” olarak kullanılan Yunanca kitabeye göre

Peçenek gibi Tatlar Köyü'nün de 11. Yüzyıl sonları ve 12. Yüzyıl başlarında kurulduğunu söylemek mümkündür (Gümüüşü ve Çınar 2004).

Türklerin Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'ya girişıyle başlayan akınlarla birlikte Türk Boyları, Anadolu'nun çeşitli bölgelerine yayıldığı gibi Kayı boyundan olan Kasapgil sülalesi de Ankara'nın 10km doğusuna yerleşti.

Hacı Bayram Veli Hazretleri'nin yaşadığı dönemlerde Tatlar Köyü'nden de müritlerin bulunduğu bilinmektedir. Günümüzde ise Tatlar Köyünde 35 hane, 260 kişi ikamet etmektedir.

Kurtuluş Savaşı mücadelesi öncesinde, yapmış olduğu yurt gezisinin son durağı olan Dikmen sırtlarındaki Keklik Pınarı'nda 27 Aralık 1919 günü, binlerce seğmen Başbuğ Mustafa Kemal Atatürk'ü karşılamaya gelmişti. Ulu önderin:"Hayırdır efeler!" sorusuna karşılık, "Paşam, seni görmeye geldik, vatan uğruna ölmeye geldik! "diyen seğmenler arasında Tatlar Köyü'nden de seğmenler yer almıştır.

Köydeki ilk eğitim kurumu Kasapgil sülalesinden olan Türkiye Büyük Millet Meclisi 4. dönem milletvekili(mebus) Muslihittin Tunca'nın girişimiyle 1932 yılında yaptırılan ilkokuldur. Cumhuriyetin ilk yıllarından beri okuma yazmaya çok önem veren Tatlar Köyü birçok resmi kurumlarda üst düzey yönetici, muhabir, gazeteci, ses sanatçısı, doktor, avukat yetiştirmiştir.

Tatlar Köyü'nün Türkiye Büyük Millet Meclisiyle yollarının ikinci kez kesişmesi Halil Şıvgın'ın Anavatan Partisi'nden milletvekilliğiyle gerçekleşmiştir. Tatlar köyünden çıkan Şıvgın aynı zamanda Sağlık Bakanlığı görevinde de bulunmuştur. Tatlar Köyünden çıkan bir diğer kişi ise tüm Türkiye'nin severek dinlediği Türk Sanat Müziği Sanatçısı Zekai Tuncadır. Mamak Belediyesinde başkan yardımcılığı yapan Lütfi Tunca ise köylünün Yerel yönetimlerde de söz sahibi olmasını sağlamıştır.

Tatlarlı iş dünyasında da diğer alanlardaki gibi kendine yer bulmuştur. 2006 yılında İbrahim Aydın'ın kurduğu Setmer Lmt. Şirketi kısa zamanda iş dünyasında kendisini gösterirken, bugün Ankara'nın en lüks araçlarını yine sahibi Tatlarlı olan Ulucan otomotiv satmaktadır.

Tatlar köyünden birçok alanda olduğu gibi medya sektöründe de söz sahibi kişiler çıkmıştır. Farklı kanallarda sunuculuk yapan Lale Şıvgın ile muhabirlik görevini başarıyla yerine getiren Serkan Kılıç köyden çıkan basın mensuplarıdır (Tatlar Dayanışma, Yardımlaşma ve Kültür Derneği Resmi Web Sitesi, <http://tatlarkoyu.tr.gg/>).

Köylerin Nüfusu. Osmanlı'nın son dönemindeki 1320/1905 tarihli nüfus sayımına göre Peçenek'te 70 hane bulunmaktadır ve köyün toplam nüfusu 306'dır. Bu yıllarda nüfus kütüğüne yeni ilavelerin yapılmayışı Peçenek'in nüfus yönünden daha homojen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Gümüşçü ve Çınar, 2004).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2000 yılında yapılan Genel Nüfus Sayımı sonuçları doğrultusunda, Yukarı Peçenek köyünün nüfusu 574 kişiden oluşmaktadır. Bunların 295'i erkek, 279'u kadındır. 29 Mart 2009 Genel Mahalli İdareler seçiminden sonra, 5393 sayılı Belediye kanunu gereği 31 Aralık 2010 tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçları ve Belediye Teşkilatı Olan Yerlerin Mahalle Nüfus Bilgileri'ne göre Yukarı Peçenek nüfusu 636 kişidir. Yukarı Peçenek Köyü'nde yaşayan 0-14 yaş arasında 172 kişi, 15-64 yaş arasında 398 kişi, 65 yaş ve üstünde 66 kişi bulunmaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Tatlar Köyü'nün nüfusunun 70- 80 hane civarında olduğu söylenmektedir. Sıtkı Tunca'nın ağalığının yıllarca hüküm sürdüğü köyde, köyün nüfusu Ankara'nın başkent oluşu nedeniyle diğer şehirlerde de olduğu gibi Ankara'nın mahallelerine taşınmıştır. Bugün Ankara'nın bütün semt ve mahallelerinde Tatlar köylüsü oturmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2000 yılında yapılan Genel Nüfus Sayımı sonuçları doğrultusunda, Tatlar Köyü'nün nüfusu 223 kişiden oluşmaktadır. Bunların 118'i erkek, 105'i kadındır. 29 Mart 2009 Genel Mahalli İdareler Seçimi'nden sonra, 5393 Sayılı belediye Kanunu gereği 31 Aralık 2010 tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçları ve Belediye Teşkilatı Olan Yerlerin Mahalle Nüfus Bilgileri'ne göre, Tatlar'ın nüfusu 214 kişidir. Tatlar'da yaşayan 0-14 yaş arası 53 kişi, 15-64 yaş arası 138 kişi, 65 yaş ve üstünde olan 23 kişi bulunmaktadır.

Tatlar'ın Önemli Kişileri ve Görevleri

- * Muslihittin Tunca- 1932 yılında köyden çıkan ilk milletvekili oldu.
- * Halil Şıvgın-1982 yılında Anavatan Partisi'nden milletvekilliği yaptı.
- * Zekai Tunca- Öğretmen kökenli Kültür Bakanlığı Türk Sanat müziği sanatçısı
- * Hayrullah Tunca-Ankara Gençlik Spor Bakanlığı Federasyon Genel Sekreterliği yaptı.
- * Erol Şıvgın- Altındağ Kaymakamlığı İlçe Sağlık Müdürlüğü'nde halen görev yapmaktadır.
- * Vedat Çoban- Ankara Devlet Demir Yolları Sivil Savunma Müdürü
- * İzzet Belediyesi Başkan yardımcılığı yaptı.
- * Mustafa Şıvgın-Avukat
- * Lale Şıvgın- Gazeteci, Karataş-Yargıtay üyesi
- * Lütfi Tunca- Mamak Belediyesi başkan yardımcılığı yaptı. Şu anda Tatlar Köyü, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ve Tatlar Yapı Kooperatifi başkanı

- * Belgin Tunca-Gazi Üniversitesi Fizik tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü klinik şefi

Yukarı Peçenek'te İlkler

- * İlk Kiremitli ev-1976'da Haydar Küçükterkan tarafından kerpiç eve çatı eklenerek yapıldı.
- * İlk iş makinesi(kepçe)- Muhtar İsmail Küçükterkan
- * İlk ekin(mibzer) makinesi-1970'lerde herkes Karapürçek'teki kooperatiften aldı.
- * İlk radyo- 1960 yılı Halil İbrahim Ertürk
- * İlk televizyon-1970-1980 arası dolmuşçu Hacı Ali Alkan
- * Yurt dışına ilk ve tek giden kişi- 1960 yılında Ali İhsan Aydoğan
- * İlk biçerdöver- 1970 yılında Karapürçek Kooperatifinden alındı.
- * İlk dernek kurma düşüncesini ortaya atan kişi-1996 yılında Satılmış Vargün oldu.
- * İlk otomobil- 1975 yılında dolmuşçu Hacı Ali Alkan işçi taşımak için aldı.
- * İlk betonarme ev- 1989 yılı muhtarın babası Haydar Küçükterkan
- * İlk suni gübre-1970'lerde Karapürçek kooperatifi
- * İlk traktör- 1960 yılında topal Ahmet'in oğlu Kel Hasan
- * İlk soğuk havalı morg- 2010 yılı köyün imamı Kemal İnce
- * İlk Güneş enerjili su ısıtma paneli- 2002 yılı köyün imamı Kemal İnce

Tatlar'da İlkler

- * İlk Suni Gübre- 1960'lı yıllarda alındı.
- * İlk radyo- 80 yıl önce Milletvekili Muslihittin Tunca
- * İlk Kiremitli ev- 20 sene önce- Mustafa Tuna
- * İlk biçerdöver- 20 sene önce- Mustafa Tuna
- * Köy derneğini kurma fikri- 1995 yılı Milletvekili Halil Şıvgın
- * İlk Televizyon- 1974 yılında köy odasına Ankara merkezinde yaşayan bir köylü tarafından hediye edildi.
- * İlk Betonarme ev- 1976- Mustafa Tuna
- * İlk Mibzer -1973-Sıtkı Tunca
- * İlk Traktör(Fiat marka)-1958-Sıtkı Tunca
- * İlk Otomobil- 1974- Hayrullah Tunca (Köyün yarısı Tuncalar'a ait)
- * İlk Güneş enerjili su Isıtma paneli- 15 sene önce-Muhtar Mehmet Özbaş
- * Yurt dışına ilk giden kişi(Almanya konsoloslukundaki görevi nedeniyle)-Yahya Tunca

Sosyal Yaşam (Gelenek ve Görenekler)

Doğduğundan bu yana Yukarı Peçenek'te yaşayan 70 yaşındaki bir kadın görüşmeci Yukarı Peçenek'teki sosyal yaşam, gelenek ve görenekler hakkında şunları söylemiştir:

Babam beni okula göndermedi. Hayvan gütmeye giderdim çocukken. Evvelden, oğlan çocuklarını okuturlardı. Okula gelen kadın öğretmenlerin etkisiyle kız çocukları okumaya başladı. Ama kızlar okuldan alınıp evlendirilmezdi. Bizim buralarda kızlar küçükken

evlendirilmez. Kızımız dışarı gitmesin, malımız ele gitmesin diye, köy dışından evlendirilmezdi. Ninelerimiz, atalarımız, “Elin başucunda yatmaktansa, kendimizin ayakucunda yatmak daha iyidir.” derlerdi. Şimdi değişti. Gönül kimi severse, mal da o, güzel de o. Köyde en önce ben kızlarımı dışarıya gelin verdim. Şimdi de düğünlerimiz güzel olur. Tabi eskiden adetler daha fazlaydı, daha şenlikli olurdu. Önceleri bir hafta düğün yapılırdı, düğün hazırlığı en az iki dana kesilirdi, bir hafta damat evinde yemek yenilirdi. Şimdiyse bir dana keserler, iki günde yemek, düğün işi biter. Televizyonu, buzdolabını herkesten önce ben aldım. Beyim Ankara içinde çalışıyordu. Ben de süt satmaya giderdim. Gide gele şehri tanıdım. 6 çocuğum oldu. Eskiden doğum kontrolü yoktu. Hamile kadın hastaneye gitmesi gerekirse at arabasıyla giderdi. Benim kız kardeşim de çift sürerken doğdu. Teknenin iki tarafından kadın da erkek de tutacak, o zaman evlilik yürür. Biz de boşanma iyi sayılmaz. Başına bir iş gelse bile kolay kolay boşanılmaz. Benim zamanımda, okulun yerinde elmalık vardı, bahçesine sebze ekerdik. Öğretmenler eşek üstünde gelir, evim okulun yanında olduğu için, okul başlayana kadar, benim evimde ısınırlardı. Okuyanları çok severim. 70 yaşındayım ama şimdi okumak istiyorum. Okuma yazma kursuna gittim. İyi okuyorum da iyi yazamıyorum. Yazmam ilerlesin, hayatımı yazacağım (GK1).

Tatlar’da kadın olmanın zorluklarını ve kadına verilen değeri göstermesi bakımından doğduğundan beri Tatlar’da yaşayan, 75 yaşındaki bir kadın görüşmecinin söylediği şu sözler önemlidir:

Köyümüzde kadınlar çok her zaman erkeklerden çok çalışırdı. O kadar ki iş tutacağız diye oturak yüzü görmezdik. Tarlada yemek nerede? Yavan somunu yerdik. Şimdiki banyo nerde? Köydeki çamaşırhanede zar zor yıkanırdık. Harman kalkana kadar bir ay yıkanamazdık. Tarladaki ekine “ciş” derdik. Kadınlar çalışmaktan hamile olduğunu, doğum yapacağını bile bilemezdi. Ben de küçüktüm, bilemedim. Cişin içinde doğum yaptım. Erkekler çok fikirsizdi. (Sen gebesin, tarlada ne işin var) diyen yoktu (GK2).

Kıyafetler ve Giyimleri. Köylerde kadın ve erkeklerin giydiği kıyafetler ve giyim geleneği hakkında Yukarı Peçenek'te yaşayan 69 yaşındaki bir kadın görüşmecisi şu bilgileri verdi:

Kadınlar, sıcak tutsun diye Amerikan bezinden içine astar dikilmiş, şalvarın içine giyilen "Tumman" adı verilen bir çeşit içlik giyerlerdi. Yünden eğirip ördükleri çorapları giyerlerdi. Ayaklarına "kara lastik", "tulum lastik", çok daha eskiden de çarık giyerlerdi. Kadınlar başlarına "car" denilen ak yazılı, kara yazılı(desenli) yemeni örterlerdi. Kaynanalar kara, gelinler ak yazılı car örterlerdi. Mercimekli car ise düğünlerde, dışarıya giderken kullanılırdı. Kadınlar üstlerine cekete benzeyen, içi alaca pamuktan, yüzü divitin kumaştan yapılan yazın da astarsız giyilen "hıra" adı verilen bir giysi giyerlerdi. Köy kadınları eskiden hamamda giyilen "takunyayı" tarlada da giyerlerdi.

Erkeklerin kulaklı seğmenlerin giydiği pantolonları olurdu. Kadınlar, erkeklere beyaz ipten damatlık süveter, tek şişle erkeklerin ayağına tek şişle çorap örterlerdi. Şile bezinden gömlek, atlet dikerlerdi. Kazak, çorap örmek için "fengerede" eğirip yaptıkları ipleri, ceviz, soğan kabuğu, toz boya ile renklendirip kullanırlardı (GK3).

Yemekleri: Geleneksel yemekleri hoşmelim, bazlama, tirit, baklava, somun ekmek, yoğurt çorbası, dutmaçtır. Ayrıca tarlalardan toplanan madımağın yemeği, böreği de yapılırdı.

Dutmaç: Kaynayan yeşil mercimeğin içine kesme hamur katılır. Pişince ocaktan alır, ılıyınca içine yoğurt, kızdırılmış tereyağ dökülür.

Höşmelim: Kaynayan sütün içine tereyağ atılır. Aldığı kadar un katılır. Hamur kesme kaşığı ile kesilir, kızartılır, yerken üstüne şeker serpilir.

Ayrıca yetiştirilen meyve ve sebzelerden kışlık olarak konserve, pestil, reçel, turşu, salça, sebze kurutması, tarhana; bağlardaki üzümünden pekmez; süttten peynir yapılırdı, günümüzde de yapılmaktadır.

Erik Pestili: Olgun erikler kevgirden geçirilip tepsilere ince ince serilip güneşte kurutulup, bezlere alınır, kışın yenilir.

Düğünlerde uzun yağlı hamurdan uzun çörek, yoğurt çorbası, kavurma yapıldı. Eskiden halk kağnılarla, ekinlerini su değirmenine götürür, yiyecekleri un, bulgur, yarmayı değirmende öğütürdü. Şimdi değirmenler kapandığından, halk un ihtiyacını satın aldıkları undan karşılamaktadır.

Şifalı Bitkiler: Civanperçemi ile aslanpençesi suyu iştahları açılın diye bebeklere içirilir, bebekler yıkanır. Yağda hamur kavrulur, sıcak sıcak yaraya konulurdu. Budama yaprağı, yaprağı güle benzeyen büyük, renkli çiçekleri olan bir bitkidir. İltihap için kullanılırdı. Sihirli ot, ıspanağa benzeyen uzun yapraklı bir bitkidir. İltihabın temizlenmesi için ot doğrudan yara üstüne konulurdu. Yumurtanın beyazı çırpılır, çemenle karıştırılıp çıkıklara sarılırdı. Sütleğen süt gibi kanatılır, sürülürdü, sıtmaya iyi gelirdi. Naneye benzeyen yarpuz otu, ayva yaprağı kaynatılır, çayı içilirdi. Nezleye, öksürüğe iyi gelirdi. Çiğdemin gülü çay gibi kaynatılırdı. Papatya suyu hastalıklara iyi gelirdi. Arpa lapası, hastayı sapasağlam ayağa kaldırırdı. Tiftiğe yumurta sarılır, vücuda sarılırdı, çürüğe, ezilmeye iyi gelirdi. Üşütünce şişe çekilirdi. Hep ottan derman bulunurdu. Dağlardan, tepelerde nane, kekik toplanırdı.

Kız İsteme ve Düğün Töreni: 69 yaşındaki bir kadın görüşmeci, Yukarı Peçenek'teki kız isteme ve düğün geleneğini şöyle anlatmaktadır:

Peçenek'te başlık parası alma, kan davası gibi töreler yoktur. Kız istemede söz kesilirse, kız evinde yemek yenilirdi. Söz kesilince yağda yumurta pişirilip yenir, "yumurtayı yedik." denilirdi. Söz kesildikten üç ay sonra nişan yapılır. Nişanda fırında çörek, hoşaf yapılır, misafirlere yemek verilirdi. Nişanda kızın başına bir çarşaf tutulur. Kıza getirilen avat (hediye) bu çarşafa toplanırdı. Köylüler, nişana gelirken yamalık (pazen kumaş), kara altın getirirler, köy odasında toplanılır, eğlenilirdi. Nişandan bir sene sonra düğün yapıldı. Eskiden düğünden bir hafta önce oğlan tarafı, herkese yemek yedirirdi. Eskiden, çörekotu gibi

tohumu olan burçak tohumu kavrularak, dibeklerde çekilip kahve yapılırdı. Cumartesi günü damada kına yakılırdı, ikindi vakti harman yerinde davul çalınır, halay çekilir, eğlenilirdi. Akşam, geline kına yakılır, yahniler pişirilip yenilirdi. Ateşin üstünden atlanıp “alay” çekilirdi. Alayı erkekler yapardı, kadınlar onlara bakardı. Pazar sabahı gelinir giyinir, kuşanırdı. Gelinler düğünlerde bindallı giyerdi. Gelinlerin saçları gelin teli ile örülürdü. Davul ve zurnalarla gelin almaya gidilirdi. Gelinin oğlan kardeşleri kapıya dayanır, gelini vermek için “ kapı bıçaklığı” isterlerdi. Gelinin kardeşleri, çeyiz sandığına oturup, bahşiş alınca sandığı verirlerdi. Ata ya da at arabasına bindirilen gelin oğlan evine gelince evin kapısında, gelinin ayağının önüne su dolu testi konulurdu, gelin testiye ayağı ile “bereket, bolluk olsun” diye kırardı. Gelin, “evinde otursun diye”, hayvan gübresinin üstüne oturtulurdu, “koyun gibi mülayim, sessiz olsun diye” koyun postuna oturtulurdu. “İnatçı olmasın diye” keçi postuna oturtulmazdı (GK4).

70 yaşındaki görüşmeciden alınan bilgilere göre, Tatlar’da ise kız isteme ve düğün geleneği şöyledir:

Kız istemeye gidilince, erkeklerle, kızlar birbirini görmezdi. Kıza gümüş halhal takılırdı. Düğün olana kadar kız erkekten kaçardı. Kaynana yoklaması denilen âdete göre kız evine gidene kadar kaynana geline hediye götürürdü. Nişan olunca nişanda davet verilir. İki çuval un, iki teneke yağ ile sabaha kadar uzun çörek yapılırdı. Çörekler yendikten sonra ortaya çarşaf açılıp içine hediye atılırdı. Düğüne bir hafta kala davul çalınırdı. Köy fırınında ballı ya da pekmezli pide yapılır, cuma günü dağıtılırdı. Cumartesi günü de ikindi oğlana, akşam da kıza kına yakılırdı. Kına gecesinde iğde ile ekmek verirlerdi. Ucuz olsun olması için At Pazarı’ndan iğde, kırık leblebi alınırdı. O zamanlar başka çerez bilmezlerdi, fakirlik de çoktu. Kıza “harbalı ” denilen bindallı giydirebilirlerdi. Gelinin başına, saçlarına parlak telden, tel kırma telinden “klavan” denilen tel ayağına kadar saçına örülürdü. Gelin bu teli saçından en az bir hafta çıkarmazdı. Kızın çeyizi köyün içinde dolanırdı, ondan sonra kızın evine götürürlerdi. Gelin oğlan evine gelirdi, kapının önünde tasta duran suya uğur olsun diye ayağıyla

teperdi. Erkekler kapı önünde “Sinsin” oynarlardı, yakın köyden de sinsin oynamaya gelinirdi, sabahleyin de halay çekerlerdi. Bazen de “erkek çengi” getirirlerdi. Kız evinden oğlan evine giderken gelin atın üstünde gezdirilirdi. Herkes duysun diye havaya tabanca atılırdı. Gelin attan inerken testi kırıp, iğde saçarlar, bozuk para atarlardı. Bunları atmak uğur sayılırdı. Ertesi gün duvak yapılır. Sabah namazı, gelin kalkıp küçük büyük herkesin elini öper, bahşiş alırdı. Gelinin başına ekin saçılır, gelinin yanına kadınlar toplanır, oynarlardı. Eskiden, çarşamba günü kına geces, perşembe günü düğün yapılırdı (GK5).

Doğum ve Çocuk Bakımı. Yukarı Peçenekli 65 yaşındaki bir kadın görüşmecinin anlatımına göre doğum ve çocuk bakımı şöyleydi:

Emine Olgun, Hatice Ertürk ebe kadın olarak bebekleri doğurturlardı. Bebesi olmayanları bile doğurturlardı.” Yeni doğan bebeğin kulağına ezan okunur, büyükler tarafından isim konulurdu. Lohusa ziyaretinde pirinç çorbası getirilir, Bebeğe “avait” denilen hediyeler verilirdi. Bebek doğunca bir hafta içinde bebe görmeye gelinir, lohusa kadına bir hafta sürekli yemek getirilirdi. Bebenin dişi çıkınca diş bulguru kaynatılır, komşular, akrabalar çağırılırdı. Masaya bıçak, makas, kalem, tarak, Kur’an konurdu. Bebeğin bıçağa dokununca kasap, kaleme dokununca âlim, tarağa dokununca berber, makasa dokununca terzi, Kuran’a dokununca hafız, hoca olduğuna inanılırdı, gerçekten de olurdu, görürdük.”Nazar çıksın diye” kurşun dökülürdü. Her evde kurşun bulunurdu. Varillerin içindeki kurşun eritilirdi. Bebeleri karınları ağrıyınca, “bağırsakları rahatlasın diye” şimdiki sıcak su termosu yerine yeşile çalan “beyaz toprak” denen toprağa yatırırđık (GK6).

Tatlar’da ise, 75 yaşındaki bir kadın görüşmeci ise bu konuda şunları söyledi:

Bebek doğduktan bir gün sonra hoca gelir, büyüklerin verdiği ismi kulağına okur, dua ederdi. Bebeğin göbeğini köydeki ebe ” Akkız hala” keserdi. Lohusaya herkes bir tas çorba getirirdi. Bebeğin kırkı çıkınca

kurşun dökülür, dişi çıkınca diş bulguru kaynatılır, bebeğe bakmaya gelenler hediye getirirlerdi. Köye sünnetçi gelirdi. Bizim zamanımızda sünnette düğün yapılmazdı. Düğün işi sonradan çıktı. Sünnet bebesine avat (hediyeye) alınırdı (GK7).

Cenaze Töreni. 65 yaşındaki Yukarı Peçenekli bir kadın görüşmeciyi köylerdeki cenaze törenlerine ilişkin şunları söylemiştir:

Önceleri cenazeler kapının önünde yıkanır. Cenazesi olan evde yedi ve kırk ekmeği yapılır, mevlid okutulur. Cenaze defnedilince eskiden helva dağıtılırdı, şimdilerde ise pide dağıtılmaktadır. Ölü evine bir hafta yemek taşınır. Ölen kişinin öldüğü gün ayakkabısı kapı önüne konulur, çamaşırı öldükten bir gün sonra yıkanır ve fakirlere dağıtılır. Ölen kişi unutulmasın, evde cenaze olduğu belli olsun diye kapı önündeki, balkondaki lambalar sabaha kadar açık bırakılır, "ölünün ışığı hep yansın" diye bir fakire de "gaz parası" verilir. Köy halkı gece gündüz demeden taziye gelir. Eskiden taziye gelenlere mevlid okunurken şeker, boya şerbeti dağıtılırdı. Mevlidler camilerde yapılırdı. Önceleri mezarlıklarda mezar taşı olmazdı. Şimdilerde "köyün dışında yaşayanlar kolay bulsun diye" mermerden yazılı mezar taşı yaptırılmaktadır (GK8).

2. Yukarı Peçenek ve Tatlar Köylerinin Toplumsal Değişim Sürecinin Karşılaştırılması

Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerinin geçirdikleri toplumsal değişim sürecini tespit etmek için Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı arşivinden elde edilen ve 1981 yılında hazırlanmış, uygulanmış köy envanter etüdü verileri 2012 yılında, köyün muhtarı, dernek başkanı vs. kişiler ve ilgili kurumlardan (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Altındağ İlçe Tarım Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü) alınan bilgiler doğrultusunda yeniden uygulanmış, güncellenmiştir. Peçenek Köyü envanter etüdüne göre, köyün 1980 yılındaki durumu ve günümüze kadar geçen 30 yıllık zaman diliminde geçirdiği değişim süreci karşılaştırılmalı olarak çizelge1' de gösterilmiştir.

Çizelge 1. Yukarı Peçenek Köyünün 1980 Yılı ve Günümüzdeki Durumunun Karşılaştırılması

Yukarı Peçenek Yüzölçümü	1980 Yılı 12.300 dekar	2012 Yılı 12.300 dekar
Nüfusu	1980'de köyün nüfusu 649 idi. 1980 yılında Peçenek'in yukarı bölümünde 75 hane, aşağı bölümünde ise 12 hane, toplam 87 hane vardı. Köyde 65 yaşın üstünde 10 kişi vardı.	Nüfusu: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2000 yılında yapılan genel Nüfus Sayımı sonuçları doğrultusunda, Peçenek köyünün nüfusu 574 kişiden oluşmaktadır. Bunların 295'i erkek, 279'u kadındır. 29 Mart 2009 Genel Mahalli İdareler seçiminden sonra, 5393 sayılı Belediye kanunu gereği 31 Aralık 2010 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları ve belediye teşkilatı olan yerlerin mahalle nüfus bilgilerine göre Peçenek nüfusu 636 kişidir. 0-14 yaş arasında 172 kişi, 15-64 yaş arasında 398 kişi, 65 yaş ve üstünde 66 kişi bulunmaktadır. 65 yaş üstündeki 66 kişiden 15 tanesi, devletten sosyal yardım almaktadır. Günümüzde 160 hane bulunmaktadır. Fiziksel ve doğuştan işitme engeli olan 2 kişi, dilsiz 2 kişi akıl hastası olan 2 kişi, sonradan görme engeline sahip 1 kişi varken, 5 kişinin de ortopedik engeli bulunmaktadır.
Göç Durumu	Köye o yıllarda dışarıdan gelip yerleşen hiç yoktu, göç alan bir yerleşim yeri değildi.	1997- 1998 yıllarında Ankara merkezinden gelip köye emeklilik nedeniyle yerleşen 18 aile, Bolu Gerede'den ve Erzurum'dan gelip ev alıp yerleşen 4 aile varken, son beş yıl içinde köyden ailece, çalışmak amacıyla göç eden Karapürçek ve Aşağı Peçenek'e yerleşen 3 aile bulunmaktadır. Yurt dışına Almanya'ya çalışmak için giden 1 kişi de geri dönmüş, köyde yaşamaya devam etmektedir.
Konut ve İmar Durumu	17 tanesi 2 odalı, 70 tanesi 3 odalı olmak üzere toplam 87 adet konut vardı. Ahşap iskeletli 50, yığma tuğlalı 32, betonarme 5 ev bulunmaktaydı. Betonarme evlerin dışında bütün evlerin tuvaleti evin dışındaydı. O yıllarda 4 aile kirada 1 aile lojmanda oturmaktaydı. Köyün imar planı yok, ancak köy gelişme alanı tefriki yapıldığında imar planı yapılabilir durumdadır.	Günümüzde Peçenek'te 160 adet ev bulunmaktadır. Bu evlerin 30 tanesi 30 tanesi iki katlı, 30 tanesi üç katlıdır, bir katlı evlerin sayısı 100'e düşmüştür. Şu anda 80 tane yığma tuğla, 80 tane betonarme ev bulunmaktayken, artık ahşap ev kalmamıştır. Evlerin hepsinde üç ve daha fazla oda bulunmaktadır. Yıkılmaya yüz tutmuş 8 tane kerpiç ev vardır. Tuvaletler kerpiç evler dışında, bütün evlerde evin içinde yer almaktadır. Konutlarda toplam 277 aile yaşamakta, 5 aile kirada oturmaktadır. Günümüzde de köyün imar planı bulunmamaktadır. Ancak köy gelişme alanı tefriki yapıldığından imar planı yapılabilir durumdadır. İmarı olmadığından cadde, sokak yoktur.
İnşaat Malzemesi Kullanımı	İnşaat malzemesi kullanabilen zanaatkar hiç yoktu. Köyün inşaat işçileri, zanaatkarları köyün dışından karşılanıyordu.	Köyün inşaat malzemesi ihtiyacı Siteler'den karşılanmaktadır. Günümüzde betonarme binaların da artış göstermesiyle birlikte inşaat ve yapı işleri konusunda da gelişme sağlanmıştır. Bu alanda çalışan 3 duvar, 3 taş, 5 demir, 10 marangoz ustası ile 50 iş makinesi (kepçe) operatörü bulunmaktadır.
Köyün Ekonomik ve Sosyal Tesisleri	Köyde, bir okul, sağlık ocağı, bir cami, bir köy odası, iki çamaşırhane, bir köy fırını, bir motorlu değirmen, bir adet tohumu buğdaydan ayıran selektör vardı.	Günümüzde aile hekimliği uygulamasıyla birlikte sağlık ocağı kapatılmış, ikinci caminin inşaatı bitirilmektedir. Köyün Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği yapılmıştır. Fırın ve motorlu değirmen sayısı ikiye çıkmıştır. Belediye tarafından yapılmış küçük bir çocuk parkı da bulunmaktadır.
İçme Suyu, Kanalizasyon Durumu	1980 yılında köyün içme suyu şebekesi yoktu. İçme suyu yetersizdi. 5 adet akan deposuz çeşme vardı. Bakteriyolojik muayenesi yapılan suyun dezenfekte işlemi yoktu. Halk, köydeki çeşmelerden akan memba suyundan içme ve kullanma suyu, hayvan sulamada yararlanmaktaydı. Kanalizasyonu yoktu.	2011 yılında, ASKI'ye (Ankara Su Kanalizasyon İşletmesi) bağlanan içme suyu şebekesi vardır. Köyde 250 ton gömme su deposu, 30 adet akan durumda köy çeşmesi bulunmaktadır. Suların 15 günde bir kez bakteriyolojik muayenesi yapılırken dezenfekte işlemi günümüzde de yapılmamaktadır. Tarımsal amaçlı su kaynağı yer altı suyundan kanal, pompaj, artezyen kuyuları açmak suretiyle yapılmaktadır. Hayvan sulama suyu mera ve otlaklardaki hayvan içme suyu göletinden karşılanmaktadır. Kanalizasyon tesisi 1992 yılında yapılmıştır.
Aydınlanma, Isınma, Yakıt Durumu	Köy halkı, ısınmak için; odun, kömür, soba az da olsa tezek; yemek pişirmek için ocak, tandır, tüp gaz, fırın, sac; aydınlanmak için elektrik kullanmaktaydı.	Aydınlanmak için elektrik kullanmaktadır. Köy halkı 1980'den bu yana geçen zaman diliminde köye doğalgaz gelmediğinden günümüzde de ısınmak için hala kömür, odun az da olsa tezek kullanılmaktadır. Isınma aracı olarak soba, ocak; yemek pişirmek için ocak, tandır, fırın, sac kullanılmaktadır. Köyde az da olsa tezek yapımı devam etmektedir. Ayrıca hemen her

		evin çatısında güneş paneli bulunmakta, güneş enerjisinden de büyük ölçüde yararlanılmaktadır.
Elektrikli Araç Kullanımı	Elektrik Peçenek'e 1972 yılında getirilmiştir. Köyün bir adet trafosu vardı. O yıllarda elektrikle çalışan alet ve araç kullanımı bakımından, 20 radyo,20 buzdolabı,5 yayık,4 fırın vardı.	Köyde bulunan bir adet elektrik trafosu yeterli gelmediğinden bugün trafo sayısı 2'ye çıkmıştır. Bugün hemen her evde elektrikle çalışan bütün alet ve araçlar bulunmaktadır.30 evde süt sağma ve çapa makinesi, inek, koyun besleyen her evde elektrikli yayık makinesi bulunmaktadır.
Ulaşım Yol Durumu	Köyde pazaryeri yoktu. Ürettikleri ürünleri, yetiştirdikleri hayvanları satmak, ihtiyaçlarını karşılamak için en çok yakınlarındaki Çubuk pazarını tercih etmekteydiler.	Peçenek Mahallesi'nin Tatlar' a uzaklığı 4km, Kavaklı Mahallesi'ne uzaklığı 4km olup, ilçe merkezine uzaklığı ise 13km'dir. Köy halkı en çok sağlık, çalışma, eğitim ve kültürel hizmetleri almak için Karapürçek, Hüseyin gazi, Çubuk ve Ankara merkezine gitmektedir. Halk, çarşamba günleri kurulan Önder pazarına süt, tereyağı, peynir, torba yoğurdu, sebze, meyve gibi ürünleri satmak, kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gitmektedir. Mal alım satımı için perşembe günleri kurulan Çubuk'taki hayvan pazarı ve ekin borsasını tercih ederken, diğer hizmetler için Karapürçek, Altındağ, Ankara merkezini tercih etmektedir.
Halkın Geçim Kaynağı	O yıllarda başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktı.	Geçim kaynakları önem sırasına göre kepçe operatörlüğü, tarla ziraatı, hayvancılık ve az da olsa meyve ve sebzecilikti. Bunun yanında Ankara merkezinde özellikle Siteler'de çalışan marangoz, inşaatçı, serbest meslek sahibi kişiler de bulunmaktadı.
Toprak Mülkiyeti, Tarıma Elverişli Arazinin Kullanımı	Topraklı çiftçi sayısı 106'dır. Köyde tarımsal amaçlı ortakçılık, kiracılık yapan yoktu. Bütün aileler sadece kendi topraklarını işliyordu. Toprağı olmayan aile yoktu. Peçenek arazisinin 170 dekarı üzerinde yerleşim yer kuruludur. Arazinin 2880 dekarı mera,6000 dekarı nadasız,250 dekarı bağ, bahçe alanı olarak kullanılmaktaydı	Topraklı çiftçi sayısı 120 iken, 40 ailenin de köyde toprağı yoktur. Köyde 200 dekarın üzerinde toprağı olan aile de bulunmamaktadır. Ancak günümüze gelindiğinde, toprakların parçalanması, azalması nedeniyle tarımsal amaçlı ortakçılık ve kiracılık da yaygın hale gelmiştir.
Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri	Tarım alanında yetiştirip sattıkları ürünler, önem sırasına göre, buğday, arpa, fiğ iken; hayvancılık alanında ise koyun, keçi, sığırdı. Köyde 500 baş koyun,400 baş keçi,100 baş manda,200 baş inek vardı.500 tane de tavuk vardı.1998'den sonra manda yetiştiriciliği sona erdi. 1980 yılında 650 ton buğday,100 ton arpa,100 ton fiğ üretilip;400 baş koyun,100 baş keçi,50 baş sığır yetiştirilip satılmaktaydı.	Günümüzde nadasız tarım alanı bulunmazken, 8000 dekarlık bir alan nadasız tarım alanı,3000 dekarlık bir alan bağ, bahçe alanı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca 500 dekarlık bir alanda da kavak üretimi yapılmaktadır. Günümüzde ise buğday üretimi 500 tona, arpa ve fiğ üretimi 50 tona kadar düşmüştür. Az miktar da nohut ve yulaf üretimi de yapılmaktadır. Şimdilerde 15 baş koyun, 10 baş sığır satarken keçi yetiştiren yalnızca bir aile bulunmaktadır. Bugün inek sayısı 500'e çıkarken koyun sayısı 70'e düşmüştür. Keçi besleyen bir aile bulurken onların yalnızca 4 tane keçisi vardır. Hayvan sağlığına önem verilmekte olup, şap ve benzeri hastalıklardan hayvan ölümü görülmemiştir. Tarım Bakanlığı'ndan gelen ziraat mühendisleri, veteriner hekimler tarafından yılın belli zamanlarında tarım ve hayvancılıkla ilgili seminer uygulamaları sürdürmektedir,6 ayda bir hayvanlara şap aşısı yapılmaktadır.
Tarımsal Üretim Araç ve Gereçleri	Tarım araç-gereçleri açısından modern tarım araçları kullanılmaktaydı.1980 yılında 15 harman makinesi,40 batöz,40 traktör,40 römork,40 tane traktör pulluğu,10 tane mibzer vardı.	Günümüzde 8 pülverizatör (zirai ilaçlama makinesi),10 tane döven, 100 traktör, 100 pulluk, 100 traktör pulluğu, 100 tane tarlaya gübre atmaya yarayan fırır vardır. 1 tane ekin temizleyen, ilaçlama yaparak tohumu hazırlayan selektör vardır. Harman makinesi, biçerbağlar, biçerdöver gibi tarım araçları Tatlar'dan getirilip kiralamak suretiyle kullanılmaktadır.
Eğitim Durumu	Köyün ilkokulu 1936 yılında yapılmış,1954 yılında öğrenci sayısı artış gösterince öğretmen lojmanı sınıfa dönüştürülmüş, yeni bir öğretmen lojmanı yapılmıştır. Okulun, 1980 yılına gelindiğinde 2 dersliğı 3	2012 yılı itibariyle birleştirilmiş sınıf düzeninde 1. kademeye (1-5. sınıf) eğitim veren Yukarı Peçenek İlköğretim Okulu'nda okul öncesi eğitimin zorunlu hale gelmesi ile öğretmen lojmanı 2010- 2011 eğitim-öğretim yılında anasınıfına dönüştürülmüş,16 öğrencisi olan bir anasınıfı açılmıştır. Okulun 3 sınıf öğretmeni,1 anasınıfı öğretmeni ve anasınıfıyla birlikte toplam 82 öğrencisi bulunmaktadır. 2012- 2013 eğitim-

	öğretmeni ve 70 öğrencisi vardı. Peçenek köyünde ilkokul 1936 yılında açılmasına rağmen ve Ankara gibi bir merkeze yakınlığına rağmen, okuma durumu iyi değildir. Köylülerin söylediğine göre, şimdiye kadar köyden okuyanlardan bir doktor, iki mühendis, 1 öğretim üyesi ve 5 öğretmen yetişmiştir. Köyde, yetişkinlere yönelik tarım, hayvancılık, dilış nakış, dini eğitim veren Kur'an, kursu gibi hiçbir eğitim uygulaması yapılmamıştır.	öğretim yılında uygulamaya konan 4+4+4 eğitim sistemi gereğince 5. sınıf öğrencileri taşınmalı olarak Karapürçek'teki okula gittiği için okulun adı değişmiş, Yukarı Peçenek İlkokulu olmuştur. Okulda ana sınıfı dâhil 5 öğretmen görev yapmaktadır. Okulun kurulduğu günden bu yana devam eden birleştirilmiş sınıf uygulaması sona ermiştir, öğrenci sayısı 72 olmuştur. İlköğretim 2. kademe öğrencileri taşınmalı sistemle 6km uzaklıktaki komşu köy Kavaklı Mahallesi'ndeki okula giderken, ortaöğretimdeki 15 öğrenci ise Karapürçek ve Ankara merkezindeki liselerde eğitim almaktadır. Yükseköğretim gören 3 öğrenci vardır. Tarım ve hayvancılıkla ilgili eğitim alan 30 çiftçi bulunmaktadır. Köy camisinde 1 imam görev yapmaktadır. Köyün resmi bir Kur'an kursu vardır. Bu sene itibarıyla 30'u yetişkin bayan,50'si çocuk olmak üzere toplam 80 kişi yararlanmıştır.
İmece, Yardımlaşma, Örgütlenme Durumu	1980'de köyün bütçesi 30.000 liraydı. Köyde işler imece ile yapıldığından insanlar arasındaki işbölümü ve dayanışma daha fazlaydı.	Bugün de imece geleneği sürdürülmekle birlikte eskiye nazaran giderek zayıflamıştır. Peçenek Köyü Yardımlaşma, Dayanışma ve Kültür Derneği 1994 yılında kurulmuştur. Peçenek Köyü Yardımlaşma, Dayanışma ve Kültür Derneği'nin tüzüğü EK 6'da verilmiştir.
Köye Yapılan Hizmetler		Yukarı Peçenek köyüne,2006 yılından bu yana muhtarlık yapan İsmail Küçükterkan'ın girişimleriyle köy camisinin minaresinin, tuvaletlerinin onarımı, mezarlıkların bakımı, asfalt ve stabilize yol yapımı, ikinci cami inşaatı, köyün dernek binası yapımı, köye internet hattı getirilmesi, jeneratör alınması,250 tonluk su deposu yapılması, çam fidanı dikimi, ağaçlandırma çalışması, soğutmalı cenaze morgu alınması gibi hizmetler yapılmıştır. Yukarı Peçenek'te Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından,2012 yılında, harman yerine büyük bir piknik ve park alanının inşaatına başlandı, 2013 yılında hizmete girmesi planlanmaktadır. Devlet- köylü işbirliğiyle yapılan köyün ikinci camisi Fatih Cami'nin 2013 yılında hizmete girmesi beklenmektedir.
Köyün Sorunları	İçme suyu şebekesinin ve kanalizasyonun olmayışı, yolların bozuk olması köyün başlıca sorunlarını oluşturmaktaydı.	Köyde muhtarlık yapan İsmail Küçükterkan'a göre köyün imarının olmayışı, okulun binasının çok eski olması, Karapürçek-Peçenek arası köy yolunun dar olması, köyün dışından piknik yapmak amacıyla gelen insanların ekili alanlara, bağ bahçelere zarar vererek, çevreyi kirletmesi köyün başlıca sorunlarını oluşturmaktadır.

Tatlar Köyü envanter etüdüne göre, köyün 1980 yılındaki durumu ve günümüze kadar geçen 30 yıllık zaman diliminde geçirdiği değişim süreci karşılaştırılmalı olarak çizelge 2' de gösterilmiştir.

Çizelge 2. Tatlar Köyünün 1980 Yılı ve Günümüzdeki Durumunun Karşılaştırılması

Tatlar	1980 Yılı	2012 Yılı
Yüzölçümü	7.850 dekar	7.850 dekar
Nüfusu	Nüfusu 167 kişiden oluşmaktaydı. Köyün 26 hanesi vardı. Köyde 15 tane 65 yaş ve üzeri yaşlı vardı, bunlardan 4 tanesi devletten sosyal yardım almaktaydı.	Nüfusu: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2000 yılında yapılan genel Nüfus Sayımı sonuçları doğrultusunda, Tatlar köyünün nüfusu 223 kişiden oluşmaktadır. Bunların 118'i erkek, 105'i kadındır. 29 Mart 2009 Genel Mahalli İdareler seçiminden sonra, 5393 sayılı Belediye kanunu gereği 31 Aralık 2010 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları ve belediye teşkilatı olan yerlerin mahalle nüfus bilgilerine göre Tatlar nüfusu 214 kişidir. 0- 14 yaş arasında 53 kişi, 15- 64 yaş arasında 138 kişi, 65 yaş ve üstünde 23 kişi bulunmaktadır. 65 yaşın üzerindeki 23 yaşının 7 tanesi devletten sosyal yardım almaktadır. Tatlar'da en yaşlı kişi 85 yaşındaki Mustafa Tunadır.
Göç Durumu	Köyden çalışmak için üç kişilik bir aile Almanya'ya gitmiştir.	Almanya'ya çalışmak için 10 kişiden oluşan toplam 5 aile gitmiştir. Bu aileler hala orada yaşamaktadır. Köyde toprağı olup iş nedeniyle Ankara merkezinde yaşayan 10 aile vardır.
Konut ve İmar Durumu	Köyde 26 tane konut vardı. Bir katlı kerpiç evler çoktu. Evlerin çoğunda tuvalet evin dışındaydı. Tuvaleti içinde olan 10 ev varken, dışında olan 16 ev vardı. Köyün imar planı, köy gelişme alanı tefriki yapılmamıştı.	Köyde günümüzde toplam 70 konut bulunmaktadır. Konutlardan 15 tanesi, sahiplerinin, yaz aylarında kullandıkları "Hobi Bahçesi" olarak da adlandırılan evlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla 15 konut kış aylarında boş dururken yaz aylarında dolmaktadır. Evlerin yaklaşık yarısı bir katlı, yarısı iki katlıdır. Üç katlı sadece bir bina bulunmaktadır. Tuvaleti dışarıda olan sadece 5 tane ev vardır.
İnşaat Malzemesi Kullanımı	İnşaat malzemesi kullanabilen zanaatkar hiç yoktu. Köyün inşaat işçileri, zanaatkarları köyün dışından karşılanıyordu.	Köyün inşaat malzemesi ihtiyacı Siteler'den karşılanmaktadır. Günümüzde betonarme binaların da artış göstermesiyle birlikte inşaat ve yapı işleri konusunda da gelişme sağlanmıştır. Bu alanda çalışan inşaat ustaları köyden ve köy dışından karşılanmaktadır.
Köyün Ekonomik ve Sosyal Tesisleri	Köyde sadece bir tane cami, bir çamaşırhane vardı.	Köyün Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği binası, 1 tane umumi tuvalet, 2 tane fırın bulunmaktadır.
İçme Suyu, Kanalizasyon Durumu	Suyu akan ve deposu olan 3 adet köy çeşmesi vardı. Evlerde içme suyu şebekesi yoktu. Çeşmeleri bakteriyolojik kontrolü yapılırken dezenfeksiyonu yapılmamaktaydı. Kanalizasyonu yoktur.	Büyükşehir Belediyesi'nin Su ve Kanalizasyon (ASKİ) yönetiminde evlerde yeterli düzeyde şebeke içme suyu vardır. Bakteriyolojik kontrolü ve dezenfeksiyonu yapılan 10 tane akar durumda köy çeşmesi bulunmaktadır. Kanalizasyon tesisi 1985 yılında yapılmış.
Aydınlanma, Isınma, Yakıt Durumu	Köy halkı, ısınmak için odun, kömür, soba az da olsa tezek; yemek pişirmek için ocak, tandır, tüp gaz, fırın, sac; aydınlanmak için elektrik kullanmaktaydı.	Köy halkı 1980'den bu yana geçen zaman diliminde köye doğalgaz gelmediğinden günümüzde de ısınmak için odun, kömür; yemek pişirmek için ocak, tandır, tüp gaz, fırın, sac; aydınlanmak için elektrik kullanmaktadır. Tezek yapımı kalmamıştır.
Elektrikli Araç Kullanımı	Tatlar'a elektrik 1964 yılının Kasım ayında getirilmiştir. 1 adet trafosu vardı. 20 hanede televizyon, radyo, 15 hanede buzdolabı, 4 hanede yayık ve fırın vardı.	Bugün hemen her evde elektrikle çalışan bütün alet ve araçlar bulunmaktadır.
Ulaşım ve Yol Durumu	Köyde pazaryeri yoktu. Ürettikleri ürünleri, yetiştirdikleri hayvanları satmak, ihtiyaçlarını	Tatlar Mahallesi'nin Yukarı Peçenek'e uzaklığı 4km, ilçe merkezine uzaklığı ise 9km' dir. Köy halkı, en çok sağlık, çalışma, eğitim ve kültürel hizmetleri almak için Karapürçek, Hüseyingazi, Çubuk ve Ankara

	karşılama için en çok yakınlarındaki Çubuk pazarını tercih etmekteydiler.	merkezine gitmektedir. Halkı Çarşamba günleri kurulan Önder pazarına süt, tereyağı, peynir, torba yoğurdu, sebze, meyve gibi ürünleri satmak, kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gitmektedir. Mal alım satımı için perşembe günleri kurulan Çubuk'taki hayvan pazarı ve ekin borsasını tercih ederken, diğer hizmetler için Karapürçek, Altındağ ve Ankara merkezini tercih etmektedir.
Motorlu Taşıt Durumu	13 traktör ve 1 adet pikap kamyonetin dışında hiç motorlu taşıt yoktu.	Günümüzde ise, 50 adet otomobil, 3 adet kamyonet vardır. Tarımla uğraşan hemen her ailede traktör bulunmaktadır.
Halkın Geçim Kaynağı	En önemli geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır.	Hali hazırda köy statüsünden çıkmasına, şehre yakın olmasına rağmen halen köyde tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Bu yüzden Tatlar halkının başlıca geçim kaynağını tarla ziraatı, hayvancılık oluşturmakta, bunun yanında keçe operatörlüğü, Siteler'de marangozluk gibi iş kollarında da çalışmaktadır. Ayrıca 6 kişi de resmi kurumlarda memurluk yapmaktadır
Toprak Mülkiyeti, Tarıma Elverişli Arazinin Kullanımı	Köydeki toplam 34 aile bulunmaktaydı. Bunların 31 tanesi topraklı köyde yaşayan çiftçi ailesiydi. Köyde toprağı olup köy dışında yaşayan 52 aile vardı.	Köyde herkesin toprağı vardır. Köyde toprağı olup Ankara merkezinde yaşayan 10 aile bulunmaktadır. Tarımsal amaçlı ortakçılık ve kiracılık da yapılmaktadır. Kültüre elverişli arazinin 3515 dekarı mera, 2000 dekarı kuru tarım, 260 dekarı bağ ve bahçe alanı olarak kullanılmaktadır. 75 dekarlık bir alan yerleşim yerine ayrılmıştır. Kültüre elverişli boş arazi parçası ise 3000 dekadır.
Tarım ve Hayvancılık Faaliyetleri	Arpa ve buğdayın ekim zamanı ekim ayı, hasatı ise Temmuz aylarıdır. En çok yetiştirilip satılan ürünler sırasıyla buğday, arpa, fiğ ve koyundu. Mera hayvancılığı yapılan Tatlar'da küçükbaş hayvancılık büyükbaştan daha fazlaydı. Günümüzde buğday üretimi 500 tona, arpa ve fiğ üretimi 50 tona kadar düşmüştür. Az miktar da nohut ve yulaf üretimi de yapılmaktadır. Şimdilerde 15 baş koyun, 10 baş sığır satarken keçi yetiştiren yalnızca bir aile bulunmaktadır.	Tatlar'da buğday, arpa ve yem bitkisi olarak fiğ ekimi yapılmaktadır. Ayrıca bağ ve bahçelerde domates, biber, fasulye, soğan, patates gibi sebzeler ile elma, vişne, üzüm armut gibi meyveler de yetiştirilmektedir. Halk ihtiyaçlarından fazlasını pazara, markete, çevrelerine satarak değerlendirmektedir. Tarımda çiftlik gübresinin yanında kimyasal gübre de kullanılmaktadır. Zirai mücadele yapılmaktadır. Büyükbaş hayvan sayısı küçükbaş hayvandan daha fazladır. Köyde şap hastalığından başka bir hayvan hastalığına rastlanmamıştır. Hayvanlar sürekli takip edilmekte ve aşılanmaktadır.
Tarımsal Üretim Araç ve Gereçleri	Tarım araç-gereçleri açısından modern tarım araçları kullanılmaktaydı. 1980 yılında 15 harman makinesi, 13 batöz, 13 traktör, 13 römork, 13 tane traktör pulluğu, 10 tane mibzer vardı.	Günümüzde 15 pülverizatör (zirai ilaçlama makinesi), 15 traktör ve römork, 15 traktör pulluğu, 5 batöz, 5 tane biçerdöver vardır.
Eğitim Durumu	Köyün ilkokulu 1932 yılında yapılmış. İlkokula giden 5 öğrenci, ortaöğretimde 1, yüksek öğrenimde 1 öğrenci vardı. Okuma yazma bilmeyenlerin sayısı 10 kişiydi. Köyün ilkokulunun, 1981 yılında, 2 sınıfı, 2 öğretmeni, 12 öğrencisi vardı.	Köydeki ilkokul, 2009 yılında, öğrencinin az olması nedeniyle kapatıldı. Günümüzde ilköğretimde eğitim gören 10 öğrenci, 4km uzaklıktaki Karapürçek'teki, ilkokul ve ortaokulda taşınmalı eğitim görmektedir. Ortaöğretimdeki 10 öğrenci ise 11km uzaklıktaki Hüseyingazi ve Karapürçek'teki liselerde eğitim görmektedir. 10 öğrenci ise yüksekokul ve üniversitelerde eğitimini sürdürmektedir.
İmece, Yardımlaşma, Örgütlenme Durumu	Köyde işlerinin çoğunluğu imece ile yapılırdı.	Günümüzde işlerin imece ile yapılması son derece azalırken, yerini şehirlerdeki gibi bireyselleşmeye bırakmıştır. Tatlar Köyü Yardımlaşma, Dayanışma ve Kültür Derneği ile Tatlar Yapı Kooperatifi 2001 yılında yapılmış.

Köye Yapılan Hizmetler		İlk kez 1999 yılında seçilip üç dönemdir muhtarlık yapan Şükrü Özbaş'ın da girişimleriyle Tatlar'da köy derneği binası, içme suyu şebekesi, mezarlık duvarlarının yapımı, ağaçlandırılması, asfalt yol, sokak lambalarının yapımı, dernek sitesinin kurulması, okul varken okulun her türlü bakım, onarımı gibi hizmetler yapıldı.
Köyün Sorunları	İçme suyu şebekesinin ve kanalizasyonun olmayışı, yolların bozuk olması köyün başlıca sorunlarını oluşturmaktaydı.	Köyün muhtarı Şükrü Özbaş'a göre, köyün gelişmesi için okul, hastane, fabrika gibi kurumların olmayışı, imarın geçmeyişi, yolların dar olması, dışarıdan gelen besicilerin açık besi yapması, çiftçilere zarar vermesi köyün en önemli üç sorunudur.

3. Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyü Yetişkinlerinin Toplumsal, Ekonomik, Kültürel Değişme ve Siyasi Yapı Bakımından Geçirdikleri Değişim ve Farklılıklar

Araştırma kapsamında, Yukarı Peçenek Köyü'nden 62, Tatlar Köyü'nden 31 olmak üzere toplamda 93 yetişkin ile görüşme yapılmıştır. Cinsiyet dağılımı bakımından araştırmaya katılan çalışma grubunda yer alan toplam 93 yetişkinin %82. 8'i (n=82. 8) kadın, 17. 2'si (n=16) erkektir.

A-Toplumsal Değişme

Toplumsal değişme başlığı altında yetişkinlerin nüfus ve aile yapısı, etnik köken, eğitim, sağlık durumlarındaki bulgular değerlendirilmiştir.

1- Nüfus ve Aile Yapısı

Türkiye'nin içinde bulunduğu hızlı değişme sürecinden kırsal aile de payını almaktadır. Özbay (1984), Yaptığı zaman içindeki karşılaştırmalı çözümlemede kırsal ailenin artık kapitalizm öncesi geleneksel köy ailesi ile benzeşmediğini söylemektedir. Kırsal alanlarda geniş ailelerin yanı sıra, karı koca ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye de büyük ölçüde rastlanmaktadır.

Toprağın bölünmesi, pazar ekonomisi, kentlerle bütünleşme, kentlere göç gibi durumlar köy ailesini etkilese de tarımsal üretim biçimi değişmediği

sürece ailelerin geleneksel yapısını sürdürmesi beklenmektedir. Köylerdeki ortalama çocuk sayısı, Türkiye ortalamasının üzerinde olduğundan, kırsal aile, 6. 2 ortalama büyüklükle, Türkiye ortalamasından biraz daha büyüktür (Kongar, 1972). Kırsal alanda aynı çatı altında yaşayan çekirdek aileler ekonomik ve toplumsal açıdan dayanışma içinde birbirlerini destekleme eğilimindedir. Ayrıca ailede babanın ölümünden sonra yapılan toprak paylaşımı da evlenen çocukların kentlere göç ettikleri ancak köyle olan bağlantıları koparmadıkları, köylerdeki toprakların ekimine devam ederek toprakların korunmasını sağladıkları görülmektedir (Yücel, 1970 Akt. Kongar, 1995). Kırsaldaki geleneksel ailenin temel niteliği olan bu ekonomik birlik ve dayanışma özelliği kentlerdeki aile yapısı ile farklılık göstermektedir.

Nüfus patlaması, Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik sorunlarının altında yatan nedenlerinden biridir. Nüfus artış hızını düşürmek için 1965 yılında başlatılan aile planlaması uygulamaları ekonomik, toplumsal ve sağlık olmak üzere üç gerekçeye dayandırılmaktadır (Kongar, 1995).

Görüşme yapılan yetişkinlerin yaşlarının dağılımı çizelge 3'te gösterilmiştir.

Çizelge 3. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Yaşlarının Dağılımı

Yaş Aralıkları	18-34		35-44		45-54		55-64		65 ve üzeri		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	38	40.9	22	23.7	2	2.2	-	-	-	-	62	66.7
Tatlar	6	6.5	20	21.5	2	2.2	1	1.1	2	2.2	31	33.3
Toplam	44	47.3	42	45.2	4	4.3	1	1.1	2	2.2	93	100.0

Araştırmaya katılan yetişkinlerin yaşlarının dağılımını gösteren çizelge 3 incelendiğinde, ağırlıklı olarak genç yetişkinlerle (18-44 yaş) görüşüldüğü anlaşılmaktadır.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin yaşlarının dağılımı çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 4. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Medeni Durumunun Dağılımı

Medeni Durum	Yukarı Peçenek		Tatlar		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Bekâr	2	2. 2	3	3. 2	5	5. 4
Evli	58	62. 4	25	26. 9	83	89. 2
Boşanmış	2	2. 2	3	3. 2	5	5. 4
Toplam	62	66. 7	31	33. 3	93	100. 0

Görüşülen yetişkinlerin medeni durumlarını gösteren çizelge 4 incelendiğinde ağırlıklı olarak evli yetişkinlerle görüşüldüğü anlaşılmaktadır.

Köylerde görüşülen yetişkinlerin çocuk sayısının dağılımı çizelge 5'te gösterilmiştir.

Çizelge 5. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Çocuk Sayısının Dağılımı

Çocuk Sayısı	çocuksuz		bir çocuk		iki çocuk		üç ve daha fazla çocuk		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Peçenek	4	4.5	7	8.0	19	21.6	30	34.1	60	68.2
Tatlar	2	2.3	3	3.4	7	8.0	16	18.2	28	31.8
Toplam	6	6.8	10	11.4	26	29.5	46	52.3	88	100.0

Evli ve boşanmış toplam 88 yetişkinin sahip oldukları çocuk sayısı incelendiğinde, köyler arasında belirgin bir farkın olmadığı, her iki köyde de

çocuk sahibi yetişkinlerin yaklaşık %30'unun (n=26) iki çocuk, yarısının (n=46) da üç ve üçten fazla çocuğa sahip oldukları, dolayısıyla köylülerin çoğunluğunun ikiden fazla çocuk sahibi olma yönünde eğilimlerinin olduğu söylenebilir.

“Çocuk sayısını kontrol etmek için aile planlaması yapıyor musunuz?” sorusunu, yetişkinlerin %62. 8'i (n=54) “evet”, %31. 4'ü (n=27) “hayır” şeklinde yanıtlamış, %5. 8'i (n=5) aile planlaması ile ilgili bu soruyu yanıtsız bırakmıştır. Yetişkinlerin %83. 6'sı (n=51) istedikleri sayıda çocuğa sahip olmak için aldıkları tedbirin faydasını gördüklerini; %86'sı (n=80) da devletin aile planlaması yapmasının faydalı bir uygulama olduğunu belirtmiştir. Bu durumda, halkın aile planlaması konusunda büyük ölçüde bilinçli olduğunu, köylerin nüfusunun kontrollü bir şekilde arttığını söylemek mümkün olabilmektedir.

Köylerde görüşme yapılan evli yetişkinlerin eşleriyle olan akrabalık durumları çizelge 6 ile gösterilmiştir.

Çizelge 6. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Evli Yetişkinlerinin Eşleriyle Olan Akrabalık Durumu

Eşlerin Akrabalık Durumu	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Peçenek	18	20.7	41	47.1	59	67.8
Tatlar	3	3.4	25	28.7	28	32.2
Toplam	21	24.1	66	75.9	87	100.0

Evli yetişkinlerin eşleriyle akrabalık durumlarına bakıldığında, Yukarı Peçenekli yetişkinlerin %20.7' sinin (n=18) akrabasıyla evli olduğu, %47.1'inin (n=41) akraba evliliği yapmadığı; Tatlarlı yetişkinlerin ise %28.7'sinin (n=25) akraba evliliği yapmadığı, %3.4'ünün (n=3) akrabasıyla evli olduğu görülmektedir. Bulgular incelendiğinde, akraba evliliğinin Tatlar'da yok

denecek kadar az olduğu, köy dışından evliliğin daha fazla olduğu, Yukarı Peçenek'te ise yetişkinlerin yaklaşık üçte birinin akrabasıyla evli olduğu, dolayısıyla Peçenek'te akraba evliliğinin daha yaygın olduğu görölmektedir. Öyle ki doğduğundan beri Yukarı Peçenek'te yaşayan 95 yaşındaki bir erkek görüşmecinin şu sözleri Peçenek'in kapalı toplum olma özelliğini uzun zaman koruduğunu doğrular niteliktedir:

Çevredeki köyler içinde en çok Peçenek köyü çalışır. Halk arasında köyler arasındaki farkı anlatmak için “Gıcikliyi dövüştürecen, Tatlarlıyı konuşturacan, Kavaklılıyı övündürecen, Peçenekliyi çalıştıracan “derler. Köyümüzün halkı çok misafirperverdir. Köyümüzde 15- 20 sene öncesine kadar köyün dışından kız alıp verilmezdi. Daha çok akraba ile evlenirler, topraklar yabancıya gitmesin diye. On senedir dışarıdan kız alıp verme âdeti başladı. Şimdi yabancından kız alma var artık. Oğlumun gelinleri de başka köyden. Boşanmaya iyi gözle bakılmaz.80'lerden sonra çekirdek aile ortaya çıktı. O zaman kadar gelin kaynana yanında başka yere gidemezdi. Halkımızın birbiriyle geçimi iyidir. Bu seneye kadar mahkemeye taşınmış sorunumuz da yoktu. Köylü kredi ile bir şey almayı, borç yapmayı sevmez. Bu köy 10 sene öncesine kadar Atatürk'ün partisine oy verirdi. Ben Atatürk'ü gördüm (GE9).

Eşyle arasında akrabalık ilişkisi olan yetişkinlere, “Akraba evliliğinin sakıncasını gördünüz mü? Akraba evliliğinin neden sakıncasını gördünüz?” soruları yöneltilmiştir. Akrabasıyla evli 23 kişinin %87'si (n=20) akraba evliliğinin herhangi bir sakıncasını görmediğini ifade ederken, %13'ü (n=3) ise çocuklarının göz tembelliği sorununun olması, üç çocuğunun özürülü doğması, akrabaların verdiği huzursuzluk gibi sakıncalarını gördüğünü ifade etmiştir.

Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerinde görüşülen yetişkinlerin aynı evde yaşadıkları akrabalarına göre dağılımı çizelge 7'de gösterilmiştir.

Çizelge 7. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Aynı Evde Yaşayan Akrabalarına Göre Dağılımı

Akrabalarıyla Aynı evde Yaşama Durumu	Yukarı Peçenek		Tatlar	
	f	%	f	%
var	37	39.8	12	12.9
annem	9	18.4	-	-
babam	7	14.3	3	6.1
kayınvalidem	23	46.9	6	12.2
kayınpederim	15	30.6	5	10.2
başka (hala, görümce, dayı, kayınbirader)	8	16.3	7	14.3

*Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Ailelerin aynı evde birlikte yaşadıkları akrabalarını gösteren çizelge 7'ye göre, Yukarı Peçenek'te yetişkinlerin %39.8'i (n=37), Tatlar'da %12.9'u (n=12) ailelerinde akrabalarıyla birlikte yaşadıkları görülürken, her iki köyün %47.3'ü yani toplam 44 kişi çekirdek aile olarak yaşamaktadır. Elde edilen bulgulara göre, Yukarı Peçenek'te ailesinde akrabasıyla yaşayan 37 kişinin 23'ü kayınvalidesi, 15'i kayınpederi ile Tatlar'da ise ailesinde akrabasıyla yaşayan 12 kişinin 6 tanesi kayınvalidesiyle, 5 tanesi ise kayınpederiyle yaşamaktadır. Bu durumda, Yukarı Peçenek'teki geniş aile sayısının Tatlar'a göre daha fazla olduğu, geniş ailelerde de ağırlıklı olarak kadınların kayınvalide ve kayınpederlerinin bulunduğu söylenebilir.

"Evinizde aile reisi kimdir?" sorusuna verilen yanıtlarda, yetişkinlerin %61. 3'ü ailelerinde yaşayan kayınpederlerini, kayınpederlerin anne ve babasını, %38. 7'si ise kendilerini, anne ya da babalarını "aile reisi" olarak nitelendirmişlerdir. Dolayısıyla, köylerde yaşayan ailelerin yarısından fazlasının ailesinde kayınvalide ve kayınpederleriyle hatta onların da babasıyla, annesiyle birlikte yaşadıkları, Yukarı Peçenek ve Tatlar köyleri karşılaştırıldığında ise Yukarı Peçenek'teki geniş ailelerin sayısının Tatlardakinden daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumu, her iki köyün günümüzde de ataerkil yapıları korudukları şeklinde yorumlamak mümkün olmaktadır.

“Aile yapınız nasıldır?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, Peçenek’te yetişkinlerin yarısı ailelerinin demokratik, yarısı ataerkil bir yapıya sahip olduğunu belirtirken; Tatlar’da ise yetişkinlerin yaklaşık %80’i demokratik,%19.3’ü ataerkil bir aileye sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Aile yapısı yönünden elde edilen bulgular karşılaştırıldığında, Tatlarlı yetişkinlerin aile yapısının Yukarı Peçenek yetişkinlerine göre daha demokratik olduğu yorumu yapılabilir. Dolayısıyla, Yukarı Peçenek’te akrabasıyla yaşayan geniş ailelerin fazla oluşu da, bu köydeki ailelerin yarısının ataerkil aile olduğunu doğrular nitelikte bir bulgudur.

2- Köydeki Yaşam Süresi ve Soy Bağlantısı

Kentten köye göç veya köye dönüş de Türkiye’de gözlenen bir durumdur. Tezcan (1989), bunu şöyle değerlendirmektedir:

Kentten kırsal kesime orada sürekli oturmak için yapılan göçler de çeşitli biçimlerde görülmektedir. Kentte yaşayan insanlar kentteki geçim zorluğu, emeklilik, yaşlılık, kentin büyümesi, kent dışında yeni iş alanları kurulması gibi nedenlerle köylere göç etmektedir. Su, yol, elektrik gibi temel ihtiyaçların kırsal kesimlere yayılarak götürülmesi, ulaşım ve iletişim imkânlarının hızlanarak yayılması, TV, radyo, telefon gibi araçların kırsal kesime girmesi, kentlerin çekiciliğini azaltmaktadır. Dengeli bir kentleşme politikası yeterince uygulandığı zaman, hareketin yoğunlaşması beklenebilir. Yani Anadolu’nun her tarafındaki kentleri geliştirmekle, kırsal kesime kentsel hizmet götürmekle büyük kentlerdeki insanların da buralara yeniden göçü kaçınılmaz olabilir. Kentten köye giden bu insanlar, geleceğin toplumsal dinamiklerini de gerçekleştirebilirler. Özellikle kentsel düşünce, yenilikler, tutum ve değerler, köylerin kalkınmasında kuşkusuz önemli roller oynayacaktır.

Yukarı Peçenek ve Tatlarda yaşayan yetişkinlerin köyde yaşadıkları süreler çizelge 8’de verilmiş olup, soy bağlantıları ayrıca açıklanmıştır.

Çizelge 8. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Köyde Yaşadıkları Sürenin Dağılımı

Yıl Aralıkları	Doğduğundan Beri		1-5 yıl		5-10 yıl		10-20 yıl		20 yıldan Fazla		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Peçenek	28	30.1	7	7.5	11	11.8	14	15.1	2	2.2	62	66.7
Tatlar	10	10.8	3	3.2	5	5.4	4	4.3	9	9.7	31	33.3
Toplam	38	40.9	10	10.8	16	17.2	18	19.4	11	11.8	93	100.0

Görüşülen yetişkinlerin köyde yaşadıkları sürenin dağılımını gösteren Çizelge 8 incelendiğinde, Yukarı Peçenek'te yetişkinlerin %30.1'inin (n=28) doğduğundan beri, %34.4'ünün (n=32) 1-20 yıl arasında, %2.2'sinin (n=2) 20 yıldan fazla köyde yaşadıkları görülürken; Tatlar'da ise yetişkinlerin %10.8'inin (n=10) doğduğundan beri, %12.9'unun (n=12) 1-20 yıl arasında, %9.7'sinin (n=9) 20 yıldan fazla köyde yaşadıkları görülmektedir. Köy dışından köylere yerleşim yok denecek kadar azdır. Doğduğundan beri köyde yaşamayan %59.2'lik (n=55) grubu aileden kalan topraklarda tarım yapma, ebeveynlerin evlerinde kira vermeden yaşama işyerine yakınlık, emeklilik vb. nedenlerle köylerin yerlisi olan köy dışında yaşayıp, sonra da köye yerleşenlerle; Ankara'nın başka köyleri ve Bolu, Yozgat, Sivas gibi şehirlerden gelen gelinlerin oluşturduğu bilinmektedir. Son beş yılda, köyden başka yerlere çalışma, çocuklarının eğitimi vb. nedenlerle gidenlerin sayısında da bir artışın olmadığı, göçün çok fazla yaşanmadığı bilinmektedir.

Yukarı Peçenek'te görüşülen yetişkinlerin "Soy ağacınız, kökeniniz, lakabınız hakkında bilginiz var mı?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, Yukarı Peçenek'te tespit edilen lakaplar şunlardır: Akışmailgil, Zalegil, Ethemgil, Arıgöz, Gülsünler, Sidagil, Kelkitligil, Köselioğulları, Topal Ahmet, Zobugil, Kuşçu Ali, Hanımgiller, Seyitağagil, Ömerağagil, Çolakgil, KırışıAligil, Eğriekingil, Bayrakdarlar, Ağagiller, Halimgil, Karahalil, Kör Seyit, Müdemgil, Eğri Ahmetgil, Çakırgil, İmamgil, Husamgil, İlyazgil.

Tatlar'da ise belirlenen lakaplar şunlardır: Hürigil, Ademgil, Deli Ahmetgil, Sadıkağgil, Bankacıgil, Çuhunlar, Şıvgınlar, Hacıgil, Ustagil, Eski imamgil, Aliağgil, Mahmutağgil, Kasapgil, Poyrazgil.

Köy halkından, geçmişten beri kökenlerini gösteren lakaplarını az da olsa bilen, günümüzde de kullananlar bulunmaktadır.

Yukarı Peçenekli 70 yaşındaki bir erkek görüşmeci köylerinin geçmişi hakkında şu bilgileri vermiştir:

Köyümüzün, 1911 yılında kurulduğuna dair söylentiler var. Kayı boyundan olan Peçenek ve Tatlarlılar, 1290 yıllarının sonlarına doğru, köye yerleşmişler. "Peçenek" adı iyi çalışır, gayret gösterir manasındadır. Önce Tatlar kurulmuş, oradan buraya gelmişiz.9 haneymişiz. Buralar boşmuş, yerleşmişiz. Biz Arap tarafından gelmişiz (GE10).

Tatlar'da, 55 yaşındaki bir görüşmeci ise, köyün geçmişi hakkında şu bilgileri vermiştir:

Tatlar'ın yerleşimi Osmanlı arşivi kayıtlarına göre 1250'li yıllara Selçuklular dönemine kadar dayanır. Atalarımız önce Erzurum, Horasan bölgesine yerleşmişler, oradan Tokat'a ve Yozgat'a geçmişler. Yozgat üzerinden de buraya yerleşmişler. Köyümüz, Azerilerden gelmiş en eski köylerdendir. Buradaki halk, Hacı Bayram Veli için çalışır, ona müridlik yaparmış. Kasap ihtiyacı buradan karşılanırmış. Köyün tarihi, Halil Şıvgın tarafından Türk Tarih Kurumu'na dilekçe verilerek araştırıldı. Camimiz 1916 yılında yapılmış.750 yıllık bir geçmişe sahip olan camimiz küçük bir medereseymiş.3 dedemin 2 tanesi Çanakkale Savaşı'nda savaşmış.1911 yılında dedemin 2 ağabeyi ile 2 eniştesini savaşa götürmüşler.1914 yılında Halep, Yemen'de savaşa giden ve 9 yıl savaşan Halil lakaplı dedem Sarıkamış'ta kalmış, köye dönmemiş. 1966 yılında Siteler'deki Uluğbey lisesi'ni yaptıran Abdurrahman

Uluğbey'in Tatlar'da 1000 dönüm yeri vardır. Onun yerleri Tatlar köylüleri tarafından ekilmektedir. Köyün derneğinin arazisi de ona aittir (GE11).

Eğitim görmek için köyden küçük yaşta ayrılan, Tatlar Köyü'nde doğmuş, öğretmen kökenli, Türk Sanat Müziği sanatçısı Zekai Tunca'ya göre Tatlar'daki toplumsal değişim için şunları söyledi:

Köyden 1948 yılında 4 yaşındayken ayrıldım. Fakat bağım hiç kopmadı. Ankara'daki çocukluk çağımda, benim için mektep tatili, köye gitmek, çiftte, çubukta, harmanda oynasarak, sözde yardımcı olmaktı.

Köyümün eğitimini ilkokuldan sonra gençlerin hep Ankara'da okumaları nedeniyle fazla değerlendiremeyeceğim, fakat genelde eğitilmiş bir kuşaktan söz edebilirim. Bir bakan, birçok bilim ve iş insanı buna örnektir.

Coğrafi konumundan dolayı maalesef pek olumlu değişmeden söz edemiyorum. Özellikle Karapürçek'ten sonraki dere yolumuz, besi çiftlikleri ve hafriyat çöplüğü durumundadır. Çocukluğumda içinde kaybolduğumuz bağlar viran durumdadır. Bunda köyün şehre yakınlığının ve nüfusun yaşlılığının rolü büyüktür. Zaten adı da Tatlar Mahallesi oldu. Dolayısıyla değişim ve gelişmeler mahalli idareler güdümü ve kontrolünde sanıyorum ve güzel değişimler, gelişimler umuyorum.

3. Eğitim

Kırsal alanların eğitim yoluyla değiştirilmek istenen yapısı eskiden beri süregelen toplumsal ve ekonomik yapısını sürdürme engeliyle karşılaşmıştır. 1940'lı yıllarda, köylerdeki geleneksel güç dengesini ve kullanılan teknolojiyi değiştirmek isteyen "köy enstitüleri" eylemi bu nedenle başarısızlığa uğramıştır. Dolayısıyla tarım kesimindeki bu yavaş evrimleşme Atatürk devriminin siyasal ve kültürel yanlarına da ters düşmüştür. Kuşkusuz tarım kesimindeki yavaş değişim süreci, genç cumhuriyetin siyasal ve kültürel devrimlerinin halk tarafından geç ve güç benimsenmesinin en önemli nedenlerinden biridir (Kongar, 1995).

Eğitimciler ve bazen yöneticileri değişmelerin başlatılmasında rol oynayabilirler. Çünkü yetişkin vatandaş olarak toplumu eleştirebilirler ve toplumlarını geliştirmek için her türlü gayreti göstermelidirler. İstedikleri takdirde okullardaki öğretmenler çevrelerindeki en kuvvetli etkiye sahip olabilirler. Eğitimin toplumsal kuvveti, bu meslekte çalışan tüm yetişkinler tarafından kullanılır. Öğretmen örgütleri ve birlikleri, ağır basan baskı gruplarından olup görüşlerini kamuoyu ve hükümet önüne getirebilirler. Onların görüşleri, mevcut diğer toplumsal kuvvetlerin yeterli desteği olmaksızın tutunamaz. Fakat bu durum onların kendi güçlerini küçük görmesine sebep olmamalıdır. Gerçekten de eleştirci bir ruh, yapıcı olan demokratik bir anlayışla okullara nüfuz etmeli ve değişmeye hazır yeni bir kuşak hazırlayabilmelidir. Fakat kendi kendimizi aldatmayalım. Çocuklarımıza daha iyi bir toplum görünüşünün görüntüsünü sunmalı, onlara geleceğe güven ve inancımızı göstermeliyiz. Bütün bunları yapabiliriz. Fakat onlar büyüyünceye kadar toplumun değişmesinin sorumluluğu bize aittir (Ottaway, 1971, Akt. Mahmut Tezcan).

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin eğitim durumunun dağılımı çizelge 9'da verilmiştir.

Çizelge 9. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Eğitim Durumunun Dağılımı

Eğitim Durumları	okumaz yazmaz		ilkokul		ortaokul		lise ve üstü		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Peçenek	1	1.1	48	51.6	7	7.5	6	6.5	62	66.7
Tatlar	2	2.2	18	19.4	7	7.5	4	4.3	31	33.3
Toplam	3	3.2	66	71.0	14	15.0	10	10.8	93	100.0

Yetişkinler, eğitim durumları açısından değerlendirildiğinde, Peçenek'te yetişkinlerin %51.6'sının (n=48) yani yarısının, Tatlar'da ise %19.4'ünün (n=18) ilkokul eğitimi aldığı; her iki köyde %25.8 (n=24) oranında daha küçük bir grubun ortaokul, lise ve yüksek okul tahsili yaptıkları görülmektedir.

Öte yandan yetişkinler, sorulan “Eğitim gerekli midir?” sorusuna verdikleri yanıtlarda, her iki köydeki yetişkinlerin yüzde yüzü eğitimin gerekliliğine inandıklarını belirtmişlerdir. “Eğitim neden gereklidir?” sorusuna ilişkin olarak aşağıdaki nedenleri ileri sürmüşlerdir:

- Bilgili kişi olmak için
- Herşey için
- Kendini geliştirmek için
- İyi insan olmak için
- Kültürlü olmak için
- Cahil kalmamak için
- Yaşam standardını yükseltmek için
- İyi evlat yetiştirmek için
- İyi bir meslek sahibi olmak için
- Yaşlanınca rahat etmek için
- Ayakları üstünde durmak için

Yetişkinlere, “Size göre, çocuklarınızın eğitim görmek için köy dışına çıkması sakıncalı mıdır? Sakıncalı buluyorsanız, neden sakıncalıdır?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen yanıtlar gözden geçirildiğinde, Yukarı Peçenek ve Tatlar arasında belirgin bir farkın olmadığı görülmüştür. Her iki köyde yaşayan yetişkinlerin %84’ü (n=78) çocuklarının köy dışında eğitim görmesini sakıncalı bulmadıklarını, %16’sı (n=15) çocuklarının eğitim görmek amacıyla köy dışına çıkmasını sakıncalı bulduklarını belirtmişlerdir. Çocuklarının köy dışına eğitim amacıyla çıkmasını sakıncalı bulan %16 (n=15) oranındaki yetişkinin yarısı maddi açıdan, diğer yarısı ise toplum baskısı, ulaşım aracının kaza yapması gibi nedenlerle çocuklarının eğitim görmek için köy dışına çıkmasını sakıncalı bulduklarını ifade etmişlerdir.

“Kızınız ya da oğlunuzun ne kadar eğitim görmesini istersiniz?” sorusu yöneltilen erkek çocuk sahibi 79 yetişkinin %97.5’i (n=77) oğullarının üniversiteye, %2.5’i (n=2) liseye kadar eğitimine devam etmesini istemekte;

kız çocuk sahibi 67 yetişkinin %89.6'sı (n=60) kızlarının üniversite eğitimi görmesini istemekte, %10.4'ü (n=7) ise kız çocukları için lise eğitimi yeterli görmektedir. Elde edilen bulgulara Yukarı Peçenek ve Tatlar arasında farkın olmadığı, ebeveyn durumundaki yetişkinlerin büyük çoğunluğunun kız ve erkek çocuklarının üniversite eğitime kadar, eğitimlerine devam etmelerini istedikleri görülmüştür.

Tatlar'da yaşayan 45 yaşındaki bir erkek görüşmeci Tatlar'daki okulun geçmişi hakkında şu bilgileri verdi:

Köyümüzün ilkokulu 1932 yılında ilk milletvekilimiz Müslihittin Tunca tarafından, bugünkü dernek binasının yerine yapılmıştı. O eski okul 1968'de yıkılarak, Halil Şıvgın'ın ebesi ve birkaç ailenin okul yapılınsın diye hayır verdikleri araziye bugünkü okul binası yapıldı. Bizim okulumuz Peçenek'ten dört sene önce yapıldı. Biz, eğitime Peçenek'ten daha fazla önem veririz. (GE12).

Peçenek Köyü'nde ilkokul 1936 yılında açılmasına ve Ankara merkezine yakın olmasına rağmen eğitim durumları iyi değildir. Köylülerden alınan bilgiye göre köyden okuyanlardan 1 doktor, 2 mühendis, 1 öğretim üyesi ve 5 öğretmen yetişmiştir. Ankara'ya bu denli yakın olan Peçenek Köyü, eğitim, kültür ve ekonomik açıdan bu fırsatı iyi değerlendirememiştir (Gümüşçü ve Çınar, 2004).

Köyün yaşlılarının da söylediğine göre, köy halkı, eskiden özellikle kız çocuklarını, ortaokul, lise bir tarafa, ilkokula dahi zor gönderirmiş. Yukarı Peçenek İlkokulu Arşivi'nde bulunan çok sayıdaki öğrencilerin okula devamsızlığı hakkındaki şikâyet dilekçeleri de Yukarı Peçenek'te geçmişte eğitime verilen önemi göstermektedir. Bu dilekçelerin bir örneği EK 5'te verilmiştir.

4-Sağlık

Yetişkinlerin %90'ı (n=84) “Sosyal güvenceniz var mı? “sorusunu “evet” şeklinde yanıtlayarak sosyal güvenceye sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Köylerdeki yetişkinlerin, çoğunluğunun sosyal güvenceye sahip oldukları, geleceklerini güvence altına almanın öneminin farkında oldukları söylenebilir.

Yetişkinlerin %36'sı (n=33) “Evinizde ecza dolabı var mı?” sorusunu “evet” şeklinde yanıtlamış, evlerinde ilk yardım yapmak için ecza dolabı olduğunu ifade etmişlerdir. En yakın sağlık kurumunun köylerden 10-15km uzaklıkta olduğu, yaralanma gibi acil durumlarda müdahalenin gecikeceği düşünüldüğünde, evlerde ecza dolabı kullanımının yetersiz olduğu, yetişkinlerin çoğunluğunda ilk yardım bilincinin eksik olduğu yorumu yapılabilir.

“Kendinizin ailenizin ve sağlığını ne kadar önem verirsiniz? Neden?” sorusunu yetişkinlerin %90'ı (n=82) sağlığa, “her şeyin başı sağlık, sağlık olmayınca insanın gözü hiçbir şey görmez.” gibi nedenlerle çok önem verdiklerini belirterek yanıtlamışlardır.

“Sağlıkla ilgili sorunlarını çözmek için başvurdukları sağlık kurumları ile ilgili soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, sağlık hizmeti almayı tercih ettikleri kurumlar içinde ilk sırayı devlet hastanesi alırken, ikinci sırayı sağlık ocağı, üçüncü sırayı özel hastane ve üniversite hastaneleri almaktadır. Köylerdeki tüm yetişkinlerin sağlıklarına önem verdikleri, devletin sağlık kurumlarını daha çok tercih ettikleri söylenebilir.

B-EKONOMİK DEĞİŞME

Bu başlık altında Yukarı Peçenek ve Tatlar'da görüşülen yetişkinlerin konut sahipliği, toprak mülkiyeti, kullandıkları ev eşyaları, sahip oldukları üretim araçları, üretim biçimi ve çeşitliliği ile ilgili bulgular, bilgiler ele alınmış, yorumlanmıştır.

Şenyapılı (1981), 1950 yılında Türkiye'deki ekonomik yapının değişimini, bu değişimin köy ve kent üzerindeki etkilerini şöyle ifade etmiştir:

1950'li yıllarda Türkiye'de izlenecek ekonomi siyasetinin değiştirilmesi kararının verildiği yıllarda, ekonomide devletin etkinliğini azaltan ve özel girişime her türlü desteğin sağlandığı bir dönemde, köylüye verilen tarım kredileri artırılıyordu. Yol, işlem, hayvan vergileri gibi vergiler kaldırılıyor, vergi yükü hafifletiliyordu. Bunun üzerine tarımla uğraşanların eline bol para geçmişti. O sıralarda tarım kesiminde gizli işsizlik artmaya başlamıştı."Marsall Planı" diye anılan antlaşma uyarınca tarımda teknoloji yenilenmesi olmuş, bir bölüm emek açıkta kalmıştır. Nüfus artışı dolayısıyla tarım toprağının emebileceği işgücünün üstünde bir emek sunuşu da söz konusuydu. Genel nüfus artışına bağlı olarak, atadan çocuklara geçen topraklar gittikçe küçük parçalara bölünmekteydi. Gittikçe küçük parçalara bölünen topraklar giderek gelir getirmez oldu. Bilimsel olarak "mülksüzleşme süreci" diye anılan süreç sonunda, topraktan elde ettiği gelirle yaşamını sürdürme olanağını yitiren tarımdaki emek, böyle bir geliri tarım-dışı alanlarda aramak zorunda kalmaktaydı. Bunun üzerine tarım-dışı etkinliklerin yer aldığı yerleşim yerlerine, kentlere göç başladı. 1950 yılında uygulamaya konulan ekonomi siyaseti sayesinde büyük kentler her bakımdan önem kazanmaya başladı. Eline çok para geçen, tarımdan yüksek gelir elde eden bir azınlık para harcamak, tüketim yapmak için kentlere gelirken, kır nüfusunun büyük bir bölümü de gelir kaynağı bir iş bulmak ya da para kazanmak amacıyla kentlere akmaya başladı.1950 yılında Türkiye toplam nüfusunun yüzde 75'i kırdaki yaşarken, yirmi yıl sonra bu oran 61.2'ye düştü. Kentlerde

yaşayanların oranı ise, aynı süre içinde yüzde 25'ten yüzde 38.8'e yükseldi.

1. İş-Güç-Gelir Durumu

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin geçimlerini sağladıkları meslek gruplarının dağılımı çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Geçimlerini Sağladıkları Meslek Gruplarının Dağılımı

Meslek Grupları	f	%
Çiftçi	64	68.8
İşçi	28	30.1
Serbest meslek	24	25.8
Emekli	13	14.0
Esnaf , memur	3	3.3
İşsiz	3	3.2
Diğer	2	2.2

*Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Her iki köyde de yetişkinlerin geçimlerini sağladıkları meslek grupları birbirine paralellik gösterdiği için çizelge 10'da iki köyün toplam verileri değerlendirilmiştir. Yetişkinlerin geçimini sağladığı meslekleri gösteren çizelge 10 incelendiğinde, geçimlerini sağladıkları meslekler içinde %68.8 (n=64) ile ağırlığı çiftçilik oluştururken, bunu %30.1 (n=28) ile işçilik, %25.8 (n=24) ile serbest meslek grupları takip etmektedir. Köylerde işsizliğin yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.%14 (n=13) oranındaki emekli köylünün ise köy dışında yaşayıp köye tarım mevsiminde gelen ya da sürekli köyde yaşayan toprak sahibi, işçi ve memur emeklisi çiftçilerden oluştuğu gözlenmiştir. Esnaf ve memurluk yapanlar yok denecek kadar azdır. Tarımsal üretimin yapılması, çiftçiliğin önemli bir yer tutması “mahalle” statüsüne geçmesine rağmen Yukarı Peçenek ve Tatlar yerleşimlerini insanların çalıştıkları, geçimlerini sağladıkları meslekler yönünden şehir

merkezinden ayıran önemli bir unsurdur. Tarım ve hayvancılıktan sonra yetişkinlerin %30'u (n=28) Siteler'de çalışan mobilyacılık, marangozluk yapan işçiler ile inşaat sektöründe çalışan işçiler oluşturmaktadır. Özellikle, Yukarı Peçenek'te hafriyat işlerinde çalışan işçilerin çokluğu göze çarpmaktadır. İşsizliğin yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.

“Ailenizde kaç kişi çalışmaktadır?” sorusunun yanıtlarına göre, yetişkinlerin ailesindeki çalışan sayısı incelendiğinde, %73.1'i (n=68) ailesinde bir kişinin çalıştığını, %21.5'i (n=20) ailesinde iki ya da daha fazla kişinin çalıştığını, %5.4'ü (n=5) ailesinde hiç kimsenin çalışmadığını ifade etmiştir.

Gerek Yukarı Peçenek gerekse Tatlar Köyleri'nde bir işte çalışan birkaç kadın dışında, kadınlar köyün dışında iş hayatında yer almamaktadır. Özellikle Yukarı Peçenek'te kadınlar köydeki bağ, bahçe, tarla işlerinde erkeklerden daha fazla çalışmakta, hayvanların bakımını üstlenmekte, yetiştirdikleri ürünlerin fazlasını, köy dışında yakın yerlere götürüp satmaktadır. Bu yönüyle aile ekonomisine katkı sağlamaktadır. Tatlar'da ise tarım işlerini daha çok erkekler yürütmekte, hayvanı olan kadınlar hayvanların bakımını sağlamakta, ürünlerin satışıyla da doğrudan doğruya erkekler ilgilenmektedir.

2006 yılından bu yana Yukarı Peçenek İlkokulu'nda görev yapan müdür yetkili öğretmen Erkan Oflaz, kadınların bir işte çalışmasının hoş karşılanmadığını, okulun temizlik işlerini yapması için bir veli bulmakta zorlandığını şu sözleriyle açıklamıştır: “Köyde kadınların bir işte çalışması hoş karşılanmıyordu. İlk geldiğim zamanlarda okulun temizlik işlerini yapacak bir hizmetli veli bulmakta çok zorlandım, bir veliyi ancak bulabildim, velileri ikna etmek için çok uğraştım. Geçen zaman içinde kadınların çalışması konusunda köylünün bakış açısı değişmeye başladı. Bugün okulda çalışmak isteyen kadın veli sayısında belirgin bir artış var, dün okulda çalışacak bir veliyi zor bulurken, şimdilerde istekliler arasından seçim yapmak zorunda

kalıyorum. Bu kadınların iş yaşamına katılması, aile ekonomisine katkı sağlaması, özgüvenlerinin artması yönünde sevindirici bir gelişmedir.

“Evinizin aylık geliri ne kadardır?” sorusunun yanıtlarına göre, aylık gelirleri incelendiğinde, yetişkinlerin %48.4’ü (n=45) 500- 1000 arasında, %32.3’ü (n=30) 1000- 2000 arasında, %15’i (n=14) 500’ün altında,%4.3’ü (n=4) ise 2000’in üstünde aylık geliri olduğunu ifade etmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda her iki köyün de gelir düzeylerinin, maddi durumlarının oldukça iyi olduğunu söylemek mümkündür.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin herhangi bir kurum, banka ya da şahıstan borç alıp almadıkları, borç alma durumları çizelge 11’de gösterilmiştir.

Çizelge 11. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Borç Alma Durumu

Borç alma durumu	Borç almadım		Aldım		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	40	43.0	22	23.7	62	66.7
Tatlar	19	20.4	12	12.9	31	33.3
Toplam	59	63.4	34	36.6	93	100.0

Köylülerin borç alma durumlarını gösteren çizelge 11 değerlendirildiğinde, Yukarı Peçenek’te %43.0 (n=40) kişinin, Tatlar’da ise %20.4 (n=19) kişinin herhangi bir kurum, kuruluş, banka ya da şahıstan borç almadıkları belirlenmiştir.

“Borç aldıysanız, nereden borç aldınız?” sorusunu yanıtlayan her iki köyde borcu olan toplam %36.6 (n=34) oranında kişinin %24.7’si (n=21), bankadan, tarım kredi kooperatifleri, hayvancılığı destekleme, geliştirme fonlarından borç aldığını ifade ederken, %15.3’ü (n=13) şahıstan borç aldığını belirtmiştir.

2.Toprak Mülkiyeti

Stirling (1965), toplumsal, demografik ve kültürel bir süreç olan hane hayat döngüsünün önce toprak büyümesine ve sonra da toprak parçalanmasına yol açacağını göstermiştir. Böyle bir dinamikte toprak büyümesi ise köy topraklarının sınırlarına varıldığında artık söz konusu değildir. Böyle bir durumda zaten ataerkil geniş aile ortaya çıkamamakta ve hane daha baba ölmeden bölünmekte ve sürekli göçe ve mevsimlik göçe eğilimli olan hareketli çekirdek aileler ortaya çıkmaktadır. Bu hem ekonomik ve maddi temeli olan bir değişmedir, hem de toplumsal ve kültürel norm ve değer değişimleri ile birlikte gitmektedir (Akt. Akşit,1985).

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin sahip oldukları toprağın durumu çizelge 12’de verilmiştir.

Çizelge 12. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Sahip Oldukları Toprağın Durumu

Sahip Olunan Toprağın Durumu	Toprağım		Toprağımın		Toprağımın		Kısmen		Toplam	
	yok		tamamını		tamamını		kendim			
			kendim		kiracıya		işliyorum			
			işliyorum		veriyorum		kısmen			
							ortakçıya			
							veriyorum			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	14	15.1	36	38.7	5	5.4	7	7.5	62	66.7
Tatlar	9	9.7	19	20.4	-	-	3	3.3	31	33.3
Toplam	23	24.7	55	55.1	5	5.4	10	10.8	93	100.0

Çizelge 12’ye göre, Yukarı Peçenek ve Tatlar köylülerinin sahip oldukları toprakları işleme yöntemleri değerlendirildiğinde, iki köy arasında toprak sahipliği ve toprağı işleme yöntemi konusunda belirgin bir farkın olmadığı, yetişkinlerin %24.7’sinin (n=23) köylerde toprağının bulunmadığı, köylerde toprağı bulunan %75.3 oranında (n=70) çiftçinin de toprak sahibi olduğu ve bunların da %55.1 oranında (n=55) büyük bir bölümünün

toprağının tamamını kendisinin işlediği, geri kalan %16.2 oranında (n=15) küçük bir bölümünün ise toprağının tamamını kiracıya verdiği ya da kısmen kendisinin işlediği, kısmen ortakçıya, kiracıya verdiği görülmüştür. Her iki köyde de topraksız yetişkinlerin sayısı oldukça azdır.

Toprak sahibi olanlara yöneltilen “Sahibi olduğunuz toprağın dışında kendinize ait olmayan, fakat ortakçı ya da kiracı olarak işlediğiniz toprak var mı?” sorusuna verilen yanıtlara göre, çiftçinin kendine ait olmayan toprağın durumu incelendiğinde ise, Yukarı Peçenekli çiftçinin %48.4’ü (n=45) başkasının toprağını işlemediğini, %15.1’i (n=14) başkasının toprağını sadece kiracı olarak, %3.2’si (n=3) işçi olarak işlediğini belirtmiş; Tatlar’da ise çiftçinin %16.1’i (n=15) başkasının toprağını işlemediğini, %14’ü (n=13) sadece kiracı olarak, %3.3’ü (n=3) ortakçı yada kiracı olarak başkasının toprağını işlediğini belirtmiştir.

Oysaki Peçenek ve Tatlar’da sahip olunan toprak büyüklükleri küçülmesine, parçalanmasına rağmen, geniş ailelerin hüküm sürdüğü topraksız köylünün son derece az olduğu görülürken, buralarda topraksızlık nedeniyle, kente göçün fazla yaşanmadığı bilinmektedir. Toprak parçalanması yüzünden, tarımdan geçimini yeterince sağlayamayan köylünün bir kısmının şehir merkezinde yeni iş alanları bulmak için göç ettiği ancak büyük bir bölümünün de köy dışında işi olduğu halde köyde yaşamını sürdürdüğü, işinin yanı sıra tarım ve hayvancılık faaliyetlerini de yürüttüğü söylenebilir. Yukarı Peçenek’in topraklarının büyüklüğü Tatlar’a göre fazla olduğundan, miras yoluyla toprak bölünmesi ve küçülmesinden Tatlar yetişkinlerini daha çok etkilenmiştir. Dolayısıyla, Tatlar’dan, daha fazla kişi, geçimini tarım dışındaki mesleklerden sağlamak için köy dışına göç etmiştir.

3. Konut Durumu

Araştırmaya katılan yetişkinlere sorulan “Oturduğunuz evin sahibi misiniz?” sorusunun yanıtlarından yola çıkılarak, Konut sahipliği incelendiğinde, her iki köyde, yetişkinlerin %71’i (n=66) oturdukları konutların kendilerine ait olduğunu ifade ederken, %29’u (n=27) ise kendilerine ait olmayan konutlarda yaşadıklarını belirtmiştir. Yukarı Peçenek’te kendine ait olmayan konutlarda yaşayan 5 aile kirada oturmaktadır.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin oturdukları evin kat sayısı çizelge 13’te gösterilmiştir.

Çizelge 13. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Oturdukları Evin Kat Sayısı

Evin Kat Sayısı	1 katlı		2 katlı		3 ve daha fazla		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	6	9.7	40	64.5	16	25.8	62	66.7
Tatlar	9	29.0	16	51.6	6	19.4	31	33.3
Toplam	15	16.1	56	60.2	22	23.7	93	100.0

Her iki köy halkının oturdukları evlerin kat sayısını gösteren çizelge 13 incelendiğinde, Yukarı Peçenek’te evlerin %9.7’sini bir katlı, %90.3’ünü iki ve daha fazla katı olan evler; Tatlar’da ise %29’unu bir katlı, %71’ini ikiden fazla katı olan evler oluşturmaktadır. Dolayısıyla, her iki köyde de 1980 yılından bu yana bir katlı ev sayısı büyük ölçüde azalmış, buna karşılık çok katlı betonarme evlerin sayısında gözle görülür bir artış olmuştur. Ancak ağırlığın iki katlı evlerden (%60.2) oluşması ve bu evlerde bir ailenin oturması, birinci katının da ihtiyaçlar doğrultusunda garaj, süthane, ahır, kiler vb. amaçlarla kullanılması dikkat çekicidir. Evlerin kat sayısı yönünden Yukarı Peçenek ve Tatlar karşılaştırıldığında, Tatlar’a göre Yukarı Peçenek’te çok katlı evlerin fazla olduğu söylenebilir.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin oturdukları evin türü çizelge 14'te verilmiştir.

Çizelge 14. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Oturdukları Evin Türü

Evin Türü	f	%
Kerpiç ve ahşap	18	19.4
Betonarme	75	80.6
Toplam	93	100.0

Oturulan evlerin türleri yönünden Tatlar ve Peçenek köyleri arasında bir fark olmadığından çizelge 14'te elde edilen veriler toplam değerler üzerinden değerlendirilmiştir. Oturulan evlerin türünü gösteren çizelge 14'e göre, evlerin%80.6'sı (n=75) betonarme evlerden, %19.4'ü (n=18) kerpiç ve ahşap evlerden oluşmaktadır. Buna göre, köylerde kerpiç ve ahşap evlerin yerini betonarme evlere bıraktığı söylenebilir.

Görüşme yapılan Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin oturdukları evin oda sayısı çizelge 15'te gösterilmiştir.

Çizelge 15. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Oturdukları Evin Oda Sayısı

Oda Sayısı	f	%
Bir ve iki oda	5	5.4
Üç oda	12	12.9
Dört ve daha fazla oda	76	81.7
Toplam	93	100.0

Oda sayıları yönünden bir fark görülmediğinden çizelge 15'te toplam veriler değerlendirilmiştir. Oturulan evler, oda sayıları yönünden incelendiğinde, evlerin %81.4'ünün (n=76) en az dört odasının, %12.9'unun (n=12) üç odasının, %5.4 (n=5) gibi çok küçük bir bölümünün de üçten daha az odası olduğu görülmektedir. Buna göre, her iki köy halkının %94.6 (n=88) oranında çok büyük bir bölümünün en az üç odalı geniş evlerde yaşadıklarını söylemek mümkündür. Çok odalı geniş evlerde yaşamayı tercih etmelerinde köylerde yaşayan geniş ailelerin oranının yüksek olmasının da bir etken olduğu yorumu yapılabilir.

“Eviniz, hangi bölümlerden oluşmaktadır? sorusundan yola çıkılarak, köylerdeki evler bölümleri açısından değerlendirildiğinde ise, evlerin hepsinde mutfak, banyo, tuvalet varken, %77.4'ünde (n=72) bir adet banyo,%20.4'ünde (n=19) iki adet banyonun olduğu, biri Yukarı Peçenek'te, biri Tatlar'da olmak üzere iki kerpiç evde tuvaletin, evin dışında bulunduğu tespit edilmiş;evlerin %48.4'ünde (n=45) kiler, %64.5'inde (n=60) ahır,%68.8'inde (n=64) avlu,%62.4'ü (n=58) ise süt evi, garaj,ambar,samanlık gibi diğer bölümlerin olduğu görülmektedir.

Ruşen Keleş'in 1971 yılında yaptığı “Eski Ankara'da Bir Şehir Tipolojisi” adlı araştırmasında yapılan bir tespit, “Eski Ankara evleri, genellikle iki katlı, iki odalı, eve girmek için bir avludan ya da bahçeden geçilen, tuvaleti konutun dışında bulunan ve çoğu zaman, bir çatı altında ikiden fazla hane halkının yaşadığı da varsayılan ahşap konutlardır.”

Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerinin konutları, iki katlı evlerin sayısının çokluğu, eve avlu ya da bahçeden geçilmesi yönleriyle eski Ankara evleriyle benzerlik göstermekte, ancak oda sayısının üç ve üçten fazla olması, evlerin çoğunun betonarme olması ve tuvaletlerin evlerin içinde yer alması yönleriyle de eski Ankara evlerinden farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

4. Kullandıkları Ev Eşyaları ve Ulaşım Araçları

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin atadan kalan ev eşyaları çizelge 16’da verilmiştir.

Çizelge 16. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Atadan Kalan Ev Eşyaları

Atadan kalan ev eşyaları	hiç yok		var		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	27	29.0	35	37.6	62	66.7
Tatlar	10	10.8	21	22.6	31	33.3
Toplam	37	39.8	56	60.2	93	100.0

“Evinizde atalarınızdan kalan eşyalar var mı?” sorusunu Yukarı Peçenek’te yetişkinlerin %37.6’sı (n=35) “evet” şeklinde, %29’u (n=27) “hayır” şeklinde yanıtlarken; Tatlar’da ise yetişkinlerin %22.6’sı (n=21) “evet” şeklinde, %10.8’i (n=10) “hayır” şeklinde yanıtlamıştır. Çizelge 16’ya göre her iki köyde, toplam %60.2 (n=56) kişi evinde atalarından kalan eski eşyaların olduğunu belirtmiştir.

Atadan kalan ev eşyalarına sahip olan %60.2 (n=56) oranındaki yetişkin “Atadan kalan hangi tür eşyalarınız var?” sorusuna verdikleri yanıtlarda, en çok çanak, çömlek (%40.9 n=38), halı, kilim, çakı, radyo (%38.7 n=36), türünde eşyaların atalarından günümüze kadar kaldığını ve bu eşyaları büyük ölçüde günlük hayatlarında kullandıklarını ifade etmiştir. Elde edilen bulgulara göre, yetişkinlerin çoğunun, atalarından kalan eşyalara sahip çıktıkları, geçmişteki kültürü, tarihi değerleri kuşaktan kuşağa büyük ölçüde yaşattıkları söylenebilir.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin kullandıkları modern ev eşyalarının dağılımı çizelge 17’de verilmiştir.

Çizelge 17. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Kullandıkları Modern Ev Eşyalarının Dağılımı

Modern Ev Eşyaları	f	%
Televizyon	93	100.0
Buzdolabı	92	98.9
Çamaşır Makinesi	90	96.8
Elektrik Süpürgesi	88	94.6
Fırın	87	93.5
Telefon	86	92.5
Düdüklü Tencere	84	90.3
Karyola	82	88.2
Radyo	79	84.9
Oturma Grubu, mobilya	71	76.3
Dikiş Makinesi	64	68.8
Mutfak Robotu	53	57.0
Bulaşık Makinesi	50	53.8
Bilgisayar	48	51.6
Elektrikli Yayı Makinesi	45	48.4
Teyp	42	45.2
Müzik Seti	41	44.1
VCD-DVD Oynatıcı	41	44.1
İnternet	28	30.1
Yazıcı	17	18.3
Klima, vantilatör	10	10.8

*Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Kullandıkları modern anlamda ev eşyalarına bakıldığında, Yukarı Peçenek ve Tatlar arasında moderne ev eşyalarının kullanımı konusunda belirgin bir fark görülmediğinden iki köyün toplam verileri çizelge 17’de gösterilmiştir. Çizelge 17’ye göre, köylerde televizyonsuz evin bulunmadığı görülmektedir. Oran olarak en fazla buzdolabı (%98.9 n=92), çamaşır makinesi (% 96.8 n=90) kullanılmaktadır. Buna karşılık evlerin yaklaşık yarısında bulaşık makinesi (%53.8 n=50) olması, dikiş makinesinin (%68.8 n=64) bulaşık makinesine göre daha yaygın kullanılması da ilgi çekicidir. Bilgisayar (%51.6 n=48), internet (%30.1 n=28), yazıcı (%18.3 n=17) gibi elektronik, bilişim araçlarının kullanımının yeterince yaygınlaşmadığı görülmektedir. Köylülerin en az kullandıkları klima, vantilatör (%10.8 n=10) türündeki, yaz mevsiminde kullanılan serinlik verici eşyalara, kırsal köy ortamının şehre göre daha serin olması nedeniyle ihtiyaç duymadıkları söylenebilir.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin sahip olduğu ulaşım araçlarının dağılımı çizelge 18’de verilmiştir.

Çizelge 18. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Sahip Olduğu Ulaşım Araçlarının Dağılımı

Ulaşım Araçları	f	%
Otomobil	68	73.1
Kamyon	3	3.2
Otobüs	1	1.1
Minibüs	-	-
Başka (İş makinesi, traktör, kamyonet, biçerdöver)	35	37.6

*Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Sahip oldukları ulaşım araçları bakımından iki köy arasında belirgin bir fark olmadığından, çizelge 18’de verilerin toplamı gösterilmiştir. Köylerdeki yetişkinlerin sahip oldukları motorlu araçlar incelendiğinde, yetişkinlerin %73.1’i (n=68) ulaşım aracı olarak otomobil kullanırken; %41.9’u (n=39) ise tarım, inşaat ve nakliye sektöründe gelir sağlamak amacıyla motorlu araçlardan kamyon, kamyonet, traktör, iş makinesi (kepçe) türünde araçlar kullanmaktadır. Özellikle Yukarı Peçenek halkının iş makinesi(kepçe) yatırımı yaptığı, kullandığı, kiraladığı ve 70- 80 civarı kepçesinin olduğu bilinmektedir. Tarım faaliyetlerinin yapılmadığı kış döneminde halkın çoğunluğu inşaat, hafriyat sektöründe işçi, kepçe operatörü olarak çalışmaktadır.

“Köy dışına çıkmak için en çok hangi ulaşım aracını kullanırsınız?” sorusuna verilen yanıtlardan, her iki köyde belediye otobüsü (%50.5 n=47) ile kendilerine ait taşıtlarını (%49.5 n=46) eşit ölçüde kullandıklarını söylemek mümkün olmaktadır.

Köylerin şehir merkezi ile ulaşımının sağlanmasında toplu taşıma aracı otobüslerin de önemi büyüktür. Her iki köyde de Büyükşehir Belediyesi’ne ait Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı ulaşım hizmeti veren EGO işletmesi köylere günde 9 sefer düzenlemektedir. Hem Yukarı Peçenek, hem de Tatlar’da alışveriş yapacak hiçbir yerin küçük bir bakkalın dahi olmadığı,

en yakın hastanenin 15-20km uzaklıkta olduğu düşünüldüğünde, kişisel ulaşım araçları bu köyler için son derece önemlidir.

5. Sahip Olunan Üretim Araçları

Traktörleşme köylülüğü iki farklı yönde etkilemiştir. Bir yandan bir kısım köylülüğün tasfiye olup ücretli işçileşmesine ve kente göçmesine yol açmış öbür taraftan ürün artışını ticarileşmeyi ve metalaşmayı olağanüstü canlandırarak köylülüğün diğer kısmının dinamik bir küçük meta üreticileri sınıfına dönüşmesine ve sürüp gitmesine yol açmıştır. Traktörlü girişimci çiftçi, köylerde olduğu kadar kentlerde de sık sık karşılaştığımız bir simge haline gelmiştir (Akşit, 1999).

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin tarım ve hayvancılıkta kullandıkları üretim araçlarının dağılımı çizelge 19'da verilmiştir.

Çizelge 19. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Tarım ve Hayvancılıkta Kullandıkları Üretim Araçlarının Dağılımı

Üretim Araçları	f	%
Pulluk	60	64.5
Traktör	60	64.5
Biçerdöver	4	4.3
Batöz	41	44.1
Biçerbağlar	10	10.8
Mibzer	53	53.8
Yağ makinesi	5	5.4
Yayık	40	43.0
Süt Sağma Makinesi	25	26.9
Orak	35	37.6
Çapa	61	65.6
Dirgen	59	63.4
Tırmık	62	66.7
Yaba	58	62.4
Tırpan	57	61.3
Başka (Çapa makinesi, saman makinesi, fırır, holder, çekme süt makinesi, kaz ayağı, tırmıklı, borana)	19	20.4

*Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Yetişkinlerin tarım ve hayvancılıkta kullandıkları tarım üretim araçlarını dağılımını gösteren çizelge 19 incelendiğinde, çiftçilik yapan yetişkinlerin %64.5'inde (n=60) traktör ve pulluk (toprak sürme aleti), %53.8'inde (n=53) mibzer (tohum ekme aleti), %4.3'ünde biçerdöver (%4.3 n=4) bulunduğu görülmektedir. Hemen her çiftçide traktör, pulluk, mibzer vb. tarım araçları bulunurken sadece hasat zamanı tarladaki ürünü biçmek için kullanılan biçerdöver az kullanıldığından biçerdöver sahipliği yaygın değildir. Az kullanılan, pahalı bir tarım aracı olduğundan köylüler, biçerdöver ihtiyaçlarını kiralama yoluyla karşılamaktadır. Buna karşılık bağ bahçede hala az da olsa kullanılan el aletleri çapa, tırpan, yaba, tırmık vb. çiftçilerin birçoğunda bulunmaktadır. Hayvancılıkla uğraşan yetişkinlerin %43'ünde (n=40) yayık, %26.9'unda (n=25) süt sağma makinesi bulunmaktadır. Küçük aile işletmelerinde, az sayıda hayvan yetiştirdiklerinden köylülerin sütü, elle sağmayı tercih ettikleri, süt sağma makinesine gerek duymadıkları söylenebilir.

Tarımla uğraşan Yukarı Peçenekli ve Tatlarlı çiftçinin kullandıkları tarım yöntemlerini gösteren çizelge 19 incelendiğinde, çiftçilerin %84.9'u (n=62) tarımda kullandıkları üretim araçları yönünden modernizasyonu büyük ölçüde sağladıkları halde, yöntem olarak atalarından gördükleri geleneksel yöntemle tarım yaptıklarını ifade ederken, yalnızca %15.1'i (n=11) modern yöntemleri kullanarak tarım yaptıklarını belirtmiştir.

6. Üretim Biçimi ve Çeşitliliği

Tarım ekonomisindeki kapitalist gelişmeler, Türk toplumsal ve ekonomik yapısı bakımından önemli sonuçlar doğurmuştur. Bunlardan birisi de kırsal kesimde yaşayan büyük kitlelerin yoksullaşması oldu (Geray, 1974).

Makineleşme ve toprakların büyük işletmelerin elinde toplanması eski derebeylik düzenini büyük ölçüde sarsmıştı. Eski düzenin

toplumsal ve ekonomik düzeni kısıtlaması sonucunda da tarım kesiminde özgür işgücü ortaya çıktı ve kentlere göç başladı. İşte bu gelişmeler bugünkü toplumsal ve ekonomik yapımızın temel belirleyicileri arasında yer aldı (Kongar, 1995).

İç göçler, genellikle kırsal yöreleri yerel konumları ve bunların görünüşleri bakımından örenler, “boşalan topluluklar”, durumuna soktuğu halde, dış göçlerin kırsal yörelere getirdiği genel görünüm çok yönlü bir devingenliktir. Göçlerin kırsal yörelere toplumsal ekonomik bakımdan en belirgin etkileri; işgüç düzenini değiştirmiş olması, yöre halkını tüketici duruma sokması, kadınların kimi erkek işlerini üstlenmesi, geride kalan çok yaşlı kimselerle küçük yaştakilerin tarım işlerini yürütecek yetenek ve güçte bulunmaması nedeniyle, eski tarımsal işletmecilik düzenini büyük ölçüde değiştirmesidir (Yasa, 1979).

a) Tarımsal Üretim

Dünya nüfusunun hızla artması ve buna bağlı oluşan gıda ihtiyacının karşılanması insanları tarımsal üretimde birim alandan, en kısa sürede mümkün olan en yüksek verimi elde etmeye yöneltmiştir. Geleneksel tarım modelinin yoğun uygulandığı son 30-40 yılda tarımsal ekosisteme dışarıdan dahil edilen unsurların (Gübre, pestisit, enerji kaynakları, su) bilinçsiz ve aşırı tüketimi bitkisel üretimde verim artışını ve beraberinde ekolojik, ekonomik ve sosyal çevre sorunlarını getirmiştir. Bugün konvansiyonel tarımda üretim artışına yönelik çabalar, doğal dengenin bozulmasına, çevre kirliliğine ve besin zinciriyle tüm canlılara ulaşabilen zararlı maddelerle insan, bitki ve hayvanlarda hayati tehlikeye ve genetik erozyona yol açmıştır. Bu olumsuz koşullar karşısında bilinçlenerek örgütlenen üretici ve tüketiciler biyolojik çeşitlilik ve ekolojik dengenin devamını sağlayan, kirlilik yaratmayan ve canlılarda toksik etki göstermeyen tarımsal ürünleri üretmeye ve tüketmeye yönelmiştir. Bu çerçevede konvansiyonel (geleneksel) tarıma alternatif olarak organik (modern) tarım sistemi geliştirilmiştir. Organik Tarım; kimyasal kalıntı içermeyen

ürün üretmeyi, kimyasal gübre ve ilaç kullanımından kaçınan çevreyle dost üretim yöntemi geliştirmeyi, toprak, bitki, su ve diğer tüm canlıları koruyacak üretim tekniklerini entegre bir yaklaşımla sürdürmeyi amaçlayan bir yetiştiricilik modelidir. Organik tarım; daha az dış tarımsal girdilerin kullanıldığı, fakat daha çok biyolojik yoğunluğun yer aldığı, üretimde miktar artışını değil, kalite artışını amaçlayan alternatif bir tarım sistemidir (Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği Resmi Web sitesi, <http://www.eto.org.tr>).

Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri'nin tarımsal üretim durumu Altındağ İlçe Tarım Müdürlüğü ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi) verilerinden yararlanılarak hazırlanmış olup, çizelge 20'de gösterilmiştir.

Çizelge 20. Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Tarımsal Üretim Durumu

Ürün	Yukarı Peçenek		Tatlar	
	f (İşletme Sayısı)	% (Ürün Ekili Alan)	f (İşletme Sayısı)	% (Ürün Ekili Alan)
Ekmeklik Buğday	382	32.22	72	11.49
Makarnalık Buğday	1	100.00	-	-
Arpa	8	3.48	63	33.05
Karışık Meyvelik	6	35.29	1	10.23
Karışık Sebzelik	1	100.00	-	-
Çekirdekli Sofralık Üzüm	15	87.39	1	11.64
Elma	1	93.37	-	-
Ceviz	-	-	1	43.82
Nadas	5	60.61	-	-

* Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

** Çizelge, Altındağ İlçe Tarım Müdürlüğü ÇKS (Çiftçi Kayıt Sistemi) verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Köylerin tarımsal üretimini gösteren çizelge 20 incelendiğinde toprak varlığı, Tatlar'dan fazla olan Yukarı Peçenek'te ürün ekilen alanın, işletme sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Köylerde buğday üretimi ilk sırayı almakta, Tatlar'da ikinci sırayı arpa alırken, Yukarı Peçenek'te ise çekirdekli sofralık üzüm almaktadır.

Köylerdeki tarımsal üretim konusunda, Altındağ İlçe Tarım Müdürlüğü'nde çalışan ve köylerde 2010 yılında ziraat mühendisliği yapan Emre Akçi'nin Yukarı Peçenek ve Tatlar'da yapılan tarımsal üretim uygulamaları hakkındaki düşünceleri şunlardır:

Köyler, merkeze yakın olduklarından (mücvir alanda kaldıklarından) tarımsal destek konusunda sıkıntılı. Desteklerden yararlanamıyorlar. Peçenek Köyü'nün arazi varlığı büyük. Ancak Tatlar'ın arazi yapısı küçük olduğundan ve merkeze yakın olması nedeniyle, tarım arazileri parsellenerek hobi bahçesi vb şeklinde değerlendirilmeye çalışılıyor. Köylerde yaşayan çoğu kişi, çiftçiliği ek iş olarak yerine getiriyor, birçok kişi köyde sadece ikamet ediyor şehirde çalışıyor. Köyde mesai saatleri içinde kalan kişiler genelde emekli, yaşlı kişiler. Dolayısıyla tarımsal faaliyetler tam manasıyla yapılamamaktadır. Değişik ürünler yerleştirilme imkânı olsa bile, en çok, daha basit yetiştirme koşullarına sahip buğday arpa gibi tahıllar yetiştirilmektedir.

2012 yılında Yukarı Peçenek'te ziraat mühendisi olarak görevlendirilen Dilek Karan köylerin tarım faaliyetleri hakkında şu bilgileri verdi:

1000 köye 1000 danışman TARMER, KÖY-MER ve TAR-GET projeleri kapsamında Yukarı Peçenek'te görevli ziraat mühendisiyim. Köylüler daha çok kendi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tarım yapmaktalar. Bu anlamda, sadece bir çeşit ürünün üretimi yapılan "kapama" denilen bahçe türü yok. Bahçelerinde birden fazla ürün yetiştiriyorlar. Bu nedenle de devletten aldıkları prim desteği de kısıtlı oluyor. Köylüler su olmadığı için sulu tarım yapamıyorlar. Yukarı Peçenek ve Tatlar köyleri Bağcılıkta oldukça iyi. Bağcılık konusunda Ankara'da en iyi yerler arasındalar. Yine ceviz ve vişne yetiştiriciliği de çok iyi. Ben ziraat mühendisi olarak köylülere, su istemediği için ceviz üretimi yapmalarını öneriyorum. Tatlar'da bir çiftçi sera sebzeciliğini denedi. Ancak başarılı olamadı. Sera sebzeciliğini de özendirmeye çalışıyorum. Köy halkına yönelik her ay tarım eğitimi ile ilgili seminerler vermekteyiz. Verilen seminerlere sadece erkek çiftçiler katılmakta. Bayanlara ulaşmakta zorluk çekiyoruz. Çiftçiler seminerlerde anlatılanları dikkate alıyorlar. Çiftçilerin yaklaşımından memnunum.

“Tarlanızda, bağ ya da bahçenizde zirai mücadele ilaçları kullanır mısınız?” sorusunu çiftçilik yapan toplam 64 yetişkinin %92.1’i (n=59) “evet” şeklinde yanıtlamış, %7.9’u (n=5) “hayır” şeklinde yanıtlamıştır.

b) Hayvancılık

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin yetiştirdikleri hayvan türlerinin dağılımı çizelge 21’de verilmiştir.

Çizelge 21. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Yetiştirdikleri Hayvan Türlerinin Dağılımı

Hayvan Türleri	f	%
Tavuk	44	47.3
İnek	42	45.2
Köpek	33	35.5
Buzağı	30	32.3
Dana	23	24.7
Koyun, kuzu	8	8.6
Başka (güvercin, bıldırcın, keklik, kedi)	6	6.5

* Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Çizelge 21, her iki köyün verileri birbirine yakınlık gösterdiğinden hayvan türlerinin toplam sayısı üzerinden oluşturulmuştur. Köylülerin yetiştirdikleri, besledikleri hayvan türlerinin dağılımını gösteren çizelge 21 incelendiğinde, halkın %47.3’ ünün (n=44) tavuk,%45.2’sinin (n=42) inek,%35.5’inin (n=33) köpek,%32.3’ünün (n=30) buzağı,%24.7’sinin (n=23) dana besledikleri görülmüştür. Dolayısıyla, köylerde en fazla kümes hayvanı, inek, dana, buzağı yetiştirildiğini, bu hayvanlardan elde ettikleri süt, yoğurt, tereyağı, yumurta vb. ürünlerle kendi ihtiyaçlarını temin etmenin yanı sıra, bu ürünleri satıp gelir elde ettiklerini söylemek mümkün olmaktadır. Köylerde koyun yetiştiriciliğinin %8.6 (n=8) oranında kalması büyükbaş hayvancılığın, küçükbaş göre daha çok tercih edildiğini göstermektedir. Ayrıca köylerde

artık manda, at vb. hayvanların yetiştirilmemesi, Tatlar köyünde sadece bir ailenin arıcılık yapması, Peçenek'te sadece bir ailenin keçi beslemesi de ilgi çekicidir.

Altındağ İlçesi Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden 9.10.2012 tarihinde alınan verilere göre, Yukarı Peçenek'te toplam 1222 adet sığır bulunmakta, bunların 383'ünü inek, 22'sini buzağı, 143'ünü dana, 675'ini boğa, tosun, düve cinsi sığır cinsleri oluşturmaktadır. Tatlar'da ise toplam 907 sığır vardır ve bunların 186'sı inek, 13'ü buzağı, 114'ü dana, 594'ü boğa, tosun, düvedir.

Yukarı Peçenek'te görev yapan veteriner Nurettin Şener şunları söylemiştir: “Burada 2003 yılında göreve başladım. O yıllarda köyde 600 büyükbaş hayvan vardı, aradan geçen 10 yılda, hayvan sayısı yarı yarıya düştü. Hayvan sayısının azalmasında, burasının mahalle olması ve yem fiyatlarındaki artışın etkili olduğu kanısındayım.”

Öte yandan hayvancılıkla uğraşan 51 hayvancı yetişkine sorulan “Hayvanlarınıza suni dölleme yaptırdınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtta yetişkinlerin % 81'i (n=34) hayvanlarına suni dölleme yaptırdıklarını ve bunun sonucunda suni döllemeye karşı bir tutum izlemediklerini ifade etmiştir.

c)Ticaret ve Pazarlama

“Yetiştirdiğiniz tarım ve hayvancılık ürünlerini satmak için piyasayı izliyor musunuz?” sorusunu yetişkinlerin %51.9'u (n=42) piyasayı izlediğini ifade ederek yanıtlamıştır. Piyasayı izlediğini ifade eden 42 yetişkine yöneltilen “Piyasayı hangi yollarla izledikleri “ sorusuna verdikleri yanıtta, yetişkinlerin %24.7'si (n=23), yani çoğunluğu, köy dışından kişilere danışarak satmak istedikleri ürünün piyasasını izlediklerini belirtmişlerdir.

“Yetiştirdiğiniz ürünleri nerede satarsınız?” sorusunu buğdayı, arpayı Çubuk pazarında, Çubuk Ülker Fabrikası’nda, İskitler esnafına; süt ve ürünlerini, Karapürçek ve çevresine, süt birliğine; meyve sebzeyi, Karapürçek’teki marketler, pazarcılara sattıklarını söyleyerek yanıtlamışlardır.

Hayvanlarından elde ettiği sütü, Karapürçek’te sattığını söyleyen 35 yaşındaki Tatlarlı bir görüşmecinin kooperatif ve ürünlerin pazarlanması konusundaki düşünceleri şunlardır:

Ben şehir içinde 30km dolaşsam sütümü rahatlıkla satarım. Kooperatif Pazar bulma açısından iyidir. Mesela, Kıbrıs köyü’nde Süt ve Et Birliği var. Ürünlerini Aytaç Fabrikası’na veriyorlar. Oradaki üretim bizden daha fazladır. Buradaki çiftçinin, hayvancının pazar bulma konusunda sıkıntısı yok. Kendi imkânlarıyla ürünlerini satabiliyorlar. O yüzden kooperatife gerek kalmıyor (GE13).

d)Örgütlenme Durumu

Örgütlenmede ağırlığı olan en önemli konu işbirliği, yardımlaşma ve dayanışmadır. Kırsal kesimde örgütlenme dendiğinde ilk akla gelen kooperatifçiliktir. Kooperatifçilik örgütlü işbirliği ve dayanışma modelidir. Kooperatifçilik amaçları, ilkeleri ve gerçekleştirilebilecek sonuçlar yönünden kırdaki insanları toprağına bağlayıcı, maddi ve manevi değerleri sağlamlaştıracı bir örgütlenme olarak göçü önleyici bir araç olarak düşünülebilir (Yıldırak, 1993).

Köy düzeyinde gönüllü örgütlenmeler, ekonomik amaçlı kooperatifler olabileceği gibi, toplumsal yardım ve refah amaçlı dernekler de olmaktadır. Bazı gönüllü örgütler de meslek kuruluşu niteliğinde tarım odalarıdır. Kooperatif, üyelerinin karşılıklı yardım ve dayanışma içinde belli temel gereksinimlerini karşılamak, ortak çıkar ve haklarını gerçekleştirmek üzere birleştirdikleri ekonomik amaçlı gönüllü bir örgüttür. Kooperatifleşmede para ağır bastığı için kar amacı, insan ögesi ön planda olduğu için hizmet amacı güdülür. Kooperatifte eşitlik ilkesi ana kuraldır. Kooperatifin başarısı, ortak çabalarla ekonomik

kalkınmaya katılmayı, karşılıklı güven duygusunun gelişmesini, girişkenliğin artmasını da sağlar. Köy dernekleri, köy düzeyinde doğrudan katılımı sağlayan bir demokratiklik, hem de köy yaşamının geleneğinde var olan önemli bir organdır (Geray, 2011).

Geray'a göre (2002) toplum kalkınmasının örgütsel boyutu:

- * Yerel toplulukların karşılıklı yardımlaşma ve toplumsal dayanışma çerçevesinde öz örgütlerini kurmalarını,
- * kurulmuş olanları canlandırmalarını,
- * sorunlarını çözmek için örgütlü bir biçimde çaba göstermelerini
- * örgütçü doğal önderlerin öne çıkarılmasını,
- * demokratik ve katılımcı kooperatif kuruluşlarının bu açıdan desteklenmesini, özendirilmesini öngörmektedir.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerinin kooperatife üye olma durumu çizelge 22'de gösterilmiştir.

Çizelge 22. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Kooperatife Üye Olma Durumu

Kooperatif Üyeliği	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	5	5.4	57	61.3	62	66.7
Tatlar	8	8.6	23	24.7	31	33.3
Toplam	13	14.0	80	86.0	93	100.0

Çizelge 22 incelendiğinde, herhangi bir kooperatife üye olanların oranına bakıldığında, Yukarı Peçenekli yetişkinlerin %5.4'ünün (n=5), Tatlarlı yetişkinlerin ise %8.6'sının (n=8) bir kooperatife üye oldukları, bu yönden iki köy arasında belirgin bir farkın olmadığı görülmektedir. Kooperatif üyesi olan %14 (n=13) oranındaki grubun üyesi oldukları kooperatifler şunlardır: Sincan Ziraat Odaları Birliği, Tarım Kredi Kooperatifi, Tatlar Birlik Kooperatifi, Kayaş Tarım Kredi Kooperatifi.

“Herhangi bir dernek, sendika ya da sivil toplum örgütünde görev aldınız mı?” Sorusunu, yetişkinlerin %7.5’i (n=7) bir derneğe üye olduğunu belirterek yanıtlamışlardır.

50 yaşındaki Tatlarlı, Mamak Belediyesi başkan yardımcılığından emekli, Köy Derneği ve Tatlar Birlik Yapı Kooperatifinin başkanı Lütfü Tunca, dernek ve kooperatif uygulamaları hakkında şu bilgileri vermiştir:

Tatlar köyü Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği 1995 yılında kuruldu. Bugünkü dernek binasının inşaatına 2000 yılında başlandı ve 2002 yılında dernek binamız faaliyete geçti. Derneğimizin 330 üyesi vardır. Dernek binası içinde sağlık ocağı, misafirhane, su deposu, abdesthane, klimalı morg, mescit bulunmaktadır. Dernek binasında düğün, nişan, cenaze hizmetleri verilmekte, bayramlarda bayramlaşma günleri, Ramazan ayında yoksullara gıda yardımı yapılmakta, iftar yemekleri düzenlenmekte, her türlü toplantı için dernek binamız kullanılmaktadır. Her Ramazan ayının ilk pazar günü, mezar bakım günü yapılmaktadır. Kayaş’ta bulunan Tarım Kredi Kooperatifi köylüye zirai aletler, zirai ilaç, nakit yardımı, tarım kredisi temin etmektedir. Tatlar Birlik Yapı Kooperatifi ise 1996 yılında kuruldu. Şu anda 20 üyesi vardır. 25.000 metrekare arsaya sahiptir. Üyeler aylık 80 lira aidat ödemekte. Konut inşası için hazırlık olması amacıyla arsa alımı yapılmakta, imar geçtiği takdirde konutların yapımına başlanması planlanmaktadır.

C-Kültürel Değişme ve Siyasi Yapı

Kültürel değişme ve siyasi yapıya ilişkin bulgular altı alt başlık altında ele alınıp, incelenmiş ve yorumlanmıştır.

1. Önderlik ve Köy Yönetimi

Frey (1962) ve Devlet Planlama Teşkilatı araştırmaları (1968), köyde en etkili, en çok başvurulana, en çok bilen, en çok yenilik getiren kişi olarak muhtar ortaya çıkarmaktadır. F. Frey, toplum kalkınmasında muhtar

kanalıyla yürümenin gerektiği görüşünü savunmaktadır. Muhtarın, devlete ilişkin görevleri yürütmesi onun resmi kişiliğine bağlıdır. Buna karşılık muhtar, ihtiyar kurulu üyeleriyle birlikte çoğu kez oradaki güçlü kişinin temsilcisi ya da aracısı durumundaki kişilerdir. Her köy oradaki yerel güçler arasındaki dengeyi tam olarak temsil eden muhtarı işbaşına getirecektir. Köyün güçler dengesi değiştikçe, köylünün çoğunluğunun yararına çalışabilecek muhtarın da seçilme olasılığı yüksektir. Bu nedenle köy çalışmalarında muhtardan yararlanırken onu toplumsal yapı ve yerel güçlerden bağımsız olarak düşünmek yanıltıcı olabilir (Akt. Akşit, 1995).

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerine göre köye yenilik getiren kişilerin olma durumu çizelge 23'te gösterilmiştir.

Çizelge 23. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerine Göre Köye Yenilik Getiren Kişilerin Varlığı

Köye Yenilik Getiren Kişi	Evet		Hayır		Bilmiyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	11	11.8	27	29.0	24	25.8	62	66.7
Tatlar	12	12.9	15	16.1	4	4.3	31	33.3
Toplam	23	24.7	42	45.2	28	30.1	93	100.0

Çizelge 23 incelendiğinde, “Köyünüze yenilik getiren kimse var mı?” sorusunu, yetişkinlerin %24.7’sinin (n=23) “evet”, %45’inin (n=42) “hayır”, %30’unun (n=28) “bilmiyorum” şeklinde yanıtladıkları görülmektedir. Çizelge 23’e göre, Yukarı Peçenek ve Tatlar karşılaştırıldığında, iki köy arasında belirgin bir fark olmadığı, “köylerine yenilik getiren kimselerin olmadığı” düşüncesinin hâkim olduğu görülmekte, tüm yetişkinlerin yalnızca üçte biri köylerine “yenilik getiren kişilerin olduğunu” düşünmektedir. Elde edilen bulgulara dayanarak, köylerde yenilikçi doğal önderlere ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Köye yenilik getiren kimselerin olduğunu düşünen toplam 23 kişiye yöneltilen “Köyünüze yenilik getiren kimseler kimlerdir ve getirdikleri yenilikler nelerdir? “ sorusuna verilen yanıtlar çizelge 24’te verilmiştir.

Çizelge 24. Köye Yenilik Getiren Kimselerin Köye Getirdikleri Yeniliklerin Dağılımı

Yenilik Getiren Kimsenin	Adı Soyadı	Görevi	Mesleği	Köye Getirdiği Yenilik
Yukarı Peçenek	Hüseyin ÇELİK	Dernek başkanı	Emekli meteoroloji teknisyeni	Dernek binası, cami, park yapımı, mezarlık düzenlemesindeki çalışmaları
	İsmail KÜÇÜKTERKAN	Muhtar	Çiftçi	Belediye otobüsünün artırılması
	Hülya ÇAVUŞ	Köyde öğretmen	Uzman sınıf öğretmeni	Köyün İlkokulu’nda yaptığı çalışmalar, düzenlemeler
	Hasan KÖSE	Eski muhtar	Çiftçi	Okula yaptığı hizmetler, su deposunun yapımı
Tatlar	Mevlüt SAÇAK		Çiftçi, kepçe operatörü	Tarıma uygulamalarına yaptığı katkı, bağ çapa makinesi, kabinli traktör kullanımına öncülük etmesi
	Halil ŞIVGIN	Eski milletvekili	Avukat	Köy konağı, asfalt, kanalizasyon, çamaşırhane yapımı, mezarlığın düzenlenmesindeki katkıları, evlerin çatılarında güneş enerjisi paneli kullanımındaki öncülüğü
	Şükrü ÖZBAŞ	Muhtar	Marangoz	Şebeke suyunun getirilmesi, belediye otobüsü seferlerinin artırılması, köy derneğinin yapımı ile ilgili hizmetleri
	Hayrullah TUNCA		Emekli memur	Köy kadınlarına yönelik tarihi yerlerin turla gezilmesi gibi çeşitli kültürel faaliyetleri

Köye yenilik getiren kimseler ve getirdikleri yenilikleri gösteren çizelge 24 incelendiğinde, her iki köyde de köye yenilik getirenlerin çoğunluğunu muhtar, dernek başkanı, öğretmen gibi yetkilerinden yola çıkarak köye hizmet eden resmi önderler oluşturmaktadır. Yukarı Peçenek’te yapılan araştırmalarda 10 seneyi aşkın bir süredir köyün camisinde görev yapan köy imamı’nın da köye birtakım yenilikler getirdiği, halka öncülük ettiği görülmüştür. Yukarı Peçenek’te köy imamının bu önderliğini anlatan örnek

olay EK 7’de verilmiştir. Yukarı Peçenek’te bir çiftçinin, Tatlar’da emekli bir memurun doğal önder konumunda olduğu ve tarım ve kültürel alanlarda yaptıkları yeniliklerle, köy halkına öncülük ettikleri söylenebilir.

“Köyünüzde en çok sözü geçen kimse kimdir?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, Yukarı Peçenek’te yetişkinlerin %52.7’si (n=49) en çok muhtarın, %4.3’ü (n=4) imamın, %9.7’si (n=9) ise dernek başkanı, öğretmen, zengin köylülerin sözünün geçtiğini düşünürken; Tatlar’da, yetişkinlerin %19.4’ü (n=18) muhtarın, %3.3’ü (n=3) imamın sözünün en fazla geçtiğini, %10.8’i (n=10) ise köyde hiç kimsenin sözünün geçmediğini düşünmektedir. Elde edilen bulgular ışığında, Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinleri karşılaştırıldığında, her iki köyde de en çok muhtarın (%72 n=67) sözünün geçtiğinin düşünülmesi, köy muhtarlarının köydeki yönetimi temsil etmesi, sevilen, hatır sayılan kimseler olması, çoğunluğun isteği ile muhtar seçilmeleri ile açıklanabilir. Yukarı Peçenek’te muhtardan sonra liderlik özelliği taşıyan başka kişilerin (dernek başkanı, öğretmen, zengin köylü vb.) de sözlerinin çok geçtiği düşünülmesine rağmen, Tatlar’da hiç kimsenin sözünün geçmediğini düşünen yetişkinlerin olması da ilgi çekici bir bulgudur. Bu kişilerin neden böyle düşündükleri sorulduğunda “Köyde her kafadan bir ses çıkıyor. Burada ben bilirim diyen çok, sen bilirsın diyen az. Bilenin çok olduğu yerde, sözü geçen olur mu? Kimsenin sözü geçmez. Sonuçta da ortaya bir iş çıkmaz.” şeklinde yanıtlarla karşılaşmıştır. Bu durumda, lider durumundaki kişilerin Tatlar’a göre, Yukarı Peçenek’te daha fazla olduğu söylenebilir.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerine göre köyde en çok itibar gören kimselerin dağılımı çizelge 25’te gösterilmiştir.

Çizelge 25. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerine Göre Köyde En Çok İtibar Gören Kimselerin Dağılımı

	Yukarı Peçenek		Tatlar	
	f	%	f	%
Muhtar	37	39.8	18	19.4
Köy İmamı	15	16.1	8	8.6
Öğretmen	11	11.8	1	1.1
Köy Ağası	2	2.2	1	1.1
Hiç kimse	1	1.1	9	9.7
Başka (Dernek başkanı)	12	12.9	2	2.2

- Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Köylerde en çok saygınlık gören kişilerin dağılımını gösteren çizelge 25 'e bakıldığında, Yukarı Peçenekli yetişkinlerin %40'ı (n=37), muhtarı, %16.1'i (n=15) köy imamını, %12.9'u (n=12) dernek başkanını, %11.8'i (n=11) öğretmeni en saygın ilk dört kişi olarak seçerken; Tatlarlı yetişkinlerin %19.4'ü (n=18) muhtarı, %8.6'sı (n=8) köy imamını saygınlık gören kişiler arasında ilk iki sırada seçmişlerdir. Öte yandan Tatlar'daki yetişkinlerin %9.7'si (n=9) de köyde hiç kimsenin saygınlık görmediğini düşünmektedir. Bu durumda iki köy karşılaştırıldığında her iki köyün de köye hizmet getiren, devleti temsil eden, muhtar, imama daha çok itibar ettiği görülürken, Yukarı Peçenek'te bir okulun bulunması, öğretmenin de itibar gören kişi seçilmesinde etkili olmuştur. Öte yandan Yukarı Peçenek'te sivil toplum örgütünün başındaki Peçenek Köyü, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nin başkanının da dernek başkanı olarak yaptığı hizmetlerden dolayı, kazandığı saygınlığın Tatlar'a göre yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Yukarı Peçenek'te örgütsel yapının daha etkin olduğu düşünülmektedir. Buna karşılık Tatlar'da "hiç kimsenin itibar görmediğini" düşünen yetişkinlerin (%9.7 n=9) olduğu da göze çarpmaktadır.

Tatlar'da köylerine yenilik getirilmediği, dolayısıyla kimsenin sözünün geçmediğini, bu nedenle de itibar gören kimsenin olmadığını iyi düşünen,

Tatlar'ın geleceği konusunda umutsuz olan bir grup yetişkin olduğu tespit edilmiştir.

Köylerinde itibar gören, sayılan kimseler olduğunu belirten toplam 83 yetişkinlere yöneltilen, “Bu kimselerin itibar görmesinin en önemli nedeni nedir?” sorusuna verilen yanıtlarda, %79.5'i (n=66) muhtar, imam ve öğretmenin itibar görmesinin nedenini, resmi kişiliklerine ve eğitim durumlarına bağlamış, %20.5'i (n=17) yaptıkları hizmetlere bağlamıştır.

Akyüz'ün (1978), aktardığına göre;

1968 yılında Devlet planlama Teşkilatı tarafında yapılan Türkiye’de köy öğretmenlerinin okul dışındaki etkilerine ve toplumdaki yerine ilginç sonuçlar ortaya koymuştur: 1968 yılında Devlet planlama Teşkilatı tarafından yapılan Türkiye’de köy öğretmenlerinin okul dışındaki etkilerine ve toplumdaki yerine ilginç sonuçlar ortaya koymuştur:

“Köyünüze yenilik getirenler kimlerdir?” sorusuna alınan yanıtlar şöyledir: öğretmen (%14.1), muhtar (%27.3), başka (%49.6) vs.

Öğretmenlerin köye getirdikleri yeniliklerin neler olduğu konusunda alınan yanıtlar: tarım metotları (%14.8), yeni araçlar (%10.2), yeni tesisler (%21.6), yeni fikirler (%13.6), hayat tarzı (%9.1), örgütlenme (%10.2) vs.

Köylüler, dünyada olup bitenleri köyde en iyi bilenler arasında öğretmeni dördüncü sırada görüyorlar: yaşlılardan biri (%21.8), muhtar (%16.5), başka biri (%14.1), öğretmen (%9.1).

Köylünün, “bir müşkülü olduğu zaman” başvuracağını söylediği kişiler arasında ise öğretmen en sondadır: muhtar veya ihtiyar heyeti (%64.1), aile büyükleri ve akrabalar (%12.6), hükümet adamları (%7), ağa (%3), imam (%04), öğretmen (%03). Bu araştırmada rakamlar yorumlanırken, köylü öğretmen ilişkilerinin umulan düzeyde ve derecede olmadığı, köylünün genellikle öğretmeni aydın bir rehber, önder olarak kabullenemediği sonucuna varmak mümkündür denilmektedir.

Geçen 44 yıllık zaman diliminde, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılan bu araştırmanın bulguları ile köy öğretmeninin okul dışındaki yeri ve toplumdaki etkilerine ilişkin Yukarı Peçenek Köyü'nün bulguları kısmen örtüşmektedir. Tatlar'da ise, şu anda bir ilkokul olmadığından, Tatlar köyü, bu karşılaştırmanın dışında tutulmuştur. Yukarı Peçenek'te, köydeki öğretmen, yenilik getirme konusunda muhtardan hemen sonra ikinci sırada yerini alırken; liderlik, saygınlık sıralamasında sonlarda yer almaktadır. Elde edilen bulgulara bakarak, köylerin öğretmene bakışının eskiye nazaran olumlu yönde değiştiği, değişmeye de devam edeceği, öğretmenin yenilikçi, lider, saygın kişi olarak daha fazla kabul göreceği düşünülmektedir.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri yetişkinlerine göre köyün sorunlarının varlığı çizelge 26'da verilmiştir.

Çizelge 26. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerine Göre Köyün Sorunları

Köyün Sorunları	Var		Yok		Bilmiyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	48	51.6	2	2.2	12	12.9	66	66.7
Tatlar	27	29.0	3	3.2	1	1.1	31	33.3
Toplam	75	80.6	5	5.4	13	14.0	93	100.0

“Köyünüzün sorunları var mı?” sorusuna verilen yanıtları gösteren çizelge 26'ya bakıldığında, köyün sorunları ile ilgili soruyu, Yukarı Peçenek'te yetişkinlerin %51.6'sı (n=48) “evet, var”, %2.2'si (n=2) “hayır, yok”, %12.9'u (n=12) “bilmiyorum” şeklinde yanıtlamış; Tatlar'da ise yetişkinlerin %29'u (n=27) “var”, %4.3'ü (n=4) “yok”, şeklinde yanıtlamıştır. Yukarı Peçenek'te köyün sorunlarını bilmediğini söyleyen 12 yetişkine karşılık, Tatlar'da bütün yetişkinlerin sorunlarının farkında oldukları söylenebilir. Her iki köyde, toplam 93 yetişkinin yaklaşık %80'i (n=75) köylerinin sorunları olduğunu belirtmiştir.

Köylerinin sorunları olduğunu belirten Yukarı Peçenek'te %51.6 (n=48) ve Tatlar'da %29 (n=27) oranındaki yetişkine yöneltilen “Köyünüzün sorunları

nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlardan yola çıkılarak, köylerin sorunları aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

YUKARI PEÇENEK

- Sağlıkla ilgili kurum yok
- 8 yıllık ilköğretim okulu yok,
- Eğitimde geri kalınıyor
- Ulaşım yetersiz, yollar dar, minibüs,
- Özel toplu taşıma araçları yok
- Alışveriş yapacak bakkal dahi yok
- İletişim sorunlu, cep telefonları çekmiyor,
- internet bağlantısı sorunlu
- İmar geçmedi, inşaat yapmak yasak
- Kadınlara yönelik lokal, kulüp vb. yok
- Kurs faaliyetleri yetersiz
- Sosyal aktivite yok, spor alanları, park yok
- Yönetim yetersiz
- Kız çocuklarının okumasına karşı çıkan yaşlılar var
- Dedikodunun çok olması
- Belediyenin köye bıraktığı sokak köpekleri
- Köy malına zarar veren piknikçiler

TATLAR

- Yol ve ulaşım sorunu
- Belediye otobüsü seferlerinin az olması
- İmarın geçmeyişi, doğalgazın olmayışı
- Alışveriş yerlerinin olmayışı
- Su ve elektrik kesintileri
- Okulun olmayışı,
- Taşımalı sistemle eğitim yapılması

- Kanalizasyon, alt yapı eksikleri
- Çocuk parkının olmayışı
- Besicilerin başıboş köpekleri

Size göre, köyünüzün sorunları nasıl çözülür?” sorusuna verdikleri yanıtlarda, köylerin sorunlarını belirten yetişkinlerin yarısı (n=37), köyün sorunlarının devlet ve köylünün işbirliğiyle çözülebileceğini ifade ederken,%36’sı (n=27) ise sadece devletin yardımıyla çözülebileceği görüşünü taşımaktadır.

Köyün sorunları ile yakından ilgilenen, mesleği gereği köy dışında yaşayan Tatlar’ın doğal önderi konumundaki 45 yaşındaki görüşmeci şu bilgileri vermiştir:

Ben girişimci bir insanım. Köyümüz orman köyü olsun, yeni su deposu yapılsın, doğalgaz gelsin diye belediyeye, Tarım Bakanlığı’na dilekçe verdim. Köyün tepelerine, ceviz, badem ağaçları, meşe palamudu diktim. Meşe Dağı ve Tepesi, köy konumundayken köy tüzel kişiliğine ait yerlerdi. Mahalle olunca belediyenin oldu ve Mesut Yılmaz’ın başbakanlığı zamanında, Karadeniz Derneği’ne “Yayla şenlikleri yapılsın” diye kiralandı. Orada köyün insanların da hakkı var. Bu uygulama bize sorulmalıydı. Köyde yetişen ürünler artık organik değil, ağaçlarda kanser var. Tarım politikaları yanlış. Hayvan hırsızlığı çoğaldığı için hayvancılık azaldı. Köyde %95 çiftçilik yapılıyor. İneklerin ömrü eskiden 20 seneydi. Şimdi suni döllenme ve suni yemler yüzünden ineklerin ömrü 8- 10 seneye kadar düştü. En son 1993 yılında değirmende kendi unumu yaptırđım. Şimdi ise kendi yetiştirdiğimiz buğdaydan unumuzu sağlayamıyoruz, değirmenler kapandı. Çubuk’ta 5 tane değirmen kaldı. Hiç kimse ekinini değirmene götürmüyor. Çarşıdan un alıyoruz. Tembellik arttı. Bu benim çok ağırıma gidiyor. Köylerde hiç yerleşik yaşayan ziraatçı yok. Ben bunu Kaymakamlık’a söyledim. Bana verdikleri cevap “Devletin memurunu köye mi getireceksin?” oldu. Geleneksel tarım daha iyi. Ben toprak analizi için de başvurdum. Ancak bir sonuç alamadım. Köyde

memurluk yapan 15 kişi var. 4 memur burada yaşıyor. Diğerleri, ulaşım sorunu, çocuklarının eğitimi, ekilecek arazi yetersiz oluşu yüzünden köyün dışında yaşamaktadır. Köyde 1915 yılında 7500 dönüm olan tarla, şimdi bana 2 dönüm olarak kaldı. Peçenek'te kızların okuması ayıp sayılırdı. Eğitim konusunda Peçenek bizden 40 yıl geridedir. Tatlar'da okuyan, önemli yerlere gelen insan çok. Peçenek'te mal bölünmesin diye akraba evliliği yapılıyor. Bizim burada, 30 yıl öncesine kadar dışarıdan gelin alma yoktu. Köy dışından evlenme kültürümüz arttı (GE14).

Eşi başak köyden, kendisi Tatlarlı olan 35 yaşındaki bir başka erkek görüşmeci ise, Tatlar ile eşinin doğduğu yeri karşılaştırarak şunları söylemiştir:

Eşimin köyüne gittiğimde, onun köyü ile Tatlar arasında çok fark görüyorum. Tatlar, oradan 20 yıl geride. Orada hala köy odası var. Bakkal var. Bizde bunlar yok (GE15).

55 yaşında, 20 yıldan fazla Tatlar'da yaşayan bir kadın görüşmeci ise köyün sorunları konusunda şunları söylemiştir:

Gözden ırak olan, gönülden de ırak oluyor kızım. Bizim buralar köy, uzak diye yeterince hizmet gelmiyor. Köyümüzün sorunları var elbette. Şu dere yazın çok kokuyor. Temizlensin, islah edilsin, dedim. Şehirdeki gibi spor aletlerinin olduğu parklardan olsa, biz hanımlar, gençler de gidip spor yapsak fena mı olur? Çocukların oynayacağı bir yerimiz yok, alışveriş yapacak bir yer yok. Başiboş köpekler buraya bırakılıyor, çoluk çocuğu ısıracaklar diye korkuyoruz. Keşke okusaydım. Şimdiden sonra iş işten geçti. Avukat olsaydım. Köyün muhtarı olsaydım. Bu köyde sorun kalır mıydı? (GK16).

Öte yandan, köyü yakından tanıyan, sorunlarını çözmek için çalışan, köyün yönetiminden sorumlu kişisi, Yukarı Peçenek muhtarı İsmail

Küçükterkan köydeki toplumsal değişmeyi ve köyün sorunlarını şu şekilde ifade etmiştir:

2007 yılında muhtar azasıydım. Muhtar Hasan Köse vefat edince muhtar vekilliği yaptım. Köylü bana itibar, güven duyduğu için seçildim. İyi bir muhtar olmak için idareci, sosyal, girişken, güvenilir olmak, yerine göre risk alabilmek gerekir. Geçmişle ilgili en çok köy odasındaki sohbetleri özlerim. İnsanlar arasındaki iletişim o zamanlar daha iyiydi. Köyümüzde 3 tane köy odası vardı. Okulun öğretmenlerinden burada yaşayanlar vardı. Gazete, kitap okunur, güzel sohbetler edilirdi. Ne zaman ki köye televizyon geldi, köy odaları da kapandı. Köyümüzden dışarıya göç fazla olmamıştır. Ankara merkezinde işi olan köylü, köyün ulaşımının zor olması nedeniyle göç etmek zorunda kalıyor. Ulaşım kolay olsa, burayı terk etmek istemezler. Biz ağıllıklı olarak tarımla, hayvancılıkla, kepçe operatörlüğü ile geçimimizi sağlıyoruz. Yağmurun yağması bizim için çok önemli. Senede bir yağmur yağmadığında yağmur duasına çıkarız. Geçim kaynağımız tarım ve hayvancılık olduğundan hizmet almak açısından köy olarak kalması daha avantajlı olurdu. Sefer sayısı az da olsa Büyükşehir belediyesi otobüslerinin başlaması, çöplerin daha iyi toplanmasının dışında mahalle olmasının belirgin bir faydasını göremiyoruz. Eskiden harmanlarda Güreş festivali yapılırdı. Güreşler devam etseydi, köyümüz meşhur olacak, çok tanınacaktı.

Buna karşılık, önder, girişimci bir ruha sahip Tatlar köyü muhtarı Şükrü Özbaş'ın ise köyün sorunları ve toplumsal değişimi hakkındaki düşünceleri şunlardır:

1999 yılında muhtar seçildim. Üç dönemdir muhtarlık yapmaktayım. Bizim burası Peçenek'e göre değişime, gelişmeye daha açık. Tutuculuk Peçenek'te daha fazladır. Çünkü Tatlar'ın eğitim seviyesi daha yüksek. Yüksek tahsil yapan insanımız çok. Önemli yerlerde görev yapan insanlarımız var. Şu anda bile 15 tane üniversite öğrencimiz var. Tatlar traktörü Peçenek'ten önce almıştır. Burası modernize edilmiş bir köydür. Tatlar'ın mahalle olmasından memnunuz. Şu anda Belediye'den hizmet almamız daha kolay, Köy

Hizmetleri ile çalışmak zordu. Eskiden daha çok birlikteydik, köy odalarındaki sohbetlere özlem duyuyorum. Yardımlaşma, imece vardı. Şimdilerde herkes kendini düşünür oldu. Bizim burada köyün içinden evlenen çok azdır. Bizim gelinlerimiz çoğunlukla köy dışındandır. Evlilikler görücü usulü yapılır. Geniş aile fazladır. Boşanma pek yoktur. Her işte büyüklere danışılır. Kışın buralar çok soğuk oluyor. Evimde tarafımdan yapılmış katı yakıtlı kalorifer sistemi var. Benim öncülüğünü yaptığım bu sistemi daha sonra 6 köylü daha evine yaptırdı. Hemen her evde güneş paneli var. Doğalgazın da geçmediği düşünülürse bize çok faydası olmaktadır. Evlerin yüzde doksanında bilgisayar var. Tatlar'da çok partili dönemden sonra hep sağ partilere oy verildi.

Tatlar'ın Köy Derneği başkanı Lütfi Tunca'nın köyün sorunlarına bakış açısı ise şöyledir:

Belediye il meclisinde derdimizi, sorunlarımızı anlatacak kimse yok. Tatlar köyünün sanayileşme, okullaşma yönünde gelişmeye, değişime ihtiyacı vardır. Kanalizasyon 1985 yılında,1984 yılında su deposu,1971 yılında ise elektrik gelmiştir. Köye ilk asfalt 2007 seçim vaadi olarak atılmıştır. İlkokul ilk önce bugünkü dernek binasının yerine Cumhuriyet dönemi milletvekilimiz dedem Muslihittin Tunca tarafından 1932 yılında yaptırılmıştır. Okul devlet tarafından yapılana kadar maaşını almamıştır. Daha sonra okul yıkılarak,1968 yılında ikinci okul binası başka bir yere yapılmıştır. 2009 yılında öğrenci sayısındaki azalma yüzünden okul kapatılmıştır. Kayaş'ta bulunan Tarım Kredi Kooperatifi köylüye zirai aletler, zirai ilaç, nakit yardımı, tarım kredisi temin etmektedir. Başkanı olduğum Tatlar Birlik Yapı Kooperatifi 1996 yılında kuruldu. Şu anda 20 üyesi vardır.25.000 metrekare arsaya sahiptir. Üyeler aylık 80 lira aidat ödemekte. Konut inşası için hazırlık olması amacıyla arsa alımı yapılmakta, imar geçtiği takdirde konutların yapımına başlanması planlanmaktadır.

2. Kitle İletişim ve Bilişim Kaynaklarından Yararlanma

Bu başlık altında görüşme yapılan yetişkinlerin kitle iletişim ve bilişim araçları radyo, televizyon, gazete ve internetten yararlanma durumlarına ilişkin bulgular ele alınmış, yorumlanmıştır.

Tekin (1996), radyo, televizyonun yetişkin eğitimindeki önemini şöyle açıklamaktadır:

Ekonomisinin tarıma dayandığı, nüfusun büyük çoğunluğunun kırsal alanlarda yaşadığı ve eğitim olanaklarının kırsal alanlarda yeterince yaygınlaşmadığı ülkelerde radyo ve televizyon eğitim amaçlı olarak kullanılmıştır.

Radyo ve televizyonun eğitimde kullanılma ihtiyaçları, okula girişteki eksiklikleri azaltma, örgün eğitimin eksiklerini tamamlama, yetişkinlik yaşamındaki yeni gereksinimleri karşılama, toplumsal eylem ve toplum kalkınması ve politik bilinçliliği yükseltme olarak beş temel noktada toplanmaktadır. Yetişkinlerin öğrenmeye ayıracağı zamana uygun düşmesi ve onlara ev ortamında ulaşmanın çekiciliği, okuma yazma becerisi gerektirmemesi, öğrenmeyi güdüleyici ve özendirici olması, ucuzluğu, eğitim etkinliklerinden haberdar etmesi ve eğitime yönlendirmesi, geleneksel eğitim etkinliklerine ulaşamayanlara olanak sunması radyo ve televizyonun eğitimsel açıdan gizil gücünü ortaya koymaktadır.

Radyonun kitleler için eğitim, haber verme ve eğlendirme işlevleri vardır. Bugün ülkemizde radyonun eğitimden çok haber verme ve eğlendirme işlevleri önem kazanmıştır. Çünkü tüm coğrafi bölgelerde en çok dinlenen radyo programları müzik ve haberlerdir (Ülker, 1970). Radyo siyasal propaganda ve kamuoyu yaratılmasında güçlü bir araçtır. Kırsal alanlarda köy programlarına da ilgi artmaktadır (Tezcan, 1982).

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin kitle iletişim araçları radyo ve televizyondan yararlanma düzeyi çizelge 27’de gösterilmiştir.

Çizelge 27. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Kitle İletişim Araçları Radyo ve Televizyondan Yararlanma Düzeyi

Radyodan/Televizyondan Yararlanma Düzeyi	Radyo		Televizyon	
	f	%	f	%
Sürekli dinlerim/izlerim	16	17.2	25	26.9
Ara sıra dinlerim/izlerim	57	61.3	66	71.0
Hiç dinlemem/izlemem	20	21.5	2	2.2
Toplam	93	100.0	93	100.0

Yetişkinlerin kitle iletişim aracı radyodan yararlanma düzeyini gösteren çizelge 27 incelendiği zaman, yetişkinlerin %61.3’ünün (n=57) ara radyoyu ara sıra dinlediği, %17.2’sinin (n=16) sürekli dinlediği, %21.5’inin (n=20) ise hiç radyo dinlemediği görülmektedir.

Radyoyu ara sıra ve sürekli dinleyen yetişkinlere yöneltilen “Radyoda en çok hangi yayınları dinliyorsunuz?” sorusuna yetişkinlerin %42.5’i (n=31) sadece müzik dinlemek için, %15’i (n=11) haber dinlemek için radyoyu kullandıklarını, %42.5’i (n=31) radyodaki bütün yayınları dinlediklerini ifade etmişlerdir.

Çizelge 27, yetişkinlerin televizyondan yararlanma durumu açısından incelendiğinde ise karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır: Yetişkinlerin %71’i (n=66) ara sıra televizyon izlerken, yaklaşık %27’si (n=25) televizyonu sürekli izlemekte, %2.2’si (n=2) hiç televizyon izlememektedir. Televizyonu ara sıra izleyen yetişkinlerin çoğunlukta olmasından dolayı, köylerdeki yetişkinlerin, televizyon bağımlısı olmadıklarını söylemek mümkündür.

“Televizyonda en çok hangi programları, yayınları izlersiniz?” sorusuna verilen yanıtlardan yola çıkılarak, televizyonda en çok izledikleri yayın türlerine göz atıldığında, yetişkinlerin %64.8’i (n=59) dizi-sinema,%59.3’ü (n=54) haberleri,%24.2’si (n=22) dini programları,%19.8’i (n=18) belgesel,%19.8’i (n=18) kadın programlarını,%15.4’ü (n=14) açıkoturum tartışma,%11’i (n=10) eğitim programlarını izlediklerini ifade etmişlerdir. Elde edilen bulgular doğrultusunda Peçenek ve Tatlar’da yetişkinlerin radyoya göre televizyondan daha çok yararlandıkları söylenebilir. Televizyonda en çok dizi sinema izledikleri, eğitim programlarına çok az ilgi gösterdikleri radyo televizyonun eğitimsel gizil gücünden yeterince yararlanamadıkları düşünülebilir.

Köylerde kitaplık olarak okuma odaları yapılmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı’nın (1970), “Türk Köyünde Modernleşme Eğilimleri Araştırması’na” göre 1970 yılında 220 köyün sadece 29’unda (%13.2) okuma odası vardı. Kitaplığı olan köylerde de onlardan yeterince yararlanılmadığı belirtilmektedir.”

“Düzenli olarak gazete okur musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlarda yetişkinlerin %80’i (n=75) düzenli gazete okumadığını belirtmiştir. Yetişkinlerin ancak %20’sinin (n=18) düzenli gazete okuduğu, gazete, kitap vb. okuma oranının düşük olduğu yorumu yapılabilir. Günümüzde de köylerde, gazete alabilecek bir yerin, okuma odalarının, kitaplıkların olmayışı da gazete, kitap vb. okuma alışkanlığı önünde bir engel oluşturmaktadır.

“İnternette yararlanırsınız mı?” sorusuna verilen yanıtlar doğrultusunda, yetişkinlerin internette yararlanma durumları değerlendirildiğinde, %30’u (n=28) internette yararlandığını, %70’i (n=65) internet kullanmadığını belirtmiştir.

İnternet kullanan toplam 28 yetişkine yöneltilen “İnterneti hangi amaçla kullanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlarda, yetişkinlerin %50’si interneti yeni bir şeyler öğrenmek için,%40’ı (n=12) haber almak için,%32’si de çocuklarının ödevlerini araştırmak için kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Bilişim teknolojisinden yararlanma düzeyleri yorumlandığında, köylerde henüz bilgisayar, internet kullanıcılığının yeterince yaygınlaşmadığı görülmektedir. 48 kişinin evinde bilgisayar olmasına karşın, 28 kişinin evinde internet bulunması, internetin yetişkinlerin bilgi edinmesi, yeni şeyler öğrenmesi konusundaki yararlarını yeterince bilmediklerini, internetin günlük hayattaki öneminin farkında olmadıklarını düşündürmektedir. Yukarı Peçenek’te öğretmenlik yapan araştırmacı, okulda öğrencisi olan velilerin, internetin çocukların araştırma ödevlerine getireceği yarardan çok, oyun aracı olarak kullanılacağı endişesini taşıdıklarını, bu yüzden eve internet almadıklarını gözlemiştir.

3. Boş zamanların Değerlendirilmesi

Boş zaman, bireylerin çalışma saatleri ve zorunlu ihtiyaçları dışında kalan ve bireyin istediği gibi kullanacağı zamandır.

Köylere elektriğin girişi, tarım ve hayvancılıkta makineleşmenin ve teknolojinin gelişmesinin sonunda, sanayileşme ile birlikte, çiftçilerin, köy kadınlarının tarım, hayvancılık ve ev işlerini kısa zamanda yapması köylerde yaşayan halkın boş zamanlarını artırmıştır.

Boş zaman eğitimi, bireyin boş zamanını akıllı bir biçimde değerlendirmesi eğitimidir. Toplumsal ve kişisel refah bakımından boş zaman saatlerinin kişisel gelişim ve toplum düzenini geliştirme olarak kullanılması, boş zaman eğitiminin amacıdır. Boş zaman eğitiminde gönüllülük, seçim, ilgi ve hoşlanma esastır. Boş zaman eğitimi kişisel doyum sağlamalıdır. Boş zaman eğitimi, eğitimin tamamlayıcı bir parçasıdır (Tezcan, 1982).

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin boş zamanlarını değerlendirme durumları çizelge 28’de verilmiştir.

Çizelge 28. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Durumları

Boş Zamanları Değerlendirme Alanları		
	f	%
TV izleyerek	55	59.1
Gezerek	20	21.5
Kitap okuyarak	23	24.7
Kahvehaneye giderek	-	-
Sinema/ tiyatroya giderek	-	-
Diğer (Elişi yaparak, kursa giderek vb.)	47	50.5

*Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Elde edilen bulgularda Yukarı Peçenek ve Tatlar köyleri arasında belirgin bir fark olmadığından çizelge 28’de toplam veriler gösterilmiştir. Boş zamanları değerlendirme durumlarını gösteren çizelge 27’ye bakıldığında, yetişkinlerin yaklaşık %60’ının(n=55) boş zamanlarını televizyon izleyerek, %50.5’inin (n=47) elişi, el becerileri yaparak, %24.7’sinin (n=23) kitap okuyarak, %21.5’inin (n=20) gezerek değerlendirdikleri görülmektedir. Köylerde boş zamanlarını sosyal etkinliklerle, tiyatroya, sinemaya giderek değerlendiren yetişkinlere rastlanmadığı gibi, zamanını kahvehaneye giderek geçiren yetişkin erkeklerin de olmadığı, zaten köylerde kahvehanenin de bulunmadığı da bilinmektedir.

4. Gelenek ve Görenekler

Gelenek ve göreneklerin değişmesine direnişler farklı biçimlerde olmaktadır. Geleneklere toplumun büyük çoğunluğu uyum gösterir. Bu bakımdan en yüksek değerlere ve en güçlü toplumsal baskıya

sahiptir. Sonuçta bunlardaki herhangi bir değişme büyük direnişle karşılaşır. Oysaki göreneklere uyum, gelenekler kadar güçlü olmadığı için onlar değişmeye daha hazırdırlar. Dinsel ve ailesel kurumlardaki değişmeler, diğer temel kurumlara oranla daha yavaş olur (Fichter 1957, Akt. Tezcan, 1984).

Eskiden, köylerde bulunan köy odaları köylerin geleneksel yapısının, misafirperverliğinin bir göstergesiydi. Köye gelen misafirler köy odasında sıcak bir ilgiyle karşılanır, en iyi şekilde ağırlanırdı.

Köy odaları çok kültürlülüğün yaşandığı, sözlü, yüz yüze iletişimin önem kazandığı ve bu yolla bilgi ve kültür aktarımının yapıldığı, konuşma, tartışma adabının (yönteminin) öğrenildiği, kısa, eğlenceli, düşündürücü eğlenceli oyunların oynandığı birer eğitim merkezi durumunda idiler (Bilir, 1995).

Yukarı Peçenek'te yaşayan 75 yaşındaki kadın görüşmeci köydeki gelenek ve göreneklerin önemi hakkında şunları söylemiştir:

Kaynana, gelin mecburen geçim yapardı. Şimdilerde, aynı evde oturan iki elti fazla kalmadı. Evlerimiz tuvaletler dışarıdaydı. Evdeki gelin sayısına göre eve hamamlık yapılırdı. Her geline bir oda verilirdi. Her odadaki sedirin üstünün yarısı kesilir hamam yapılırdı, yıkandıktan sonra tahta kapak kapatılır, tekrar sedir olurdu. Tuvalete gitmek için avluya inilirdi. Ürüsüm (betonarme binalar) çoğaldıkça, tuvaletler evlerin içine girdi. Evlerin altı ahır olurdu. Mutfak merdiven çıkışında olurdu. Mutfakta yazın hasırların üstünde oturulurdu. Evlerimiz kerpiçtendi. Kerpiç ev yazın serin, kışın sıcak olur. Eskiden komşuluk vardı, komşularımızla yağlı yarma kavurur yerdik. Televizyon yoktu. Oyunlar oynardık. Genç kızlar bir araya gelir, "yüksük" oynardık, "coş" oynardık. Eskiden ne tatlı günlerdi. O günleri çok özleyorum. Şimdilerde, televizyon komşuya salmıyor seni (GK16).

Tatlar'da doğup büyüyen, Yukarı Peçenek'e gelin gelen ve burada yaşayan, 32 yaşındaki bir kadın görüşmeci gelenek ve göreneklerin etkisini şöyle dile getirmiştir:

Bizim köy derenin içinde gelişmek için çok fırsatı yok, ama insanların var. Burası Tatlar'a göre daha büyük, ama insanları dar görüşlü. Buranın düğünleri bizim düğünlere göre daha geleneklere uygun yapılıyor. Bizim köyün insanları gösterişe meraklı, gidecekleri yere uygun giyinmeyi biliyorlar. Peçenek'tekiler öyle değil, giyimlerine özen göstermezler. Her yerde şalvar giyerler. Ben buraya uyum sağlamakta zorlandım, içlerinde rahat edemedim (GK17).

65 yaşındaki Tatlarlı bir erkek görüşmeci, Tatlar köyünde günümüzde hala yaşatılan seğmenlik geleneği hakkında şu bilgileri vermiştir:

Ben Ankara Kulübü Derneği'ne kayıtlı bir seğmenim. Bu dernek, 1925 yılında Atatürk tarafından dernek ve kulüp haline getirildi. Köyümüzde benim gibi seğmenlik kültürüne bağlı 20 kişi bulunmaktadır. 3- 4 seğmen de Peçenek'te vardır. Seğmenlerin geleneksel giysilerinde, piştol tabanca, kılıç, kama, künye, tütün tabakası ve palulukları vardır. Ankara ili dışında seğmen yoktur. Seğmenler, milli ruhu kaybetmemek için "askere gönderme, düğün, nişan, 27 Aralık Atatürk'ün Ankara'ya gelişi, 5 Ekim Atatürk'ün Ankaralı oluşu, mili bayramlar gibi " Kızılca günlerde" geleneksel giysilerini giyerler ve "Misket, Hüdayda, Atım Arap" adlı oyunları sergilerler (GE18).

"Size göre, köyünüzdeki gelenek ve görenekler hayatınızı olumsuz yönde etkiliyor mu?" sorusuna verdikleri yanıtlarda, yetişkinlerin %17.3'ü (n=16), köylerde günümüzde giderek azalan gelenek göreneklerin yaşamını olumsuz yönde etkilediğini düşünürken, %82.8'i (n=77) gelenek ve göreneklerden şikayetçi olmadıklarını ifade etmiştir.

Gelenek ve göreneklerin yaşamını olumsuz yönde etkilediğini düşünen toplam 16 yetiştine yöneltilen “Hangi gelenek görenekler yaşamınızı olumsuz yönde etkiliyor?” sorusuna verdikleri yanıtlarda, gelin kaynananın aynı evde oturması, gelinler üstündeki mahalle baskısı, aile büyüklerinin egemenliği, kadınların sosyal yaşamını kısıtlayan gelenek ve göreneklerin yaşamlarını olumsuz yönde etkilediğini düşündüklerini ifade etmişlerdir.

5. Siyasi Yapı

“Seçimlerde oy kullanıyor musunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlarda yetişkinlerin, %97.8’i (n=91) seçimlerde oy kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Seçilmede oy kullandığı ifade eden toplam 91 yetiştine sorulan “Hangi partiye oy vereceğinize kim karar verir?” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, yetişkinlerin %93.4’ü (n=85) oy vereceği partiyi kendi kararıyla seçtiğini, %6.6’sı (n=6) oy vereceği partiyi, eşinin ve yakınlarının etkisiyle seçtiğini belirtmiştir. Elde edilen bulgular yorumlandığında, bu iki köyde yaşayan yetişkinlerin büyük bir çoğunluğunun vatandaşlık görevlerinden olan seçimlerde oy kullanma bilincine sahip oldukları, seçme haklarını kimsenin etkisi altında kalmadan özgürce kullandıkları söylenebilir. Yukarı Peçenek’te 2011 yılında yapılan Türkiye Genel Seçimleri’nde, sandık başında görev almış araştırmacının, sandık seçmen listesinde kayıtlı 430 seçmenin çok büyük bir çoğunluğunun oy kullandığına ilişkin gözlemleri de, bu yorumu doğrular niteliktedir.

6. İnançlar

Bir toplumsal fenomen olan din de değişim geçirir. Gerek toplumsal değişimin karşısında etkili bir faktör, gerekse toplumsal değişimden etkilenen bir faktör olarak din, değişim olan din, sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal vb. faktörlerle etkileşim halinde var olmaktadır. Din toplumsal değişimi olumlu yönde etkilediği gibi olumsuz yönde de etkileyebilir. Dinin sosyal değişimi yavaşlatıcı görünümü, onun toplumsal bütünleşmesinde, gördüğü işlevle de

yakından ilgilidir. Din, özellikle hızlı toplumsal değişimlerde ve toplumsal farklılaşmalarda olası ve olan parçalanmalara karşı, toplumu korumak ve bütünleştirmek için harekete geçer (Okumuş, 2003).

Modernleşmecilere göre, modernleşmeye paralel olarak din toplumdaki etkisini yitirecek, sekülerleşme gerçekleşecek, din modern toplumda çöküş yaşayacaktır. Oysaki günümüzde modernliğin, sanayileşmenin zirvesine çıkmış olan, bilim ve teknoloji açısından çok güçlü olan toplumlarda dahi, modernleşmeci teorilerin tersine modernleşme ile din veya bilim ve teknolojik gelişim ile din arasında mutlak anlamda ters orantılı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Tersine dinde, dinselikle artış gözlenmekte, dine dönüşler görülmekte ve dini canlanmalar meydana gelebilmektedir (Bodur, 1991).

“Dini görevlerinizi ne ölçüde yerine getirirsiniz?” sorusuna verilen yanıtlar doğrultusunda, yetişkinlerin dini görevlerini yerine getirme durumlarına bakıldığında yaklaşık %70’i (n=65) dini görevlerini düzenli olarak yerine getirdiklerini, %30’u (n=28) ise dini görevlerini düzenli yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin batıl inançlara inanma durumu çizelge 29’da verilmiştir.

Çizelge 29. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Batıl İnançlara İnanma Durumu

Batıl İnançlar	f	%
Nazar	51	54.8
Koca karı ilacı	4	4.3
Kırık çıkıkçı	12	12.9
Kurşun döktürme	4	4.3
Üfürükçü	-	-
Medyum falcı	-	-
Hiçbiri	38	40.9

*Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Elde edilen bulgulara Yukarı Peçenek ve Tatlar köyleri arasında belirgin bir fark olmadığından çizelge 29'da toplam veriler gösterilmiştir. Yetişkinlerin batıl inançlara inanma durumlarını gösteren çizelge 29 değerlendirildiğinde, %54.8'inin (n=51) nazara,%12.9'u (n=12) kırık çıkıkçıya inandıkları, %40.9'unun (n=38) ise hiçbir batıl inancı olmadığı görülmektedir. Kırsalda yaşayan insanların batıl inançlarının, kentte yaşayanlara oranla daha fazla olması beklenebilir. Ancak son zamanlarda kentlerde de medyumlara, falcılara inananların artması sonucu bir medyumluk, falcılık sektörü oluştuğu da bilinmektedir. Ancak beklenin aksine, çok az yetişkinin kırık çıkıkçı, koca karı ilaçlarına inanması ve medyum, falcı, üfürükçüye inanmadıklarını belirtmeleri oldukça dikkat çekicidir. Batıl inanca sahip olmayanların yüksek oluşunda sağlık kuruluşlarına ulaşımın kolaylaşması, kırsalın dine dayalı yapısının kuvvetli oluşu, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması gibi nedenlerin de etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Yukarı Peçenek'te yaşayan 32 yaşındaki bir kadın görüşmeci ermişlere, evliyalara olan inancını şu şekilde anlatmaktadır:

Eskiden buralarda dergâh varmış. Ermişler, evliyalar yaşamış. Türbe mezarları var. Benim bahçemde de evliya mezarı olduğunu düşünüyorum. Dedeli ağaçları kesmemek gerekir. Ben buna dikkat ederim. Eğer dedeli ağacı keserseniz, mutlaka başınıza bir felaket gelir. Ben bunu yaşadım ve gördüm. İş kazasında ölen bir komşum, sağlığında dedeli ağacı(dut ağacı) kestiği için ertesi gün bahçemde bir dut fidanı bittiğini gördüm (GK19).

70 yaşındaki bir başka kadın görüşmeci ise, köydeki evliyaların, yatırların hayatındaki etkisini şöyle dile getirmiştir:

Bizim evimiz yatırlıydı. Yeni gelindim, hamileydim. Bir gün mallara saman vermeye ahıra girdim. Aksakallı, babayiğit bir dede geldi:”Kızım korkma!” sana dilek vereyim,” dedi.”O korkuyla oğlan çocuğumu düşürdüm. Dedeler, dümbelek çalardı. Dedelerin üstünde oturulmazdı. (Yani altında yatır olan yere ev yapılmazdı.) Dedeler,

sadece kadın sülalesine derman olsun diye, benim dedeme el vermişti. Dedemin başparmağı altındandı. Dedemden de bize geçti. Bana gelen kişinin itikadı varsa ben sıvadırım, onların hastalığı varsa hastalıkları iyileşir. Nazara karşı kurşun döktürme vardı. Annem isteyene kurşun dökerdi. Bir yerimiz çıksa, kırılrsa doktor nerede? Kırık çıkıkçı ebelerine giderdik (GK20).

Peçenek ve Tatlar köylerindeki yetişkinlerin büyük bir bölümünün dini görevlerini düzenli olarak yerine getirmesi, dini inançlarının yüksek olması, buna karşılık batıl inançlarının zayıf olması özellikleri, kırsalın geleneksel dine dayalı yapısıyla örtüşmektedir. Buna karşılık elde edilen bulgulara göre, köylerde dini yapının korunmasının toplumsal değişme, gelişme, modernleşme yönünde olumsuz bir etkisinin olduğu da söylenemez.

4. Yukarı Peçenek ve Tatlar Köylerindeki Halk Eğitimi Açısından Toplumsal Değişme Sürecinde Duydukları Eğitim Gereksinimleri

Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri'ndeki yetişkinlerin toplumsal değişme sürecinde duydukları eğitim gereksinimlerine ait bulgular dört alt başlık halinde incelenmiştir.

a. Okuma-Yazma ve Temel Eğitim Gereksinimleri

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerine göre alınan temel eğitimin durumu çizelge 30'da verilmiştir.

Çizelge 30. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerine Göre Alınan Temel Eğitimin Durumu

Temel Eğitimin Yeterli Olması Durumu	Evet		Hayır		Kısmen		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	22	23.7	29	31.2	11	11.8	62	66.7
Tatlar	3	3.2	24	25.8	4	4.3	31	33.3
Toplam	25	26.9	53	57.0	15	16.1	93	100.0

Çizelge 30'a göre, yetişkinlerin örgün eğitimleri sırasında aldıkları temel eğitimlerinin yeterliliği konusunda Peçenek'te yetişkinlerin %35.5'i (n=33) aldıkları temel eğitimi yeterli ya da kısmen yeterli, %31.2'sinin (n=29) yetersiz buldukları; Tatlar'da yetişkinlerin %7.5'inin (n=7) aldıkları temel eğitimi yeterli ya da kısmen yeterli, %25.8'inin (n=24) aldıkları temel eğitimi yetersiz buldukları görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre, Peçenekli yetişkinlerin yarısının, Tatlar'daki yetişkinlerin ise yaklaşık dörtte üçünün örgün eğitimleri sırasında aldıkları temel eğitimi yetersiz gördüklerini söylemek mümkündür.

b. Mesleki Eğitim Gereksinimleri

Türkiye'de yetişkinlere yönelik mesleki eğitim, fabrikalarda ve işletmelerde mesleki kurslar içinde oldukça dar kapsamlıdır. Türkiye'de mesleki eğitim alanının düzenlenmesi de görece erken bir tarihe denk düşer. Meslekler, devletin ilgilendiği bir alan olarak görülmüyordu. Bununla birlikte modern devletin oluşumu mesleki eğitimi temellendirdi. O zamana kadar meslek eğitimi yerel ihtiyaç olarak görülmüyordu. Ayrıca meslek eğitimi, yetişkinleri hedef kitle olarak tanımlamıyordu (Günlü, 2009).

"Bilindiği üzere Türkiye'de çiftçi eğitimi Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'mızın görevleri arasında yer almaktadır. Ancak bu hizmetin

parça parça bakanlığın çeşitli birimleri aracılığıyla yapılması sonucu bir bütünlük sağlanamadığı görülmektedir. Bir başka deyişle birimler arasında yeterli koordinasyon kurulamadığından, belirli bir tarımsal politikadan da söz edilememektedir. O nedenle çiftçi eğitimi tek bir kuruluş bünyesinde toplanmalıdır. Kırsal sanayinin alt yapı taşlarından en önemlisi zirai eğitim olduğuna göre, bu eğitimi Türkiye Zirai Donatım Kurumu'nun tek başına üstlenmesi gerekir" (Ulukal, 1993).

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin çiftçilik eğitimi alma isteği çizelge 31'de gösterilmiştir.

Çizelge 31. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Çiftçilik Eğitimi Alma İsteği

Çiftçilik Eğitimi Alma İsteği	evet		hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	2	2.2	60	64.5	62	66.7
Tatlar	3	3.2	28	30.1	31	33.3
Toplam	5	5.4	88	94.6	93	100.0

Köylerde çiftçilikle uğraşan toplam 73 yetişkinin %85'i (n=62) atadan kalma yöntemlerle tarım yaptıklarını ifade etmektedir. Buna karşılık, örnekleme oluşturan yetişkinlerin çiftçilikle ilgili bir eğitim almak isteyip istemediklerini gösteren çizelge 31'e bakıldığında ise, elde edilen bulgular açısından bir fark olmadığı, Peçenek ve Tatlar'daki yetişkinlerin %5.4'ünün (n=5) çiftçilik eğitimi almak istedikleri, %94.6'sının (n=88) ise çiftçilikle ilgili bir eğitim almak istemedikleri görülmektedir. Her iki köyde halkının tamamına yakınının tarımla uğraştığı, bir kısmının geçimini yalnızca çiftçilikten sağladığı düşünüldüğünde yetişkinlerin çiftçilik eğitimine yok denecek kadar az ilgi göstermesi son derece ilgi çekicidir. Tarımda teknolojinin hızla ilerlediği bir zamanda, halkın modern tarım araç ve gereçlerini kullanmasına rağmen modern tarım yöntemlerini yeterince uygulamayı, tarım atadan kalma

yöntemlerin ağırlıklı olarak tercih edilmesi, sorgulanması gereken bir durumdur.

Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerinde görev yapan ziraat mühendisi Emre Akçi'den alınan bilgilere göre, 2010 yılında Yukarı Peçenekli çiftçilerin aldıkları çiftçilik eğitimleri şunlardır: Bitki Koruma Ürünleri Uygulama Belgesi Eğitimi, Süne Mücadelesi, Tarla Faresi ile Mücadele, Reçeteli Satış, Üretici Kayıt Defteridir. Bitki koruma Ürünleri uygulama eğitimine Yukarı Peçenek'te 30 çiftçi katılırken, Tatlar'da 16 kişi katılmıştır.

Yukarı Peçenek'te 2012 yılında Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından uygulanan çiftçilik eğitimine katılan yetişkinlerin dağılımı, Altındağ İlçe Tarım Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak hazırlanmış olup, çizelge 32'de verilmiştir.

Çizelge 32. Yukarı Peçenek'te 2012 Yılında Verilen Çiftçilik Eğitimine Katılan Yetişkinlerin Dağılımı

Çiftçilik Eğitimi		
Aylar	Eğitimin adı	Eğitim Alan Çiftçi Sayısı
Şubat	Tarla Faresi Mücadelesi	6
Mart	Kırsal Kalkınma Projeleri ve	
	Tarımsal Desteklemeler	3
Nisan	Sebzecilikte Fide Dikimi	2
Mayıs	Bağcılık	5
Haziran	Domates Yetiştiriciliği ve İpe Alma	3
Temmuz	Sebzecilikte İlaç Kullanımı	3
Ağustos	Anız Yakmanın Zararları	3

*Çizelge, Altındağ İlçe Tarım Müdürlüğü verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Altındağ İlçe Tarım Müdürlüğü'nden elde edilen verilerden yola çıkılarak hazırlanan, çizelge 32'ye göre, Yukarı Peçenek'teki çiftçilikle uğraşan yetişkinler ile çiftçilik eğitimi alan yetişkinler arasında sayı bakımından çok fark bulunmaktadır. Çiftçilik eğitimine katılan yetişkinlerin sayısının düşük olması, köylerde verilen bu eğitimlerin yetişkinlere yeterince

tanıtılmadığı ya da yetişkinlerin eğitime katılma engellerinin olabileceği şeklinde düşünülebilir.

c. Aile ve Yurttaşlık Eğitimi Gereksinimleri

Çoğunluğun yeni fikirleri ve yöntemleri benimsemesinde kadın önemli bir rol oynar. Kadının kendisi ve çocukları için daha iyi bir hayat istemeyi öğrendiği bir yerde, çoğu zaman ailede olağan dışı bir çaba göstermek, yeni şeyleri denemek arzusu canlanmaktadır. Böylece üretimin ve gelirin artması olanakları gerçekleşmektedir. Öte yandan bazı kolaylıkların sağlanması, mahalli ve mili ölçüdeki kamu görevlerinin yapılması ya da geliştirilmesi özellikle kadınları yakından ilgilendirmektedir (Yavuz, 1969).

“Ailenizde kadınların söz hakkı var mı?” sorusuna verdikleri yanıtlarda yetişkinlerin %61.3’ü (n=57) ailede kadınların söz hakkı olduğunu düşünürken, %38.8’i (n=36) ailesinde kadınlara bazen söz hakkı tanındığını ya da kadınların ailede hiç söz hakkı bulunmadığını düşünmektedir.

“Çocukların yetiştirilmesi kimin sorumluluğundadır?” sorusunu ise, yetişkinlerin yaklaşık %60’ı (n=55) anne ve babanın, %28.3’ü (n=26) annenin, %5.4’ü (n=5) babanın, %6.5’i (n=6) evde yaşayan kayınvalide, kayınpederin sorumluluğunda diyerek yanıtlamıştır. Buna göre, çekirdek ailenin yaygınlaştığı köylerde, anne ve babaların çoğunun çocuklarının yetiştirilmesinde söz sahibi olduğu, geniş ailelerde ise aile büyüklerinin ağırlığını koruduğu söylenebilir. Öte yandan, çocukların yetiştirilmesi konusunda sorumluluğu anne babanın birlikte paylaşması gerektiği halde, yetişkinlerin yaklaşık üçte birinin, çocukların eğitiminin sadece annenin sorumluluğunda olduğunu ifade etmesi de çarpıcı bir sonuçtur. Bu durum, babaların iş yoğunluğunun fazla oluşunu bahane ederek çocuklarına yeterince zaman ayıramadıkları şeklinde yorumlanabilir.

“Ailenizin sağlıklı beslendiğini söyleyebilir misiniz?” sorusuna verilen yanıtlara bakılarak, ailelerinin sağlıklı beslenme durumları hakkında, yetişkinlerin %74’ü (n=69) sağlıklı,%25.8’i (n=24) sağlıksız beslendikleri görüşünü taşımaktadır. Elde edilen bulgular yorumlandığında, yetişkinlerin tarım ve hayvancılığın yapıldığı köy ortamında, yiyeceklerinin birçoğunu yetiştirdikleri hayvanlardan elde ettikleri (süt ve et ürünleri, yumurta, bal vb.) ve topraktan ürettikleri (tahıl, bakliyat, meyve, sebze vb.) ürünlerden sağladıkları düşünüldüğünde yetişkinlerin dörtte üçünün, ailesinin sağlıklı beslendiğini ifade etmesi olması beklenen bir durumdur. Buralardaki yetişkinlerin doğal, sağlıklı yiyeceklere ulaşma olanaklarının kentten fazla olduğu bu yüzden de büyük ölçüde sağlıklı beslendikleri söylenebilir.

“Devlete karşı hak, görev ve sorumluluklarınızın bilincinde misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtlara göre, devlete karşı görev ve sorumluluklarının bilincinde olma durumlarına bakıldığında, yetişkinlerin %94.7’si (n=88) devlete karşı görevlerinin bilincinde olduğunu ya da kısmen bilinçli olduğunu, %5.4’ü (n=5) devlete karşı olan görev ve sorumlulukları konusunda bilinçli olmadığını belirtmiştir.

“Ödemekle yükümlü olduğunuz vergileriniz zamanında öder misiniz?” sorusuna verilen yanıtlarda, vergi ödeme konusunda da, yetişkinlerin %89.2’si (n=83) de vergilerini zamanında ödediklerini belirtmiştir.

“Bir kamu kurumunda (valilikte, kaymakamlıkta, belediyede vs.), işiniz olduğunda, işinizi nasıl yaparsınız?” sorusuna, yetişkinlerin %79.6’sı (n=74) işlerini kendileri bizzat giderek yapmayı tercih ettiklerini, %20.4’ü (n=19) bu kurumu tanıyan kişilerin aracılığıyla işlerini yapmayı tercih ettiklerini belirterek karşılık vermişlerdir.

d. Sosyal ve Kültürel Eğitim Gereksinimleri

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin kursa katılma durumu çizelge 33'te gösterilmiştir.

Çizelge 33. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Kurs Katılma Durumu

Kursa Katılma Durumu	evet		hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Yukarı Peçenek	37	39.8	25	26.9	62	66.7
Tatlar	7	7.5	24	25.8	31	33.3
Toplam	44	47.3	49	52.7	93	100.0

Yetişkinlerin kursa katılma durumlarını gösteren çizelge 33 değerlendirildiğinde, Yukarı Peçenekli yetişkinlerin yaklaşık %40'ının (n=37); Tatlarlı yetişkinlerin ise %7.5'inin (n=7) herhangi bir kursa katıldıkları görülmektedir. İki köy karşılaştırıldığında, Tatlar'da herhangi bir kursa katılıp yetişkin eğitimi alan yetişkinlerin oranı Yukarı Peçenek'e göre daha düşüktür. Yukarı Peçenek'in nüfusunun Tatlar'dan fazla oluşu, Halk Eğitim Merkezi'nin köyde kurs açılması için gerekli olan sayıya ulaşılması ve talep edilen kursun açılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle, Yukarı Peçenek'te kursa katılan yetişkin sayısının daha fazla olduğu söylenebilir.

“Hangi kurslara katıldınız?” sorusuna verdikleri yanıtlardan yola çıkılarak herhangi bir kursa katılan toplam %47.3 (n=44) oranındaki yetişkinin dikiş, nakış, kumaş boyama, iğne oyası, konserve yapımı ve Kur'an kurslarına katıldıkları tespit edilmiştir.

Altındağ Halk Eğitim Merkezi müdür yardımcısı Remzi Duruer 2012 yılında Yukarı Peçenek ve Tatlar'da yapılan kurs faaliyetleri hakkında şu bilgileri vermiştir:

2012 yılında HEM tarafından Yukarı Peçenek'te açılan iğne oyası kursuna 43, hazır gereçlerle yapılan nakış kursuna 20, I. kademe okuma yazma kursuna 11 kursiyer katılmış, kurslara katılan kursiyerler sertifikalarını almıştır. Bir yere kurs açılabilmesi için, en az 15 kişinin kursu talep etmesi gerekmektedir. Tatlar'da da Halı dokuma kursu açmak istedik, ancak yeterli kursiyer sayısına ulaşamadık. Bu köyler merkezden uzak olduğu için, özel sınıf ortamı ve araç gereç isteyen kursları buralara açma imkânımız yok. Elimizden geldiğince köylerdeki yetişkinlerin taleplerine cevap vermeye çalışıyoruz.

Herhangi bir kursa katılan toplam 49 (%52.7) yetişkine sorulan “Katıldığınız kursa, kurs bitene kadar devam ettiniz mi?” sorusuna yetişkinlerin, yaklaşık %70'i (n=30) kurs bitene kadar kursa devam ettiğini, %38.7'si (n=19) başladığı kursu bıraktığını, zamansızlık, köy işlerinin yoğunluğu, aile baskısı gibi nedenlerle kursa devam edemediğini belirterek yanıtlamışlardır.

Yetişkinlere yöneltilen “Kendinizi geliştirmek ve bir beceri elde etmek ister misiniz?” sorusunu, yetişkinlerin %88'i (n=82) kendilerini geliştirmek ve bir kursa gitmek istediklerini ifade ederek yanıtlamışlardır. Bu durumda, köylerde yaşayan yetişkinlerin genelinin kendilerini geliştirmek, herhangi bir alanda kursa katılmak istedikleri söylenebilir.

Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin katılmak istedikleri kursların dağılımı çizelge 34'te verilmiştir.

Çizelge 34. Görüşülen Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Katılmak İstedikleri Kursların Dağılımı

Seçilen Kursların Adları	f	%
İğne Oyası	43	46.2
Meslek Edindirme	39	41.9
Ana-baba Eğitimi	22	23.7
Biçki Dikiş	19	20.4
Tarım ve Hayvancılık	17	18.3
Bilgisayar	16	17.2
Yabancı Dil	13	14.0
Halı Kilim Dokuma	12	12.9
Okuma Yazma	6	6.5
Halk Oyunları	6	6.5
Diğer	7	7.5
Tüketici Hakları	-	-

*Yüzdelere, seçeneklerin seçilme yüzdesidir.

Yukarı Peçenek ve Tatlar arasında belirgin bir fark görülmediğinden çizelge 34'te toplam veriler gösterilmiştir. Yetişkinlerin katılmak istedikleri kursların dağılımını gösteren çizelge 34'e bakıldığında, kursların tercih edilme sıklığına göre, yetişkinlerin %46.2'sinin (n=43) iğne oyası, %41.9'unun (n=39) meslek edindirme, %23.7'sinin (n=22) ana-baba eğitimi, %20.4'ünün (n=19) biçki dikiş, %18.3'ünün (n=17) tarım ve hayvancılık, %17.2'sinin (n=16) bilgisayar, %14'ünün (n=13) yabancı dil, %12.9'unun (n=12) halı dokuma kurslarını tercih ettikleri görülmektedir. Yetişkinlerin tercih ettikleri kurs alanları çeşitlilik göstermektedir. Tüketici hakları kursuna katılmak isteyen kimsenin olmayışı, yetişkinlerin bu kursun içeriğini yeterince bilmediklerinden ya da önemli görmediklerinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

"Kurslar nerede verilirse, kursa katılırsınız?" sorusuna verilen yanıtlarda, yetişkinlerin %77.3'ü (n=68) evine yakın bir yerde, kursa gitmeyi tercih ettiğini, %22.7'si (n=20) ise kursların yerinin kendisi açısından fark etmeyeceğini, köy dışında bulunan bir kursa da gidebileceğini belirtmiştir.

"Halk Eğitim Merkezi kurslarının size yeterince ulaştığını düşünüyor musunuz?" sorusunu yetişkinlerin %84.8'i (n=78) "hayır" şeklinde, %15.2'si

(n=15) “evet” şeklinde yanıtlamıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, Halk Eğitim Merkezi kurslarının Yukarı Peçenek ve Tatlar’da yaşayan yetişkinlere yeterince ulaşmadığı söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan toplumsal, ekonomik, kültürel değişme, siyasal yapıya ve yetişkinlerin ortaya çıkan eğitim gereksinimlerine ilişkin sonuçlara, sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Sonuç

Araştırma bulgularına dayalı sonuçlar dört başlık altında özetlenmiştir.

1.Toplumsal Değişmeye İlişkin Sonuçlar

Toplumsal değişme başlığı altında görüşülen yetişkinlerin nüfus ve aile yapısı, etnik köken, eğitim, sağlık durumlarına ilişkin sonuçlar verilmiştir.

- 1) Nüfus ve aile yapısı yönünden, bu araştırmaya katılan yetişkinlerin Yukarı Peçenek'te yaklaşık yarısı 18-34 yaş grubunda yer alırken, Tatlar'da ise çoğunluğu 35-44 yaş grubunda yer almaktadır. Araştırmaya katılanların çoğunluğu genç ve orta yetişkin grubundadır. Medeni durum yönünden, her iki köyde de evli yetişkinlerin oranı bekâr ve boşanmışlara göre daha fazladır. Her iki köyün yarısı iki çocuk, yarısı üç ve daha fazla çocuk sahibidir. Buna karşılık köylerin nüfus artışı hızı yüksek değildir.

- 2) Köylerdeki yetişkinlerin büyük çoğunluğu aile planlaması konusunda bilinçlidir. Yukarı Peçenek ve Tatlar'da aile planlaması yapan 54 yetişkinin büyük bir kısmı aile planlamasının faydasını görmüştür. Yetişkinlerin yarısından fazlası devletin aile planlaması yapmasını yararlı bir uygulama olarak görmektedir. Özellikle genç yetişkinlerin bakacakları kadar çocuk sahibi olmanın önemini daha iyi anladıkları görülmüştür.
- 3) Akraba evliliğinin Tatlar'a göre Yukarı Peçenek'te daha yaygın olduğu görülmüştür. Ancak geçmişe oranlara akraba ile evliliğin giderek azaldığı da göze çarpmaktadır. Tatlar köyü, köy dışından evlenmeye Yukarı Peçenek'ten daha önce başlamıştır. Tatlar'a göre daha çok toprağı bulunan Yukarı Peçenek'te "toprak ele gitmesin" anlayışı etkili olmuş, akraba evliliğini adeta şart koşmuştur. Bu nedenle de Yukarı Peçenek, dışa kapalı bu özelliğini uzun süre devam ettirmiştir. Tatlar Köyü'nde eğitim ve çalışmak amacıyla köy dışına çıkılması, köy dışından evliliği özendirmiştir. Köylerin kırsal özelliğini giderek kaybetmesi, köy dışındaki iletişimin artması, yeni neslin evlilik anlayışını da değiştirmiştir. Akraba evliğı yapan yetişkinler azınlıktadır. Akraba evliliğinin sakıncasını görmeyen yetişkinlerin oranı fazladır. Dolayısıyla köylerde akraba evliliğinin sakıncası fazla görülmemiştir.
- 4) Akrabasıyla birlikte aynı evde yaşayan yetişkinlerin sayısı Yukarı Peçenek'te daha fazladır. Her iki köyde de geniş aile olarak kayınvalide ve kayınpederiyle yaşayanların sayısı çoktur. Köylerin yarısını çekirdek aileler oluştururken, yarısını da geniş aileler oluşturmaktadır. Akralarıyla birlikte aynı evde yaşayan yetişkinlerin de yarısından fazlası ailelerinde kayınvalide, kayınpeder gibi aile büyüklerinin aile reisi olduğunu ifade etmiştir. Aile yapıları yönünden, Tatlar'daki aile yapısı, Yukarı Peçenek'e

göre daha demokratik bir yapıya sahiptir. Bu sonuca ulaşılmasında, Yukarı Peçenek'te geniş ailenin fazla oluşuna bağlı olarak, geniş ailelerde ataerkil yapının hâkim olması da etkili olmuştur.

- 5) Araştırmaya katılan yetişkinlerin yaklaşık yarısı doğduğundan beri köylerde yaşamaktadır. Doğduğundan beri Yukarı Peçenek'te yaşayanların oranı Tatlar'dan fazladır. Bu durumun da nedeni, araştırmaya katılan yetişkinlerin çoğunun kadın olması ve Tatlar'da köy dışından yabancı gelinlerin çoğunlukta olmasıdır.
- 6) Her iki köy de göç alan, bir konumda değildir. Ancak göç verme konusunda Tatlar köyü, köy dışında iş bulma, toprakların azlığı, çocukların eğitimi vb. nedenlerle Yukarı Peçenek'ten daha fazla göç vermiştir. Günümüze kadar iki köyden de birer aile Almanya'ya gitmiş. Ancak fazla kalmadan kesin dönüş yapmıştır. Geçmişten günümüze bir şey değişmemiş, göç eden aile bulunmamaktadır. Araştırmaya konu olan köyler, yurt dışına ilgi göstermemiştir.
- 7) Araştırmaya katılan yetişkinlerin eğitim durumları karşılaştırıldığında, iki köyün de yaklaşık yarısının ilkokul mezunu olduğu, Yukarı Peçenek'te 1 kişinin, Tatlar'da 2 kişinin okuma yazma bilmediği görülmüştür. Buna karşılık, Yukarı Peçenek'te 4, Tatlar'da 6 kişinin eğitiminin lise ve lise üstünde olduğu tespit edilmiştir. Eğitim durumları açısından, her iki köyde lise ve üstü eğitim görmüş yetişkinlerin oranı oldukça düşüktür. Ancak geçmişten günümüze köylerin eğitim durumuna bakıldığında ise, Tatlar köyünün, Yukarı Peçenek'e göre daha yüksek olduğu bilinmektedir. Araştırma sonucunda, Tatlar'da lise ve üstünde tahsil yapmış, hatta milletvekilliği, bakanlık gibi önemli konumlara

gelmiş insanların olduğu da ortaya çıkmıştır. Hasanoğlu Köyü'ne 30km uzaklıkta olan Yukarı Peçenek ve Tatlar'dan Köy Enstitüsü'ne hiç öğrenci gitmemiş, kız öğrencilerin okumasına da engel olunmuştur.

- 8) Yetişkinlerin yüzde yüzü, eğitimin bilgili olmak, cahil olmamak, kültürlü olmak, iyi bir meslek sahibi olmak, yaşam standardını yükseltmek gibi nedenlerle gerekli olduğunu ifade etmişlerdir.
- 9) Yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu çocuklarının eğitim görmek amacıyla köy dışına çıkmasının sakıncası olmadığını belirtmiştir. Çocuklarının eğitim için, köy dışına çıkmasını sakıncalı gören yetişkinlerin yarısı maddi nedenler, yarısı da toplum baskısı ve servisin kaza yapması gibi nedenler ileri sürmektedir.
- 10) Erkek çocuk sahibi 79 yetişkinin yaklaşık tamamı oğullarının; kız çocuk sahibi 67 yetişkinin ise çoğunluğu kızlarının yüksek öğretim görmesini istemektedir. Ancak az da olsa kız çocukları için lise eğitimini yeterli gören yetişkinler de bulunmaktadır. Günümüzde köylerdeki eğitim anlayışının değiştiği, yetişkinlerin çoğunluğunun gerek erkek gerekse kız çocuklarını üniversiteye kadar okutmak istedikleri görülmektedir. Ancak 2 kişinin erkek çocuğunu liseye gönderme isteğine karşılık, 7 kişinin kız çocuğunu liseye kadar okutma isteğinde olması, kız çocuklarının okutulmasına karşı gösterilen direncin az da olsa devam ettiğinin bir göstergesidir.
- 11) Araştırmaya katılan yetişkinlerin yaklaşık tamamı sağlık açısından sosyal güvenceye sahip durumdadır. Yetişkinlerin %36'sı (n=33) da ilk yardım yapmak için evlerinde ecza dolabı olduğunu ifade etmişlerdir.

- 12) Yetişkinler, sağlıkla ilgili sorunlarını çözmek için öncelikle devlete ait kurumları tercih etmektedir. Yetişkinlerin çoğu, sağlıkla ilgili konularda özel kurumlara daha az ilgi göstermektedir.
- 13) Yetişkinlerin büyük bir kısmı sağlığa çok önem verdiğini ifade etmiştir. Her iki köyde de sosyal güvenceye sahip yetişkinlerin fazla oluşu, sağlığa çok önem vermeleri, bu konuda bilinçli olduklarını göstermektedir. Evlerdeki ecza dolabı kullanımının düşük olması da sağlığa verdikleri önemle çelişmektedir. Köylerde sağlıkla ilgili bir kurumun olmayışı, kazalarda, yaralanmalarda ilk yardımın, acil müdahalenin önemini ortaya çıkarmaktadır.

2. Ekonomik Değişmeye İlişkin Sonuçlar

Bu başlık altında, araştırmaya katılan görüşülen yetişkinlerin iş, güç, gelir durumları, toprak mülkiyeti, konut durumu, kullandıkları ev eşyaları, ulaşım araçları, sahip olunan üretim araçları, üretim biçimi ve çeşitliliğine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

- 1) Her iki köyde de yetişkinlerin geçimlerini sağladıkları meslekler içinde ağırlığı çiftçilik oluştururken, bunu işçilik ve serbest meslek grupları takip etmektedir. Köylerde işsizliğin yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Esnafılık ve memurluk yapanlar yok denecek kadar azdır.
- 2) Yetişkinlerin dörtte üçünün ailesinde bir kişi, yarısından azının ailesinde iki ya da daha fazla kişi çalışmaktadır. Ailesinde hiç kimsenin çalışmadığı görülen yetişkinlerin sayısı oldukça düşüktür. Köyde ve köy dışında çalışan işgücü fazladır.

İşgücünün de fazla olmasına da bağlı olarak her iki köyün gelir düzeyleri yüksek, maddi durumları oldukça iyidir.

- 3) Yukarı Peçenek'te ve Tatlar'da yetişkinlerin yarısından fazlasının hiçbir yere borcu bulunmamaktadır. Her iki köyde borcu kişilerin çoğu bankadan, tarım kredi kooperatifleri, hayvancılığı destekleme, geliştirme fonlarından borç almıştır. Şâhısa borcu olan azdır. Buradan yola çıkılarak köylülerin büyük çoğunluğunun çalışkan oldukları, borç yapmayan sevmedikleri, peşin parayla alışveriş yaptıkları sonucuna ulaşılmaktadır.
- 4) Yukarı Peçenek ve Tatlar'da toprak sahipliği ve toprağı işleme yöntemi konusunda belirgin bir farkın olmadığı görülmüştür. Yetişkinlerin büyük bölümü toprak sahibidir. Toprak sahibi yetişkinlerin çoğu toprağının tamamını kendisi işlemektedir. Toprağının tamamını ya da bir kısmını kiraya, ortakçıya verenlerin sayısı azdır. Köylerde az da olsa hiç toprağı bulunmayan yetişkinlerde bulunmaktadır.
- 5) Sahibi olduğu toprağın dışında başkasının toprağını işlemeyen Yukarı Peçenek'te 45 kişi varken, Tatlar'da 15 kişi bulunmaktadır Yukarı Peçenek'in toprak büyüklüğü Tatlar'dan fazla olduğundan, Tatlar'da başkasının toprağını işleyen çiftçilerin sayısı daha çoktur.
- 6) Konut sahipliği yönünden, yetişkinlerin çoğunluğu kendilerine ait konutlarda yaşamaktadır. Kendisine ait bir konutu olmayan yetişkinler ise akrabalarına ait konutlarda yaşamaktadır. Yukarı Peçenek'te 5 yetişkinin ise köyde kirada oturduğu tespit edilmiştir.

- 7) Evlerin türüne bakıldığında, köylerde evlerin büyük bir kısmı betonarmedir. Köylerde az sayıda kerpiç ve ahşap binalar da bulunmaktadır.
- 8) Evlerin kat sayısı karşılaştırıldığında Yukarı Peçenek'in kat sayısı Tatlar'dan fazladır. Her iki köyde de bir katlı ev sayısı, geçen zaman içinde oldukça azalmıştır. Oda sayısı yönünden, her iki köyde evlerin çoğunda dört ve daha fazla oda bulunmaktadır. Köylerde yaşayan geniş ailelerin de çokluğu düşünüldüğünde, köy halkının çoğu en az dört odalı geniş evleri tercih etmektedir.
- 9) Evlerin hepsinde mutfak, banyo, tuvalet varken, yarısından fazlasında bir adet banyo bulunurken, bir kısmında da iki adet banyonun olduğu görülmektedir. Biri Yukarı Peçenek'te, biri Tatlar'da olmak üzere iki kerpiç evde tuvaletin, evin dışında bulunduğu tespit edilmiştir. Evlerin altında, birinci katında, köylünün ihtiyaçlarını karşılayacak garaj, süthane, ahır, kiler vb. bölümler bulunmaktadır. Bu durumda her iki köyde betonarme yapıların arttığı, sağlıklı konut yapımı konusunda, yetişkinlerin bilinçlendiği, konutların modernleştiği ortaya çıkmaktadır.
- 10) Yetişkinlerin üçte ikisinin evinde atadan kalan çanak, çömlek, halı, kilim gibi ev eşyaları bulunmaktadır. Köylerde, geçmişin izleri, kültürü, kentlere oranla daha iyi korunmaktadır. Atadan kalan ev eşyaları sayesinde de köyün geçmişinin, kültürünün, tarihi değerlerinin kuşaktan kuşağa geçmesi, korunması sağlanmaktadır. Dolayısıyla, ulaşılan bu sonuç, köylerin geçmişten günümüze kültürel ve tarihi değerleri yaşatmadaki rolünü yansıtmaları bakımından çok önemlidir.
- 11) Köy evlerinin hepsinde modern eşyalar kullanılmaktadır. Bütün evlerde televizyon, buzdolabı bulunmaktadır. Evlerin yaklaşık

yarısında bulaşık makinesi vardır. Dikiş makinesi kullanımı da yaygındır. Bilgisayar, internet, yazıcı gibi elektronik ve bilişim araçlarının kullanımının yeterince yaygınlaşmadığı görülmektedir. Köylülerin en az kullandıkları eşya klima, vantilatör türünde, yaz mevsiminde gerek duyulan serinlik verici eşyalardır. Klima kullanımının az olmasının nedeni yaz aylarında köyün kente göre daha serin olmasıdır.

- 12) Yetişkinlerin bir çoğu ulaşım aracı olarak otomobil kullanmaktadır. Ayrıca, yetişkinlerin yaklaşık yarısında ise tarım, inşaat ve nakliye sektöründe gelir sağlamak amacıyla kullandıkları kamyon, kamyonet, traktör, iş makinesi (kepçe) türünde motorlu taşıtlar bulunmaktadır. Her iki köyde, köy dışına ulaşım sağlamak için otomobilin yanında, köylere günde 9 sefer düzenleyen belediye otobüsü de eşit oranda kullanılmaktadır. Köylerde alışveriş yapacak hiçbir yerin, küçük bir bakkalın bile olmadığı, acil ihtiyaç halinde en yakın hastanenin 15-20km uzaklıkta olduğu düşünüldüğünde, köyler için ulaşım araçlarının ne denli önemli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır.
- 13) Yetişkinlerin tarım ve hayvancılıkta modern tarım üretim araçlarını kullandıkları görülmektedir. Çiftçilikle uğraşan yetişkinlerin çoğunda traktör ve pulluk (toprak sürme aleti), mibzerin (tohum ekme aleti) olduğu göze çarpmaktadır. Hemen her çiftçide traktör, pulluk, mibzer vb. tarım araçları bulunurken sadece hasat zamanı tarladaki ürünü biçmek için kullanılan biçerdöver az kullanıldığından biçerdöver sahipliği yaygın değildir. Köylüler biçerdöver ihtiyaçlarını kiralama yoluyla karşılamaktadır. Buna karşılık bağ bahçede hala az da olsa kullanılan el aletleri çapa, tırpan, yaba, tırmık vb. çiftçilerin birçoğunda bulunmaktadır. Hayvancılıkla uğraşan yetişkinlerin yaklaşık yarısında yayık bulunmaktadır. Hayvancı yetişkinler

arasında süt sağma makinesinin kullanımı yaygın değildir. Küçük aile işletmelerinde, az sayıda hayvanın bulunması nedeniyle sütün elle sağımı tercih edilmektedir.

- 14) Tarımla uğraşan Yukarı Peçenekli ve Tatlarlı yetişkinlerin tarımda kullandıkları üretim araçları yönünden modernizasyonu büyük ölçüde sağladıkları halde, yöntem olarak atalarından gördükleri geleneksel yöntemle tarım yapmaktadır. Modern yöntemleri kullanarak tarım yapanların sayısı oldukça düşüktür.
- 15) Köylülerin en fazla yetiştirdikleri, besledikleri hayvan türleri sırasıyla tavuk, inek, köpek, buzağı ve danadır. Dolayısıyla, köylerde en fazla kümes hayvanı, inek, dana, buzağı yetiştirilmektedir. Güvenliği sağlamak için bahçesinde köpek besleyenler de fazladır. Köylerde yaşayan yetişkinler, hayvanlardan elde ettikleri süt, yoğurt, tereyağı, yumurta vb. ürünlerle hem kendi ihtiyaçlarını karşılamakta hem de bu ürünleri satıp gelir elde etmektedir. Köylerde az oranda koyun ve kuzunun olması, büyükbaş hayvancılığın, küçükbaşa göre daha çok tercih edildiğini göstermektedir. Ayrıca, günümüzde eskiden yapılan at, manda, keçi yetiştiriciliği de kalmamıştır. Tatlar köyünde sadece bir aile arıcılık yapmakta, Yukarı Peçenek'te sadece bir aile keçi beslemektedir. 51 hayvancı yetişkinin çoğunluğu hayvanlarına suni dölleme yaptırdıklarını ifade etmişlerdir.
- 16) Yetişkinlerin yarısı yetiştirdikleri, ürettikleri ürünleri satmak için piyasayı izlemektedir. Piyasayı izlediğini ifade yetişkinlerin çoğunluğu, köy dışından kişilere danışarak satmak istedikleri ürünün piyasasını izlediklerini belirtmişlerdir. Yetişkinlerin çoğu yetiştirdikleri ve ürettikleri ürünlerden buğdayı, arpayı Çubuk Pazarı'nda, Çubuk Ülker Fabrikası'nda satmayı tercih ederken;

süt ve süt ürünlerini, Karapürçek ve çevresine, süt birliğine; meyve sebzeyi, Karapürçek'teki marketlere, pazarcılara satmayı tercih etmektedir.

- 17) Herhangi bir kooperatif, dernek, sendika vb. üye olan yetişkinlerin oranı oldukça düşüktür. Kooperatif üyesi olan bir grup yetişkinin üyesi oldukları kooperatifler şunlardır: Sincan Ziraat Odaları Birliği, Tarım Kredi Kooperatifi, Tatlar Birlik Kooperatifi, Kayaş Tarım Kredi Kooperatifi. Dolayısıyla, köylerdeki yetişkinlerin özellikle kooperatifleşme konusunda örgüt bilinci yetersizdir.

3. Kültürel Değişme ve Siyasi Yapıya İlişkin Sonuçlar

Bu başlık altında, önderlik ve köy yönetimi, kitle iletişim ve bilişim araçlarından yararlanma, boş zamanların değerlendirilmesi, gelenek, görenekler, siyasi yapı ve inançlara ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

- 1) Köydeki önderlik ve siyasi yapı açısından, köylere yenilik getiren önderlerin varlığı sorgulandığında, tüm yetişkinlerin üçte biri köyllerine yenilik getiren kişilerin olduğunu düşünmektedir. Her iki köyde, yenilikçi önderlerin olduğunu düşünmeyen yetişkinlerin sayısı fazladır. Köylerde, daha fazla yenilikçi, doğal öndere ihtiyaç vardır.
- 2) Gerek Yukarı Peçenek'te gerekse Tatlar'da en çok muhtarın sözü geçmektedir. Yukarı Peçenekli yetişkinler muhtardan sonra sırasıyla imam, dernek başkanı, zengin köyllülerin sözünün geçtiğini düşünmektedir. Tatlarlı yetişkinlerin 18 tanesi muhtarın sözünün geçtiğini, 3 tanesi imamın sözünün geçtiğini düşünmektedir. Tatlar'da, Yukarı Peçenek'ten farklı olarak, 10 kişi ise köyde "hiç kimsenin sözünün geçmediğini"

düşünmektedir. Halkın oylarıyla işbaşına gelen muhtarların liderlik özelliği, köyün yönetimini de olumlu yönde etkilemektedir. Yukarı Peçenek'te muhtardan sonra liderlik özelliği taşıyan başka kişiler (dernek başkanı, öğretmen, zengin köylü vb.) de bulunmaktadır. Buna karşılık, Tatlar'da "hiç kimsenin sözünün geçmediğini" düşünen yetişkinlerin olması Tatlar'da, lider sayısının Yukarı Peçenek'ten az olduğunu göstermektedir.

- 3) Peçenekli yetişkinlerin sırasıyla en saygın ilk dört kişi olarak muhtar, imam, dernek başkanı ve öğretmeni seçmiş; Tatlarlı yetişkinler ise muhtar ve imamı saygınlık gören kişiler arasında ilk iki sırada seçmiştir. Öte yandan Tatlar'daki yetişkinlerin bir bölümü "hiç kimsenin saygınlık görmediğini" düşünmektedir. Tatlar'da köyde liderin olmadığını, hiç kimsenin saygınlık görmediğini düşünen bir grup yetişkin bulunmaktadır.
- 4) Köylerinde itibar gören, sayılan kimseler olduğunu belirten toplam 83 yetişkinin yaklaşık dörtte üçü muhtar, imam ve öğretmenin itibar görmesinin nedenini, resmi kişiliklerine ve eğitim durumlarına bağlamış, dörtte biri de yaptıkları hizmetlere bağlamıştır. Bu durumda iki köy karşılaştırıldığında her iki köyün yetişkini de, köye hizmet getiren, devleti temsil eden, muhtar, imam, öğretmen gibi kişilere daha çok itibar etmektedir. Diğer taraftan, Yukarı Peçenek'te sivil toplum örgütünün başındaki Peçenek Köyü, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nin başkanının da dernek başkanı olarak yaptığı hizmetlerden dolayı kazandığı saygınlık Tatlar'dan fazladır.
- 5) Yetişkinlerin çoğu sorunlarını ifade etmiştir. Yukarı Peçenek'teki 48 yetişkin; Tatlar'da 27 yetişkin köyün sorunları olduğunu düşünmektedir. Yukarı Peçenek'te köyün sorunlarını bilmeyen 12 yetişkinin bulunmasına karşılık Tatlar'da bütün yetişkinler, köyün

sorunlarını bilmektedir. Tatlar'daki yetişkinlerin köylerinin sorunları konusunda farkındalık düzeyleri daha yüksektir. Yukarı Peçenek'te yetişkinler, öncelikle köyün ulaşımı ile ilgili sorunlar yaşamakta, sağlıkla ilgili bir kurumun ve ortaokulun olmayışından şikâyet etmektedir. Tatlar'da ise, yetişkinlerin en önemli sorunlarını ulaşım imkânlarının yetersizliği, imar ve doğalgazın olmayışı oluşturmaktadır.

- 6) Yetişkinlerin kitle iletişim aracı radyodan yararlanma düzeyi değerlendirildiğinde, radyoyu ara sıra dinleyen yetişkinlerin sayısı fazladır. Radyoyu ara sıra ve sürekli dinleyen yetişkinler arasında radyodan müzik dinleyenler ve tüm yayınları takip edenler eşit orandadır, az sayıda yetişkin ise radyoyu haber dinlemek için kullanmaktadır. Yetişkinlerin çoğunluğu ara sıra televizyon izlerken, yaklaşık dörtte biri televizyonu sürekli izlemektedir. Yetişkinlerin televizyonda en çok izledikleri yayın türleri değerlendirildiğinde, en çok izlenen programlar sırasıyla dizi-sinema, haberler, dini programlar, belgesel, kadın programları, açikoturum tartışma, eğitim programlarıdır. Yetişkinler, televizyondan daha fazla yararlanmaktadır. Televizyonda, yetişkinlerin en çok izlediği yayın türünü dizi- sinema oluşturmaktadır. Eğitim programlarından yararlandığını belirten yetişkinlerin sayısı oldukça düşüktür.
- 7) Düzenli gazete okuyan yetişkinlerin sayısı azdır. Yetişkinlerin internetten yararlanma durumları değerlendirildiğinde, internetten yararlanan yetişkinlerin oranı düşüktür. İnternet kullanan toplam 28 yetişkinin yarısı interneti yeni bir şeyler öğrenmek için kullanırken, yarısı haber almak ve çocuklarının ödevlerini araştırmak için kullanmaktadır. Bilişim teknolojisinden yararlanma açısından köylerde henüz bilgisayar, internet kullanıcılığının yeterince yaygınlaşmadığı görülmektedir. 48 kişinin evinde

bilgisayar olmasına karşın, 28 kişinin evinde internet bulunmaktadır. Yetişkinlerin, internetin günlük hayattaki önemi ve eğitici yönü konusunda yeterince bilinçli olmadıkları ortaya çıkmıştır.

- 8) Boş zamanları değerlendirme durumları göz önüne alındığında, yetişkinler boş zamanlarını sırasıyla televizyon izleyerek, el işi, el becerileri yaparak, kitap okuyarak ve gezerek değerlendirmektedir. Köylerde boş zamanlarını sosyal etkinliklerle, tiyatroya, sinemaya giderek değerlendiren yetişkinlere rastlanmamıştır. Zamanını kahvehaneye giderek geçiren yetişkin erkeklerin de olmadığı, zaten köylerde kahvehanenin de bulunmadığı bilinen bir gerçektir.
- 9) Köylerdeki gelenek ve göreneklerin yetişkinler üzerindeki etkisi hakkında, yetişkinlerin az bir bölümü köylerde günümüzde giderek azalan gelenek göreneklerin yaşamını olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir. Gelenek ve göreneklerden olumsuz yönde etkilendiğini ifade eden 16 yetişkin gelinin kaynanası ile birlikte oturması geleneğinden şikâyetçi olan, “Kaynanam olmasa, köyde durmam, şehre giderim.” diyen yetişkinler bulunmaktadır. Köylerde geniş ailelerde yaşayan birçok gelin, köydeki bu gelenek yüzünden, kaynanası ile bir arada yaşamak zorunda kalmaktadır. Günümüzde, köylerdeki gelenek ve görenekler giderek azalmaktadır. Tam tersine, köydeki gelenek ve göreneklerin azalmasından şikâyetçi olan yetişkinler de vardır. Özellikle orta yaş ve üzerindeki yetişkinler, köylerinin eskisi gibi gelenek ve göreneklerine bağlı olmadığından, gitgide şehre benzemeye başladıklarından yakınmakta, eski düğünlere, komşuluklara, imeceyle yapılan işlere özlem duymaktadır.

- 10) Siyasi yapılarına ilişkin sonuçlara göre, yetişkinlerin yaklaşık tamamı seçimlerde oy kullanmaktadır. Seçilmede oy kullandığı ifade eden toplam 91 yetişkinin büyük çoğunluğu oy vereceği partiyi kendi kararıyla seçmektedir. Gerek Yukarı Peçenek, gerekse Tatlar'da yaşayan yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu seçimlerde oy kullanma bilincine sahiptir. Yetişkinler, vatandaşlık görevlerinden olan seçme haklarını kimsenin etkisi altında kalmadan özgürce kullanmaktadır.
- 11) Yetişkinlerin dini inanç yönünde, dini görevlerini yerine getirme durumlarına bakıldığında dini görevlerini düzenli olarak yerine getiren yetişkinlerin sayısı fazladır. Yetişkinlerin batıl inançlara inanma durumları değerlendirildiğinde ise, yetişkinler en fazla nazara, kırık çıkıkçıya inanmaktadır. Kırık çıkıkçıya inanan 12 yetişkinin olması, günümüzde bile kırık çıkıkçı inanışının varlığını koruduğunu göstermektedir. Öte yandan, köylerde, koca karı ilaçları, medyum, falcı, kurşun döktürme, üfürükçüye inanmayan batıl inancı olmayan yetişkinler de bulunmaktadır. Eskiye nazaran, kırsalda batıl inançlar azalmaya ve hatta yok olmaya başlamıştır. Batıl inanca sahip olmayanların yüksek oluştunda sağlık kuruluşlarına ulaşımın kolaylaşması, kırsalın dine dayalı yapısı ve dinin batıl inançların karşısında olması, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması gibi nedenler de etkili olmaktadır. Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerindeki yetişkinlerin büyük bir bölümünün dini görevlerini düzenli olarak yerine getirmesi, dini inançlarının yüksek olması, buna karşılık batıl inançlarının zayıf olması, kırsalın geleneksel dine dayalı yapısıyla örtüşmektedir. Adı geçen köylerde dini yapının korunmasının, toplumsal değişme, gelişme, modernleşme yönünde olumsuz bir etkisi yoktur.

4. Yukarı Peçenek ve Tatlar Köyleri Yetişkinlerinin Eğitim Gereksinimlerine İlişkin Sonuçlar

Bu başlık altında, okuma-yazma ve temel eğitim, mesleki eğitim, aile ve yurttaşlık eğitimi, sosyal ve kültürel eğitim gereksinimlerine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

- 1) Yukarı Peçenek'te yetişkinlerin yarısı aldıkları temel eğitimi yeterli ya da kısmen yeterli bulurken; Tatlar'da aldıkları temel eğitimi yeterli ya da kısmen yeterli bulan yetişkinlerin sayısı çok düşüktür. Yukarı Peçenekli yetişkinlerin yarısı, Tatlar'daki yetişkinlerin ise yaklaşık dörtte üçü örgün eğitimleri sırasında aldıkları temel eğitimi yetersiz bulmaktadır. Köylerdeki yetişkinlerin büyük çoğunluğunun, örgün eğitimin eksiklerini giderecek, okuma yazma ve temel eğitim gereksinimleri bulunmaktadır.
- 2) Köylerde çiftçilikle uğraşan yetişkinlerin çoğu atadan kalma yöntemlerle tarım yapmaktadır. Buna karşılık, çalışma grubunda yer alan Yukarı Peçenek ve Tatlar'daki yetişkinlerin çok azı çiftçilik eğitimi almak istemektedir. Her iki köy halkının tamamına yakınının tarımla uğraştığı, bir kısmının geçimini yalnızca çiftçilikten sağladığı düşünüldüğünde yetişkinler çiftçilik eğitimine, son derece az ilgi gösterilmektedir.
- 3) Yetişkinlerin yarısından fazlası ailesinde kadınların söz hakkı olduğunu düşünmektedir. Kırsal yerlerde, eskiye oranla kadınların değeri artmış, kadınlar daha fazla söz sahibi olmaya başlamıştır. Ailelerinde kadınların söz hakkının olmadığını ya da kısmen olduğunu belirten 36 yetişkinin büyük bir kısmı geniş ailede yaşamaktadır. Dolayısıyla geniş ailedeki ataerkil yapı, kadınların ailedeki söz hakkını kısıtlamaktadır.

- 4) Çekirdek ailenin yaygınlaştığı köylerde, anne ve babaların çoğunluğu çocuklarının yetiştirilmesinde söz sahibidir. Yetişkinlerin üçte birinde, çocukların eğitiminden sadece anne sorumludur. Babalar, çocuklarına, işleri yüzünden yeterince zaman ayıramamaktadır. Diğer yandan, geniş ailelerde ise, aile büyükleri, çocukların yetiştirilmesinde ağırlığını korumaktadır. Anneler, evdeki nine ve dedelerin çocuk üzerindeki korumacı, toleranslı tutumları nedeniyle anneler, çocuklarını istedikleri gibi yetiştirememekten şikâyetçi olmaktadır.
- 5) Tarım ve hayvancılığın yapıldığı köy ortamında, yetişkinlerin dörtte üçünün ailesi sağlıklı beslenmektedir. Yetişkinlerin doğal, sağlıklı yiyeceklere ulaşma olanaklarının kentten fazla olması da sağlıklı beslenme üzerinde etkili olmaktadır. Bu anlamda yetişkinlerin çoğunluğu, sağlıklı beslenme konusunda bilinçlidir. Ayrıca, köylerde yiyecek alışverişi yapacak bir market, bakkal vs. olmayışı özellikle çocukların sütün, yoğurdun, meyve, sebzenin bol olduğu bir ortamda yapay, endüstri ürünü yiyeceklere ulaşmasını kısmen de olsa önlemektedir.
- 6) Yetişkinlerin tamamına yakını devlete karşı görevlerinin bilincinde ya da kısmen bilinçli olduklarını ifade etmişlerdir. Görüşülen yetişkinlerin büyük çoğunluğu vergilerini zamanında ödemektedir. Bir kamu kurumunda (valilikte, kaymakamlıkta, belediyede vs.), işleri olduğunda, yetişkinlerin çoğu işlerini kendileri bizzat giderek yapmayı tercih etmektedir. Yetişkinlerin çoğunluğu, demokratik, devlete karşı görevlerinin farkında, sorumluluk sahibi bir yurttaş olarak vergilerini zamanında ödemekte, seçme hakkını özgürce kullanmakta, devletle olan sorunlarını kendi girişimleriyle çözmekte, haklarını büyük ölçüde aramaktadır. Bu anlamda, köylerdeki yetişkinlerin çoğunluğu, yurttaşlık bilincine büyük ölçüde sahiptir.

- 7) Görüşülen yetişkinlerin hemen hemen hepsi kendilerini geliştirmek ve bir kursa gitmek istemektedir. Bu durumda, köylerde yaşayan yetişkinlerin geneli, kendilerini geliştirmek, herhangi kursa giderek, bir eğitim alma ihtiyacı hissetmektedir. İki köy karşılaştırıldığında, Tatlar'da herhangi bir kursa katılıp yetişkin eğitimi alan yetişkinlerin oranı Yukarı Peçenek'e göre daha düşüktür. Bu durumun nedeni, Yukarı Peçenek'in nüfusun fazla olması, Halk Eğitim Merkezi'nin köyde kurs açılması için gerekli kursiyer talebini kolaylıkla karşılamasıdır. Tüm yetişkinlerin yaklaşık yarısı herhangi bir kursa, yetişkin eğitimine katılmıştır. Herhangi bir kursa katılan toplam 44 yetişkin dikiş, nakış, kumaş boyama, iğne oyası, konserve yapımı ve Kur'an kurslarına katılmıştır. Herhangi bir kursa katılan yetişkinlerin çoğunluğu kurs bitene kadar kursa devam etmiştir. Başladığı kursu bırakan 19 kişi, köydeki işlerin çokluğu, zamansızlık, aile baskısı gibi nedenlerle kursu yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. Köylerde açılan Halk Eğitim merkezi kurslarına daha çok kadınlar ilgi göstermektedir.
- 8) Yetişkinlerin katılmak istedikleri kursların dağılımına bakıldığında, kursların tercih edilme sıklığına göre, iğne oyası, meslek edindirme (terzilik, kuaförlük, ateşçilik gibi meslekler ağırlıkta), ana-baba eğitimi, bıçki dikiş, tarım ve hayvancılık, bilgisayar, yabancı dil, halı dokuma kurslarını tercih ettikleri görülmektedir. Yetişkinlerin tercih ettikleri kurs alanları çeşitlilik göstermektedir. Tüketici hakları kursuna katılmak isteyen yetişkin bulunmamaktadır. Bunun nedeni, bilinçli tüketicilik kursu hakkındaki bilgilerini yeterli bulmaları ve bilinçli tüketici olduklarını düşünmeleridir.
- 9) Yetişkinlerin çoğu evine yakın bir yerde kursa gitmeyi tercih etmektedir. Kursların yerinin kendisi açısından fark etmeyeceğini,

köy dışında da bir kursa gidebileceğini yetişkinlerin sayısı azdır. Köylerin ulaşımının özellikle kış aylarında zorlaştığı, zaman zaman durma noktasına geldiği düşünüldüğünde yetişkinlerin, köy dışında, şehir merkezinde açılacak kurslara katılmaları zorlaşmaktadır. Bu yüzden, yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu, yetişkin eğitimi alanında açılacak kursların köylerinde açılmasını tercih etmektedir.

- 10) Yetişkinlerin büyük çoğunluğu Halk Eğitim Merkezi kurslarının kendilerine yeterince ulaşmadığını düşünmektedir. Halk Eğitim Merkezi kursları Yukarı Peçenek ve Tatlar'da yaşayan yetişkinlere yeterince ulaşmamaktadır.
- 11) Toplumsal değişme sürecinde, eğitim gereksinimleri ile ilgili sonuçlar değerlendirildiğinde, köylerde eskiden beri süregelen özellikle de kız çocuklarının temel eğitimde fırsat eşitliğinin olmayışı, tarım ve hayvancılık faaliyetleri bahanesiyle ihmal edilen köy ilkokullarında yeterince eğitim öğretim yapılamayışı gibi nedenlerle köylerdeki yetişkinlerin okuma yazma ve temel eğitim eksikleri, gereksinimleri ortaya çıkmaktadır. Özellikle kadınların kuaförlük, terzilik vb. mesleki eğitimler alarak çalışma hayatına aktif bir şekilde katılmak, köy dışına açılmak istedikleri, mesleki eğitim gereksinimlerinin olduğu belirlenmiştir. Köydeki geleneksel aile yapısı içinde kadının ailedeki yerinin sağlamlaştırılması, çocuklarının eğitiminde daha etkin rol üstlenmesi, aile içi iletişimin artırılması, aile ve evlilik kurumunun güçlendirilmesi ile ilgili becerilerin kazandırılması için aile eğitimi gereksinimleri olduğu da görülmektedir. Yetişkinlerin genelinin vergileri zamanında ödeme, seçimlerde oy kullanma gibi vatandaşlık hak, görevleri ve sorumlulukları konusunda bilinçli oldukları anlaşılmaktadır. Ancak sendika, dernek kooperatif gibi sivil toplum örgütlerinde görev alma, karar verme sürecine etkin

katılım, demokratik hakların aranması gibi siyasal ve yurttaşlık eğitimi konularında gizli eğitim gereksinimlerinin olduğu fark edilmektedir. Yukarı Peçenek ve Tatlar yetişkinlerinin büyük çoğunluğu yetişkin eğitimi ile ilgili kurs ve eğitim etkinliklerine uygun zamanda ve yaşadıkları ortamda düzenlenmesi koşuluyla katılmak istemektedir. Bu anlamda köylerdeki yetişkinlerin bir arada bulunabilecekleri, sosyal ilişkilerini artıracabilecekleri, boş zamanlarını değerlendirebilecekleri kültür, sanat, spor ortamının bulunmayışı da sosyal ve kültürel eğitim gereksinimlerini artırmaktadır.

Öneriler

Öneriler uygulamaya ve araştırmaya yönelik öneriler olmak üzere iki başlık halinde verilmiştir.

A) Uygulamaya Yönelik Öneriler

- 1) Milli Eğitim Bakanlığı, Halk Eğitim Merkezleri, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, belediyeler, üniversiteler ve çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından köy halkının eğitim gereksinimlerini karşılayacak kurslar açılmalı, seminerler, konferanslar düzenlenmelidir. Özel kuruluşlar, dernekler, vakıflar ve vatandaşların halk eğitimi faaliyetlerine ilişkin bilgi eksikliğini giderecek önlemler ele alınmalı, bu konuda yazılı ve görsel basında programlar yapılmalı, halk eğitimi ihtiyaçlarına ilgi çekilmelidir.
- 2) Köylerdeki yetişkinler için önemli bir katılma engeli olan ulaşım engeli kaldırılmalıdır. Yetişkin eğitime yönelik faaliyetler

düzenlenirken, eğitim hizmetleri ya köy halkının ayağına götürülmeli, ya da en yakındaki eğitim alanlarına taşınmalı olarak yetişkinlerin katılımı sağlanmalıdır. Bir başka katılma engeli de, Halk Eğitim Merkezi'nin kurslarının programının kent merkezindeki yetişkinlere yönelik hazırlanmış olması, yapılan planlamanın kırsalda yaşayan yetişkinlere uygun olmayışıdır. Kırsal alandaki yetişkinlerin kurslara devamını sağlamak için kırsal yetişkin eğitimi programları hazırlanmalıdır. Bu kırsal yetişkin eğitimi programları hazırlanırken eğitim ihtiyaçları saptanmalı, eğitimin süresi tarım faaliyetlerinin yapıldığı aylar dikkate alınarak belirlenmelidir.

- 3) Yetişkinlerin istekleri doğrultusunda meslek edindirme, biçki dikiş, halı dokuma, ana baba eğitimi, tarım ve hayvancılık, bilgisayar, yabancı dil vb. kurslar açılmalı, yetişkinlerin ihtiyaçları karşılanmalı, yetenekleri ortaya çıkarılmalıdır. Okuma yazma ve temel eğitime yönelik eğitimlere de önem verilmelidir. Okuma yazma eğitime ihtiyacı olan orta yaş ve üstündeki yetişkinlerin okuma yazma kurslarına katılımını sağlamak için mekân unsurunu ortadan kaldıracak yöntemler uygulanmalı, kursiyerin ayağına giden gezici öğretmenler tarafından "tarlada" bile okuma yazma öğretimi amaçlanmalıdır. Yine, Temel eğitimlerini de yetersiz bulan yetişkinler için de bu eksiklerini gidermeye yönelik eğitsel çalışmalar yer ve zaman kısıtlaması olmadan yapılmalıdır. Halk Eğitim merkezleri, köylerde mesleki eğitime ağırlık vermeli, yetişkinlerin isteği doğrultusunda kadınlar için terzilik, kuaförlük, bebek bakıcılığı, çinçilik, seramik yapımı, kolye-takı tasarımı gibi açmalı, köylerdeki yetişkinlerin katılımını sağlayacak tedbirler almalıdır. Kurslar yoluyla özellikle kadınların elde ettikleri becerileri değerlendirebilecekleri istihdam alanları da yaratılmalı, meslek edindirme eğitimleri ile kadınların aile ekonomisine katkıları sağlanmalıdır. Erkekler için de ilgili kurumlar tarafından

mobilyacılık, arıcılık, kalorifer ateşçiliği, ziraat ve hayvancılık vb. kurslar açılmalı, mesleki yönden bilgi, beceri kazandırılmalıdır. Yetişkinlere yönelik çocuk bakımı ve eğitimi, sağlıklı beslenme, aile içi iletişim, ana baba eğitimi, bilinçli tüketicilik konularında da eğitimlere yer verilerek bu alandaki eksikleri giderilmelidir.

- 4) Yetişkinlerin boş zamanlarını televizyon izleyerek değerlendirdikleri göz önünde tutulmalı, televizyondaki eğitsel programlardan yararlanmaları sağlanmalı. Yetişkinler, “Eleştirel Medya Okuryazarlığı” seminerleri ile televizyonun eğitsel yönü konusunda bilinçlendirilmelidir.
- 5) 1980’den sonra, köylerde yapılan tarım ve hayvancılık faaliyetleri azalmaya başlamıştır. Ankara merkezine yakın, Çubuk ovası’na komşu, verimli topraklara sahip bu köylerde tarım ve hayvancılık faaliyetleri artarak devam etmelidir. Doğal yaşamın öneminin arttığı bir dönemde, artık insanlar olanakları ölçüsünde, köylerde, kırsal alanlarda, doğayla iç içe, kentin gürültüsünden, sorunlarından uzak, az katlı, bahçesinde sebze, meyve, hayvan besleyebilecekleri müstakil evlerde yaşamayı tercih etmektedir. Bu nedenle, köylerin imar planları yapılırken “kentsel dönüşüm” adı altında, betonarme yığını kentlere dönüştürülmeden, tarım ve hayvancılığa dayalı üretim ilişkisinin sürdürülmesi sağlanmalıdır. Nasıl ki 1928 yılında hazırlanan Jansen planı ile Ankara Kalesi ve civarındaki mahalleler tarihsel değeri nedeniyle korunmuş, orijinal görünüm ve özellikleri günümüze kadar getirilmişse, Jansen planı gibi, çıkarılacak kanunlarla tarım alanları, doğal çevreye sahip yerleşim yerleri, adeta bir “SİT” alanı gibi koruma altına alınmalı, “modern görünüme sahip, köysel mahalleler” oluşturulmalıdır.

Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından köylerde azalmaya başlayan tarım ve hayvancılığın canlandırılması için önlemler

alınmalı, arıcılık, tavukçuluk gibi alternatif hayvancılık faaliyetleri yapılmalı, hayvancılığın kapsamı genişletilmelidir. Mandıralara standartlar getirilip, işletmeler büyütülmeli, desteklenmelidir. İlgili kurumlar tarafından köylerde toprak etüdleri yapılarak, yetişebilecek sanayi bitkileri araştırılmalı, bu köylere uygun tarım projeleri uygulanmalı, köylünün daha fazla destekleme primi alabilmesi için ekilen tarım alanları artırılmalı, köylüler tek bir ürün çeşidini kapsayan kapama bahçe kurmaya özendirilmelidir. Bisküvi, ekmek endüstrisinde kullanılan yulaf ile yem bitkilerinden fiğ, korunganın üretimi artırılmalı, eskiden çok ekilen patates üretimine yeniden başlanmalıdır. Köylerin tarım dışında kalan alanlarında, kendiliğinden yetişen bitki varlığı üniversiteler tarafından araştırılmalı, gelir getirecek baharat sektöründe pazarlanabilecek şifalı bitkilerin, mantarların toplanması, satılması konusunda köylüler bilinçlendirilmelidir.

- 6) Köylerde, köylerin iş olanaklarının artırılması için, köylerin dışındaki alanlara, köylerde yetişen ürünlerin değerlendirilebileceği örneğin, konserve, reçel, pekmez, salça vb. üretimi yapabilecek küçük ve orta ölçekli fabrikalar kurulmalı, köylülere fabrikalarda iş önceliği tanınmalıdır. Köylerde, “her ev, bir fabrika” gibi düşünülmeli, köy kadınları evlerinde halı tezgâhlarında dokuma, triko makineleri ile örgü, iğne oyası takı gibi küçük ev ve el sanatlarına yönlendirilmelidir.
- 7) Köylüler, ürettikleri, yetiştirdikleri tarımsal ve hayvansal ürünleri pazarlamada sıkıntı çekmediklerini belirtmelerine rağmen, gelecekte bir zamanda ürünlerine pazar bulmakta sıkıntı yaşayabilirler. Bugünden geleceği düşünerek köy halkı, üyelerine “pazarlama güvencesi” sağlayan kooperatifleşmeye yönelmeli, hatta ürünlerin pazarlamasında köylerin markalaşması dahi sağlanabilmelidir. Bunun için de Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı,

sivil toplum örgütleri, üniversiteler tarafından adım atılmalı, kooperatifçilikle ilgili konferans, seminer vb. eğitim etkinlikleri düzenlenmeli, köy halkı kooperatifin gerekliliği konusunda bilinçlendirilmeli, kooperatifleşmeye özendirici önlemler alınmalıdır.

- 8) Kırsal alanda görev yapan kamu görevlileri halkın ihtiyacı olan tarım, hayvancılık, sağlık, boş zamanları değerlendirme faaliyetleri ile ilgili olarak formatör olarak eğitime alınmalı, belli dönemlerde kırsal alandaki halka yetiştirici, bilgilendirici kurslar, konferanslar, seminerler düzenlenmeli. Halk eğitimcisine duyulan ihtiyaç bu şekilde köyü tanıyan kişilerden yararlanılarak sağlanmalıdır.
- 9) Turizm Bakanlığı, belediyeler, özel girişimciler tarafından köylerde kışın kayak merkezi, yazın da doğa yürüyüşü faaliyetleri ile eskiden Yukarı Peçenek harman yerinde yapılan yağlı güreşler yeniden hayata geçirilip, geleneksel hale getirilebilir. Öte yandan, Tatlar köyünde halkın sattığı toprakları alan köy dışındaki kişilerin ağaç evler yaparak kurdukları "Hobi Bahçeleri" uygulamasına bir alternatif olarak köylüler, yaz aylarında doğal köy ortamında tarım ve hayvancılık deneyimi yaparak tatillerini geçirmek isteyen turistlere evlerinin, bahçelerinin bir bölümünü kiralayarak "Köy Pansiyonculuğu" yapabilirler. Böylece köy turizmi kavramını yerleştirilebilir, köylerin tanıtımına katkıda bulunulur, köy halkı gelen turistlere köysel ürünlerini satma, gelir elde etme fırsatı da bulabilirler.
- 10) Mahalle statüsü kazanan köylerde, Büyükşehir ve İlçe belediyeleri tarafından gerek çocukların, gençlerin, gerekse yetişkinlerin boş vakitlerini değerlendirebilecekleri, aktiviteler yapabilecekleri spor alanları, park, sosyal, kültürel, sportif

kulüpler, lokaller vb. ile ihtiyaçlarını anında karşılayabilecekleri, alışveriş yapabilecekleri kırtasiye, bakkal, eczane, gazeteci vs. dükkânlar açılmalı, köylere daha fazla sosyal, kültürel hizmetler götürülerek halka mahalle oldukları bilinci verilmelidir.

B) Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- 1) Köyler, tarihin izlerinin, kültürün korunduğu, günümüze kadar yaşatıldığı yerleşim yerleridir. Bu anlamda, geçmişten günümüze, köylere ait kültürün bir parçası olan gelenek görenekler, yemekler, oyunlar, atasözleri, maniler, türküler vs. ilgili kurumlar, sivil toplum örgütleri, üniversiteler tarafından araştırılmalı, araştırma sonuçları kitap, dergi, makale gibi basılı yayın haline getirilmeli, internet sitelerinde yer almalıdır. Araştırmalar sayesinde, köylerin resmi web sitelerindeki, kültürlerine yönelik bilgi eksiklerinin de giderilmesi sağlanabilir. Diğer yandan, köy halkının atalarından kalan antika değeri taşıyan eşyaların sergileneceği, köy kültürünü yaşatmaya yönelik müzeler kurulabilir. Örneğin, Ankara'da kurulacak Ankara Köyleri Müzesi'nde, Yukarı Peçenek ve Tatlar köylerinin de eserleri, müzenin bir bölümünde yerini almalıdır. Böylece, köylerin kültürlerinin yaşatılması, kalıcı bir şekilde gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmış olacaktır.
- 2) Üniversitelerde, köye yönelik halk eğitimi, halk bilimi, köy sosyolojisi gibi alanlarda araştırmalar artırılmalı, desteklenmelidir. Köylerin tanıtımı, köy monografilerine yönelik tez çalışmaları, makale, kitap vb. yayınlar artırılmalı. Özellikle kırsalda yaşayan yetişkinlerin eğitim alanında geçirdikleri toplumsal değişim, eğitime katılma engelleri, çevre eğitimi, okuma yazma ve temel eğitim gereksinimleri vb. konularda ayrıntılı araştırmalar, tez çalışmaları

yapılmalıdır. Üniversiteler, özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri öğrencilerin, akademisyenlerin aktif bir şekilde katılabileceği köy eksenli projeler hazırlamalı, uygulamalı, sempozyum, konferanslar, açık oturumlar vb. düzenlemelidir.

Özetle, toplumsal değişim geçiren köylerdeki yetişkinlerin kır kent ayrımı yapılmadan, kente yönelik sağlık, eğitim, kültürel, sosyal hizmetlerden yararlanması, bu açıdan kentle bütünleşmesi sağlanmalıdır. Bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlar üstlerine düşen görevleri yerine getirilmelidir.

Toplumsal değişim sürecinde halk eğitime önemli görevler düşmektedir. Halk eğitimi uygulamalarının köylere, kırsal alanlara yönlendirilmesi gerekmektedir. Köy halkının sorunlarının çözümüne katkıda bulunan, eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak yetişkin eğitimi programları hazırlanmalıdır. Halkın katılma engellerini ortadan kaldıracak düzenlemeler yapılmalı, yetişkin eğitimi etkinlikleri köy halkının ayağına götürülmeli ya da halk, eğitim amacıyla, örgün eğitimde olduğu gibi kente taşınmalıdır.

KAYNAKÇA

Aksoy, H. Hüseyin. (2007). “*Değişme ve Yenileşme*” Yönetici Adaylarının Eğitim Semineri Ders Notları. Ankara: Ankara Üniversitesi MEB İçinEBF Düzenlemesi.

Akşit,Bahattin. (1967). *Türkiye’de Az Gelişmiş Kapitalizm ve Köylere Girişi*. Ankara: ODTÜ Öğrenci Birliği Yayınları.

Akşit,Bahattin. (1985). *Köy, Kasaba ve Kentlerde Toplumsal Değişme*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Akşit,Bahattin. (1999).*Cumhuriyet döneminde Türkiye Köylerindeki Dönüşümler*. İstanbul:75 Yılda Köylerden Şehirlere, Bilanço '98 Kitaplar Dizisi, Tarih Vakfı Yayınları.

Akyüz,Yahya.(1978).*Türkiye’de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848-1940)*. Ankara: DoğanBasımevi.

Albayrak, Mustafa. (1994). *Millet Mekteplerinin Yapısı ve Çalışmaları (1928-1935)*. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt 10 (29).

Alemdar, Yiğit.(1973). *İnsangücü İhtiyaçlarının Planlanması üzerine Çeşitli Yaklaşımlar*. Ankara: DPT Yayınları No:1291-SPO:253.

Altındağ Peçenek Köyü Yardımlaşma, Dayanışma ve Kültür Derneği Resmi Web Sitesi. *Peçenek Köyü Tarihçesi*.<http://pecenekli.com>. adresinden 27.06.2012 tarihinde alınmıştır.

Altındağ Tatlar Köyü Yardımlaşma, Dayanışma ve Kültür Derneği Resmi Web Sitesi. *Tatlar Köyü Tarihçesi*. <http://tatlarkoyu.tr.gg//Tatlar-K.oe.y.ue-Hakk%26%23305%3Bnda-Bilgi.html> adresinden 20.09.2012 tarihinde alınmıştır.

- Altunya, Niyazi. (2005). *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*. İstanbul: Kelebek Matbaası.
- Anonim. (1937). *20 İlkteşrin 1935 Genel Nüfus Sayımı, KöylerNüfusu*. İstanbul: Başbakanlık İstatistik Genel Direktörlüğü Yayınları.
- Arı, Oğuz. (1971). *Türkiye’de Anket metoduna Dayanan Sosyolojik Araştırmalar ve Uygulama Açısından Teori ve Kavramlar*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Arı, Oğuz. (1985). *Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. No: 386.
- Arslan D. Ali. (2004). *Bir Ankara Köyü Araştırması: Köy Sosyolojisinin Bakış Açısından Ankara Kavaközü Köyü*. Uluslararası İnsanBilimleri Dergisi, [http:// insanbilimleri.com](http://insanbilimleri.com). adresinden 10.10.2012 tarihinde alınmıştır.
- Aziz, Aysel ve Diğerleri.(2000).*Kırsal Alan Kadınının İstihdama Katılım*. Ankara: Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Balcı, Ali. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler*.Ankara: Pegem Akademi.
- Başarır, Arslan.(1973).*Kalkınmada Mahalli İdarelerimize Düşen Görevler*.Amme İdaresi Dergisi, Cilt 6 (3).
- Berkes, Niyazi.(1942).*Bazı Ankara Köyleri Üzerine Bir Araştırma*..Ankara: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Enstitüsü Neşriyatı Sosyoloji Serisi No:2/ Uzluk Basımevi.
- Berkes, Niyazi. (1973). *Türkiye’de Çağdaşlaşma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Bilir, Mehmet.(1995). *İncesu Köyü (Yurtdışı İşçi Göçünün Köydeki Toplumsal Değişmeye Etkisi)*. Ankara: İncesu Köyü Yurtdışı Çalışma Grubu Yayını.
- Bilir, Mehmet. (2004). *Kentleşme Sürecinde Yetişkinlerin Eğitim Gereksinimi (Mamak İlçesi, Tuzluçayır Senti, Ege Mahallesi Örneği)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 37 (1), 98-121.
- Bodur, Ezber.(1991). *Modernleşme ve Din*. Türk Yurdu Dergisi, Cilt 42 (388),12- 15.
- Boran, Behice.(1945). *Toplumsal Yapı Araştırmaları, İki Köy Çeşidini Mukayeseli Tetkiki*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Boz, Hayat Avcı. (1988). *İnsan Gücü Planlaması*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 21.(1),477-488.
- Bottomore, T.B.(1998). *Toplumbilim*.(Çev. Ünsal Oskay). İstanbul: Der.Yayınları.
- Bülbül, A. Sudi.(1991).*Halk Eğitime Giriş, Yetişkin Eğitimi;Türkiye’de Halk; Toplum kalkınması*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Büyükdöveci, Sabri.(1983).*Yaşamboyu Eğitim Felsefesi Üzerine*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 16 (2), 240-241.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak ve Diğerleri. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademisi.
- Celep, Cevat. (2003).*Halk Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Celkan, H. Yıldırım. (1991). *Eğitim Sosyolojisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınları No:4.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1946-1947). *Cumhurbaşkanlar, Başbakanlar ve Milli Eğitim Bakanlığı Bakanlarının Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçleri. (1946- 1947). 3 cilt*. Ankara: MEB Basımevi.

Çağdaş Eğitim Vakfı. (2000). *Köy Enstitüleri ile İlgili Yasalar (cilt I). Köy Enstitülerinin 60. Yılı*. Ankara.

Çağlar, Satılmış.(1972).*Toplum Kalkınmasında Başarı Yolları*. Ankara: Güven Matbaası.

Çakıcıoğlu, Erdal. (2005). *Sosyalizm ve Eğitim*. İstanbul: NK Yayınları:26.

Doğan, İsmail.(1998).*Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1970). *Türk Köylerinde Modernleşme Eğilimleri Araştırması*. Ankara: DPT Yayınları.

Devlet Planlama Teşkilatı. *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)*.
Devlet Planlama Teşkilatı. *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)*.

Devlet Planlama Teşkilatı. *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990- 1994)*.

Devlet Planlama Teşkilatı. *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)*.

Devlet Planlama Teşkilatı. *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)*.<http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan.asp>.
[adresinden](http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan.asp)18.07.2011 tarihinde alınmıştır.

Dinçer, Nabi. (1965). *Toplum Kalkınması Notları*. Ankara: Güven Matbaası.
Köy İşleri Bakanlığı Yayınları.

Dönmezer, Sulhi. (1999). *Toplumbilim*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Duman, Ahmet.(1999).*Yetişkinler Eğitimi*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Ekolojik Tarım Organizasyonu Derneği. *Geleneksel Tarım ve Organik Tarımın Karşılaştırılması*. <http://www.eto.org.tr/?p=564>.
adresinden 20.07.2012 tarihinde alınmıştır.

Erdentuğ, Nermin. (1956). *Hal Köyü'nün Etnolojik Tetkiki*. Ankara: Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Erdentuğ, Nermin. (1972). *Türkiye Türk Toplumlarında Kültürel Antropolojik (Etnolojik) İncelemeler*. Ankara Eğitim Fakültesi Yayınları.

Ertürk, Selahattin. (1991). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları.

Ersan, Nurgün. (1991). *Kalkınma-İnsan Gücü ve Eğitim*. Ankara: Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt15 (80), 3.

Eserpek, Altan. (1979). *Sosyal Kontrol, Sapma ve Sosyal Değişme Erzurum'un İki Köyünde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Eskicumalı, Ahmet. (2003). *Eğitim ve Toplumsal Değişme: Türkiye'nin Değişim Sürecinde Eğitimin Rolü, 1923-1946*. İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi, Cilt 19 (2), 21
<http://ecumali@sakarya.edu.tr> adresinden 11.12.2012 tarihinde alınmıştır.

Freire, Paulo. (1974). *Ezilenlerin Pedagojisi*. (Çev. D. Hattatoğlu- E. Özbek). İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.

Genç,Turan. (1991). *Kalkınma-İnsangücü ve Eğitim*. Ankara: Eğitimve Bilim Dergisi, *Cilt*15 (80), 52.

Geray, Cevat. (1967). *Toplum Kalkınması Deneme Çalışmaları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Yayınları.

Geray, Cevat. (1972).*Toplum kalkınması ve Köy Araştırmaları*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, *Cilt* 5 (1-2), 3-49.

Geray, Cevat.(1974).*Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Geray, Cevat. (2002).*Halk Eğitimi*.(Güncelleştirilmiş 3.Baskı).Ankara: İmaj Kitabevi.

Geray, Cevat. (2011).*Dünden Bugüne Kırsal Gelişme Politikaları*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Güçbilmez, Erdoğan. (1972). *Yenimahalle ve Kayadibi Karşılaştırmalı Bir Köy Araştırması*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları. Sevinç Matbaası.

Gümüüşçü, Osman ve Çınar, Hüseyin. (2004). *Gıcık ve Peçenek'ten Altınova'ya(Bir Beldenin Oluşum Öyküsü)*. Ankara: Bilge Yayınevi.

Güneş, Firdevs. (1996). *Yetişkin Eğitimi(Halk Eğitimi)*. Ankara: Ocak Yayınları.

Günlü, Ramazan. (2009). *Yetişkinlerde Meslek Eğitimi*. Ahmet Yıldız ve Meral Uysal. (Editörler). *Yetişkin Eğitimi Kuramdan Uygulamaya*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Hüsrev, İsmail. (1934). *Türkiye’de Köy İktisadiyatı: Bir Milli İktisat Tetkiki*. İstanbul.

İskan Kanunu (2510 Sayılı), 1934. 20.03.2013 tarihinde http://www.mevzuat.gov.tr/p_KulliyatFihrist.aspx adresinden alınmıştır.

Karaşar, Niyazi. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, Y. Kemal. (1984). *Kalkınma Planlarında Halk Eğitimi*. Ankara: TODAİE Amme İdaresi Dergisi, Cilt 7 (2).

Kaya, Y. Kemal. (1979). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: TODAİ Yayını.

Keleş, Ruşen- Türkay, Orhan. (1962). *Köylü Gözüyle Türk Köylerinde İktisadi ve Toplumsal Değişme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt 17 (2). 1-2.

Keleş, Ruşen. (1971). *Eski Ankara’da Bir Şehir Tipolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Yayınları.

Kılıç, Eşref.(1968). *Kalkınan Köy*. İstanbul: Halk Eğitimi Yayınları.

Kılıç, Eşref. (1981). *Halk Eğitiminde Kuram ve Uygulama*. Ankara: TODAİ Yayınları No:190.

Kıray, Mübeccel. (1971). *Sosyal Değişme ve Sosyal Bilimler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

- Knowles, Malkolm. (1996). *Yetişkin Öğrenenler Göz Ardı Edilen Bir Kesim*. (Çev. Serap Ayhan). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. (Eserin orijinali 1973 yılında yayınlandı).
- Kongar, Emre. (1972). *Toplumsal Değişme: Kuramlar, İlkeler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kongar, Emre. (1995). *İmparatorluktan Günümüze Türkiye'nin Toplumsal Yapısı (Cilt 1 ve 2)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kongar, Emre. (1996). *Türk Toplum Bilimcileri- 1*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kongar, Emre. (1999). *Türk Toplum Bilimcileri- 2*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Köksal, Ülker. (1971). *TRT Kurumunun Ekonomik, Kültürel ve Toplumsal Kalkınmamızdaki Rolü*. Ankara.
- Kösemihal, Nurettin Şazi. (1971). *Durkheim Sosyolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Köy İşleri Bakanlığı. (1973). *Cumhuriyetin 50. Yılında Köylerimiz*. Ankara: Güven Matbaası.
- Köymen, Oya. (2008). *Kapitalizm ve Köylülük (Ağalar, Üretenler Patronlar)*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Kurt, Hacı. (2003). *Türkiye'de Kent-Köy Çelişkisi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kurt, İhsan. (2000). *Yetişkin Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Küçükahmet, Leyla ve Diğerleri. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Lowe, John. (1985). *Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış*. (Çev. Turhan Oğuzkan). Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu.

Makal, Mahmut. (1997). *Köy Enstitüleri ve Ötesi*. Ankara: Güldiken Yayınları.

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (1996). *XV. Milli Eğitim Şurası, Yaygın Eğitim, (13-17 Mayıs 1996)*. Ankara.

Miser, Rıfat. (1999a). *Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması (Anadolu Öğretmen Liseleri Meslek Dersi Kitabı)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Miser, Rıfat. (1999b). *Kalkınma, İnsanın Gelişimi ve Toplum Kalkınması Yöntemi*. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 32 (1- 2), 41-48.

Miser, Rıfat. (2002). *"Küreselleşen" Dünyada Yetişkin Eğitimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 35 (1- 2).

Okçabol, Rıfat. (1996). *Halk Eğitimi (Yetişkin Eğitimi)*. (2.Baskı). İstanbul: DerYayınları.

Okumuş, Ejder. (2003). *Toplumsal Değişme ve Din*. İstanbul: İnsan Yayınları.

Oskay, Ünsal. (1971). *Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizyon (Geri Kalmışlık Açısından Olanaklar ve Sınırlar)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Ottaway, A.K.C. (1971). *Toplumsal Kuvvetler, Kültürel Değişme ve Eğitim*. (Çev. Mahmut Tezcan). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 4 (1), 150-151.

Ozankaya, Özer. (1986). *Toplumbilim*. Ankara: Tekin Yayınevi.

- Ozankaya, Özer. (1965). *Toplumsal Değişme Olarak İktisadi Gelişme*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları Dergisi, Cilt 20 (1), 267.
- Ozankaya, Özer. (1971). *Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür*. Ankara Siyasal Fakültesi Yayınları.
- Özbay, Ferhunde. (1984). *Kırsal kesimde Toplumsal ve Ekonomik yapıDeğişmelerinin Aile İşlevlerine Yansıması- Türkiye’de Ailenin Değişmesi*. Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Özer, Ahmet. (2000). *Kentleşme ve Yerel Yönetimler*. Ankara: Ürün Yayınları.
- *Planck, Ulrich. (1971). *Türkiye’de Köy Sosyolojisi*. (Çev. Reşit Küçükboyacı) <http://edergi.atauni.edu.tr/index.php/IIBD/article/viewFile/2903/2799> adresinden 12.12.2011 tarihinde alınmıştır.
- Saçlı, Yurdakul. (2009). *Türkiye’de Tarım İstatistikleri Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Ankara: DPT İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Sayılan, Fevziye. (2009). *Küreselleşme ve Yetişkin Eğitimi*. Ahmet Yıldız ve Meral Uysal. (Editörler). *Yetişkin Eğitimi Kuramdan Uygulamaya*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Simpson, John Alexander. (1974). *Avrupa’da Yetişkinler Eğitiminin Bugünü ve Yarını*. (Çev. Cavit Sıdal) Ankara: MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Kitapları Etüd ve Programlama Dairesi Yayınları.
- Solak, Adem.(2004).*Toplum Yolunda*. Ankara: Hegem & Bilim Adamı Yayınları.

- Sümer, Faruk. (1967). *Oğuzlar (Türkmenler): Tarihleri, Boy Teşkilatı, Destanları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Şenyapılı, Önder. (1981). *Kentleşemeyen Ülke, Kentleşen Köylüler*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Ara Yayınları.
- Tan, Mine. (1981). *Toplumbilime Giriş Temel Kavramlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Tanoğlu, Ali. (1969). *Beşeri Coğrafya: Nüfus ve Yerleşme*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Taraklı, Duran. (6-8 Nisan 1993). *Kalkınma, Tarım ve Sanayi İlişkileri*. DPT Kırsal Sanayi Sempozyumu'nda tebliği olarak sunuldu, Ankara.
- Tatar, Zuhal. (2009). *Yetişkinlerin Kentlileşme ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri (Eskişehir İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tekin (Uysal), Meral. (1989). *Yetişkin Eğitiminde Katılma ve İlgili Araştırmalar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 22 (2), 547- 563.
- Tekin (Uysal), Meral. (1991). *Halk Eğitim Örgütlerinin Özellikleri ve Halk Eğitimi Örgütüne Açık Sistem*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 24 (1), 13- 20.
- Tekin (Uysal), Meral. (1996). *Yetişkin Eğitiminde Radyo ve Televizyon*. Ankara: Yüksel Matbaacılık.
- Tekin (Uysal), Meral. (2009). *Yetişkin Eğitiminde Program Planlama*. Ahmet Yıldız ve Meral Uysal (Editörler). *Yetişkin Eğitimi Uygulamaya*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

- Tezcan, Mahmut. (1981). *Kan Davaları Sosyal Antropolojik Yaklaşım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:99.
- Tezcan, Mahmut. (1982). *Sosyolojik Açından Boş Zamanların Değerlendirilmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:116.
- Tezcan, Mahmut. (1984). *Sosyal ve Kültürel Değişme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, Mahmut. (1989). *Kentten Köye Göç*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, *Cilt 22* (1), 37- 42.
- Tezcan, Mahmut. (1991). *Sosyolojiye Giriş Temel Kavramlar*. Ankara: Bilgi Basım Merkezi.
- Tolan, Barlas. (1991). *Toplum Bilimlerine Giriş*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Turhan, Mümtaz. (1969). *Kültür Değişmeleri*. Ankara: MEB Yayınları.
- Türk, H. Sami. (1968). *Niçin Halk Eğitimi?* A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, *Cilt 1* (1- 4), 87-110.
- Türkdoğan, Orhan. (1977). *Türkiye’de Köy sosyolojisinin Temel Sorunları* İstanbul: Dede Korkut Yayınları.
- Türkdoğan, Orhan. (1988). *Değişme-Kültür ve Sosyal Çözülme*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını.
- Türkdoğan, Orhan. (2006). *Türkiye’de Köy Sosyolojisi*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Tütengil, C. Orhan. (1969). *Türkiye’de Köy Sorunu*. İstanbul: Kıtay Yayınları.

- Tütengil, C. Orhan. (1971). *Az Gelişmenin Sosyolojisi*. Ankara: Toplum Yayınevi.
- Tütengil, C. Orhan. (1983). *100 Soruda Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları*. (4.Baskı). İstanbul: Gerçek Kitabevi.
- Ulukal, Yüksel. (6-8 Nisan 1993). *Kırsal Sanayi Alt yapısının Oluşumunda Türkiye Zirai Donatım Kurumu*. DPT Kırsal Sanayi Sempozyumu'nda tebliğ olarak sunuldu, Ankara.
- Uygur, Nermi. (1997). *Kentler ve Köyler*. Cogito: Kent ve Kent Kültürü Dergisi, Cilt 3 (8), 131-152. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ülken, H. Ziya. (1955). *Sosyolojinin Problemleri*. İstanbul: İstanbul Fakültesi Yayınları. Hüsnütabiat Matbaası.
- Wolf, Eric. (2000). *Köylüler*. Çev. Abdülkerim Sönmez. Ankara: İmge Yayınevi.
- Yasa, İbrahim. (1960). *Sindel Köyü'nün Toplumsal ve Ekonomik Yapısı*. Ankara: TODAİE.
- Yasa, İbrahim. (1969). *Yirmibeş Yıl Sonra Hasanoğlan Köyü Karşılaştırmalı Bir Toplum Bilimsel Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Yasa, İbrahim. (1979). *Yurda Dönen İşçiler ve Toplumsal Değişme*. Ankara: TODAİ Yayınları No:182.
- Yavuz, Fehmi. (1969). *Toplum Kalkınması (Köy Kalkınması)*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Yavuzer, Tevfik. (1969). *Demokratik Toplantıların Yönetimi*. Ankara.

- Yayla, Deniz. (2009). *Türk Yetişkin Eğitimi Sisteminin Değerlendirilmesi*. Ankara: MEB Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- Yıldırak, N. ve Olhan, E. (6- 8 Nisan 1993). *Kırsal Kesimde Genç Nüfusun Tarımsal Faaliyetlere Katılımı ve Kente Göç Etme Eğilimleri*. DPT Kırsal Sanayi Sempozyumu'nda sunuldu, Ankara.
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, Mecit. (1966). *Tarihte Kırıkkale*. Ankara: Öğretmenler Matbaası.
- Yıldız, Ahmet. (2004). *Türkiye'deki Yetişkin Eğitimi Araştırmalarına Toplu Bakış*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt 37 (1), 78- 97.
- Yozgat, Fazıl.(2002). *Toplumsal Değişme ve Ara İnsan Gücü Yoluyla Kalkınma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

EKLER

EK 1. GÖRÜŞME FORMU

ANKARA İLİ ALTINDAĞ İLÇESİ YUKARI PEÇENEK/TATLAR KÖYÜ YETİŞKİNLERİNİN
EĞİTİM İHTİYAÇLARINI BELİRLEME GÖRÜŞME FORMU

A-EKONOMİK DEĞİŞME

1.KONUT SAHİPLİĞİ

1)Oturduğunuz evin sahibi misiniz?

1.()Evet2.()Hayır

2)Ne çeşit bir evde yaşıyorsunuz?

1.()Kerpiç ev 2.()Taş yapı 3.()Ahşap(kagir) 4.()Betonarme 5.()Prefabrik

3)Eviniz kaç katlı ve kaç odalıdır?.....

4)Evinizde aşağıdaki bölümlerden hangileri bulunmaktadır?(Sayıları ile belirtin)

Oda

Mutfak

Kiler

Ahır

Avlu

Banyo

Tuvalet

Başka(Belirtin).....

2.TOPRAK MÜLKİYETİ

5)(Çiftçi ise)Köyde toprağın varsa bu toprağı aşağıdaki şekillerden hangisine göre işliyorsunuz?

1.()Hiç toprağım yok

2.()Tamamını kendim işliyorum

3.()Tamamını ortakçıya(marabaya) veriyorum

4.()Tamamını kiraya veriyorum

5.()Kısmen kendim,kısmen ortakçıya

6.()Kısmen kendim,kısmen kiracıya

7.()Kısmen kiraya,kısmen ortakçıya veriyorum

6)(Toprak sahibi ise)Sahip olduğun toprağın dışında kendine ait olmayan,fakat ortakçı yada kiracı olarak işlediğin toprak var mı?

1.()Başkasının toprağını işlemiyorum

2.()Başkasının toprağında tarım işçisi olarak çalışıyorum

3.()Başkasının toprağını kiracı olarak işliyorum

4.()Başkasının toprağını ortakçı olarak işliyorum

5.()Kısmen ortakçı,kısmen kiracıyım

3.KULLANDIKLARI EV EŞYALARI ve ULAŞIM ARAÇLARI

7)Evinizde atalarınızdan kalan hangi ev eşyaları var?

1.()Hiç yok 2.()Halı,kilim 3.()Çanak-çömlek 4.()Çul-çuval 5.()Diğer

(belirtin).....

8)Evinizde modern anlamda kullandığınız ev eşyaları ve araçlarından aşağıdakilerden hangileri var?

1.()Buzdolabı2.()Televizyon3.()Radyo4.()Telefon 5.()Fırın 6.()Müzik seti7.()Çamaşır makinası8.()Bulaşık makinası 9.()Elektrik süpürgesi

10.()VCD_DVD Oynatıcı 11.()Bilgisayar 12.()Mutfak robotu13.()Düdüklü tencere

14.()Oturma grubu,mobilya15.()Dikiş makinası16.()Karyola17.()Teyp

18.()Klima,vantilatör 19.()İnternet20.()Elektrikli yayık makinası

21.()Yazıcı(Printer) 22.()Diğer (Belirtin).....

EK 1. GÖRÜŞME FORMU (DEVAMI)

10)Aşağıdaki ulaşım araçlarında hangilerine sahipsiniz?

1.()Otomobil 2.()Kamyon 3.()Otobüs 4.()Minibüs5.()Başka(Belirtin).....

11)Köy dışına çıkmak için en çok hangi ulaşım aracını kullanırsınız?

1.()Belediye otobüsü 2.()Kendime ait aracım 3.()Diğer(Belirtin)

4.SAHİP OLUNAN ÜRETİM ARAÇLARI

12)Tarım ve hayvancılıkta kullanılan aşağıdaki üretim araç ve gereçlerinden hangilerine sahipsiniz?

1.()Karasaban 2.()Pulluk 3.()Traktör4.()Biçerdöver 5.()Patos

6.()Biçer bağlar 7.()Mibzer 8.()Yağ makinası9.()Saban10.()Yayık 11.()Süt sağma makinası

12.()Orak13.()Çapa14.()Dirgen15.()Tırmık

16.()Yaba17.()Tırpan18.()Başka(belirtin).....

5.ÜRETİM BİÇİMİ ve ÇEŞİTLİLİĞİ

a)TARIMSAL ÜRETİM

13)Tarlanda,bağ yada bahçende zirai mücadele ilaçları kullanır mısınız?

1.()Evet 2.()Hayır3.()Cevap vermek istemedi

b)HAYVANCILIK

14)Kaç hayvanınız var?.....

Hayvanlarınızın türleri nelerdir?

İnek.....

Koyun.....

Keçi.....

Manda.....

Öküz.....

Dana.....

Eşek.....

At.....

Kümes hayvanları.....

Köpek.....

Arı.....

Buzağı,kuzu,oğlak.....

Başka(belirtin).....

15)Hayvanları varsa)Hayvanlarınıza hiç suni dölleme yaptırdınız mı?

1.()Evet2.()Hayır3.()Cevap vermek istemedi

16)Cevabı hayır ise)Neden yaptırmadınız?

1.()Dine aykırı

2.()Damızlık boğa var

3.()Sonuç başarılı değil

4.()İstasyon kurulmamış

5.()Başka(Belirtin).....

c)TİCARET VE PAZARLAMA

17)Yetiştirdiğiniz ve ürettiğiniz ürünlerle ilgili olarak piyasayı izliyor musunuz?

1.()Evet2.()Hayır 3.()Bilmiyorum

18)(Cevabı evet ise)Piyasayı hangi yollardan izliyorsunuz?

1.()Tarım memuruna sorarak

2.()veterinere sorarak

3.()Radyo kanalıyla

4.()Köy dışıyla sıkı ilişkileri olan kişilere sorarak (Kimler olduğunu belirtin).....

5.()Başka(belirtin).....

19)Ürünlerinizi nerede satarsınız?Belirtin.....

EK 1. GÖRÜŞME FORMU (DEVAMI)

d) KOOPERATİFÇİLİK

20) Herhangi bir kooperatife üye misiniz?

1.()Evet 2.()Hayır

21) (Cevabı evet ise) Ne tür bir kooperatife

üyesiniz? Belirtin.....

B-TOPLUMSAL DEĞİŞME

1. NÜFUS VE AİLE YAPISI

22) Cinsiyetiniz nedir?

1.()Kadın 2.()Erkek

23) Kaç yaşındasınız?

1.()18-342.()35-443.()45-544.()55-64

5.()65 ve üzeri

24) Medeni durumunuz nedir?

1.()Bekar(evlenmemiş)

2.()Evli

3.()Dul(Boşanmış)

25) (Evli ise) Kaç çocuğunuz var?

1.()Çocuksuz

2.()Bir çocuk

3.()İki çocuk

4.()Üç ve daha fazla çocuk

26) (Çocuğu var ise) İstedığınızden fazla çocuk olmasını önlemek için bir tedbir aldınız mı?

1.()Evet2.()Hayır3.()Cevap vermek istemedi

27) (Tedbir almışsa) Bu tedbirin faydasını gördünüz mü?

1.()Evet 2.()Hayır3.()Cevap vermek istemedi

28) Çok çocuk sahibi olmak istemeyen ailelere devletin bilgi vermesini, yardım etmesini faydalı buluyor musunuz?

1.()Evet2.()Hayır3.()Bilmiyorum 4.()Cevap vermek istemedi

29) (Evli ise) Eşinizle aranızda akrabalık var mı?

1.()Evet 2.()Hayır

30) (Cevabı evet ise) Akraba evliliğinin sakıncasını gördünüz mü? Neden?

1.()Evet (Nedeni belirtin.....)

2.()Hayır

31) Evinizde sizden başka kaç kişi var?

1.()Bir kişi2.()İki kişi3.()Üç kişi4.()Dört kişi

5.()Beş kişi6.()Altı kişi7.()Yedi kişi8.()Sekiz ve daha çok kişi

32) Ailenizde anne, baba, çocuklardan başka yaşayan (büyükanne, büyükbaba, hala, elti vb.) kimseler var mı?

1.()Var2.()Yok

33) (Cevabı var ise) Evinizde sizden başka kimler yaşıyor?.....

1.()Annem2.()Babam3.()Kayınpederim 4.()Kayınvalidem 5.()Başka(Belirtin

34) Evinizde aile reisi kimdir?

1.()Benim2.()Babam3.()Annem4.()Başka (Belirtin).....

35) Kaç yıldır burada yaşıyorsunuz?

1.()Doğduğumdan beri

2.()1-5 yıl

3.()6-10 yıl

4.()11-20 yıl

5.()20 yıldan fazla

EK 1. GÖRÜŞME FORMU (DEVAMI)

2. ETNİK KÖKEN

36) KÖYDEKİ YAŞAM SÜRESİ ve SOY BAĞLANTISI

a) Köyün tarihi ve kurucuları hakkında ne biliyorsunuz?

.....

.

b) Kendi aile soy yapınız hakkında ne biliyorsunuz? Size köyde kimler denir? Sülaleniz, lakabınız

nedir?

..

.....

4. İŞ-GÜÇ-GELİR DURUMU

37) Geçiminizi ne ile sağlarsınız? Mesleğiniz nedir?

1.()Çiftçi2.()Serbest meslek 3.()İşçi4.()Esnaf5.()Memur6.()Emekli

7.()Ev hanımı 8.()İşsiz9.()Diğer

38) Evinizin aylık geliri nedir?

1.()Gelirimiz yok

2.()500 TL'den az

3.()500-1000 TL

4.()1001-1500 TL

5.()1501-2000 TL

6.()2001 TL'den çok

39) Ailenizde kaç kişi çalışmakta?

1.()Hiç kimse 2.()1 kişi 3.()2 kişi 4.()3 yada daha fazla kişi

40) Bir ek işte çalışıyor musunuz?

1.()Evet2.()Hayır

41) Evin hanımının eve ek bir gelir getirisi var mı?

1.()Evet 2.()Hayır

42) Cevabı hayır ise) Evin hanımının çalışmıyor olmasının nedeni mesleki becerisinin olmayışı mı?

1.()Evet2.()Hayır3. Başka(Belirtin).....

43) Herhangi bir kurum, kuruluş yada kişiden borç aldınız mı?

1.()Evet 2.()Hayır

44) (Cevabı evet ise) Nereden borç aldınız?

1.()Şahıstan 3.()Bankadan 4.()Tarım birlikleri, kooperatiflerinden5.()Hayvancılığı destekleme, geliştirme fonlarından 6.()Başka(Belirtin).....

5. EĞİTİM

45) Eğitim durumunuz nedir?

1.()Okumaz yazmaz2.()İlkokul mezunu3.()Ortaokul mezunu

4.()İlköğretim mezunu5.()Lise mezunu6.()Üniversite mezunu

46) Sizce eğitim gerekli midir?

1.()Evet2.()Hayır

47) (Evet ise) Sizce eğitim neden gereklidir?

1.()İş bulmak için2.()Para kazanmak için3.()Başka bir ilçeye/ile/ülkeye gitmek için4.()Diğer (Belirtin).....

48) Size göre çocuklarınızın eğitim görmek için köy dışına çıkmaları sakıncalı mıdır?

1.()Evet2.()Hayır3.()Cevap vermek istemedi

EK 1. GÖRÜŞME FORMU (DEVAMI)

49)(Evet ise)Size göre çocuklarınızın eğitim görmek için köy dışına çıkmalarının ne gibi sakıncaları olabilir?

1.()Maddi açıdan2.()Toplum baskısı açısından3.()Dini açıdan

4.()Diğer(Belirtin).....

50)Oğlunuzun ne kadar eğitim görmesini istersiniz?

1.()Hiç2.()İlköğretim3.()Lise4.()Üniversite

51)Kızınızın ne kadar eğitim görmesini istersiniz?

1.()Hiç2.()İlköğretim3.()Lise4.()Üniversite

52)Oğlunuzun hangi mesleğe girmesini istersiniz?

1.()Öğretmen2.()Hemşire3.()Doktor4.()Mühendis

5.()Vali-Kaymakam6.()Avukat-Yargıç7.()Başka (Belirtin).....

53) Kızınızın hangi mesleğe girmesini istersiniz?

1.()Öğretmen2.()Hemşire3.()Doktor4.()Mühendis

5.()Vali-Kaymakam 6.()Avukat-Yargı 7.()Başka (Belirtin).....

6.SAĞLIK

54)Sosyal güvenceniz var mı?

1.()Evet2.()Hayır

55)Kendinizin ve ailenizin sağlığına ne kadar önem verirsiniz?Neden?

1.()Hiç2.()Kısmen3.()Çok Çünkü.....

56)Evinizde ecza dolabı var mı?

1.()Evet 2.()Hayır

57)Sağlıkla ilgili sorunlarınızı çözmek için nereye başvurursunuz?

1.()Devlet Hastanesi ve Polikliniği

2.()Sağlık Ocağı(Aile hekimi)

3.()Özel Hastane

4.()Özel Muayenehane

5.()Üniversite Hastanesi

6.()Diğer(belirtin).....

C-KÜLTÜREL DEĞİŞME ve SİYASİ YAPI

1.ÖNDERLİK VE KÖY YÖNETİMİ

58)Köyünüzün bugün en önemli sorunu nedir?

1.()Belirtin.....

2.()Hiç sorunumuz yok3.()Bilmiyorum

59)Size göre bu sorunu çözmek için ne yapılabilir?

1.()Hiçbir şey

2.()Köy halkının çalışmasıyla

3.()Devletin yardımıyla

4.()Devlet ile köylünün birlikte çalışmasıyla

5.()Bilmiyorum

6.()Cevap vermek istemedi

7.()Başka(belirtin).....

60)Köyünüzde köye sık sık yenilikler getirmekle tanınmış kimseler var mı?

1.()Evet 2.()Hayır3.()Bilmiyorum

61)(Cevabı evet ise) köyünüze yenilik getiren bu kimseler kimlerdir?

Adı Soyadı:

Görevi,mesleği:

Getirdiği yenilik:

62)Köyde en çok sözü geçen kimse kimdir?

EK 1. GÖRÜŞME FORMU (DEVAMI)

- 1.()Muhtar2.()Köy ağası3.()İmam4.()Öğretmen
5.()Köy dışından ağa,tüccar,esnaf6.()Hiç kimse
7.()Başka(Belirtin).....

63)Köyünüzde en çok itibar edilen ve sayılan kimseler kimlerdir?(Sadece ad söylenirse mesleği sorulacak)

- 1.()Muhtar2.()Köy ağası3.()Köy imamı4.()Öğretmen
5.()Belediye başkanı6.()Hiç kimse7.()Başka(Belirtin).....

64)(Cevabı hiç kimse dışında ise) Bu kimsenin itibarlı olmasının,sayılmamasının en önemli sebebi nedir?

- 1.()Öğrenim2.()Zenginlik3.()Kuvvetlilik 4.()Ermişlik 5.()Yaşlılık 6.()Soyluluk 7.()Resmi kişilik8.()Başka(Belirtin).....

2.KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDAN YARARLANMA

65)Düzenli olarak gazete okur musunuz?

- 1.()Evet2.()Hayır

66)Gazetelerde en çok hangi bölüm ilginizi çeker?

- 1.()Köşe yazıları 4.()İlanlar
2.()Spor yazıları 5.()TV Rehberi
3.()Yazı dizileri(Tefrika)6.()Diğer(Belirtin).....

67)Radyo dinleme alışkanlığınız var mı?

- 1.()Daima2.()Ara sıra 3.()Hiç

68)Radyoda hangi tür yayınları dinlersiniz?

- 1.()Müzik 2.()Haber 3.()Tüm yayınlar

69)Ne ölçüde televizyon izlersiniz?

- 1.()Sürekli2.()Ara sıra 3.()Hiç

70)En çok hangi televizyon programlarını izlersiniz?

- 1.()Haberler2.()Açıkoturum-Tartışma 3.()Spor 4.()Belgesel 5.()Dizi - sinema
6.()Kadın programları 7.()Gençlik programları8.()Eğitim programları
9.()Dini programlar 10.Köy programları11.Müzik –eğlence programları
12.()Başka(Belirtin).....

71)İnternette yararlanır mısınız?

- 1.()Evet 2.()Hayır

72)(Cevabı evet ise)İnterneti ne amaçla kullanıyorsunuz?

- 1.()Haber almak için
2.()Boş zamanlarımı değerlendirmek için
3.()Banka işlerim için
4.()Yeni şeyler öğrenmek için
5.()Diğer(Belirtin).....

3.BOŞ ZAMANLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

73)Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

- 1.()Televizyon izleyerek4.()Kitap okuyarak
2.()Gezerek 5.()Kahvehaneye giderek
3.()Sinema yada tiyatroya giderek 6.()Diğer(Belirtin).....

4.ÖRF VE ADETLER

74)Size göre köyünüzdeki gelenek ve görenekler yaşamınızı olumsuz yönde etkiliyor mu?

- 1.()Evet 2.()Hayır 3.()Bilmiyorum

75)(Cevabı evet ise)Şikayetçi olduğunuz gelenek ve göreneklerin adlarını

belirtin.....

5.SİYASİ YAPI

EK 1. GÖRÜŞME FORMU (DEVAMI)

76)Seçimlerde oy kullanıyor musunuz?

1.()Evet 2.()Hayır

77)(Cevabı evet ise)Hangi partiye oy vereceğinize kim karar verir?

1.()Kendim2.()Eşim 3.()Ailem ve akrabalarım4.()Başka(belirtin).....

6.İNANÇ

77)Aşağıdakilerden hangilerine inanırsınız?

1.()Nazar2.()Kocakarı ilaçları 3.()Kırık çıkıkçı 4.()Kurşun Döktürme 5.()

Üfürükçü6.()Medyum/Falcı7.()Hiçbiri

78)Dini görevlerinizi ne ölçüde yerine getirirsiniz?

1.()Düzenli olarak2.()Ara sıra 3.()Hiç

D-EĞİTİM GEREKSİNİMLERİ

79)Köyde açılan bir kursa katıldınız mı?

1.()Evet 2.()Hayır

80)(Evet ise) Hangi kursa katıldınız?.....

81)Katıldığınız bu kursa kurs bitene kadar devam ettiniz mi?

1.()Evet 2.()Hayır

82)(Hayır ise)Kursu bırakma nedeniniz nedir?

1.()Ekonomik2.()Aile baskısı3.()Sağlık problemleri4.()Zamanım yoktu

5.()Diğer (Belirtin).....

83)(Temel eğitim almışsa)Size göre okulda aldığınız eğitim yeterli mi?

1.()Evet 2.()Hayır3.()Kısmen

84)(Cevabı hayır ve kısmen ise)Temel eğitiminizle ilgili olarak eksik olduğunuz konular nelerdir?(Belirtin).....

85)Kendinizi geliştirmek ve bir beceri elde etmek ister misiniz?

1.()Evet 2.()Hayır

86)İstedığınız alanda bir kurs açılsa gitmek ister misiniz?

1.()Evet 2.()Hayır

87)(Mesleği varsa) Mesleğinizi seviyor musunuz?

1.()Evet2.()Hayır

88)(Cevabı hayır ise)Sevmeyişinize karşın neden bu mesleği seçtiniz?

1.()Herhangi bir niteliğim yok

2.()Paraya ihtiyacım var

3.()Başka iş olanağım yok

4.()Diğer(Belirtin).....

1.()Evet 2.()Hayır

89)Mesleğinizde daha fazla gelişmek için bir kursa katılmayı ister misiniz?

1.()Evet2.()Hayır

90)Atalarınızdan gördüğünüz yöntemlerle mi çiftçilik yapıyorsunuz?

1.()Evet 2.()Hayır

91)Çiftçilik ve hayvancılık ile ilgili bir eğitim aldınız mı?(Eğitimin türünü ve süresini belirtin)

1.()Evet..... 2.()Hayır

92)Aile içinde kadınların söz hakkı var mıdır?

1.()Evet2.()Hayır 3.()Bazen

93)Çocukların yetiştirilmesi kimin sorumluluğundadır?

1.()Anne2.()Baba 3.()Anne-baba4.()Diğer(Belirtin).....

94)Ailenizin sağlıklı beslendiğini söyleyebilir misiniz?

1.()Evet2.()Hayır

95)Ailenizin yapısı aşağıdakilerden hangisidir?

1.()Ataerkil2.()Demokratik

EK 1. GÖRÜŞME FORMU (DEVAMI)

96)Ödemekle yükümlü olduğunuz vergilerinizi düzenli ve zamanında öder misiniz?

1.()Evet 2.()Hayır 3.()Bazen

97)Devlete karşı haklarınızın,görev ve sorumluluklarınızın bilincinde misiniz?

1.()Evet 2.()Hayır 3.()Kısmen

98)Bir kamu kurumunda (valilikte,kaymakamlıkta,belediyede vb.) bir işin olsa nasıl halledersin?

1.()Kendim görüşürüm

2.()Bu kurum ve kişileri tanıyan biri ile

3.()Başka(Belirtin).....

99)Herhangi bir sendika,dernek yada bir sivil toplum örgütünde görev aldınız mı?(Görev aldıysanız adını belirtin)

1.()Evet.....2.()Hayır

100)Hangi alanda kurs açılmasını istersiniz?

1.()Okuma –yazma

2.()Biçki-dikiş

3.()Meslek edindirme

4.()Tarım ve hayvancılık

5.()Tüketici hakları

6.()Ana-baba eğitimi

7.()Yabancı dil

8.()Bilgisayar

9.()Halk oyunları

10.()Enstrüman

11.()İğne oyası

12.()Halı -kilim dokuma

13.()Diğer(Belirtin).....

101)Kurslar nerede verilirse katılırsınız?

1.()Evime yakın bir yerde3.()Okulda

2.()Bir halk eğitimi merkezinde4.()Fark etmez

102)Halk eğitimi kurslarının size yeterince ulaştığını düşünüyor musunuz?

1.()Evet 2.()Hayır

GÖRÜŞME NOTLARI

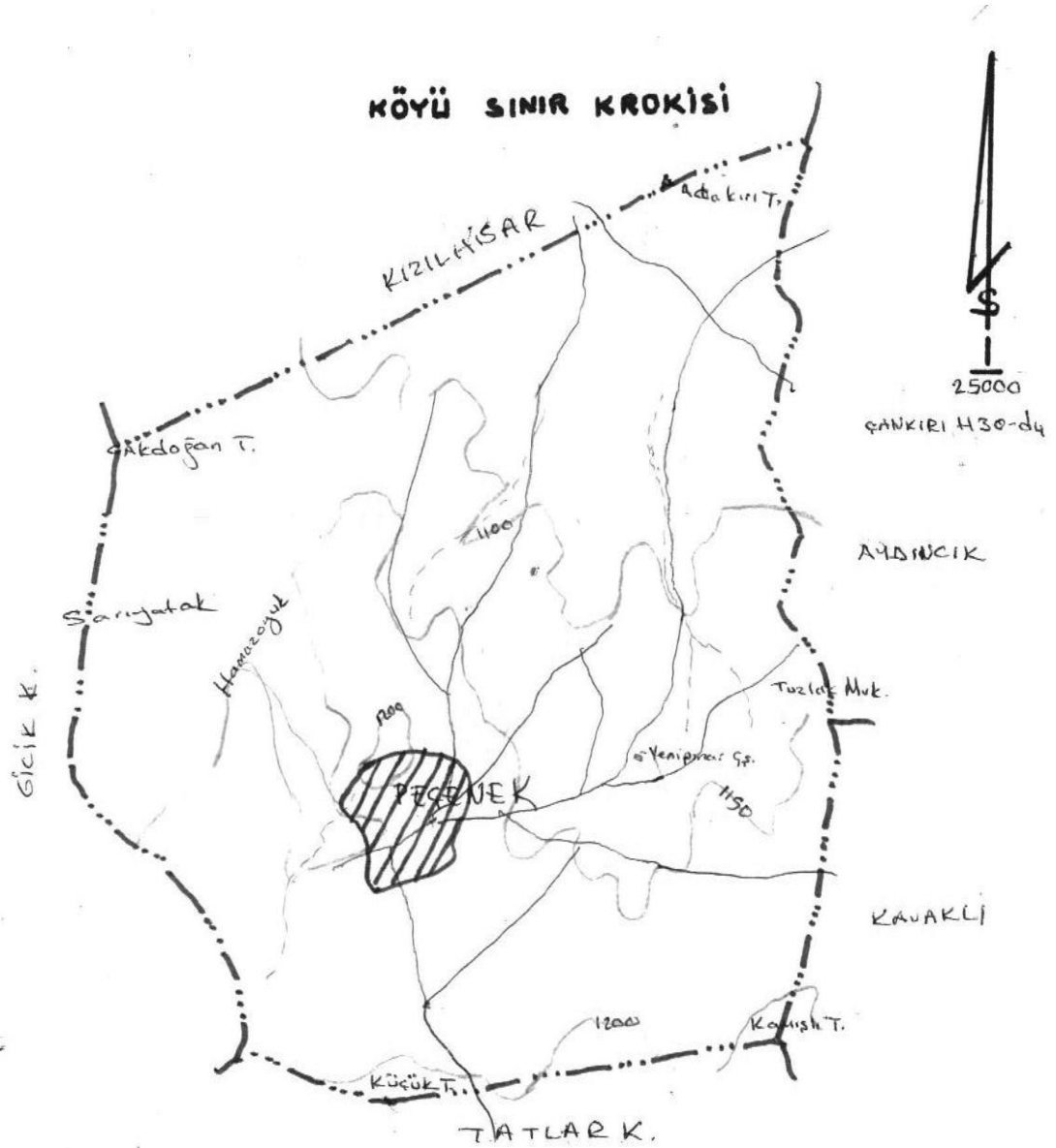
a)Mahallesi:

b)Numarası:

c)Görüşmecinin denek ve genel durum hakkındaki gözlem ve izlenimleri:

.....
.....

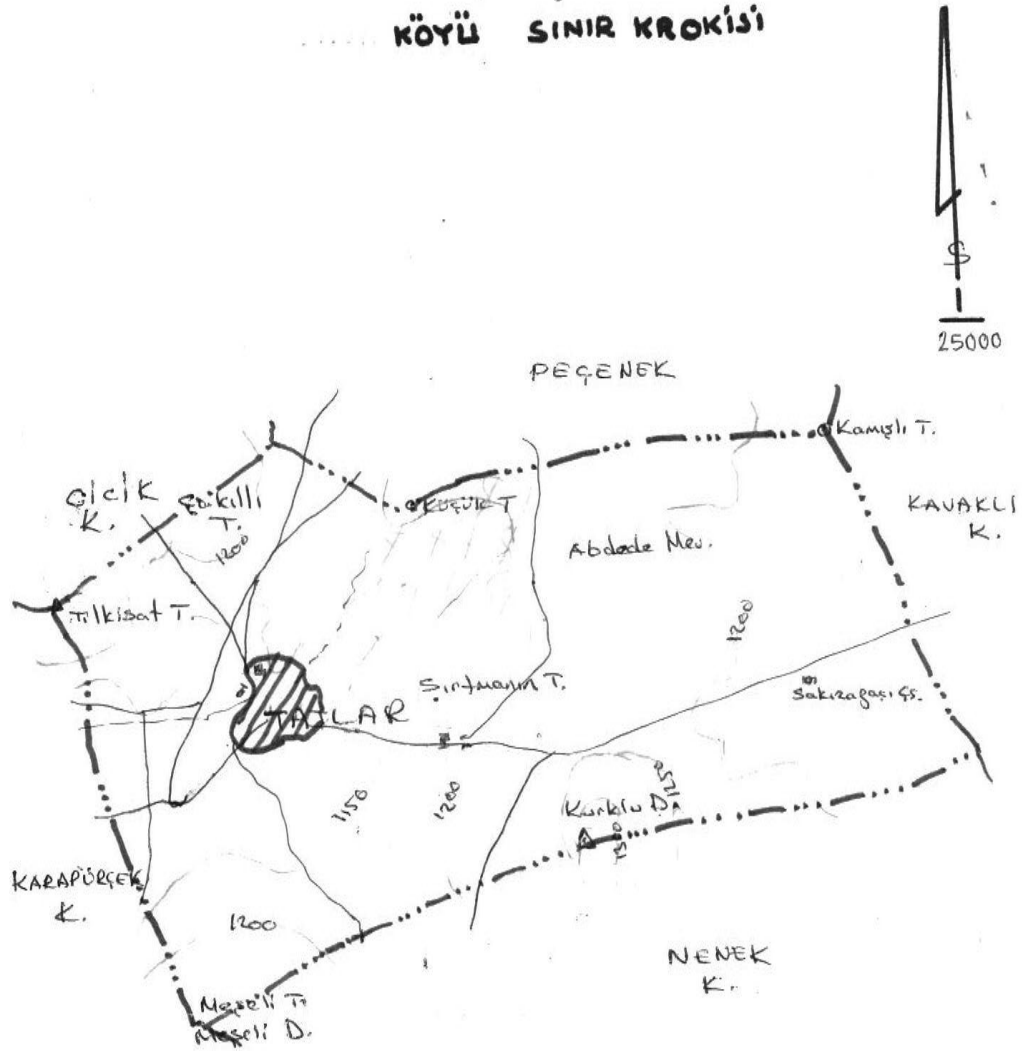
EK 2. YUKARI PEÇENEK KÖYÜ SINIR KROKİSİ



Çinsi	İşaretle	Miktarı
Y. YERİ		170
TARLA		9000
MER'A		2880
Bağ		200
Bahçe		50
TOPLAM		12.300

TARAFIMIZ GİZLENİŞTİR
Ruhî Gürbüz İPEK

EK 3. TATLAR KÖYÜ SINIR KROKİSİ

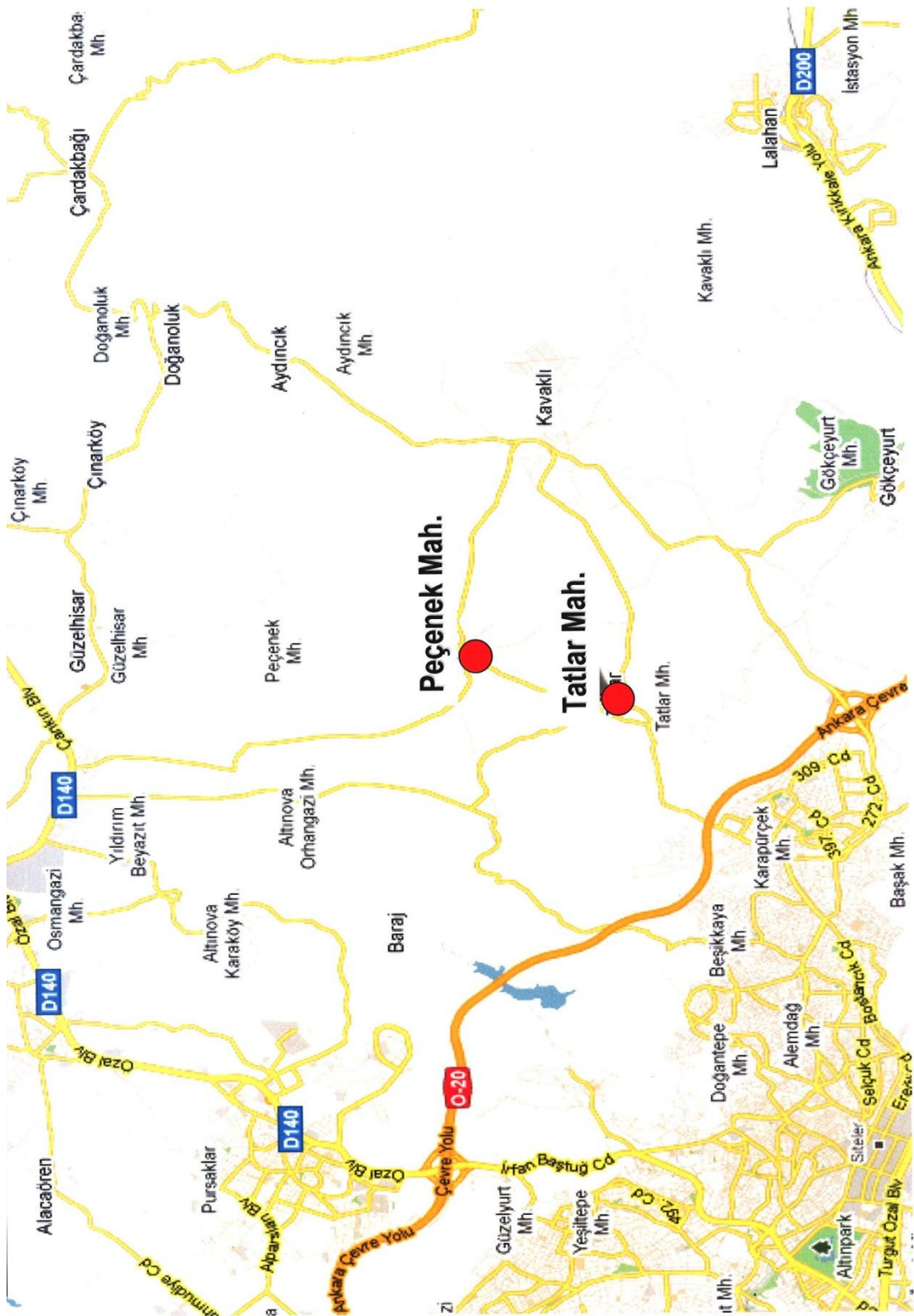


Cinsi	İşareti	Miktarı
Y. YERİ	///	75
TARLA		4000
MER'A		3515
Bar	///	260
Toplam		7850

DEKAR

Haritada Gösterilmiştir
Ruhî Gürbüz İpek

EK 4. YUKARI PEÇENEK ve TATLAR KÖYLERİ KONUMUNU GÖSTEREN HARİTA



EK 5. YUKARI PEÇENEK İLKOKULU ARŞİVİ'NDE BULUNAN OKULA
DEVAMSIZ ÖĞRENCİLER HAKKINDAKİ ŞİKAYET DİLEKÇESİ

Milli Eğitim Müdürlüğüne

Na Kana

Okulumuz öğrencilerinin devam durumu normal değildir. Okula çocuklarını göndermiyen öğrenci velilerini tebliğ için, Okulumuz öğretmenliğince hazırlanan ilgili evraklar, Köy Kurulu tarafından alınmamıştır. Okula çocuklarını göndermiyen veliler hakkında, Köy Kurulunun bu işe gereken önemi vermemesi, ve cezai müeyyidelerinde zamanında tatbik edemediğimizden dolayı, Okula devam eden öğrencilerinde, devam durumları bozulmuştur.

Köyün, Okula Kanun ilgisini ve Okul ile öğretim meselelerini bambaşka bir zihniyetle baktıkları olan Köylü, üzerinde Devam problemini zaman zamanı ile ele alabilmek için, Heyetle yapacağımız Kanunî Taziri meseleleri için Heyete gerekli emir ve Dinektifi verilmelerini saygıyla arz ederim.

Devlet Köyi
Okulu baş
Köy

Na Kana

EK 6. PEÇENEK KÖYÜ YARDIMLAŞMA, DAYANIŞMA VE KÜLTÜR DERNEĞİ'NİN TÜZÜĞÜ

ANKARA ALTINDAĞ PEÇENEK KÖYÜ YARDIMLAŞMA DAYANIŞMA ve KÜLTÜR DERNEĞİ

MADDE-1-DERNEĞİN ADI ve MERKEZİ :

- a-Ankara Altındağ Peçenek Köyü Yardımlaşma-Dayanışma ve Kültür Derneği'dir.
- b-Derneğin merkezi Ankarada'dır.
- c-Derneğimizin başka şubesi yoktur.

MADDE-2-DERNEĞİN AMACI ve ÇALIŞMA KONULARI :

Ankara Altındağ Peçenek Köyünden oluşan üyelerinzihni bedeni gelişmelerini sağlayacak spor sahası ve kütüphane yaptırmak.Köy halkı içerisinde yardımlaşma ve dayanışmayı yürütmek ve dayanışmayı sağlamak.

ÇALIŞMA KONULARI :

Dernek tüzel kişi olarak genel hükümlere göre sahip olduğu yetkilerden başka aşağıda belirtilen çalışmalarda bulunur.

Köy halkından yardıma muhtaç durumda bulunanların sağlık ve diğer konularda yardımcı olmak.Maddi durumu zayıf aile çocuklarının okutulması için gerekli imkânları sağlamak.Köyün kalkınması için tarım ve hayvancılık konuları ile kurumlar ile işbirliği içerisinde köy halkını bilinçlendirmek,güzelleştirme çalışmaları ve tabii afet,sel,su baskını gibi durumlara karşı ağaçlandırma çalışmalarını yürütmek.Köy imarı,camii,okul,köy konağı,misafirhane,çamaşır-hane, gashane,yemekhane,ebe evi,imam lojmanı,sağlık ocağı,elektrik,su,kanalizasyon, telefon,köy içi ve dışı çeşmeler,yollar,mezarlık düzenlenmesi ve tüm işleri yapmak.Onarımını sağlamak deprem,su baskını,tabii afet gibi durumlarda her türlü yardımı yapmak.Köy tüzel kişiliğine ait arazileri korumak,ağaçlandırmak,güzelleştirmek köy halkından olup,ölen şahısların cenaze işlerini yürütmek,masraflarını karşılamak,evlilik çağına gelmiş maddi gücü olmayan aile çocuklarına yardımda bulunmak.Komşu köy ve köylülerle köy halkı arasındaki birlik ve beraberlikleri geliştirmek ve desteklemek.Köy halkı yararına tüm işleri yapmak,lokal açmak,üyelerden aidat ve bağış toplayıp gayrimenkul almak.satmak ve kiraya vermek.

EK 7. ÖRNEK OLAY

Yukarı Peçenek Köyü Ve Köy İmamının Önderliği

Yukarı Peçenek etekte kurulu Altındağ'a 15km uzaklıkta, 200 seçmeni olan 500-600 nüfusa sahip biraz dağınık yerleşimi olan 170 haneli bir köydür. Köyde herkesin ufakta olsa toprağı vardır. Halkın %70'i tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Köy halkı, tarım ve hayvancılığın yanı sıra kepçe operatörlüğü, marangozluk, inşaatçılık, mermercilik gibi işler yapmakta, köyün dışında çalışmaktadır. Hemen herkesin büyükbaş hayvanı, traktörleri, iş makinaları (kepçe), özel araçları vardır. Peçenekliler çok gelir getirdiği düşüncesiyle bir iş makinası olan kepçeye yatırım yapmıştır. Köylü topraklarına en çok buğday, arpa, nohut, yem bitkileri ekmekte, bağ ve bahçelerinden üzüm, elma, armut, domates, kavun, karpuz gibi ürünler yetiştirmektedir.

Buğday, arpa, nohudu tüccarlara satarken süt ve diğer ürünleri yakın pazarlarda kendi imkanlarıyla satarlar. Süt birliği sütlerini almak istemiş ancak ucuz aldığı gerekçesiyle vermek istememişler. Köyde kooperatif yoktur. Halkı yeniliklere pek açık değildir. Halkı çalışkandır. Komşu olan dört köy halkının en önemli karakteristik özelliğini yansıttığı, yöreye özgü "Gicikli'yi dövüştürecen, Kavaklılı'yı övündürecen, Tatlarlı'yı konuşturacan, Peçenekli'yi çalıştıracan" sözünde de Peçenek halkının çalışkanlığı vurgulanmıştır. Köyde boş vakitlerini değerlendirebilecekleri bir yer de yoktur. Çoğunluğunu kadınların oluşturduğu 25-30 kadar kişinin okuma yazması yok.

Köyün Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği 1994 yılında Altındağ Belediyesi'nde çalışan, köyün okumuş, ileri gelenlerinden, köy dışında oturan Satılmış Vargün tarafından kurulmuş. İlk başlarda karşı çıkanlar olmuş. 15 senedir kesintisiz faaliyet göstermiş ve hala 400 üyesi ile çalışmalarını sürdürmektedir.

EK 7. ÖRNEK OLAY (DEVAMI)

Köyün imamı Almanya’da çalışmış, yeniliklere açık birisi. On beş senedir bu köyde çalışmaktadır. Köye yeni geldiği sıralarda cenaze, düğün gibi yemekli toplantılar kişilerin evlerinin garajlarında, sokaklarda yapılmış. İmam

köye böyle toplantılar için bir yapılmasını önermiş. Köylüler ilk önce sıcak bakmamışlar. Çadır, ahır tamiri, kerpiç bir bina derken, köy derneğinin katkısıyla iki katlı betonarme bina yapılmasına karar verilmiş.

Güneş enerjisinden yararlanma fikrini de köye ilk getiren köyün imamı olmuş. İmam güneş kollektörünü evinin çatısına kurarak köy halkına önderlik etmiş, böylece köylüyü de “Güneşte ısınan suyla abdest almak günahtır.” düşüncesinden vazgeçirmiş. Şu anda hemen her evin çatısında güneş kollektörü var. Doğal gazın olmadığı, soba, likit gaz kullanılan köyde güneş enerjisinden büyük tasarruf sağlamışlar.

Köyün imamı, camiye taşınabilir morg alınması, okul aile birliğinin kurulması, zeki öğrencilere burs verilmesi gibi faaliyetlerde bulunmuş, halka destek vermiş. Ancak kooperatif kurulması önerisi halk tarafından kabul görmemiş.

EK 8. FOTOĞRAFLAR



Fotoğraf 1. Yukarı Peçenek Köyü



Fotoğraf 2. Tatlar Köyü